

Městská knihovna v Praze

Rodákův návrat

Thomas Hardy

Praha

2017

e-kniha

Městská knihovna v Praze

ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Rodákův návrat

Thomas Hardy

Znění tohoto textu vychází z díla [Rodákův návrat](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Odeon v roce 1997.

---

§

Text díla (Thomas Hardy: Rodákův návrat), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyžívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 14. 7. 2017.

OBSAH

KNIHA PRVNÍ: TŘI ŽENY	7
I. Tvář, na níž se čas téměř nepodepíše	8
II. Na scénu vstupují lidé a s nimi ruku v ruce nepřijemnosti	12
III. Krajoový zvyk	18
IV. Zastavení na silnici.....	38
V. Zmatek mezi poctivými lidmi.....	43
VI. Silueta na obloze	56
VII. Královna noci.....	69
VIII. Ti, které nalézáme tam, kde údajně nikdo není.....	75
IX. Láska dovádí bystrého muže k úskoku.....	80
X. Zoufalý přesvědčovací pokus	90
XI. Nepoctivost poctivé ženy	99
KNIHA DRUHÁ: PŘÍJEZD	108
I. Zprávy o příchozím	109
II. V Blooms-End se připravují	114
III. Jak byl drobný zvuk původcem velkého snu	119
IV. Eustacie spěje k dobrodružství.....	124
V. V měsíčním světle	134
VI. Ti dva stojí tváří v tvář.....	141
VII. Spojenectví mezi krásou a podivínstvím.....	152
VIII. V měkkém srdci se objevuje rozhodnost.....	161
KNIHA TŘETÍ: OKOUZLENÍ	171
I. Moje mysl je mé království	172
II. Rozhodnutí působí zklamání	177
III. První čin v pradávném dramatu	186
IV. Hodina slasti a mnoho hodin zármutku	200
V. Padnou ostrá slova a vzniká krize.....	208
VI. Yeobright odchází a roztržka se dovršuje.....	215
VII. Ráno a večer jednoho dne	222
VIII. Do hry vstupuje nová síla.....	235
KNIHA ČTVRTÁ: ZAVŘENÉ DVEŘE	242
I. Shledání u tůňky.....	243

II. Clyma zasáhne nepřízeň osudu, ale zpívá Píseň.....	250
III. Eustacie vyráží do boje proti depresi.....	260
IV. Dochází k hrubému nátlaku	271
V. Cesta přes vřesoviště	278
VI. Kritická shoda okolností a její důsledek pro pocestnou	282
VII. Tragické setkání dvou starých známých	292
VIII. Eustacie se dozví o zbohatnutí a uvidí, jaké zlo napáchala	299
KNIHA PÁTÁ: ODHALENÍ.....	307
I. Proč světlo svítí tomu, kdo je v neštěstí?	308
II. Potemnělému rozumu svitne prudké světlo.....	316
III. Jednoho černého rána se Eustacie oblékne	325
IV. Kroky toho, kdo už byl napůl v zapomnění.....	333
V. Starý tah neuváženě opakovaný.....	338
VI. Thomasina přesvědčí bratrance a on píše dopis	344
VII. Večer šestého listopadu.....	351
VIII. Déšť, tma a poutníci plní obav.....	359
IX. Světlo a zvuk svádí pocestné dohromady.....	369
KNIHA ŠESTÁ: CO NÁSLEDOVALO	379
I. Nezadržitelný pohyb vpřed.....	380
II. Thomasina se prochází po zeleném prostranství u Římské silnice	389
III. Vážný rozhovor Clyma se sestřenicí.....	393
IV. V Blooms-End opět zavládne radost a Clym nachází své poslání	398

KNIHA PRVNÍ
TŘI ŽENY

I.

Tvář, na níž se čas téměř nepodepíše

Listopadové sobotní odpoledne se blížilo soumraku a rozlehlé území otevřené divočiny známé pod jménem Egdonské vřesoviště každým okamžikem hnědlo víc a víc. Bělavá mračna pokrývající oblohu připomínala stan, jehož podlahou bylo celé vřesoviště.

Protože nebe pokrývala tato bledá zástěna a zem velice tmavá vegetace, jejich hranice na obzoru byla jasně patrná. V tomto protikladu činilo vřesoviště dojem předzvěsti noci, která zaujala své místo dříve, než přišla její astronomická hodina: do značné míry zavládla tma, přestože na obloze zřetelně převažoval den. Pokud by člověk, který mýtil hlodaš, vzhlédl k nebi, byl by spíše chtěl pokračovat v práci; pokud pohlédl k zemi, byl by se rozhodl dokončit otýpku a jít domů. Vzdálené hranice světa a nebeské sféry jako by stejně dělily čas i hmotu. Vřesoviště už svou barvou přidávalo půl hodiny večeru; stejně tak dokázalo zpomalit příchod svítání, zasmušit poledne, předvídat příchod bouře zachmuřenou oblohou ještě předtím, než se stačila zatahnout, a umocnit neprůhlednost bezměsíčné noci tak, že se stala důvodem k chvění a hrůze.

A vlastně právě v tomto přechodném bodu večerního splynutí s tmou začínala skvělá a neopakovatelná nádhera egdonské pustiny a kdo tam v tu dobu nikdy nebyl, nemůže rozumět vřesovišti. Právě když je nebylo jasně vidět, bylo možno je nejlépe pociťovat, neboť jeho celkový účín a vysvětlení spočívaly právě v této a následujících hodinách před příštím úsvitem; tehdy, a jenom tehdy, říkalo o sobě pravdu. To místo bylo dokonce s nocí natolik spřízněno, že když se objevila, jeho stíny jako by se k němu ještě těsněji přimkly. Ten zachmuřený pruh prstenců a dolin jako by se zvedal a vítal večerní příšeří v naprostém souzvuuku, a vřesoviště pak vydechovalo tmu stejně tak rychle, jako ji nebesa dštíla. A tak se tma ve vzduchu

a tma na zemi spojily v černé bratrstvo, k němuž každý z nich došel na půl cesty.

Místo jako by se naplnilo bdělou dychtivostí; neboť zatímco jiné věci zamyšleně upadaly do spánku, vřesoviště jako by se pomalu probouzelo a naslouchalo. Každý večer jako by jeho titánská podoba cosi očekávala; čekalo tak ovšem beze změny už tolik století, přes toliké krize, že bylo možno si představit už jen očekávání jediné poslední krize – konečného zvratu.

Bylo to místo, jež se vracelo ve vzpomínkách těm, kdo je milovali, s jakousi zvláštní a přívětivou uměřeností. Smějící se koberce květin a plodů málokdy dělají něco takového, neboť mají neustále před sebou obraz lepšího vzezření toho, co ze sebe vydávají, než je ten současný. Soumrak se spojil se scénérií Egdonského vřesoviště a vyspěl v cosi majestátního, aniž přísného, impozantního, aniž okázalého, důrazného ve svých výstrahách, ale velkolepého ve své prostotě. Vlastnosti, jež často dodávají průčelí věznice mnohem větší důstojnost, než lze nalézt na průčelí paláce dvojnásobné velikosti, propůjčovaly tomuto vřesovišti vznešenost, kterou naprosto postrádají místa proslavená krásou konvenčního druhu. Dobré vyhlídky se šťastně snoubí s dobrými časy; ale běda, když časy nejsou dobré! Lidé častěji trpěli výsměchem místa příliš úsměvného vzhledem k jejich postavení než skličujícím okolím přesmutně zbarveného. Divoký Egdon promlouval k jemnější a vzácnější povaze, k nedávno získanému citu víc než k té, která reaguje na krásu, již se říká okouzující a půvabná.

Dokonce je otázkou, jestli se výhradní nadvláda této pravověrné krásy neblíží své poslední hodině. Nové údolí Tempu může být ponurou pustinou v Thulé: lidské duše se třeba budou ocitat ve stále těsnější harmonii s vnějšími věcmi, jež jsou oděny v zachmuřenost, která se přičila lidskému rodu, když byl mladý. Zdá se, že se přibližuje doba, pokud tedy už nenastala, kdy očištěná vznešenost vřesoviště, moře, či hory budou té povahy, jež absolutně vyhovuje duševnímu ustrojení přemýšlivějších příslušníků lidstva. A nakonec se místa jako Island mohou i pro toho nejběžnějšího turistu stát tím,

čím jsou dnes vinice a myrtové zahrady jižní Evropy; Heidelberg a Baden zůstanou bez povšimnutí, až bude spěchat z Alp k písečným dunám Scheveningenu.

I ten nejdůkladnější asketa mohl cítit přirozené právo toulat se po Egdonu: to, čeho se mu dostalo zde, patřilo do všeobecně oprávněné oblasti lidských potěšení. Alespoň barvy a krásy dosud potlačované byly dědickým právem všech. Pouze za těch nejskvostnějších letních dní vzbuzoval Egdon cosi jako radost. Silný dojem tu většinou vznikl z chmurné vážnosti, ne ze zářivosti, a takový silný dojem spíše docilovaly zimní tma, bouře a mlhy. To pak Egdon probudilo k opětování snahy; neboť bouře byla jeho milenkou a vítr přítelem. To se pak stával domovem podivných příznaků; a byl považován za dosud nerozpoznaného původce těch nezdolných oblastí temna, které tušíme kolem sebe ve svých půlnočních snech o útěcích a katastrofách, a na které poté nikdy nemyslíme, až když sen znovu ožije ve výjevech podobných těmto.

Bylo to místo dokonale se shodující s lidskou povahou – ani strašné, ohavné či ošklivé, ani obyčejné, nicneříkající, či bezzubé; ale jako člověk znevažované a trpělivé, a přitom výjimečně obrovské a tajemné ve své hnědé jednotvárnosti. Podobně jako u lidí, kteří dlouho žili v ústraní, vyzařovala z jeho vzhledu samota. Mělo opuštěnou tvář, která dávala tušit tragické možnosti.

Tenhle temný, zastaralý, zatlačený kraj se objevuje v Knize posledního soudu. Píše se tam o něm jako o pusté, hlodašovitě, křovinaté pláni – ‚Bruaria‘. Pak následuje délka a šířka ve starých mílích; a třebaže panuje určitá nejistota, pokud jde o přesnou hodnotu této dávné délkové míry, z údajů vyplývá, že egdonská oblast se do dneška o mnoho nezmenšila. ‚Turbaria Bruaria‘ – právo dobývat rašelinu – se objevuje ve výsadních právech vztahujících se k této oblasti. ‚Zarostlá vřesem a mechem,‘ tak charakterizuje tuto tmavou krajinu Leland.

Zde se alespoň našla srozumitelná fakta týkající se krajiny – dalekosáhlé důkazy budící pravé uspokojení. Ta nezkrotná, izmaelská věc, kterou byl Egdon, zřejmě byla taková vždycky. Civilizace byla

nepřítelem Egdonu a od samého počátku rostlinstva se jeho půda odívala do téže starodávné hnědi, jež byla přirozeným a neměnným šatem této formace. V jejím ctihodném jediném kabátě tkvěl určitý výsměch marnivosti lidského odívání. Osoba v moderním a barevném oděvu vypadá na vřesovišti jako anomálie. Jako bychom tam, kde je země oděná tak primitivně, potřebovali to nejstarší a nejjednodušší oblečení. Opřete-li se o osekáný kmen hlohu v hlavním údolí Egdonu někdy mezi odpolednem a večerem jako právě nyní, tam, kde není vidět nic z vnějšího světa za vrcholky a výběžky vřesoviště sahajícího, kam oko dohlédne, s vědomím, že všechno kolem a pod vámi zůstalo od předhistorických dob tak nezměněné jako hvězdy nahoře, mysl unášena změnou a znepokojovaná nepotlačitelným Novým se na chvíli pozastaví. To skvělé, neporušené místo mělo odpradáвна stálost, které se nemůže dovolávat moře. Kdo může o nějakém jednom moři říci, že je staré? Destilované sluncem, hnětené měsícem, obnovuje se během roku, během dne, či během hodiny. Moře se měnilo, pole se měnila, řeky, vesnice a lidé se měnili, jen Egdon zůstával stejný. Jeho povrch nebyl ani tak příkrý, aby jej mohl zničit vřes, ani tak rovný, aby se stal obětí záplav a nánosů. S výjimkou prastaré silnice a ještě starší mohyly, o níž bude brzy řeč – které také časem téměř vykryštalizovaly v přírodní výtvořy – ani ty nejmenší nepravidelnosti tu nebyly způsobeny krumpáčem, pluhem či rýčem, neboť jsou pouze jemným dotažením poslední geologické změny.

Zmíněná silnice křižovala níže položené části vřesoviště od jednoho obzoru k druhému. Na mnoha úsecích své trasy překrývala starou spojovací cestu, která byla odbočkou velké západní římské silnice Via Iceniana, neboli Ikenild Street, nedaleko odtud. Toho večera bylo možno pozorovat, že ačkoli příšeří už zhoustlo natolik, že zamlžovalo drobnější rysy vřesoviště, bílý povrch silnice zůstal téměř tak jasný jako vždy.

II.

Na scénu vstupují lidé a s nimi ruku v ruce nepříjemnosti

Po silnici kráčel starý muž. Hlavu měl bílou jako zasněžený vrcholek hory, ramena ohnutá a jinak vypadal poněkud omšele. Na sobě měl nepromokavý klobouk, starý námořnický kabát a boty; na mosazných knoflících bylo vidět kotvy. V ruce držel stříbrem pobitou vycházkovou hůl, kterou užíval jako skutečnou třetí nohu, jejíž špičkou neúnavně tečkoval zem v rozmezí každých deseti centimetrů. Člověk by řekl, že musel svého času sloužit jako námořní důstojník.

Před ním se vinula dlouhá, namáhavá silnice, suchá prázdná a bílá. Po obou stranách se otvíral pohled na vřesoviště, jehož ohromné temné území dělila jako pěšinka na tmavovlasé hlavě, zmenšujíc se a odbočujíc až daleko na obzoru.

Stařec často pohlížel vpřed, kolik cesty mu ještě zbývá. Konečně zahlédl v dálce před sebou pohybuující se tečku, která mu připadala jako povoz, a ukázalo se, že jede stejným směrem jako on. Byla to jediná částčka života, kterou výjev obsahoval, a toliko násobila dojem všeobecné opuštěnosti. Postupovala pomalu a stařec ji znatelně doháněl.

Když se přiblížil, uviděl, že je to pérovaný vůz, tvarem obyčejný, ale výjimečný svou barvou – svítivě červenou. Vozka kráčel vedle a byl podobně jako povoz úplně celý červený. Stejně barvivo měl na oděvu, na čepici na hlavě, na botách, obličej i na rukou. A nebyl takhle barvou umazán dočasně: byl jí prosyncen.

Stařec věděl, co to znamená. Pocestný byl rudkař – člověk, jehož povoláním bylo dodávat farmářům červeň na ovce. Byl příslušníkem třídy, která ve Wessexu valem vymírala, a ve venkovském světě představovala to, co v minulém století *dodo* ve světě zvířat. Byl kuriózním, zajímavým a téměř vyhynulým článkem mezi zastaralými formami života a těmi, které zpravidla přetrvají.

Ošuntělý námořní důstojník postupně dostihl svého spolucestujícího a popřál mu dobrého večera. Rudkař se otočil a odpověděl mu smutným a zaneprázdněným tónem. Byl mladý a jeho tvář, pokud nebyla přímo pohledná, měla k pohlednosti tak blízko, že by o ní u tváře přirozené barvy nikdo nepochyboval. Už jeho oči, které v tom zbarvení podivně svítily, byly přitažlivé – bystré jako oči dravce a modré jako podzimní mlha. Neměl ani licousy, ani knírek, čímž vynikaly dolní partie jeho obličeje. Rty měl tenké, jakoby sevřené zamyšlením a v koutcích mu občas příjemně pocukávalo. Byl celý oděn do přiléhavého obleku z manžestru vynikající jakosti, ne moc obnošeného a pro tento účel dobře zvoleného, avšak zbaveného původní barvy díky řemeslu. Dával vyniknout jeho pěkné postavě. Vzezření jisté zámožnosti dávalo tušit, že nepatří ve své branži mezi chudé. Pozorovateli se nabízela otázka: Proč taková nadějná bytost skryla svůj přitažlivý zevněšek tím, že se dala na tohle zvláštní povolání?

Když odpověděl starému muži na pozdrav, nejevil žádnou chuť v hovoru pokračovat, třebaže stále šli vedle sebe, neboť se zdálo, že starší pocestný si přeje společnost. Nebylo slyšet nic jen burácející vítr na hnědavém rostlinstvu kolem, skřípající kola, kročeje mužů a klapot podkov dvou chundelatých poníků, kteří táhli vozík. Byla to malá, odolná zvířata, něco mezi plemenem Galloway a Exmoor a tady se jim říkalo „vřesožrouti“.

Jak tak šli dál, rudkař se občas pozastavil a nahlédl zezadu okénkem dovnitř do vozu. V každém tom pohledu byla úzkost. Pak se vrátil k starci, který učinil další poznámku o stavu země či podobně, na což rudkař opět nepřítomně odpověděl, a pak znovu upadli v mlčení. Ticho ani jednomu z nich nepřipadalo nepříjemné; v těchto opuštěných oblastech se pocestní často po počátečním pozdravu trmácejí dál celé dlouhé míle v tichosti; už to, že jsou si nablízku, je němý rozhovor tam, kde na rozdíl od města, lze tu blízkost ukončit, když se vám jen trochu zachce, a kde naopak neukončit ji znamená už samo o sobě společenský styk.

Ti dva třeba už nemuseli promluvit až do chvíle rozloučení, nebýt toho rudkařova nahlížení do vozu. Když se vrátil po páté, starý muž povídá: „Máte tam ještě něco kromě svého nákladu?“

„Ano.“

„Někoho, kdo potřebuje péči?“

„Ano.“

Zanedlouho poté se zevnitř ozval slabý výkřik. Rudkař si pospíšil dozadu, podíval se dovnitř a zase se vrátil.

„Máte tam dítě, člověče?“

„Ne, pane, mám tam ženu.“

„To bych safra myslel! Proč vykřikla?“

„Usnula, a protože není zvyklá cestovat, je celá nesvá a pořád se jí něco zdá.“

„Mladá žena?“

„Ano, mladá žena.“

„To by mě bylo zajímalo před čtyřiceti lety. Možná je to vaše žena?“

„Moje žena!“ povídá ten druhý trpce. „Ta by se nesnížila k takovému, jako jsem já. Ale nemám žádný důvod vám tu o tom vykládat.“

„To je pravda. Ale taky není důvod, proč byste neměl. Jak můžu ublížit vám nebo jí?“

Rudkař pohlédl starému muži do tváře. „Tedy pane,“ řekl konečně, „poznal jsem ji už dřív než dnes, i když by asi bývalo lepší, kdyby se to nestalo. Ale ona nic neznamená pro mne, já neznamenám nic pro ni; a nebyla by u mě ve voze, kdyby ji byl mohl vzít nějaký lepší povoz.“

„Kde, smím-li se ptát?“

„V Anglebury.“

„To město znám dobře. Co tam dělala?“

„Nic, co by stálo za povídání. Ale teď je k smrti unavená a není jí dobře, a proto je taková neklidná. Usnula asi před hodinou a spánek jí udělá dobře.“

„Nepochybně hezká dívka, že?“

„Nejspíš byste to o ní řekl.“

Ten druhý pocestný se zájmem upřel oči k okénku, aniž odtrhl pohled, řekl: „Mohl bych se snad na ni podívat?“

„Ne,“ pospíšil si s odpovědí rudkař. „Už je moc tma, abyste na ní něco viděl; a navíc nemám žádné právo vám to dovolit. Díky Bohu, že spí tak dobře; doufám, že se nevzbudí, než se dostane domů.“

„Kdo je to? Je někde tady odtud?“

„Promiňte, ale na tom nesejde.“

„Není to ta dívka z Blooms-End, o které se v poslední době poví-
dalo? Jestli ano, tak tu znám; a asi uhodnu, co se přihodilo.“

„Na tom nesejde. ...A teď, pane, je mi líto, ale budu se muset
brzy rozloučit. Poníci jsou unavení a já mám ještě dlouhou cestu
před sebou, takže je nechám tady pod tím náspem odpočinout.“

Starší pocestný lhostejně přikývl a rudkař zajel s koňmi a vozem
na louku a popřál mu dobrou noc. Stařec pozdrav opětoval
a pokračoval dál jako předtím.

Rudkař sledoval jeho obrys, jak se zmenšoval až v úplnou tečku
na silnici a pohltila ho houstnoucí clona temné noci. Pak vylovil ně-
jaké seno z otepi zavěšené pod vozem, část ho předhodil koním
a z druhé části si udělal podušku, kterou položil na zem vedle vozu.
Na tu si sedl a zády se opřel o kolo. Zevnitř k němu dolehlo tiché
oddechování. Zřejmě ho uspokojilo a on přemítavě pozoroval okolí,
jako by uvažoval o svém dalším kroku.

V egdonských údolích se v této přechodné hodině jakoby slušelo
provádět věci přemítavě a postupně, protože samotné vřesoviště
mělo v sobě cosi, co připomínalo protahovanou a váhavou pochy-
bovačnost. Bylo to zvláštní spočinutí přináležející tomu místu. Ne
spočinutí vyjadřující skutečnou nehybnost, ale zdánlivé spočinutí
neuvěřitelné pomalosti. Stav, kdy zdravý život téměř připomíná
strnulost smrti, je podivuhodná věc sama o sobě; to, že místo vyka-
zovalo nečinnost pouště a zároveň uvádělo v chod síly podobné
silám louky, či dokonce lesa, budilo v těch, kdo o tom přemýšleli,
pozornost většinou způsobovanou zdrženlivým vyjádřením a rezer-
vovaností.

Výjev před očima rudkaře byl sérií výstupů od úrovně silnice zpět do nitra vřesoviště. Vešly se do něj pahorky, jámy, hřebeny, stoupající svahy, jedno za druhým, až to vše končilo vysokým kopcem, který se tyčil na dosud světlé obloze. Oko pocestného chvíli bloudilo po těch věcech, až se konečně usadilo na jednom pozoruhodném předmětu. Byla to mohyla. Tenhle výrazný hrbolek nad přirozenou úrovní země zaujímal nejvznešenější část té nejopuštěnější výšiny, která se na vřesovišti nacházela. Byť se z údolí jevila pouze jako bradavice na atlantovském čele, její vlastní objem byl velký. Vytvářela sloup a osu tohoto vřesovitého světa.

Když se odpočívající muž podíval na mohylu, uvědomil si, že její vrcholek, zatím nejvyšší předmět v celém okolí, je převýšen ještě něčím jiným. Tyčilo se to z polokulovité mohyly jako bodec z helmice. Celkový výjev postrádal jakékoliv známky modernosti, že cizincově představitosti to mohlo vnuknout první dojem, že je to osoba jednoho z těch Keltů, kteří mohylu postavili. Vypadalo to jako poslední z nich, který se tu přemítavě pozastavil, než se propadne do věčné noci k ostatním příslušníkům své rasy.

Ta postava tam stála, nehybná jako kopec pod ní. Nad planinou se tyčil kopec, nad kopcem se tyčila mohyla a nad mohylou se tyčila postava. Nad postavou pak nebylo nic, co by leželo mimo nebeskou bář.

Postava dodávala temné nakupenině kopců takové dokonalé, jemné a nezbytné zakončení, jako by byla jediným zjevným opodstatněním jejich existence. Bez ní jako by to byla kupole bez lucerny; s ní potom byly architektonické požadavky hmoty splněny. Ten výjev byl zvláště stejnorodý, neboť údolí, vyvýšenina, mohyla a postava nad ní představovaly jednotu. Pohledět na ten či onen článek skupiny znamenalo vidět ne celou věc, ale jen její zlomek.

Obrys byl natolik organickou součástí celé nehybné struktury, že vidět jej, jak se pohne, by na člověka zapůsobilo jako podivný jev. Protože nehybnost byla hlavní vlastností celku, jehož byla osoba pouhou součástí, nedodržení této nehybnosti v kterékoli části by s sebou neslo zmatek.

A přesto právě to se stalo. Postava se viditelně dala do pohybu, pohnula se o krok či dva a otočila se. Jakoby poplašená sestoupila klouzavým pohybem kapky vody na poupěti napravo od mohyly, a pak zmizela. Pohyb stačil k tomu, aby ukázal jasněji vlastnosti postavy a to, že patřila ženě.

Nyní se objevil důvod jejího náhlého přesunu. Jak ona zmizela z dohledu napravo, nějaký nový příchozí, nesoucí jakési břemeno, se objevil na obzoru vlevo, vylezl na mohylu a odložil břemeno na jejím vršku. Následoval druhý, pak třetí, čtvrtý, pátý a nakonec se celá mohyla zahemžila postavami s nákladem.

Jediné rozumné vysvětlení této pantomimy siluet na obloze bylo, že žena neměla s postavami, jež zaujaly její místo, žádnou spojitost, bedlivě se jim snažila vyhnout, a přišla tam s jiným cílem než ony. Pozorovatel ulpěl v myšlenkách raději na té zmizelé opuštěné postavě, jako na něčem zajímavějším, důležitějším, co skrývá patrně příběh, který stojí za to znát, než na těch nově příchozích, a podvědomě je považoval za vetřelce. Ale zůstali tam a usadili se a zatím to nevypadalo, že by se osamělá postava, která až dosud kralovala té opuštěné samotě, měla vrátit.

III.

Krajobý zvyk

Kdyby stál přihlížející v bezprostřední blízkosti mohyly, byl by zjistil, že ty osoby jsou muži a chlapci z okolních vesniček. Když stoupali na mohyly, nesl každý z nich na ramenou těžký náklad otýpek z větví hlodaše, napíchnutý na klacku na obou koncích zaostřeném – po dvou otýpkách vepředu a vzadu. Přišli z části vřesoviště položené asi tak čtyři sta metrů dozadu, kde hlodaš jako produkt téměř výhradně převládal.

Všichni byli tímto způsobem nesení otýpek natolik hlodašem obklopeni, že dokud je neshodili na zem, vypadali jako chodící keře. Celá skupina přišla husím pochodem, jako přesouvající se stádo ovcí; čímž chceme říci: ti nejsilnější vpředu, slabí a malí vzadu.

Všechny náklady složili na jednu hromadu a pyramida hlodaše o průměru deseti metrů teď tvořila korunu mohyly, které se na míle odtud říkalo Dešťová. Někteří začali lovit zápalky a hledat nejsušší chomáče hlodaše, další uvolňovali trnité šlahouny, kterými byly otýpky svázané. A ještě jiní přitom pozvedli zrak a přehlíželi ohromný kus kraje, který bylo vidět z jejich polohy a který teď už téměř zmizel ve stínech. V údolích vřesoviště nebylo v žádnou denní dobu k vidění nic jiného než jeho vlastní divoká tvář, avšak z tohoto místa bylo možno dohlédnout až do dálek, které v mnoha případech ležely za hranicí vřesového kraje. Žádný z jeho rysů nebylo teď vidět, ale celek působil jako nezřetelná dálava.

Zatímco muži a chlapci stavěli hranici, ve stínech, které naznačovaly vzdálenou krajinu, nastala změna. Jedno za druhým se začaly vynořovat rudá slunce a ohnivé chomáče, až posely celý kraj vůkol. Byly to táboráky jiných farností a vesniček, které se účastnily stejné vzpomínkové slavnosti. Některé plály v husté atmosféře dálky, takže se kolem nich vytvořily vějířovité svatozáře paprsků bledých jako sláma. Některé byly velké a blízké a šarlatově žhnuly ze tmy jako

rány v černé kůži. Některé byly jako menády s ovíněnou tváří a rozcuchanými vlasy. Tyto barvily němou hrud' oblak nad sebou a prozařovaly jejich pomíjivé prolákliny, které jako by se tím měnily ve vroucí kotle. Po celém kraji bylo možno napočítat třicet takových ohňů; a jako lze určit čas na ciferníku, i když není vidět číslice, tak muži dokázali rozpoznat místo každého ohně podle úhlu a směru, třebaže jinak nebylo z krajiny vidět nic.

Z Dešťové mohyly vyrazil první vysoký plamen a připoutal pohled těch, kteří upírali zrak na vzdálené ohně, zpět k jejich vlastnímu dílu téhož druhu. Veselý odlesk plamene zbarvil vnitřní povrch lidského kruhu – který se mezitím rozšířil o nějaké opozdilce, muže i ženy – vlastní zlatou livřej, a dokonce tmavý trávník kolem prozářil jasně, jenž slábl směrem ven, až skončil v temnotě tam, kde se mohyla svažovala dolů. Ukazoval mohyly jako polokouli stejně tak dokonalou jako ten den, kdy ji navršili, dokonce i ten příkop, z něhož vykopali hlínu, tam zůstal tak. Ani zrnka té nepoddajné půdy se nikdy nedotkl pluh. V neplodnosti, kterou vřesoviště nabízel rolníkovi, tkvěla jeho bohatost pro historika. Nic odtud nezmišlo, neboť tu nikdo půdu neobdělával.

Vypadalo to, jako by ti strůjci ohně stáli v nějakém zářivém horním patře světa, odděleni od temnot dole a zcela na nich nezávislí. Vřesoviště pod nimi bylo teď jednou obrovskou propastí, ne pokračováním země, na níž stáli; když jejich oči uvykly jasu plamene, neviděly nic z hlubin za jeho dosahem. Pravda, občas silnější zaplanutí otýpek vyslalo jako průzkumníky dolů po svazích ohnivé šipky, až přistály na vzdáleném keři, tůňce či bělavé písčíně, rozzářily je v odpověď stejné barvy, a opět se vše ponořilo do tmy. Pak celý ten černý jev dole představoval Limbo, tak jak je užíval ve svém vidění vznešený Florent'án, a mumlavé záchvěvy větru v dolinách zaznívaly jako nářky a žádosti duší těch mocných, zde zadržovaných.

Jako by se ti muži a chlapci najednou ponořili do zašlých věků a přinesli odtud hodinu a čin, které tohle místo poznalo už dříve. Popel toho pradávného ohně Britů, který plápolal z tohoto vrcholku, ležel jako nový nerušeně v mohyle pod jejich nohama. Plameny

z pohřebních hranic zažehávaných zde před dávnými časy osvěcovaly doliny tak, jako je osvěcovaly nyní. Po určitou svou dobu je na stejném místě následovaly ohně na oslavu Thora a Wodena. Je dokonce dobře známo, že takové ohně, jako si teď zapalovali pro radost obyvatelé vřesoviště, jsou spíše potomky neuspořádaných rituálů Druidů a saských obřadů, než výmyslem o lidové oslavě „prachového spiknutí“.

Navíc, když na začátku zimy celá Příroda vyhlásí zákaz vycházení, je zapálení ohně instinktivním a sebeochranným činem člověka. Označuje spontánní, prométeovskou vzpouru proti výnosu, že toto opakující se roční období nutně přinese zlé časy, studenou tmou, bídu a smrt. Nastane černý chaos a spoutaní bohové Země řeknou: Budiž světlo.

Zářivá světla a temné stíny, které se svářely na kůži a šatech lidí stojících kolem, vykreslovaly jejich tvary a obrysy s dürerovskou silou a vervou. A přece nebylo možné odhalit stálý povahový rys na žádné tváři, neboť jak ty čilé plameny stoupaly do výše a zase se klonily k zemi a míhaly se v okolním vzduchu, skvrny stínu a vločky světla na tvářích celé skupiny neustále měnily tvar a polohu. Vše bylo v pohybu, chvělo se jako listí, vytrácelo se jako blesk. Zastíněné oční důlky, hluboké jako u smrtky, se náhle ocitaly v záplavě lesku: dlouhá a úzká čelist chvíli zela temnotou, chvíli svítila, vrásky se propastně prohlubovaly, či naopak úplně vyhlazovaly změněným úhlem paprsku. Nosní dírky připomínaly tmavé studně; šlachy na starých šíjích vypadaly jako pozlacené lišty; věci jindy bez lesku jako by se potáhly glazurou; lesknoucí se předměty, jako třeba špička háku na hlodaš, který si nesl jeden muž, vypadaly jako ze skla; oční bulvy žhnuly jako lucerničky. Ti, které Příroda obdařila jistými podivnástkami, působili groteskně; groteskní se stalo nadpřirozeným, neboť vše se umocnilo.

Proto také tvář starce, kterého jako ostatní přilákaly na výšinu šlehající plameny, nebyla pouhým nosem a bradou, jak na první pohled vypadala, ale dostatečnou částí celého vzezření. Stál a spokojeně se vyhříval v žáru ohně. Klackem postrkoval uhlíky a ohořelé

kousky z okraje do ohně, díval se do prostředka hranice a jen občas pozvedl zrak, aby viděl, kam sahají plameny, či sledoval dráhu jisker, které odletovaly do tmy. Sálavé světlo před ním a teplo, jež ho prostupovalo, jako by v něm zažehly vzrůstající radost, která brzy přerostla v rozkoš. S klackem v ruce začal tančit svůj soukromý menuet, přičemž se mu zpod vesty vynořily měděné cejchy a rozhoupaly se jako kyvadlo, také se dal do zpěvu, hlasem připomínajícím včelu v sopouchu:

*I povolal král šlechtice
a přišli všichni sem;
Norfolku, řeknem královně
ať přizná hříchy své.
Tu Norfolk koktá nejistě,
i na koleno klesne,
ať nezavdává tvou nepřízeň,
co královna řekne.*

To už popadal dech a nemohl v písni pokračovat; konec upoutal pozornost rozkročeného muže středního věku, který pevně svíral koutky svých půlměsícovitých úst v zjevné snaze zamezit jakémukoli podezření z veselé nálady, kterou by mu snad někdo mohl chybně podsouvat.

„Pěkněj popěvek, dědo Cantle; ale řek bych, že na omšelýho dědka, jako jste vy, je to už kapánek moc,“ povídá vrásčitému hýřilovi. „Asi byste chtěl, aby vám zas bylo těch osumnáct, jako když jste ji zpíval poprvý, co?“

„Cože?“ zarazil se děda Cantle a přestal tancovat.

„Že byste nejspíš chtěl zas bejt mladej, ne? Zdá se, že ty vaše duhy mají už dneska pěknou díru.“

„Ale umělec jsem doposavád, ne? Kdyby mi už nelezly notičky z krku, byl bych stařec nad hrobem, ne, Timothy?“

„A jakpak se vede těm novomanželům dole v hospodě U tiché ženy?“ zeptal se ten druhý a ukázal k slabému světlu směrem po

vzdálené silnici, ale ještě notný kus od místa, kde v tu chvíli odpočíval rudkař. „Jak to s nima vypadá? Měl byste to vědět, když jste takovej mudrc.“

„Ale kapánek zpustlík, co? To přiznávám. Jestli někdo, tak Cantle, to jo. Ale není to zlá chyba, sousede, a s věkem přejde.“

„Slyšel jsem, že se večer mají vrátit domů. To už by tam měli být. Co dál?“

„Nejspíš bysme jim měli jít popřát, což?“

„To snad ani ne.“

„Ne? Já bych řek, že musíme. Já rozhodně musím, to bych to ani nebyl já – jsem přece vždycky první u každý veselice!“

*Jak mniši půjdeme teď k ní,
oblékнем černý hábit
Eleonora uvěří,
že mnich jde zpovídat ji.*

„Potkal jsem pani Yeobrightovou, tetu nevěstinky, včera večír a ona povídala, že o vánocích se vrací její syn Clym. Je to chytrá hlava – kdybych já tak měl v hlavě to, co má ten mladík pod čepicí. A já s ní mluvil tím svým dobře známým šprýmovným způsobem a ona povídá: ‚Že tak úctyhodně vyhlížející člověk může mluvit jako blázen!‘ – to mi řekla. Mně na ní vůbec nesejde, to by bylo, a tak jsem jí na to řek: ‚Ať se propadnu, jestli mi nejste úplně fuk!‘ To jsem jí to dal, co?“

„Já bych spíš řek, že ona to dala vám,“ řekl Fairway.

„Ne,“ povídá děda Cantle a trochu znejistěl. „Přece to není se mnou zas tak špatný?“

„Zdalo by se, že ano; ale povězte, to přijíždí Clym na vánoce kvůli té veselce – aby to nějak zařídil, když teď matka zůstala v domě sama?“

„Ano, ano – to proto. Ale Timothy, dej na mě,“ řekl děda Cantle vážně. „I když mě všichni mají za šprýmaře, mám dost rozumu, když mě najdeš ve vážném rozpoložení, a teď jsem ve vážném roz-

položení. O tom manželským párku bych moh vyprávět! Ano, dneska ráno v šest vyrazili, aby se nechali oddat, a nikdo je od té doby neviděl, ani o nich nic neslyšel, i když bych řekl, že odpoledne už se museli vrátit – jako muž a žena – tedy manželka. To je přece od mužského rozumná řeč, Timothy, a tak posud – paní Yeobrightová přece nemá pravdu?”

„Ano, asi je to tak. Nevěděl jsem, že ti dva spolu chodí, až loni na podzim, když její teta zakázala ohlášky. Jak dlouho se tohle teda chystalo? Víte to, Humphrey?”

„No jo, jak dlouho?” povídá děda Cantle chytře a také se otočil k Humphreymu. „Na to se ptám.”

„Od té doby, co její teta změnila názor a řekla, že nakonec třeba toho člověka přijme,” odpověděl Humphrey, aniž spustil oči z ohně. Byl to poněkud vážný mladík a měl hák i kožené rukavice jako ostatní rubači hlodaše a jeho nohy byly kvůli tomu povolání oděné do vytahanych kamaší tuhých jako brnění. „Proto se jeli nechat oddat někam jinam, řekl bych. Chápejte, když jednou paní Yeobrightová dělala takovej humbuk a zakázala ohlášky, vypadala by jako na hlavu padlá, kdyby měli slavit fajnovou svatbu ve stejný farnosti, jako by se nechumelilo.”

„No právě – vypadala by jak blázen; už tak je to pro ty chudáky až dost, i když to se samosebou jen tak dohaduju,” dodal děda Cantle, který se stále snažil budit svým chováním rozumný dojem.

„No jo, já tenkrát v tom kostele byl,” povídá Fairway, „a že to bylo překvapení.”

„To bych řekl, jinak bych musel bejt blázen já,” děda na to důrazně. „Já tam letos nebyl a teď, když nám nastává zima, řekl bych, že už nepůjdu.”

„Já tam nebyl už tři roky,” řekl Humphrey, „v neděli se mi vždycky chce děsně spát a je to taková dálka a i když tam chodíš, je taková pramalá šance dostat se tam nahoru, když se jich tolik nedostalo, že radši zůstanu doma a nejdu nikam.”

„Já nejenže jsem tam byl,” povídá Fairway s posíleným důrazem, „ale seděl jsem v té samý lavici jako paní Yeobrightová. A i když se

vám to třeba tak nezdá, málem mi v žilách ztuhla krev, když jsem ji slyšel, protože jsem seděl hned vedle.“ Mluvčí se rozhlédl po okolostojících, kteří se začali k němu stahovat, aby ho lépe slyšeli, a ústa stiskl ještě víc, jak se snažil co nejlépe to podat.

„Však to taky není žádná legrace, když se vám něco takového přihodí v kostele,“ poznamenala nějaká žena vzadu.

„Nechť to ohlásí,“ povídá farář,“ pokračoval Fairway, „a pak vstala žena vedle mě – skoro loket na lokti jsme měli. ‚Ať se propadnu, jestli tuhle nevstává paní Yeobrightová,‘ povídám si. Ano, sousedé, i když jsem byl ve svatostánku, tohle si povídám. Je proti mému svědomí klít a nadávat ve společnosti a doufám, že ženy tady to pominou. Nicméně, co jsem si řekl, to jsem řekl, a byla by lež, kdybych to nepřiznal.“

„To by byla, sousede Fairwayi.“

„Ať se propadnu, jestli to nevstává paní Yeobrightová,“ řekl jsem,“ opakoval vypravěč a vyslovil ta nepěkná slova s touž klidnou přísností ve tváři jako předtím, což dokazovalo, že mu opakování příkazovala nutnost, ne gusto. „A v příští chvíli už od ní slyším: ‚Já ohlášky zakazuju. ‚Promluvíme si po bohoslužbě,‘ řekl kněz tak podomácku – ano, ve chvílce se změnil v obyčejnýho člověka, o nic svatějšího než vy nebo já. Měli jste vidět, jak byla bledá! Možná si ještě vzpomenete na tu sochu v kostele ve Weatherbury – na toho vojáka se zkříženými nohama, kterému školáci urazili ruku? Tak ňák asi vypadala ta žena, když řekla: ‚Já ty ohlášky zakazuju.‘“

Pusluchači si odkašlali, přihodili pár větviček do ohně, ne že by to snad bylo tak naléhavé, ale aby si popřáli čas, v němž zváží morální ponaučení toho příběhu.

„Abych pravdu řekla, když jsem uslyšela, že byly zakázaný, byla jsem tak ráda, jako by mi někdo dal šestipenci,“ pronesl vážný hlas – patřil Olly Dowdenové, ženě, která se živila vázáním smetáků či košťat z vřesu. Měla v povaze chovat se k nepřátelům i přátelům stejně slušně a být vděčná celému světu za to, že ji nechá naživu.

„A teď si ho to děvče vzalo stejně,“ dodal Humphrey.

„Potom paní Yeobrightová přišla k rozumu a už docela souhlasila,“ pokračoval Fairway nevšímavě, aby ukázal, že jeho slova nejsou žádným dodatkem k tomu, co řekl Humphrey, ale výsledkem samostatného uvažování.

„Asi se styděli, ale stejně nevím, proč to nemohli udělat rovnou tady,“ řekla rozložitá žena, jejíž korzet vrzal jako boty, kdykoli se ohnula či otočila. „To se patří čas od času svolat sousedy a pořádně se rozparádit; a platí to zrovna tak o svátcích, jako o svatbě. Nemám ráda, když jsou lidi sami pro sebe.“

„To zas já, věřte nebo ne, nemám to svatební veselí moc rád,“ povídá na to Timothy Fairway a očima těká kolem sebe. „Sotva bych vyčítal Thomasině Yeobrightů a sousedu Wildeveovi, že se berou pěkně v tichosti, to vám povím. Svatba doma znamená tancovat celý dlouhý hodiny rejdrovák, a to mužskému po čtyřicítce už nedělá dobře na nohy.“

„To je pravda. A když vás pozvou k nevěstě domů, těžko se taneček odmítá, však víte, že si ty dobroty musíte nějak zasloužit.“

„O vánocích musíš tancovat, protože je to událost roku; a o svatbě musíš tancovat, protože je to událost života. Dokonce i o křtinách si lidi vynutí nějaký to zatancování, pokud je to teprv první či druhý děcko. A to ani nemluvím o tom, kolik písniček musíš odzpívat... Pokud jde o mě, já mám nejradši pěkný pohřeb. Dostanete stejně dobrý jídlo a pití jako na veselce, dokonce i lepší. A nohy se vám neutancujou k smrti, když si povídáte o chudáku nebožtíkovi, a nemusíte hopsat.“

„Devět lidí z deseti by asi uznalo, že tancování by tady nebylo na místě, že?“ pronesl děda Cattle.

„To je jediný druh sešlosti, při který si seriózní člověk připadá bezpečně i po nějaký tý rundě piva.“

„Já teda nechápu, jak se může taková tichá jemná bytůstka jako je Tamsin Yeobrightová chtít vdávat takhle pokradmu,“ řekla Susan Nunsuchová, ta rozložitá žena, kterou víc zajímal původní námět hovoru. „Vždyť je to horší než u chudejch. A být jí, tak bych ani toho člověka nechtěla, i když někdo říká, že je štramák.“

„V zájmu spravedlivosti, je to svým způsobem chytrý a učený chlapík – skoro tak chytrý jako býval Clym Yeobright. Toho vychovávali k lepšímu údělu než je hospoda U tiché ženy. Inženýr to byl, pokud víme, ale zahodil svou šanci, tak si pak vzal hospodu, aby měl z čeho žít. Celý to študýrování mu nakonec k ničemu nebylo.“

„Což se děje často,“ řekla košťatářka Olly. „A vidíte, jak se o to lidi derou a berou! Lidi, co dřívějc neuměli ani napsat O, aby se zachránili před peklem, se dneska podepisují, ani jim z pera neukápne, často bez jediný kaňky: co to povídám? – dokonce skoro k tomu ani nepotřebují stůl na opírání.“

„Pravda: je to až div, kam to ten svět dotáhnul,“ přidal se Humphrey.

„No jen řekněte, když jsem ve čtvrtým roce narukoval ke kabátníkům (tak nám říkali), nevěděl jsem o tom světě nic víc než ti nejobyčejnější z vás. A teď, hrom do police, ukažte mi, co nesvedu, nemám pravdu?“

„Teda určitě byste se doved podepsat,“ řekl na to Fairway, „kdybyste byl tak mladej, abyste se znova moh oženit jako Wildeve a slečna Tamsin, což je víc než umí tuhle Humph, protože ten jde v učení ve stopách svého táty. Jako teď si vzpomínám, Humphe, když jsem se ženil, jak jsem uviděl značku tvýho táty, co tam na mě zírala, když jsem se šel podepsat. On a tvá máma byli oddaní zrovínka před námi a ten křížek tvýho táty se tam roztahoval jak nákej obrovskej strašák. Hroznej černej křížek – jako bych v něm tvýho tatú viděl! Ani za živýho boha jsem se nemoh v tu chvíli ubránit smíchu, i když jsem byl celou tu dobu jak na trní, jen považte, že jsem se ženil a ženu jsem měl do sebe zavěšenou, a ještě k tomu se na mě Jack Changley a spousta dalších kluků šklebili kostelním oknem. Ale v příští chvíli už by mě bylo pírkó porazilo, protože jsem si najednou řek, že aťsi tvoje máma s tátou měli pro sebe kdysi pěkný slůvka, co jsou svoji, už nejmíň dvacetkrát se pohádali, a tahle šlamastyka mě teď čeká taky. ...Byl to den, to vám povím!“

„Wildeve je o pěkných pár let starší než Tamsin Yeobrightová. A že je to pěkná holka. Mladá ženská, která má vlastní domov, musí být blázen, když se žene za takovýmhle!“

Mluvčí, rašelinář, který se právě ke skupince připojil, nesl na rameni podivný srdcovitý rýč velkých rozměrů, používaný při dobývání rašeliny; jeho dobře nabroušené ostří se v paprscích ohně blyštělo jako stříbrný luk.

„Moh mít hned sto děvčat, kdyby si o ně řek,“ řekla ta rozložitá žena.

„Poznal jsi snad někdy, sousede, mužského, kterýho by si nechtěla vzít žádná ženská?“ zeptal se Humphrey.

„Nikdy,“ odpověděl rašelinář.

„Já taky ne,“ přidal se další.

„Já taky ne,“ povídá děda Cantle.

„Tak to já jednou ano,“ řekl Timothy Fairway a posunul jednu nohu, aby se mu lépe stálo. „Poznal jsem takovýho muže. Ale pozor, jen jednou.“ Pořádne si odkašlal, jako by nechtěl nikoho nechat na pochybách tím, že by to řekl ochráptěle. „Ano, takového muže jsem znal,“ zopakoval

„A co to mohlo být za úděsnýho strašáka, pane Fairway?“ zeptal se rašelinář.

„No, nebyl ani hluchý, ani němý, ani slepý. Jaký byl, to neříkám.“

„Znají ho tady v okolí?“ zeptala se Olly Dowdenová.

„Těžko,“ řekl Timothy, „ale nebudu jmenovat... Přiživte trochu ten ohýnek, mládeži.“

„Pročpak cvaká Christian Cantle zubama?“ ozval se mezi kouřem a stíny nějaký chlapec na druhé straně ohně. „Je ti zima, Christiane?“

„Ne, vůbec ne,“ ozvala se slabá, zamítavá odpověď.

„Pojď sem, Christiane, ukaž se. Nevěděl jsem, že jsi tu,“ vybídl ho Fairway s laskavým pohledem tím směrem.

Na tuto výzvu nějaký muž s řídkými vlasy, úzkými rameny a krátkými rukávy a nohavicemi postoupil z vlastní vůle o krok či

dva dopředu, z vůle jiných byl postrčen dalších pět. Byl to nejmladší syn dědy Cantlea.

„Pročpak se klepeš, Christiane?“ zeptal se vlídně rašelinář.

„Já jsem ten muž.“

„Jaký muž?“

„Ten muž, co si ho žádá ženská nevezme.“

„Ale houby jsi!“ odpověděl Timothy Fairway a zvedl zrak, takže viděl celé Christianovo tělo, a ještě o hodně víc; děda Cantle na něj mezitím zíral asi jako slepice zírá na kachně, které právě vyseděla.

„Ano, jsem to já, a nahání mi to strach,“ řekl Christian. „Myslíte, že mě to bude bolet? Vždycky budu říkat, že je mi to jedno, dokonce to odpřisáhnou, i když mi to bude pořád vadit.“

„No teda, ať se propadnu, jestli tohle není ten nejpodivnější začátek, co jsem kdy slyšel,“ řekl na to pan Fairway. „Vůbec jsem nemyslel tebe. Takže je v kraji ještě jeden! Proč jsi nám prozradil to neštěstí, Christiane?“

„Asi se nedalo nic jiného dělat, ne? Nemůžu si přece pomoci, ne?“ Obrátil k nim své bolestně kulaté oči, obkroužené dostřednými vráskami jako terče.

„Ne, to máš pravdu. Ale je to smutná věc a mě v žilách ztuhla krev, když jsi promluvil, protože jsem najednou viděl, že ti chlapíci jsou dva, když jsem si myslel, že je jen jeden. To je ale smutný, Christiane. Jak víš, že tě ženy nechtějí?“

„Už jsem se jich ptal.“

„Nikdy bych to do tebe neřekl. No a co ti ta poslední řekla? Nic, co by se nakonec nedalo spolknout, nemám pravdu?“

„Jdi mi z očí, ty nedomrlej, hubenej, chcípáckej blázne,‘ tak mi to ta žena řekla.“

„To není zrovna povzbudivé, přiznávám,“ řekl Fairway. „Jdi mi z očí, ty nedomrlej, hubenej, chcípáckej blázne,‘ je dost tvrdý způsob odmítnutí. Ale i to se dá překonat s jistou trpělivostí a časem, až se té husičce objeví ve vlasech pár šedin. Kolikpak ti je, Christiane?“

„Jednatřicet mi bylo, jak se kopaly brambory, pane Fairway.“

„Nejsi už teda kluk – to ne. Ale pořád je tu naděje.“

„To je můj věk podle křtin, protože to je zapsáno v matrice, co mají v sakristii, ale matka mi říkala, že jsem se narodil o něco dřív, než byly křtiny.“

„Aha!“

„Ale ani za boha nedokázala říct kdy, kromě toho, že tehdá nebyl měsíc.“

„Nebyl měsíc: to je špatné. Co říkáte, sousedi, to má hoch špatné!“

„Ano, to je špatné,“ řekl děda Cantle a potřásl hlavou. „Matka věděla, že tehdá nebyl měsíc, protože se ptala jiné ženy, která měla kalendář, tak jako vždycky, když se jí narodil kluk, kvůli tomu pořekadlu: ‚Žádný měsíc, žádný mužský,‘ kvůli kterému se bála při každém klukovi. Myslíte opravdu, že je to vážný, pane Fairway, že nebyl žádný měsíc?“

„Ano; ‚Žádný měsíc, žádný mužský.‘ To je jedno z nejpravdivějších pořekadel, co kdy člověk vyslovil. Máš to špatné, Christiane, že jsi vystrčil nos zrovna ten den, co nebyl měsíc.“

„Když vy jste se narodil, musel být měsíc asi úplně v úplňku, ne?“ řekl Christian s bezmezně obdivným pohledem Fairwayovi.

„No, nebyl to nov,“ odpověděl pan Fairway a tvářil se přitom nestanně.

„To bych se radši o dožínkách vůbec nenapil, než být mužem, co se narodil, když nebyl měsíc,“ pokračoval Christian týměž otřeseným recitativem. „Povídá se, že budu jen nanicovatej mužskej a svému rodu k ničemu; a nejspíš to bude ten důvod.“

„No,“ vložil se do toho děda Cantle, jehož nálada poněkud ochabla; „a co se přitom jeho matka nabřečela, když byl malej, že moc poroste a dá se na vojančinu.“

„Je jich hodně, co jsou na tom tak špatně jako on,“ řekl Fairway. „Skopci tu musejí vydržet tak dlouho jako jiný ovce, no ne?“

„Tak myslíte, že to mám zkoušet dál? Neměl bych si radši dát pozor na noc, pane Fairway?“

„Budeš muset líhat sám celý život, a když přijde duch, zjeví se spíš svobodným než ženáčům. Jednoho tu vposledku viděli. A je moc divnej.“

„Ne – nemluvte o tom, jestli můžu prosit! Bude mi naskakovat husí kůže, až na to pomyslím sám v posteli. Ale vy to uděláte, já to vím, Timothy, a mně se o tom bude pak zdát celou noc! Říkáte moc divnej? Jakýho ducha jste měl na mysli, když jste řekl moc divnej, Timothy? – ne, ne, neříkejte mi to.“

„Já osobně na duchy skoro nevěřím. Ale připadá mi to dost strašidelný – to, co mi povídali. Viděl to jeden malej kluk.“

„Jak to vypadalo? – ne, neříkejte –“

„Byl červenej. Tak, většina duchů je bílá, ale tenhle vypadá, jako by ho namočili do krve.“

Christian se zhluboka nadechl, aniž se tím zvětšil objem jeho těla, a Humphrey řekl: „Kde to viděli?“

„Tady přesně ne, ale na tomhle vřesovišti. Ale nemá se o tom mluvit. Co byste řekli tomu,“ pokračoval Fairway překotně a otočil se k nim, jako by ten nápad nebyl původně dědy Cantlea – „co byste řekli tomu, kdybysme šli dneska večer novomanželům pěkně zazpívat, než půjdeme spát – když je to jejich svatební den? Když se lidi oženěj, je líp se na to dívat zvesela, protože když koukáte smutně, stejně je to nerozdělí. Já nejsem žádněj piják, jak všichni víme, ale až odejdou ženský a mládež domů, mohli bysme zaskočit k Tiché ženě a trochu to rozparádit před jejich dveřma. Novomanželce to udělá radost a o to mi jde, protože když ještě bydlela u tety v Blooms-End, mockrát mi dopřála sklínku.“

„Což? Taky že to uděláme!“ odpověděl děda Cantle a otočil se tak hbitě, až se mu měděné cejchy divoce rozhoupaly. „Jsem vysušeněj jak treska z toho větru tady nahoře, a skleničku jsem neviděl, ani nepamatuju. Povídá se, že to pivo, co teď čepujou U Tiché ženy, je jak malvaz. A kdybysme se snad trochu zdrželi, sousedi, tak zítra je neděle a můžem to dospat, ne?“

„Dědo Cantle! Vzhledem k vašemu věku jste pěkněj lehkomyslník,“ řekla ta rozložitá žena.

„Jsem lehkomyšlněj; je to pravda – moc lehkomyšlněj, aby se to líbilo ženskéjm! Já si zazpívám Veselýho námořníka nebo nějakou jinou písničku, když nějakěj starej slaboch by si oči vyplakal. K čertu s tím; mě hned tak něco nerozhází.

*Tu levým okem mrkne král
a pěkně kaboní se
Norfolku, tys mně přísahal
pojd' – nebo budeš viset!“*

„Tak to uděláme,“ opakoval Fairway. „Zazpíváme jim, ať má pámbu radost. Co to má za cenu, když bratranec Thomasiny Clym přijede až s křížkem po funuse? Měl přijet dřív, když to chtěl překa-
zit, a vzít si ji sám!“

„Možná sem jede, aby dělal matce nějaký čas společnost, protože je jí jistě smutno, když děvče odešlo.“

„Teda, je to divný, ale mně nikdá není smutno – ne, ani trošku,“ povídá děda Cattle. „V noci mám kuráž jako nákej admirál!“

To už oheň pohasínal, protože palivo nebylo tak vydatné, aby plameny živilo déle. Většina ostatních ohňů v dohledu také skomírala. Důkladné pozorování jejich jasu, barvy a životnosti by bylo odhalilo kvalitu páleného materiálu; a tím také, do jisté míry, přírodní produkt oblasti, v níž ohně zaplanuly. Jasná, královská zář, kterou oplývala většina z nich, byla vyjádřením vřesoviště a hlodašového kraje, jako byl ten jejich, jenž se jedním směrem táhl na mnoho mil do dálky: rychlé vzplanutí a rychlý výhas v jiných bodech, kam oko dohlédlo, svědčily o nejlehčím palivu – slámě, šlahounech fazolí a obvyklém odpadu z oranišť. Ty, které vydržely nejdéle, ukazovaly na dřevo, jako byly větve lískových keřů, otýpky z hloží a solidní polínka. Ohně z naposled jmenovaných materiálů byly vzácné, a třebaže ve srovnání s pomíjivými zářivými ohýnky relativně malé, nyní nad nimi začaly vítězit pouhou vytrvalostí. Ty velké pohasly, ale tyto přetrvaly. Stály na těch nejvzdálenějších ještě viditelných místech – na vrcholcích, dotýkajících se oblohy, tyčících

se v oblastech lesů a polí na severu, kde byla odlišná půda a vřes neznámý a cizí.

Kromě jednoho a tenhle byl nejbliž ze všech, jako měsíc celého toho zářivého souhvězdí. Planul přesně naproti malému okénku v údolí dole. Hořel tak blízko, že ač byl vlastně malý, jeho jas nekonečně převyšoval plamen jejich ohně.

To klidné světlo občas připoutalo pozornost, a když jejich vlastní oheň pohasínal a bledl, přitahovalo tím víc; i některé z později zapálených ohňů napájených dřevem začaly skomírat, ale zde nenastala znatelná změna.

„Ten oheň musí být hodně blízko!“ povídá Fairway. „Připadá mi, že vidím nějakého člověka chodit kolem něj. Malý a dobrý oheň je to, to se musí říct.“

„Já tam dohodím kamenem,“ řekl kluk.

„To já taky!“ přidal se děda Cantle.

„Ne, ne, to nedokázete, vy dva. Ten ohýnek je aspoň na míli odtud, i když se zdá blízko.“

„Je to na vřesovišti, ale ne v hlodaši,“ řekl rašelinář.

„Je to naštipaný dřevo, tak je to,“ povídá Timothy Fairway. „Nic nehoří takhle, kromě pěknýho dřeva. A je to na Zamlženým kopci před domkem starýho kapitána. Že je to ale divnej brouk! Udělat si ohýnek před vlastní chalupou, aby z něj neměl radost nikdo jinej, ani se tam nemoh přiblížit! Blázen stará je to, když si zapálí ohýnek a nemá tam žádný děti, kterým by to udělalo radost.“

„Kapitán Vye byl dneska na dlouhý procházce a je pěkně znavenej,“ vložil se do toho děda Cantle, „to sotva bude on.“

„A sotva by si dovolil pálit drahý dříví,“ řekla rozložitá žena.

„Tak to musí být ta jeho vnučka,“ usoudil Fairway. „V jejím věku už by si s ohýnkem taky mohla dát pokoj, ne?“

„Je taková divná, žije si tam sama pro sebe a tyhle věci jí dělají radost,“ řekla Susan.

„Je to pohledný děvče,“ povídá rašelinář Humphrey „zvlášť když si vezme jedny z těch svých pěkných šatů.“

„To je pravda,“ přisvědčil Fairway. „Ať si ten její ohýnek hoří, jak chce. Ten náš už zřejmě skoro vyhasnul.“

„Jak je najednou tma, když ohýnek pohasí!“ řekl Christian Cantle a ohlédl se těma svýma zaječíma očima. „Nemyslíte, že bysme měli radši jít domů, sousedé? Já vím, že na vřesovišti nestraší, ale radši bysme se měli ubírat. ...Co to bylo?“

„To jenom vítr,“ odpověděl rašelinář.

„Myslím, že svátek Prachovýho povstání by se neměl slavit do noci, leda snad ve městech. V takových místech, kde lišky dávají dobrou noc, jako tady, by to mělo být ve dne!“

„Nesmysl, Christiane. Nebuď bačkora! Susy, že si spolu skočíme – co říkáš, holubičko? – než se dočista setmí a nebude vidět, jaká jsi pořád ještě pěkná, i když už uplynulo hodně vody, co mi tě tvůj muž, ten mizera, uzmul.“

To platilo Susan Nunsuchové; a hned vzápětí přihlížející uviděli, jak se tělnatá matrána točí blíž a blíž k ohni. Než se nadála, pan Fairway ji popadl kolem pasu a doslova ji vyzvedl do vzduchu. Místo ohýnku tu zbývalo už jen kolo žhnoucích uhlíků, od kterých sem tam odletěla jiskra, neboť větvičky hlodaše už úplně dohořely. Jakmile se dostal do kruhu okolostojících, roztácel ji dokola a dokola. Byla to žena poněkud hlučně stavěná – kromě konstrukce z velrybí kosti a laťkoviny nosila v suchu či v mokru dřeváky, aby si ušetřila střevíce – a když s ní Fairway začal poskakovat dokola, cvakání dřeváků, vrzání korzetu a její překvapené výkřiky splynuly ve velice zvučný koncert.

„Vytřepu z tebe duši, ty rošťáku!“ protestovala paní Nunsuchová, když se bezmocně nechala unášet v tanci a její nohy poklepávaly mezi jiskrami jako paličky na buben. „Už tak jsem měla kotníky celé odrané, jak jsem se prodírala tím trnitým hlodašem, a teď jim ještě přidáš těma svejma bláznovinama!“

Nálada Timothyho Fairwaye byla nakažlivá. Rašelinář popadl starou Olly Dowdenovou a poněkud jemněji ji také vzal do kola. Mladíkům netrvalo dlouho a podle vzoru starších se chopili děvčat, děda Cantle a jeho hůl poskakovali jako trojnožka spolu s ostatními,

a ve chvílce bylo na Dešťové mohyle vidět jen víření tmavých postav mezi změtí jisker, které doletovaly tanečníkům někam do pasu. Bylo slyšet hlavně ženské pištění a mužský smích, Susanin korzet a dřeváky, „hou, hou, hou“ Olly Dowdenové a hučení větru v keřích hlodaše, které jako by jim bylo doprovodem k tomu démonickému rytmu. Jediný Christian stál stranou a neklidně se pohupoval a mumlal: „To by neměli – tohle poletování, to je pokoušení ďábla!“

„Co to bylo?“ zeptal se jeden z chlapců a zastavil se.

„Kde, kde?“ ptal se hned Christian a honem se přidal k ostatním. Všichni tanečníci zvolnili.

„Tam za tebou jsem to slyšel, Christiane – tam dole.“

„Ano – je to za mnou!“ vykřikl Christian. „Matouši, Marku, Lukáši a Jene, ochraňte mé lože; nechť čtyři andělé střeží“

„Buď zticha! Co je to?“ povídá Fairway.

„Heej!“ volal jakýsi hlas ze tmy.

„Haló!“ odpověděl Fairway.

„Vede k paní Yeobrightové do Blooms-End nějaká cesta pro povoz?“ dolehl k nim týž hlas a k mohyle se přibližovala dlouhá, štíhlá, nezřetelná postava.

„Neměli bychom běžet co nejrychleji domů, sousedé, když se tak připozdilo?“ navrhl Christian. „Ne každej sám, víte, myslím běžet pěkně pospolu.“

„Posbírejte pár poztrácenejch větviček hlodaše a zapalte je, abychom viděli, co je to za člověka,“ navrhl Fairway.

Když pochodeň zaplála, zjevil se mladý muž v těsném obleku, od hlavy k patě červený. „Vede tudy někudy cesta k paní Yeobrightové?“ opakoval.

„Ano – můžete dál po té samé.“

„Myslím, aby tam projel vůz s dvěma koňmi.“

„Ale ano, hnedle vyjedete z údolí. Cesta je hrbolatá, ale jestli máte světlo, koně se opatrně po ní dostanou. Přivezl jste vůz až sem nahoru, sousede rudkaři?“

„Nechal jsem ho dole, asi půl míle je to. Šel jsem se nejdřív podívat sám, abych věděl co a jak, protože už je tma a moc to tady neznám.“

„Ale jo, můžete vyjet nahoru,“ řekl Fairway. „To byl ale úlek, když jsem ho uviděl!“ dodal ke skupince lidí, včetně rudkaře. „Pane na nebi, pomyslel jsem si, co je to za ohniváče, co nás přišel strašit? Ne že byste vypadal nějak zle, rudkaři, v zásadě nejste nevzhlednej, ale ta barva je podivná. Chci tím říct jen to, že mi nebylo zrovna do skoku. Už jsem si skoro myslel, že je to ďábel nebo ten červeněj duch, co o něm mluvil ten kluk.“

„Já jsem se taky lekla,“ řekla Susan Nunsuchová, „protože se mi včera zdálo o lebce.“

„Už o tom nepovídejte,“ prosil Christian. „Kdyby měl šátek na hlavě, vypadal by zrovínka jako ten ďábel na obraze Pokušení.“

„Tak vám děkuju za radu,“ odtušil mladý rudkař s neznatelným úsměvem. „A přeju vám všem dobrou noc!“

Vzdálil se dolů z mohyly a za chvíli ho neviděli. „Připadá mi, že jsem toho mladíka už viděl,“ řekl Humphrey. „Ale kde, nebo jak, a jak se jmenuje, to nevím.“

Rudkař nebyl pryč ještě ani pár minut, když se k částečně oživenému ohýnku přiblížila další osoba. Ukázalo se, že je to známá a vážená místní vdova, kterou lze popsat jako jemnostpaní. Její tvář, obklopená tmou do dálky se táhnoucím vřesoviště, vypadala bílá a v příšeří působila dojmem kameje.

Byla to žena středního věku, pěkných rysů svědčících většinou o bystrosti svého nositele. Chvillemi jako by nazírala problémy z výšin, kterých nebylo dopřáno ostatním kolem. Vypadala zvláště odcizeně: samota vydechovaná vřesovištěm se soustředila v této tváři, která se z něj vynořila. Výraz, s kterým pohlédla na vřesováky, jako by naznačoval jistý nezáměr o jejich přítomnost, či o to, co si mohou myslet o ní, když chodí na tak opuštěné místo v takovou hodinu, čímž nepřímou vyjadřovala, že v tom či onom ohledu jí nesa-
hají po kotníky. Vysvětlení tkvělo v tom, že i když její manžel mívá

jen malý statek, ona sama byla dcerou kaplana a kdysi si představovala lepší život.

Lidé s určitou osobností si jako planety nosí svou atmosféru s sebou a matrona, která právě vstoupila na scénu, obvykle dokázala vnutit společnosti svůj vlastní tón. Většinou se vyznačovala v přítomnosti vřesováků jistou zdrženlivostí, která pramení z vědomí vyšší schopnosti komunikace. Ale to, že se octla ve společnosti a ve světle, poté co osaměle bloudila tmou, to zapůsobilo jako společenský prvek, kterým se povznesení projevilo ve vzezření dokonce víc než v slovech.

„Ale to je přece paní Yeobrightová,“ řekl Fairway. „Paní Yeobrightová, není to ani deset minut, co se tu na vás ptal nějaký člověk – rudkař.“

„Co chtěl?“

„To nám neřekl.“

„Nejspíš něco prodat, ale co to může být, to mi uniká.“

„To rád slyším, že váš syn Clym přijede domů na vánoce, madam,“ povídá rašelinář Sam. „Jak ten mívál rád ohýnky!“

„Ano. Doufám, že přijede,“ odpověděla tiše.

„Vřesoviště je pro vás dneska večer moc opuštěný, paní,“ ozval se Christian a vyšel z ústraní, kde se dosud zdržoval. „Dejte pozor, ať nezabloudíte. Na Egdonském vřesovišti se lehko zabloudí a vítr dneska skučí víc, než jsem ho kdy slyšel. I ty, co znají Egdon jak svoje boty, tady někdy skřítki svedli z cesty.“

„To jsi ty, Christiane?“ povídá paní Yeobrightová. „Proč ses přede mnou schovával?“

„To proto, že jsem vás v tom světle nepoznal, paní, a protože jsem muž k politování, trochu jsem se vylekal, to je všecko. Kdybyste jen věděla, jak jsem někdy celej sklíčenej, asi byste se začala strachovat, abych nesešel vlastní rukou.“

„Po otci teda nejsi,“ poznamenala paní Yeobrightová a podívala se k ohni, kde děda Cantle nepříliš originálně tancoval mezi jiskrami jako ostatní předtím.

„Poslyšte, dědo,“ řekl mu Timothy Fairway, „je nám za vás hanba. Ctihodný starý kmet jako vy – jistě už vám bylo sedmdesát – a tancuje si rejdivák jen tak pro sebe!“

„Jenom všem drásá nervy, paní Yeobrightová,“ řekl Christian sklíčeně. „Nebyl bych s ním ani týden, když si pořád nedá pokoj, jen kdybych mohl někam jít.“

„Slušelo by se, abyste pěkně postál a uvítal paní Yeobrightovou, když jste tu nejstarší, dědo Cantle,“ vyčetla mu košťatářka.

„Ovšemže ano,“ povídá ten hýřil a kající se zarazil. „Mám tak špatnou paměť, paní Yeobrightová, že zapomínám, jak mě vidí ostatní. Asi si říkáte, že jsem pořád v náladičce. Ale ne vždycky. Je to starost, když na člověka věčně hledí jako na velitele, a já to často pociťuju.“

„Nerada jsem vás vyrušila při povídání,“ řekla paní Yeobrightová. „Ale už budu muset jít. Šla jsem po Anglebury Road, směrem k novému domovu mojí neti, která se s manželem dnes večer vrací, a když jsem uviděla ohýnek a uslyšela mezi ostatními hlas Olly, vyšla jsem nahoru, abych se podívala, co se děje. Ráda bych, aby teď šla se mnou, máme stejnou cestu.“

„Jistě, madam, zrovna jsem si říkala, že půjdu,“ řekla Olly.

„Tak to určitě potkáte toho rudkaře, co jsem vám o něm povídal,“ řekl Fairway. „Vrátil se jen pro vůz. Slyšeli jsme, že se vaše neteř s manželem vrací hned po oddavkách domů, a hnedle se tam pustíte, abysme jim zazpívali na uvítanou.“

„To vám moc děkuji,“ odpověděla paní Yeobrightová.

„Ale my to vezmem zkratkou hlodašem, tam vy s dlouhou sukní nemůžete, tak na nás nečekejte.“

„Dobrá – jsi hotová, Olly?“

„Ano, madam. A podívejte, v okně vaší neteře se svítí. Aspoň ne-sejdeme z cesty.“

Ukázala ke slabému světlu dole v údolí, o němž předtím mluvil Fairway; a obě ženy sestupovaly s kopce dolů.

IV.

Zastavení na silnici

Šly dolů a ještě níž a ještě – ale sestup jako by je k cíli příliš nepřibližoval. Sukně jim drásaly trny hlodaše, o ramena se otíraly listy kapradí, které, třebaže byly teď suché, stály vzpřímeně jako zaživa, protože nenastalo zatím tak studené zimní počasí, aby je sklonilo k zemi. Pro dvě ženy bez doprovodu by se toto tatarské postavení dalo nazvat neprozíravým. Avšak Olly i paní Yeobrightová znaly takhle křovinatá nedostupná místa po všechna roční období; a tvář přítele se nestává hroživou pouhým přispěním tmy.

„Takže si ho Tamsin nakonec vzala,“ začala Olly, když svah ztratil na strmosti a jejich krok už nevyžadoval plného soustředění pozornosti.

Paní Yeobrightová odpověděla pomalu: „Ano, nakonec.“

„Asi se vám bude pěkně stýskat – když s vámi pořád žila jako dcera.“

„Stýská se mi.“

Třebaže Olly postrádala takt, který by ji upozornil na nevhodnost poznámek, její vlastní prostota ji chránila před tím, aby byly chápány urážlivě. Otázky, které by jiní nemohli vyslovit, aniž by se setkaly s odporem, mohla ona vyřknout beztretně. Tím se vysvětloval souhlas paní Yeobrightové s oživením zjevně bolestného námětu.

„Byla jsem celá překvapená, že jste k tomu dala svolení, madam, to vám teda povím,“ pokračovala košťatářka.

„Asi ne víc, než bych byla já sama před rokem touhle dobou, Olly. Ale ten sňatek je trochu složitější a těžko bych ti to vysvětlovala, i kdybych se pokusila.“

„Sama jsem si říkala, že on nemá na to, aby se spojil s vaší rodinou. Hospodský – prosím vás, co je to? Ale pravda je, že je chytřej a povídá se, že kdysi inženýroval, ale zchudnul, protože moc rozdával.“

„Viděla jsem, že vzato kolem a kolem, bude lepší, když se vdá, za koho chce.“

„Chudinka, bylo to silnější než ona, jak se zdá. Příroda chce svoje. Ať o něm říkají, co chtějí, ale má tu kromě hospody pronajatých ještě pár akrů vřesoviště a rašelináře k tomu, a způsoby má jako jemnostpán. A co se stalo, nemůže se odestát.“

„Nemůže,“ řekla na to paní Yeobrightová. „Á, konečně jsme na vozové cestě. Teď už se nám půjde líp.“

Opustily téma hovoru a brzy došly k neznatelné křižovatce, kde se jejich cesty rozcházely, přičemž Olly ještě poprosila svou společnici, aby připomněla panu Wildeveovi, že neposlal jejímu nemocnému manželovi láhev vína, kterou mu u příležitosti té svatby přislíbil. Košťatářka zabočila vlevo na cestu ke svému domku za kopečkem a paní Yeobrightová pokračovala rovně cestou, která se o kousek dál napojovala na silnici u hostince U Tiché ženy, kam předpokládala, že se vrátila její neteř s Wildevem ze svatby v Anglebury toho dne.

Nejdříve došla k Wildeveovu zboží, jak se tomu tady říkalo, pozemku vydobytému z vřesoviště, po dlouhých a namáhavých letech zkultivovanému. Člověk, který přišel na to, že by se půda dala obdělávat, na tu těžkou práci zemřel, člověk, který následoval po něm, se zničil ve snaze zúrodnit jej. Wildeve pak přišel jako Amerigo Vespucci a posbíral pocty, které náležely jeho předchůdcům.

Když se paní Yeobrightová přiblížila k hostinci a už tam málem vešla, uviděla asi tak dvě stě metrů za ní koně a povoz, jedoucí směrem k ní, a muže kráčejícího vedle s lucernou v ruce. Brzy bylo zřejmé, že je to rudkař, který se po ní sháněl. Místo aby vešla do hostince, prošla kolem něj a šla vozu naproti.

Povoz se přiblížil a muž už ji málem přešel bez povšimnutí, když ona se k němu otočila a řekla: „Myslím, že jste se po mně ptal. Jsem paní Yeobrightová z Blooms-End.“

Rudkař se zarazil a zvedl prst. Zastavil koně a pokynul jí, aby s ním šla kousek stranou, což ona udiveně udělala.

„Asi mě neznáte, madam?“ začal.

„Neznám,“ odpověděla. „Ale ano, přece jen! Vy jste mladý Venn – váš otec taky někde měl mlékárnu, ne?“

„Ano – a znával jsem trochu vaši neteř, slečnu Tamsin. Mám pro vás špatnou zprávu.“

„O ní – ne! Doufám, že se právě vrátila s manželem domů. Plánovali, že se vrátí dnes odpoledne – tamhle do toho hostince.“

„Není tam.“

„Jak to víte?“

„Protože je tady. Je v mém voze,“ dodal pomalu.

„Co se zase mohlo přihodit?“ zamumlala paní Yeobrightová a rukou si zakryla oči.

„Moc vám toho nevysvětlím, madam. Víím jen to, že když jsem jel dopoledne po silnici, asi tak míli za Anglebury, uslyšel jsem, jak za mnou běží něco jako srna, a když jsem se ohlédl, uviděl jsem ji, bleudou jako smrt. ‚Diggory Venne!‘ řekla, ‚myslela jsem si, že jsi to ty: pomůžeš mi? Jsem v nesnázích.‘“

„Jak znala vaše křestní jméno?“ zeptala se paní Yeobrightová pochybovačně.

„Setkal jsem se s ní jako kluk, než jsem odešel za tímhle řemeslem. Pak se mě zeptala, jestli by se mohla svézt, a pak omdlela. Zvedl jsem ji a uložil dovnitř a od té chvíle je tam. Hodně plakala, ale skoro nemluvila, jediné, co mi řekla, je, že se měla to ráno vdávat. Snažil jsem se ji přinutit, aby něco snědla, ale nemohla, a nakonec usnula.“

„Musím se na ni hned podívat,“ řekla paní Yeobrightová a odpěchala k vozu.

Rudkař ji s lucernou následoval, vylezl nahoru první a pak pomohl paní Yeobrightové. Když otevřeli dveře, povšimla si na konci vozu improvizovaného lůžka, kolem něhož rudkař navěšel zřejmě veškeré hadry, co měl, aby oddělil tu, která ležela na lůžku, od červených materiálů svého řemesla. Ležela tam mladá dívka přikrytá pláštěm. Spala a světlo lucerny odhalilo její rysy.

Objevila se milá a poctivá venkovská tvář, spočívající na podušce vlnitých kaštanových vlasů. Byla hezká až krásná. Třebaže měla

zavřené oči, snadno bylo možné si představit jejich lesk jako vyvrcholení zářného díla kolem. Základem tváře byla naděje, ale tu teď pokrývala jako cizí látka vrstvička úzkosti a smutku. Smutek tam přebýval zatím tak krátce, že nijak neuškodil kvetoucím tvářím a pouze dodával důstojnosti tomu, co mohl nakonec zničit. Rudá barva jejích rtů neměla ještě čas poblednout a právě teď byla spíš ještě výraznější pro nedostatek barvy ve tvářích. Rty se často otvíraly a mumlaly slova. Jako by ztělesňovala madrigal – vyžadující rým a harmonii.

Alespoň jedna věc byla zjevná: nebyla stvořena k takovým pohledům. Rudkař si to uvědomoval a zatímco paní Yeobrightová na ní spočívala pohledem, on se díval jinam, s delikátností, která mu slušela. Spáčka si to zřejmě myslela také, protože v příštím okamžiku otevřela oči.

Rty se pak pohnuly jakoby v očekávání, ale i v pochybách a její jednotlivé myšlenky a zlomky myšlenek, projevující se změnami výrazu ve tváři, se světlem odhalily ve své kráse. Byl odhalen upřímný, průzračný život, jako by bylo náhle vidět, jak v ní proudí její vlastní existence. Okamžitě pochopila situaci.

„Ano, jsem to já, teto,“ vykřikla. „Vím, jak jsi poděšená a jak tomu nemůžeš uvěřit, ale přesto, jsem to já, kdo se takhle vrátil domů!“

„Tamsin, Tamsin!“ řekla paní Yeobrightová, naklonila se k mladé ženě a políbila ji. „Děvče moje drahé!“

Thomasina se už už chystala vzlyknout, ale nečekaně se ovládla a ani nehlesla. Trochu těžce se nadechla a posadila se.

„Nečekala jsem, že tě někdy uvidím v tomhle stavu, stejně tak jako ty mě,“ pokračovala rychle. „Kde to jsem, teto?“

„Už skoro doma, dítě. V Egdonské dolině. Co strašného se stalo?“

„To ti povím za chvíličku. Takže už jsme blízko? Tak já vystoupím a půjdu pěšky. Chci jít domů po pěšině.“

„Ale tenhle hodný člověk, který už udělal tolik, tě určitě doveze až ke mně domů?“ namítla teta a obrátila se k rudkaři, jenž se vzdá-

lil z přední části vozu, když se dívka probudila, a čekal venku na silnici.

„Proč byste se mě musela ptát? Jistěže to udělám,“ odpověděl.

„Opravdu je moc hodný,“ zašeptala Thomasina. „Kdysi jsem ho znala, teto, a když jsem ho dneska uviděla, řekla jsem si, že bych raději jela jeho vozem než nějakým cizím. Ale teď už to dojdou. Rudkaři, zastavte prosím.“

Muž se na ni podíval s něžnou váhavostí, ale zastavil koně.

Teta s neteří pak vystoupily z vozu a paní Yeobrightová dodala k majiteli: „Teď už vás docela poznávám. Co vás přimělo odejít od toho pěkného podniku, co měl váš otec?“

„Tak to bychom měli,“ řekl a podíval se na Thomasinu, která se trochu začervenala. „Takže dnes večer už mě nebudete potřebovat, madam?“

Paní Yeobrightová se rozhlédla po temné obloze, po kopcích a skomírajících ohnících, podívala se na osvětlené okno hostince, k němuž se přiblížili. „Myslím, že ne,“ řekla, „když si Thomasina přeje jít pěšky. Po cestičce doběhneme domů rychle, známe ji dobře.“

A po několika dalších slovech se rozloučili, rudkař jel s vozem dál a ty dvě ženy zůstaly stát na silnici. Jakmile se povoz s vozkou vzdálili z doslechu, paní Yeobrightová se otočila k neteři.

„Thomasino,“ řekla přísně, „teď mi pověz, co znamená tenhle ostudný tyátr?“

V.

Zmatek mezi poctivými lidmi

Thomasina vypadala, jako by ji změna tónu v tetině hlase úplně vyvedla z míry. „Znamená přesně to, co si myslíš, že znamená: nejsem – vdaná,“ odpověděla tiše. „Promiň mi – že jsem tě takhle pokorila, teto, tímhle neštěstím: je mi to líto. Ale nemůžu si pomoci.“

„Mě? Mysli nejdřív na sebe.“

„Nebyla to ničím vina. Když jsme tam dorazili, farář nás nechtěl oddat kvůli nějakému zanedbatelnému nedopatření v povolení.“

„Jakému nedopatření?“

„Já nevím. Pan Wildeve to může vysvětlit. Když jsem dneska ráno odjížděla, nemyslela jsem si, že se budu vracet takhle.“ Protože byla tma, Thomasina povolila uzdu svým citům a nechala tiše kanout slzy, které jí na tvářích nikdo neviděl.

„Skoro bych mohla říct, že ti to patří – kdybych neměla pocit, že si to nezasloužíš,“ pokračovala paní Yeobrightová, kterou ovládaly dvě nálady v těsné blízkosti, vlídnost a zlost, a ona se nechávala tu strhnout tím, tu oním. „Vzpomeň si, Thomasino, že já jsem to nechtěla, od samého začátku, kdy jsi začala bláznit za tím mužem, jsem tě varovala, že s ním nebudeš šťastná. Ten pocit byl tak silný, že jsem udělala něco, o čem jsem si nemyslela, že bych kdy byla schopná udělat – stoupla si v kostele a dostala se do řeči na celé dlouhé týdny. Ale když jsem jednou dala souhlas, nepodřídím se těmhle rozmarům, jestli nemají pořádný důvod. Po tomhle si ho vzít musíš!“

„Myslíš si snad, že jsem si to třeba jen chvilku přestala přát?“ hluboce si povzdechla Thomasina. „Vím, jaká to byla chyba, že jsem se do něj zamilovala, ale netrap mě tím, že to znovu opakuješ, teto! Nebyla bys mi dovolila, abych s ním byla tam, že ne? – a tvůj dům je jediný domov, kam se mohu vrátit. Říká, že se můžeme vzít za den, za dva.“

„Kéž by tě byl nikdy nepotkal!“

„Tak dobře, budu ta nejnešťastnější žena na světě a nedovolím, aby se se mnou ještě kdy setkal. Ne, nevezmu si ho!“

„Na tyhle řeči je už moc pozdě. Pojď se mnou. Jdu se podívat do hostince, jestli už se vrátil. Jistěže tomu chci přijít na kloub hned! Pan Wildeve si nemůže myslet, že si se mnou, nebo s mými příbuznými, bude takhle pohrávat.“

„Nebylo to tak. V tom povolení bylo něco v nepořádku a on nemohl dostat nové ještě ten den. Za chvíli ti poví, jak to bylo, jestli přijde.“

„Proč tě nepřivezl zpátky on?“

„To kvůli mně!“ zavzlykala znovu Thomasina. „Když jsem se dověděla, že nemůžeme mít svatbu, nechtěla jsem se vrátit s ním a bylo mi moc špatně. Pak jsem uviděla Diggoryho Venna a byla jsem ráda, že mě vzal domů. Líp to nedokážu už vysvětlit, a jestli se chceš na mě zlobit, tak asi musíš.“

„To se ještě uvidí,“ řekla paní Yeobrightová, a zabočily k hostinci, známém v celém okolí pod jménem U Tiché ženy, na jehož vývěsním štítu byla namalovaná postava matrony nesoucí svou hlavu v podpaží, pod kterýmžto hrůzným obrazem stál napsaný kuplet důvěrně známý pravidelným návštěvníkům hostince:

TAHLE ŽENA TICHÁ JE,
MUŽI, NECHTE ROZBROJE.

Průčelí domu bylo obrácené směrem k vřesovišti a Dešťové mohyle, jejíž tmavý obrys jako by mu hrozil z oblohy. Na dveřích byla neudržovaná mosazná tabulka nesoucí nečekaný nápis *Pan Wildeve, inženýr* – bezcenná památka na doby, kdy v tom povolání začínal v kanceláři v Budmouthu, hýčkaná však těmi, kdo v něj velice věřili, a byli zklamáni. Za domem se nacházela zahrada a ještě dál za ní tekla klidný hluboký potok, který tím směrem vřesoviště ohraničoval. Za potokem už byla louka. V husté tmě však nyní byly ze všeho viditelné pouze siluety na obloze. Bylo slyšet vodu vzadu za do-

mem, která na svém líném toku vytvářela pomalé víry mezi řadami rákosí s chumáči na vršcích, které lemovalo oba břehy. Jeho přítomnost ohlašovaly zvuky připomínající pokorně se modlící farníky, to jak se stébla třela jedno o druhé v líném větru.

Okno, jež osvětlené svíčkou zářilo do údolí až k zrakům skupinky kolem ohně, nemělo záclonu, ale předprseň ležela příliš vysoko, než aby chodec venku mohl nahlédnout do místnosti. Půlku stropu zabíral obrovský stín, v němž bylo možno slabě rozpoznat část mužské siluety.

„Zdá se, že je doma,“ řekla paní Yeobrightová.

„Musím taky jít dovnitř, teto?“ zeptala se tiše Thomasina. „Nejspíš ne, to by byla chyba.“

„Jistěže musíš jít dovnitř – před tebou mi to bude muset říct po pravdě. Zdržíme se sotva pět minut a pak půjdeme domů.“

Vešla do otevřeného průchodu, zaklepala na dveře soukromého pokoje, otevřela je a nahlédla dovnitř.

Mezi pohled paní Yeobrightové a zář ohně se dostala záda a ramena muže. Wildeve, jemuž patřila ta postava, se okamžitě obrátil, vstal a šel návštěvě naproti.

Byl to ještě docela mladý muž a ze dvou vlastností – tvaru a pohybu – upoutala na něm pozornost nejdříve ta druhá. Působení jeho pohybu byl výjimečný: byl to pantomimický výraz dobyvatele ženských srdcí. Dál jste si mohli povšimnout věcnějších vlastností, mezi nimiž byla mohutná kštice vlasů padající mu do čela a propůjčující mu vzhled raně gotického štítu, a šíje, která byla hladká a kulatá jako válec. Spodní část jeho postavy byla štíhlá. Vzato dohromady, byl to člověk, na němž by žádný muž neshledal nic obdivuhodného a žádná žena nic nelibého.

Rozeznal postavu dívky v chodbě a řekl: „Takže Thomasina dorazila domů. Jak jsi mě mohla takhle opustit, miláčku?“ Obrátil se k paní Yeobrightové: „Nemělo smysl se s ní hádat. Chtěla odjet, a odjet sama.“

„Ale co to všechno má znamenat?“ zeptala se paní Yeobrightová povýšeně.

„Posadte se,“ řekl Wildeve a přisunul oběma ženám židli. „Tedy, byla to moc hloupá chyba, ale takové chyby se stávají. To povolení v Anglebury neplatilo. Bylo napsané pro Budmouth a protože jsem si to nepřečetl, nebyl jsem si toho vědom.“

„Ale byl jste v Anglebury?“

„Ne, byl jsem v Budmouthu – až do předevčírem – a tam jsem si ji chtěl vzít, ale když jsem se pro ni zastavil, rozhodli jsme se pro Anglebury a zapomněli jsme, že bude potřeba nové povolení. Pak už nebyl čas jet zase do Budmouthu.“

„Myslím, že na tom máte velkou vinu,“ řekla paní Yeobrightová.

„Byla to spíš moje chyba, že jsme si vybrali Anglebury,“ zastávala se ho Thomasina. „Navrhla jsem to, protože tam mě neznají.“

„Vím až moc dobře, že je to moje vina, takže mi to nemusíte připomínat,“ odpověděl Wildeve hned nato.

„Takové věci se nestávají jen tak,“ pokračovala teta. „Je to velká urážka pro mne i mou rodinu, a až se to rozkřikne, bude to pro nás velice nepříjemné. Jak se může podívat svým přítelkyním zítra do očí? Je to moc velká křivda a nemohu ji jen tak prominout. Může se to dotknout její pověsti.“

„Nesmysl,“ odporoval Wildeve.

Thomasininy velké oči přeletovaly během té debaty z tváře na tvář a nyní řekla úzkostně: „Dovolíš mi, teto, abych si o tom s Damonem promluvila pár minut o samotě? A ty, Damone?“

„Jistěže, drahá,“ řekl Wildeve, „jestli nás tvoje teta na chvíli omluví.“ Vedl ji do vedlejší místnosti a paní Yeobrightovou nechal stát u krbu.

Jakmile byli sami a dveře zavřené, Thomasina k němu obrátila svou bledou, uplakanou tvář: „Mě to snad zabije, Damone! Nechtěla jsem od tebe odejít dnes ráno v Anglebury ve vzteku, ale byla jsem vyděšená a skoro jsem nevěděla, co mluvím. Tetě jsem neřekla, kolik jsem dneska vytrpěla, a je pro mě tak těžké ovládat tvář i hlas a usmívat se, jako by to byla pro mě maličkost, ale vynasnažím se, aby se na tebe nezlobila ještě víc. Vím, že jsi tomu nemohl zabránit, drahý, ať si teta myslí cokoli.“

„Je dost protivná.“

„Ano,“ zamumlala Thomasina, „a já nejspíš teď taky. ... Damone, co hodláš se mnou udělat?“

„S tebou udělat?“

„Ano. Ti, kdo tě nemají rádi, šeptají věci, které mě někdy nutí o tobě pochybovat. Chceme se vzít, že ano?“

„Jistěže ano. Jenom musíme jet v pondělí do Budmouthu a můžeme se vzít hned.“

„Tak tedy pojedme! – Damone, nutíš mě říkat takové věci!“ Zakryla si tvář kapesníkem. „Tady se tě doprošuju, aby sis mě vzal, když bys správně ty měl klečet přede mnou a žadonit, abych já, tvoje krutá paní, tě neodmítala, a měl bys říkat, že ti to zlomí srdce, když to udělám. Myslívala jsem si, že to bude takhle hezké a sladké, ale jak je to teď jinak!“

„Ano, skutečný život není nikdy takový.“

„Ale mně je osobně jedno, jestli k tomu nikdy nedojde,“ dodala s trochou důstojnosti, „ne, dokážu žít bez tebe. Teď myslím na tetu. Je tak hrdá a tolik dbá na úctyhodnost své rodiny, že se propadne studem, jestli se tahle historka dostane mezi lidi dřív, než – se vezmeme. Bratrance Clyma se to taky velmi dotkne.“

„Pak to znamená, že není rozumný. Vlastně jste všichni nějak nerozumní.“

Thomasina se trochu začervenala, a ne láskou. Ale ať ten ruměnec způsobil jakýkoli cit, odešel tak rychle, jako se objevil, a ona pokorně řekla: „Nikdy nechci být nerozumná, pokud to jde. Jenom mám pocit, že do jisté míry máš mou tetu konečně ve své moci.“

„Pokud jde o spravedlnost, skoro jsem si to zasloužil,“ řekl Wildeve. „Jen pomysli, čím jsem prošel, než jsem dostal její souhlas, na tu urážku, kterou by pocítil každý muž, když mu zruší ohlášky: a ta se ještě zdvojnásobuje pro muže, který má to nešťastné prokletí, že je citlivý, že ho trápí smutné myšlenky a bůhvíco ještě, jako mne! Na ty ohlášky nikdy nezapomenu. Drsnější chlap by se teď vyžíval v moci, kterou mám nad tvou tetou, a nechal to všechno být.“

Jak ta slova řekl, podívala se na něj toužebně těma rozesmutnělýmá očima a bylo patrné, že i jiná osoba v té místnosti může žet vlastní citlivosti. Když viděl, že ona opravdu trpí, zneklidnilo ho to a dodal: „To je jen taková úvaha, víš. Nemám ten nejmenší úmysl od svatby upustit, Tamsinko moje – to bych nevydržel.“

„Nevydržel, já to vím!“ řekla ta spravedlivá dívka a trochu se rozveselila. „Ty, který nesneseš pohled na bolest, i když jde třeba jen o hmyz, nesneseš nepříjemné zvuky, dokonce ani nepříjemný pach, nezpůsobíš přece bolest mně a mým příbuzným.“

„To ze své vůle neudělám.“

„Ruku na to, Damone.“

Ledabyle jí podal ruku.

„Propána, co se to děje?“ řekl najednou.

K jejich sluchu dolehl hlahol četných hlasů vyzpěvujících před domem. Dva se mezi nimi divně vyjímaly: jeden byl velice silný bas, druhý sípavý tenký hlásek. Thomasina poznala, že jeden patří Timothy Fairwayovi, druhý dědovi Cantleovi.

„Co to znamená – že by se přišli posmívat?“ zeptala se s ustrašeným pohledem Wildevea.

„Jistěže ne, vřesováci nám přišli zazpívat na uvítanou. Je to k nesnesení!“ Začal chodit sem a tam po místnosti, zatímco muži venku radostně zpívali:

*Radosti má, jen řekni svoje ano,
hned zítra učiním tě svojí ženou,
Nabídku vzala, do kostela jela,
Will celý šťastný, Zuzka rozechvělá.
Na klíně sedí mu, líbá jí líčka
na světě není snad tvor takhle hýčkán.*

V tu chvíli sem z vedlejší místnosti vpadla paní Yeobrigtová. „Thomasino, Thomasino!“ volala a Wildeveovi věnovala rozhořčený pohled: „To je pěkná ostuda! Pojd’me honem pryč! Pojd’!“

Na únik chodbou bylo však už příliš pozdě. Kdosi bušil na dveře přední místnosti. Wildeve, který vyhlédl z okna, se vrátil zpět.

„Nikam!“ řekl velitelským tónem a rukou zadržel paní Yeobrightovou. „Jsme doslova obklíčeni. Je jich tam venku nejmiň padesát. Vy zůstanete s Thomasinou tady v pokoji, já vyjdu ven a promluví s nimi. Teď tu už kvůli mně musíte zůstat, než odejdou, aby se zdálo, že je vše v pořádku. No tak, Tamsinko, nedělej scénu – po tomhle se musíme vzít, to je ti tak jasné jako mně. Klidně sed'te, to je všechno – a moc nemluvte. Já to s nimi sfouknu. Nemají v sobě kouska taktu!“

Přinutil rozčilenou dívku, aby se posadila, vrátil se do předpokojce a otevřel dveře. Přímo za nimi v chodbě stál děda Cantle a zpíval spolu s ostatními, kteří zůstali před domem. Vešel do místnosti a nepřítomně pokývl Wildeveovi, ústa ještě pootevřená a rysy takřka až bolestně soustředěné na vyluzování zpěvu. Sotva to skončilo, povídá srdečně: „To bylo prosím uvítání novomanželům, Bůh jim žehnej!“

„Děkuji,“ odpověděl Wildeve s odporem a ve tváři se mu stahovala mračna.

Dědovi v patách teď přišli ostatní ze skupiny, včetně Fairwaye, Christiana, rašelináře Sama, Humphreyho a tuctu dalších. Všichni se umívali na Wildevea a také na jeho stoly a židle, vyjadřující tak přátelství k předmětům i k jejich vlastníkovi.

„Takže jsme nakonec paní Yeobrightovou nepředhonili,“ povídá Fairway, když spatřil přes sklo dveří, které oddělovaly veřejnou místnost, do níž vstoupili, od pokoje, kde seděly ženy, čepec té matrony. „My jsme to totiž, pane Wildeve, vzali zkratkou rovnou dolů, a ona šla po cestě kolem.“

„A už taky vidím hlavinku nevěsty!“ řekl děda, když mrknul stejným směrem a rozpoznal Thomasinu, která čekala vedle tety celá nešťastná a vyvedená z míry. „Ještě jste se docela neusadili – no však je spousta času.“

Wildeve na to neodpověděl, a protože měl nejspíš pocit, že čím dřív je pohostí, tím dřív odejdou, vytáhl kameninový džbánec, který všemu rázem dodal teplou zář.

„To bude ta správná kapka, jak vidím,“ řekl děda Cantle s výrazem člověka, který je příliš dobře vychovaný, aby spěchal s ochutnáním.

„Ano,“ řekl Wildeve, „je to stará medovina. Doufám, že vám bude chutnat.“

„To ano!“ odpověděli hosté srdečně a přirozeným tónem, protože slova, kterých si žádala zdvořilost, jim zároveň šla od srdce. „Lepší pití pod sluncem nenajdeš.“

„Na to můžeš vzít jed,“ dodal děda Cantle. „Jediná námitka proti medovině je, že kapku leze do hlavy a nevypaří se z člověka hned tak. Ale zítra je díky bohu neděle.“

„Když jsem ji jednou ochutnal, připadal jsem si jako chrabřej voják,“ povídá Christian.

„To si tak budeš připadat zas,“ řekl na to Wildeve s jistou blahosklonností. „Pohárky nebo sklenky, pánové?“

„No, kdyby vám to nevadilo, vezmem si pohár a pošlem dokola, je to tak lepší, než to cmrdat po kapkách.“

„K čertu se skleničkami,“ vložil se do toho děda Cantle. „K čemu je vám, když ji nemůžete strčit do popela, aby se ohřála, ne, sousedé? K čemu to, ptám se?“

„Pravda, dědo,“ přisvědčil Sam, a medovina pak šla z ruky do ruky.

„Jak bych tak řek,“ začal Timothy Fairway s pocitem, že by měl přispět nějakou oslavnou řečí, „manželství slouží člověku ke cti, pane Wildeve a vaše žena je poklad, to vám povídám. Ano,“ otočil se na dědu Cantlea a pokračoval zvýšeným hlasem, aby ho bylo slyšet za přepážkou, „její otec (pokývl hlavou k pokoji) byl zlatěj člověk. Ten nikdy nenechal žádné zlořád na pokoji.“

„Je to moc nebezpečné?“ otázal se Christian.

„A málokdo tady v kraji se mu vyrovnal,“ řekl Sam. „Kdykoli byla nějaká sláva, hrál na klarinet v kapele, co pochodovala první, jako

by nikdy v životě nedělal nic jiného než klarinet. A pak, jak přišli ke kostelu, položil klarinet, vylezl na kůr, popadnul violu a tydloval, jako by v životě nehrál na nic jiného než na violu. Lidi říkali – teda lidi, co rozumějí muzice – ‚Kdo by to řek, že tohle je ten člověk, co jsme ho před chvílíčkou viděli foukat tak skvěle na klarinet!‘“

„Na to si pamatuju,“ povídá rašelinář. „Úžasná věc, když jedno tělo tohle všechno v sobě podrží a nikdá nepoplete prstoklad!“

„A což teprve kostel v Kingsbere,“ znovu začal Fairway, jako by odhaloval novou žílu v téže sloji zájmu.

Wildevé si povzdechli jako člověk, který se nesnesitelně nudí, a pohlédli přes přepážku na vězeňkyně.

„Chodíval tam v neděli odpoledne na návštěvu ke svému starému známému Andreyovi Brownovi, který tam hrál první klarinet, byl dobrej, ale trochu mu to povrzávalo, jestli si vzpomínáte?“

„Já jo.“

„A soused Yeobright na část bohoslužby zastal Andreye, aby si Andrey mohl kapánek pospat, což je od přítele přirozená služba, ne?“

„Přirozená, to jo,“ řekl na to děda Cantle, přičemž ostatní posluchači vyjádřili souhlas stručněji pouhým přikývnutím.

„Sotva Andrey usnul a soused Yeobright prvně fouknul do Andreyova klarinetu, hned každé v kostele věděl, že je mezi nima velká duše. Všecky hlavy se otočily a lidi říkali: ‚Aha, myslel jsem si, že je to on!‘ Jednou v neděli, jako by to dneska bylo – to došlo na violu a Yeobright si přinesl svou Lydii – hrál se žalm sto třicet tři – a když došli k tomu kousku, kde se zpívá ‚Tekla mu po vousech...‘ soused Yeobright, jakmile se dostal do správný ráže, začal tím šmytcem řezat do strun tak skvěle, že málem fiknul tu svou violu vedví. Všecky okna v kostele drnčely jak za bouřky. Starej farář Williams zdvihnul ruce v tý svý rochetě tak lehce, jako by měl na sobě obyčejný šaty a zdálo se, že si říká: ‚Díky za takového člověka v naší farnosti!‘ Ale v Kingsbere se Yeobrightovi žádnej nevyrovnal.“

„Nebylo to nebezpečné, když drnčela ta okna?“ tázal se Christian.

Odpovědi se mu nedostalo, všichni v tuto chvíli seděli jako u vytržení nad právě popsaným výkonem. Jako v případě Farinelliho zpěvu před princeznami, či slavného projevu Sheridanova v Begum a jiných takových, ta šťastná okolnost, že *tour de force* nebožtíka pana Yeobrighta toho památného odpoledne navždy a nenávratně zmizel ze světa, mu dodávala vzrůstající slávy, kterou by srovnávací kritika, kdyby snad byla možná, mohla značně umenšit.

„Byl ten poslední, u koho byste čekali, že zničehonic odejde v nejlepším věku,“ řekl Humphrey.

„Ale dá se říct, že už věděl, že se to blíží. Tehdáž ženský běhávaly pro spodničky a šaty na trh do Greenhillu a moje nynější žena, protože měla dlouhé nohy, běžela s ostatními děvčaty – běhávala dobře, než ztloustla. Když se vrátila domů, ptal jsem se jí – tehdáž jsme zrovínka spolu začali chodit – „Tak co sis koupila, miláčku?“ „Dostala jsem – no, dostala jsem – šaty, povídá a trochu se začervená. Nejspíš to bude spodnička za korunu, pomyslel jsem si, a taky to tak bylo. Když pomyslím, co mi říká dneska, a ani trošku nezrudne, je to až divný, že mi nechtěla říct takovou maličkost tehdáž. ...No nic, pak pokračovala, a proto to vlastně povídám, zkrátka, ať jsem koupila, co jsem koupila, ať je to pro cizí oči k vidění, nebo není (dovedla se tehdáž pěkně upejpat), radši bych to neměla, než vidět to, co jsem viděla. Chudák pan Yeobright dostal hrozný záchvat, hned jak přišel na trh a musel se zas vrátit domů.‘ To bylo naposled, co se vydal z naší farnosti ven.“

„Pak slábnul den ze dne, až jsme se dověděli, že umřel.“

„Myslíte, že ho to hodně bolelo, když umíral?“ zeptal se Christian.

„Ne, ne: ba naopak. Ani bolest na duši neměl. Měl to štěstí, že si ho pámbu vyvolil.“

„A u jiných – myslíte, že je to hodně bolí, pane Fairway?“

„To záleží na tom, jestli se bojí.“

„Já se vůbec nebojím, díky bohu!“ vysoukal ze sebe Christian.
„Jsem rád, že se nebojím, protože pak mě to nebude bolet. ... Mys-

lím, že se nebojím – nebo když ano, tak to s tím nemůžu nic dělat a nezasloužím si, abych trpěl. Kdybych se tak vůbec nebál!”

Nastalo vážné ticho a Timothy, který vyhlédl oknem bez záclon a okenice, řekl: „Je to ale pěkný ohýnek, ten u kapitána Vye! Hoří pořád stejně, to bych moh přísahat.“

Oči všech se upřely do dálky a nikdo si nevšiml, že Wildeve se potají letmo také podíval. Daleko nad potemnělým vřesovým údolím, vpravo od Dešťové mohyly, bylo skutečně vidět světlo, malé, ale stejné a vytrvalé jako předtím.

„Zapálili ho dřív než my ten náš,“ pokračoval Fairway, „a přece všechny ostatní v kraji kolem už pohasly.“

„Možná to má něco znamenat!“ zamumlal Christian.

„Co znamenat?“ ostře se zeptal Wildeve.

Christian na to nedokázal odpovědět a Timothy mu pomohl.

„Chce říct, pane, že to samotářské tmavooké stvoření tam nahoře, o kterým se říká, že je to čarodějnice – já bych tedy nikdá nic takového o pěkném mladém děvčeti neřek – každou chvíli má nějaké podivné nápady a tak, tak možná, že je to ona.“

„Já bych ji rád požádal o ruku, kdyby mě chtěla a nebál bych se ani toho, že mě ty její tmavý oči uřknou,“ řekl děda Cantle neochvějně.

„To neříkej, táto!“ prosil Christian.

„Ať do mě hrom uhodí, jestli ten, co si vezme to děvče, nebude mít zvláštní obrázek do parádního pokoje,“ řekl Fairway vláčně a postavil pohár s medovinou, poté co si důkladně přihnul.

„A partnerku nevyzpytatelnou jako Polárka,“ řekl Sam, chopil se poháru a dopil to málo, co zbývalo.

„Tak, myslím, že je opravdu čas se zvedat,“ řekl Humphrey, když nahlédl do prázdné nádoby.

„Ale ještě jedenkrát jim zazpíváme?“ navrhl děda Cantle. „Já mám písniček v zásobě jako ptáček!“

„Děkuji vám, dědo,“ odpověděl Wildeve. „Ale teď už vás nebudem zdržovat. Zas někdy jindy – až udělám večírek.“

„Ať se propadnu, jestli se do té doby nenaučím deset dalších písniček!“ povídá děda Cante. „A můžete na to vzít jed, že vás nezklamu a přijdu, pane Wildeve!“

„To rád věřím,“ řekl oslovený.

Všichni se pak loučili, přáli svému hostiteli dlouhý život a hodně štěstí v manželství, což v tolikerém opakování zabralo další čas. Wildeve je doprovodil ke dveřím, za nimiž je čekalo temné vřesoviště ubíhající vzhůru, moře tmy prostírající se od jejich nohou až téměř k nadhlavníku, kde původně bylo vidět postavu na ustupujícím čele Dešťové mohyly. Husím pochodem s rašelinářem Samem v čele se nořili do tmy a pustili se cestou necestou domů.

Když Wildeveovi odeznělo v uších škrábání hlodašových větviček na jejich kamaších, vrátil se do pokoje, kde nechal Thomasinu s tetou. Ženy byly pryč.

Mohly opustit dům jediným způsobem, oknem do zahrady – a to bylo otevřené.

Wildeve se potichu zasmál, chvíli přemýšlel a loudavě se vrátil do předpokoje. Tam mu padl zrak na láhev vína, která stála na krbové římsě. „Á – starý Dowden!“ zamumlal si, popošel ke dveřím do kuchyně a křikl: „Je tu někdo, kdo by mohl něco zanést starému Dowdenovi?“

Nikdo se neozval. Místnost byla prázdná, protože hoch, kterého zaměstnával jako pomocníka pro všechno, odešel už spát. Wildeve se vrátil, nasadil si klobouk, vzal láhev a opustil dům, přičemž zamkl, protože toho večera nebyl v hostinci žádný host na noc. Jakmile se octl na silnici, zjevil se mu znovu ohýnek na Zamlženém kopci.

„Pořád čekáš, vid', paní moje?“ zamumlal.

Avšak zatím se tím směrem nevydal, kopec nechal vlevo a klopytal po rozježděné cestě, jež ho dovedla k chalupě, kterou jako ostatní příbytky na vřesovišti v tu hodinu, zachraňovala před úplnou neviditelností jen slabá zář z okna ložnice. Byl to domek košťatářky Olly Dowdenové, a on vstoupil.

Dolní místnost tonula ve tmě, ale našel poslepu stůl, kam postavil láhev a o chvíličku později vyšel opět na vřesoviště. Zastavil se

a podíval se severovýchodně na ten stále živý ohníček – vysoko nad ním, i když ne tak vysoko, jako byla Dešťová mohyla.

Víme, co se stane, když žena uvažuje, a ta průpovídka neplatí vždycky jen o ženách, pokud je nějaká do toho zapletená, a ještě k tomu krásná. Wildeve stál a zase stál a ještě postál, přerušovaně dýchal, a pak si odevzdaně řekl: „Ano – panebože, musím nejspíš jít za ní!“

Místo aby se obrátil k domovu, šel rychle dál pěšinou pod Dešťovou mohylou směrem ke zjevnému světelnému signálu.

VI.

Silueta na obloze

Když celý ten egdonský sběh lidí zůstavil místo svátečního ohně zase jeho obvyklé samotu, zahalená ženská postava se od části vřesoviště, kde plál ten ohýnek, blížila k mohyle. Kdyby se byl rudkař díval, byl by v ní mohl poznat ženu, která tam původně tak sama stála, a zmizela, když přišli neznámí lidé. Vystoupila na své původní stanoviště nahoře, kde ji červené uhlíky dohasínajícího ohně přivítaly jako živoucí oči mrtvého dne. Tam bez hnutí stála a kolem ní se prostírala nesmírná noc, jejíž neúplná tma ve srovnání s dokonalou temnotou vřesoviště dole mohla představovat nejen smrtelný, ale také lehký hřích.

Jediné, co bylo možno o ní říci právě teď, bylo, že je vysoká a vzpřímená, že má vznešené pohyby, neboť její postava byla zahalena do plédu složeného postaru na cíp a hlavu halil velký šátek, což nebyla nadměrná ochrana vzhledem k hodině a místu. Stála zády k větru, který vál od severozápadu, ale zda se tak postavila, aby se bránila studeným nárazům větru, který se honil po tom jejím výjimečném stanovišti, nebo protože ji zajímalo cosi na jihovýchodě, nebylo zpočátku zjevné.

Její důvod pro to, aby takto nehnutě stála jako osa toho okruhu vřesoviště, byl stejně nejasný. Její výjimečná nehybnost, nápadná osamělost, její nevšímavost k noci naznačovaly mezi jiným naprostou neohroženost. Kraj, jehož stále stejně zlověstné podnebí každoročně nutilo Césara opustit jeho zachmuřený prostor před podzimní rovnodenností, krajina a počasí, pod jejichž dojmem cestovatelé z jihu popisují náš ostrov jako Homérovu Kymerskou zemi, nebyl na první pohled pro ženy příznivý.

Dalo se rozumně usoudit, že naslouchá větru, který s postupující nocí poněkud zesílil, a domáhal se pozornosti. Vskutku se zdálo, jako by vítr byl pro ten výjev přímo stvořen. Část jeho tónu byla

úplně zvláštní, co bylo slyšet tam, nebylo možno slyšet nikde jinde. Od severozápadu následovaly jeden za druhým nesčíslné poryvy, a když každý z nich předběhl svůj zvuk, rozpadl se na tři. Bylo v něm možno nalézt trylky, tenorové a basové tóny. Dunění větru nad propadlinami a výčnělky dosahovalo vážného tónu zvonu. V keři cesmíny hučel jako baryton. Mocnější ve spodních tónech, pronikavější ve výškách, jako slábnoucí hlas, který se snaží, ale vyznívá nakráple, což byl právě ten zvláštní místní zvuk, o němž jsme mluvili. Slabší a ne tak snadno rozpoznatelný než ty druhé dva, byl stejně mnohem působivější než jeden každý z nich. V něm spočívala, pokud to tak lze nazvat, jazyková zvláštnost vřesoviště, a protože jej nebylo možno slyšet nikde na zemi, kromě na vřesovišti, poskytoval jakýsi malý důvod pro ženinu nehybnost, která se zatím vůbec nezměnila.

Když duly tyhle naříkavé listopadové větry, velice to připomínalo zbytky lidského zpěvu, který ještě vězí v hrdle devadesátiletého starce. Byl to slabý šepot, suchý a tenký jak papír a do ucha vnikal tak zřetelně, že přivyklému sluchu mohly materiální okolnosti, z nichž vznikl, být sdělovány jakoby dotekem. Připomínalo to spojené produkty nekonečného rostlinného prapůvodu, které však nebyly ani stonky, listy, plody, stébly, trny, lišejníkem či mechem.

Byly to mumifikované zvonečky vřesu minulého léta, původně měkké a fialové, teď už odbarvené zářijovými dešti a vysušené říjnovým sluncem. Jednotlivý zvuk každého z nich byl tak tichý, že spojení stovek z nich sotva tak přerušilo ticho, a myriády celého svahu doléhaly k ženinu uchu jako pouhý scvrklý a nesouvislý recitativ. A přece by se sotva našel jiný zvuk z těch mnoha, které letěly vzduchem toho večera, aby měl sílu, jež přivedla posluchače k myšlence na jeho původ. Člověk vnitřně viděl nekonečnost těch spojených množství, a vnímal to, že každé z těch maličkých trumpetek se vítr chopil, vstoupil do ní a zase vylétl tak důrazně, jako by měla velikost kráteru.

„A pohnul jimi duch.“ Smysl této věty se vnucoval pozornosti a fetišistické rozpoložení citlivě založeného posluchače mohlo přejít

ve vyšší stupeň. Nakonec nebylo to tak, že by mluvily ty staré kvítky vlevo nebo vpravo, či ty na svahu před námi, byla to jednoduchá osobnost čehosi jiného promlouvající každým z nich zároveň.

Na mohyle se náhle ke vši té divoké rétorice noci přimísil zvuk, který se k ostatním přičlenil s takovou přirozeností, že nebylo možno rozpoznat ani jeho začátek, ani konec. Srázy, křoviska a zvonečky vřesu porušily ticho, a konečně to udělala i žena; to, co jí uniklo, jako by bylo jen další větou téže rozmluvy, jakou představovala ta jejich. Vrženo do větrů, propletlo se s nimi a s nimi také odlétlo pryč.

Ženě totiž unikl dlouhý povzdech, zřejmě nad něčím, co jí šlo hlavou a co bylo důvodem její přítomnosti zde. Byla v tom jakási křečovitá odevzdanost, jako by ženin mozek tím, že dovolil, aby jí tento zvuk unikl, přivolił tomu, co nemůže ovládnout. Jedna věc z toho byla zřejmá, že v sobě cosi potlačovala, ne že by jí zmohlo vyčerpání či nehybnost.

V dálce dole v údolí stále ještě slabě svítilo okno hostince, a za pár dalších okamžiků bylo patrné, že to okno, nebo cosi za ním, má s ženiným povzdechem více společného než jakýkoli z jejích činů či její bezprostřední okolí. Zvedla levou ruku, která svírala složený dalekohled. Ten rychle roztáhla, jako by byla na ten postup velice dobře zvyklá a zvednuvši jej k očím, namířila jej na světlo zářící z hostince.

Šátek, který jí halil hlavu, se teď poněkud svezl do týla, tvář jí trochu ožila. Na jednoduché temné barvě oblohy kolem ní se rýsoval její profil – jako by se z hrobu povznesly stíny tváří Sapfó a paní Siddonsově a spojily se v jeden obraz, nepodobný ani jedné, ale přece dávající tušit obě. Tohle však bylo pouze na povrchu. Pokud jde o povahu, tvář může svým vzezřením cosi přiznávat, plného doznání však dochází pouze ve svých proměnách. Je tomu tak do té míry, že to, co se nazývá mimikou, často přispívá k pochopení člověka více než upřímná snaha všech dalších jeho tělesných součástí dohromady. V tomto odhalovala noc málo z té, již obklopovala, neboť pohyblivé části její tváře nebylo vidět.

Konečně opustila svůj vyzvědačský postoj, sklapla dalekohled a obrátila se k zanikajícím uhlíkům. Ty už nevydávaly žádné hodnotné paprsky, kromě okamžiků, kdy jejich povrch ovanul neobvykle silný náraz větru a způsobil pomíjivé zazáření, které přišlo a odešlo jako dívčí začervenání. Sklonila se k ztichlému kruhu, vybrala si větvičku, která měla na svém konci největší žhavý uhlík a odnesla si ji tam, kde stála předtím.

Přidržela si větvičku u země a zároveň na rudý uhlík foukala, až začal slabě osvětlovat půdu a odhalil malý předmět, přesýpací hodiny, i když ona sama měla hodinky. Foukala tak dlouho, dokud neviděla, že písek už se všechen přesypal.

„Á!“ vydechla jakoby překvapením.

Plamének, jež rozdmýchala svým dechem, byl vrtkavý, a její obličej ozářil tak krátce, že z něj odhalil pouze málo. To málo byly pozoruhodné rty a tvář, protože hlavu měla jinak stále zahalenou. Odhodila klacek, uchopila hodiny, dalekohled si strčila pod paži a šla.

Po hřebeni vedla neznatelná stezka, kterou se dáma vydala. Ti, kteří ji znali dobře, jí říkali pěšina, a zatímco někdo cizí by ji byl přešel bez povšimnutí i za dne, stálí obyvatelé vřesoviště ji bez obtíží našli i o půlnoci. Celé tajemství způsobu, jakým se držet těchtole zárodečných cestiček v době, kdy už nebylo vidět ani silnici, leželo v hmatových schopnostech chodidel, které se dostaví po létech nočního potulování po opuštěných místech. Chodci, který má taková místa prochozená, je rozdíl mezi panenskou vegetací a pošlapanými stébly pěšinky znatelný i přes tu nejsilnější podrážku boty či střevíce.

Osamělá postava, která šla tou cestou, si nevšímalá větrné melodie, kterou stále ještě vyhrávaly uschlé zvonečky vřesu. Neohlédla se po skupince tmavých tvorů o kousek dál, kteří před ní utekli, když přecházela kolem strže, kde se pásli. Byly to asi dvě desítky malých divokých poníků, kterým se říkalo vřesožrouti. Volně se potulovali po zvlněném Egdonu, ale nikdy jich nebylo tolik, aby nějak výrazně narušovali jeho samotu.

Pocestná si právě teď nevšímalá ničeho, a důvod jejího zaneprázdnění zjevila triviální příhoda. Sukně se jí zachytila na nějakém ostnatém šlahounu, a musela se zastavit. Místo, aby se vyvlékla a spěchala dál, nechala sukni sukni a zůstala trpně stát. Když se konečně začala vyprošťovat, učinila to otáčením dokola, čímž se ostnatý proutek uvolnil. Byla v bezmocném zajetí snu.

Šla směrem k tomu nepohasínajícímu ohýnku, který upoutal pozornost mužů na Dešťové mohyle a Wildevea dole v údolí. Slabá zář jeho paprsků začala žhnout na její tváři a brzy se ukázalo, že ohýnek nebyl založen na rovné zemi, ale na výběžku či baště, kde se sbíhaly dva ploty. Za ním byl příkop, vyschlý, kromě místa rovnou pod ohněm, kde se nacházela velká tůňka, kolem dokola ověšená vřesem a rákosím. Na klidné hladině tůňky se ohýnek jevil vzhůru nohama.

Srázy, jež se sbíhaly za ním, byly holé, jen sem tam keře hlodaše, jež působily dojmem hlav nabodaných na městských hradbách. Na pozadí temné oblohy bylo vidět bílý stěžeň, doplněný harpunami a jiným námořnickým náčiním, kdykoli plameny zaplály tak silně, že na něj svým světlem dosáhly. Vůbec ten výjev působil jako opevnění, na němž zapálili signalizační oheň.

Nikoho nebylo vidět, avšak každou chvíli se na svahu za ním mihlo cosi bělavého, a zase to zmizelo. Byla to drobná lidská ruka, která přikládala na oheň, ale na první pohled to vypadalo, že ta ruka, jako ruka, jež trápila Belšasara, je tam sama. Čas od času se ze svahu skutálel uhlík a se syčením spadl do tůňky.

Po jedné straně tůňky vedly hrubé schody, které umožňovaly výstup na svah tomu, kdo si to přál, a žena po nich vyšla nahoru. Nahore se nacházel nepěstěný palouček, který však nesl stopy někdejšího obdělávání, zrádně se sem však už vetřely vřes i kapradí a obnovovaly svou dávnou nadvládu. Ještě o něco dál bylo neznatelně vidět nějaký příbytek, zahrádku a hospodářské stavení na pozadí skupinky jedlí.

Mladá dáma – neboť mládí se projevilo v jejím křepkém výstupu nahoru – se pustila po vrcholku, místo aby šla dovnitř do domu, až dospěla k ostrohu, kde hořel oheň. Jeden důvod pro vytrvalost

ohýnku byl nyní zjevný: palivo tvořily kusy dřeva, pořezaná a naštípaná polínka – ze sukovitých kmenů hlohů, které po dvou, po třech rostly na úbočích kolem. Na vnitřní straně výspy ležela ještě nespotřebovaná hromádka dřeva, a odtud se před jejíma očima vynořila tvář malého chlapce. Liknavě tu a tam přihodil polínko do ohně, což zřejmě dělal po většinu večera, protože už vypadal poněkud unaveně.

„Jsem rád, že jste přišla, slečno Eustacie,“ oddechl si ulehčeně. „Nelíbí se mi tu samotnému.“

„No tak. Vždyť jsem se šla jen kousek projít. Byla jsem pryč jen dvacet minut.“

„Připadalo mi to dlouho,“ zamumlal smutný chlapec. „A odešla jste tolikrát.“

„Myslela jsem, že budeš mít radost, že máš ohýnek. To mi nejsi ani trochu vděčný, že jsem ti ho udělala?“

„Ano, ale nemám si tu s kým hrát.“

„Asi nikdo nepřišel, co jsem byla pryč?“

„Nikdo kromě vašeho dědečka: byl se po vás jednou podívat. Řekl jsem mu, že chodíte po kopci, abyste se koukla, jak hoří ohýnky jinde.“

„To jsi hodný.“

„Myslím, že už zase jde, slečno.“

Od usedlosti se blížil v odlescích světla ohně starý muž. Byl to ten, kdo toho odpoledne předhonal rudkaře na silnici. Zadumaně pohlédl na vrchol výspy na ženu, která tam stála, a jeho téměř bezvadné zuby se zabělaly v úsměvu.

„Kdy už půjdeš dovnitř, Eustacie?“ zeptal se. „Je skoro čas jít spát. Už dvě hodiny jsem doma a jsem moc unavený. Není to trochu dětinské, že si hraješ u ohýnků takovou dobu, a vyplýtváš tolik dřeva? Moje drahé tvrdé dřevo, co jsem si nastrádal na vánoce – vždyť už jsi to skoro všechno spálila!“

„Slíbila jsem Johnnymu ohniček a ještě chvilku by ho rád udržoval,“ řekla Eustacie tónem, který okamžitě potvrdil, že tady kraluje

ona. „Dědečku, ty jdi spát. Já půjdu brzo taky. Tobě se líbí ten ohníček, že, Johnny?“

Chlapec se na ni pochybovačně podíval a zamumlal: „Myslím, že už ho nechci.“

Dědeček zašel zpět domů a chlapcovu odpověď neslyšel. Jakmile bělovlasý stařec zmizel, řekla chlapci vyčítavým tónem: „Ty nevďěčníku, jak mi můžeš takhle odmlouvat? Už nikdy nebudeš mít ohýnek, jestli teď přestaneš přikládat. No tak, řekni, že to pro mě děláš rád, příznej to.“

Zkrocené dítě odpovědělo: „Ano, slečno,“ a dál bez zájmu prohrabovalo oheň.

„Zůstaň tu ještě chvíli a já ti pak dám šestipenci pro štěstí,“ řekla Eustacie vlídněji. „Každé dvě nebo tři minuty přilož, ale ne moc najednou. Já se půjdu ještě projít po hřebeni, ale budu se k tobě vracet. A když uslyšíš, že do rybníčku skočila žába, jako by tam někdo hodil kamínek, přijď mi to honem říct, protože to znamená, že bude pršet.“

„Ano, Eustacie.“

„Slečno Vye, pane.“

„Slečno Vy- stacie.“

„To je dobré. Teď přilož ještě klacík.“

Malý otrok dál přikládal na oheň jako předtím. Vypadal jako pouhý automat, podněcovaný k pohybu a řeči vrtochy Eustaciiny vůle. Mohl docela dobře být mosaznou sochou, kterou prý Albert Veliký oživil, aby povídala, pohybovala se a sloužila mu.

Než dívka odešla znovu na procházku, stála pár okamžiků na výspě a naslouchala. Bylo to stejně tak opuštěné místo jako Dešťová mohyla, třebaže o dost níže položené, a bylo chráněnější proti větru a počasí díky těm několika jedlím na severní straně. Výspu, která obklopovala usedlost a chránila ji před nezkroceným světem kolem, tvořily silné hranaté hroudy vykopané z příkopu na její vnější straně, nastavené na sebe s mírným sklonem, který dokáže ochraňovat tam, kde kvůli větrům a divoké přírodě neroste živý plot a kde jsou stavební materiály na zídky nedostupné. Jinak to bylo místo otevře-

né, z něhož bylo možno shlédnout celé údolí až po říčku za Wildeveovým domem. Vysoko nad ním vpravo, a mnohem blíže než bylo odtud k hostinci U Tiché ženy, se na obloze tyčil zamlžený obrys Dešťové mohyly.

Poté co si pozorně prohlédla divoké svahy a hluboké strže kolem, uniklo Eustacii netrpělivé gesto. Čas od času vypustila z úst nedůtklivá slova, ale mezi slovy se ozývaly vzdechy. Sestoupila z výšiny a opět se pomalu pustila k Dešťové mohyle, třebaže tentokrát nedošla až tam.

Dvakrát se s několikaminutovými přestávkami znovu objevila a pokaždé řekla –

„Ještě nic nešplouchlo do rybníčka, človíčku?“

„Ne, slečno Eustacie,“ odpovědělo dítě.

„Dobrá,“ řekla nakonec, „brzy už půjdu dovnitř a pak ti dám tu šestipenci a můžeš jít domů.“

„Děkuju vám, slečno Eustacie,“ odpověděl unavený topič už klidněji. A Eustacie opět odkráčela od ohýnku, ale tentokrát ne k Dešťové mohyle. Obešla výspu a popošla k brance před domkem, kde bez hnutí stála a pozorovala věci kolem.

Padesát metrů odtud se zvedal ostroh dvou sbíhajících se svahů, s ohýnkem na něm: na výspě, stejně tak jako předtím házel větvičku po větvičce do ohně malý chlapec. Bezmyšlenkovitě ho sledovala, jak čas od času vyšplhal do výklenku ve skále a postál u hromádky větví. Vítr táhl kouř a vlasy dítěte, i cíp jeho zástěry jedním směrem, pak utichl a zástěra i vlasy se usadily a kouř stoupal přímo k obloze.

Zatímco Eustacie přihlížela z této vzdálenosti, chlapec sebou viditelně trhnul, sesunul se z výspy a běžel k bílé brance.

„Copak?“ zeptala se Eustacie.

„Nějaký skokan právě skočil do rybníčka. Ano, slyšel jsem ho!“

„Tak to bude pršet, a měl bys radši jít domů. Nebudeš se bát, že ne?“ Mluvila překotně, jako by jí při chlapcových slovech skočilo srdce do krku.

„Ne, protože budu mít tu šestipenci pro štěstí.“

„Ano, tumáš. Ted' utíkej, jak nejrychleji umíš – tam – tudy ne – tady přes zahrádku. Žádný jiný kluk na vřesovišti neměl dneska takový ohýnek jako ty.“

Chlapec, který byl zjevně přesycen, hbitě odkráčel do tmy. Když zmizel, Eustacie nechala dalekohled a přesýpací hodiny u branky a odspěchala k ostrohu, pod oheň.

Zde, zastíněna stěnou, čekala. Za pár okamžiků bylo slyšet šplouchnutí v rybníčku. Kdyby tu dítě ještě bylo, bylo by řeklo, že tam skočila druhá žába, ale většina lidí by ten zvuk přirovnala k pádu kamínku do vody. Eustacie vystoupila na výspu.

„Ano?“ řekla a zadržela dech.

Načež se za tůňkou na pozadí nízké oblohy nad údolím objevila sotva viditelná silueta muže. Obešel tůňku a vyskočil na výspu vedle ní. Tiše se zasmála – to byl třetí zvuk, který dívka ten večer vydala. První, když stála na Dešťové mohyle, vyjadřoval úzkost, druhý, na hřebeni, vyjádřil netrpělivost, ten nynější znamenal triumf a radost. Spočinula na něm beze slov svým rozradostněným pohledem, jako na nějakém zázraku, který si vytvořila z chaosu.

„Přišel jsem,“ řekl muž. Byl to Wildeve. „Nedopřeješ mi klidu. Proč mě nenecháš na pokoji? Celý večer jsem viděl tvůj ohýnek.“ Slova nepostrádala vzrušení a klidný tón si udržovala jakoby pečlivým balancováním mezi dvěma hrozícími krajnostmi.

Když viděla, že milenec potlačuje vzrušení, dívka zjevně potlačila svoje také. „Ovšemže jsi viděl můj ohýnek,“ odpověděla s vláčným klidem, uměle zachovávaným. „Proč bych neměla na slavnost Prahového spiknutí mít ohýnek jako jiná děvčata na vřesovišti?“

„Věděl jsem, že je pro mě.“

„Jak jsi to věděl? Nepromluvil jsi se mnou od té doby co sis – vybral ji a začal s ní chodit a úplně mě opustil, jako bych nikdy nebyla tělem i duší tvoje!“

„Eustacie! Mohl jsem snad zapomenout, že loni na podzim v ten samý den a na tom samém místě jsi zapálila přesně stejný ohýnek na znamení, abych za tebou přišel? Proč jinak by byl znovu ohýnek u domu kapitána Vye, když ne z toho samého důvodu?“

„Ano, ano – přiznávám to,“ vykřikla tlumeně, se zasněnou vášní v hlase, která pro ni byla typická. „Nezačínej zase, Damone, přinutíš mě říkat věci, které ti nechci říkat. Vzdala jsem se tě a rozhodla se, že už na tebe nebudu myslet, a pak jsem slyšela tu novinu a vyšla jsem ven a připravila ten oheň, protože jsem si myslela, žeš mi byl věrný.“

„A co jsi slyšela, že sis tohle pomyslela?“ zeptal se užasle Wildeve.

„Že sis ji nevzal!“ zamumlala radostně. „A já jsem věděla, že to proto, že mě máš nejradši, a nemohl jsi to udělat... Damone, bylo to od tebe kruté, žeš ode mě odešel, a řekla jsem, že ti to nikdy neodpustím. Ani teď si nemyslím, že bych ti mohla úplně odpustit – pro ženu, která má duši v těle, je to trochu moc, aby to mohla jen tak přejít.“

„Kdybych byl věděl, žeš mě sem zavolala, jen abys mi vyčítala, tak bych byl nechodil.“

„Ale mně je to jedno a odpouštím ti, když sis ji nevzal a vrátil se ke mně!“

„Kdo ti řekl, že jsem si ji nevzal?“

„Dědeček. Šel dneska na dlouhou procházku, a když se vracel domů, dohonil nějakého člověka, který mu řekl o odvolané svatbě: myslel si, že je to asi tvoje, a já jsem věděla, že je to tak.“

„Víš to ještě někdo jiný?“

„Nejspíš ne. Takže teď už, Damone, chápeš, proč jsem zapálila ten ohýnek jako signál? Nemyslel sis přece, že bych ho zapálila, kdybych si představovala, že jste svoji. To pomyšlení uráží mou hrdost.“

Wildeve byl zticha: bylo zřejmé, že to si právě myslel.

„Ty sis vážně myslel, že věřím, že ses oženil?“ ptala se ho znovu vážně. „Tos mi tedy krivdil, a na mou duši, že skoro nesnesu pomyšlení, že sis o mně myslel něco tak zlého! Damone, ty si mě nezasloužíš: vidím to, a přece tě miluju. Nevadí: ať je tomu tak – musím snášet tvoje nízké mínění, jak nejlíp dovedu... Je to pravda, že?“ dodala se špatně skrývanou úzkostí, když se neprojevoval, „že ses nemohl přinutit vzdát se mě a že mě budeš dál milovat ze všech nejvíc?“

„Ano, proč bych sem jinak chodil?“ řekl uraženě. „Ne že by teď věrnost měla být mou silnou stránkou, když jsi mě poctila laskavými slovy o tom, jak si tě nezasloužím, což jsem měl kdyžtak říct já, a od tebe je to zloba. Ale visí nade mnou kletba vztekouna a já pod ní musím žít a musím si nechat líbit od ženy kdejakou urážku. Klesl jsem kvůli tomu z inženýra na hostinského; jaká další degradace mě ještě čeká, to se teprve dozvím.“ Dál na ni hleděl zachmuřeně.

Využila toho okamžiku a odhodila si šátek dozadu, aby jí zář ohně osvětlovala tvář a hrdlo a řekla s úsměvem: „Viděl jsi na svých cestách někdy něco lepšího?“

Eustacie nebyla z těch, kdo by se stavěly do takové polohy bez dobrého důvodu. Tiše odpovéděl: „Ne.“

„Ani na ramenou Thomasiny?“

„Thomasina je příjemná a nevinná žena.“

„To s tím nemá nic společného,“ vykřikla vášnivě. „Ji z toho vynecháme, musíme teď myslet jen na tebe a na mne.“ Když mu věnovala dlouhý pohled, pokračovala s tou starou klidnou vřelostí: „To ti musím každý týden vyznávat věci, které by žena měla skrývat, a přiznávat, že slovy nelze vypovědět, jaké chmury mě přepadly, když jsem si až donedávna myslela tu strašlivou věc – že jsi mě úplně opustil?“

„Je mi líto, že jsem ti způsobil tu bolest.“

„Možná to není tak docela jenom kvůli tobě, ty chmury,“ pokračovala koketně. „Mám to v povaze. Nejspíš to mám prostě v krvi.“

„Hypochondrie.“

„Nebo to, že jsem se přestěhovala na tohle nevlídné vřesoviště. V Budmouthu jsem byla docela spokojená. Ty časy, ty dny strávené v Budmouthu! Ale Egdon bude teď zase veselejší.“

„Doufám, že bude,“ řekl Wildeve mrzutě. „Víš, co to znamená, žes mě sem znovu zavolala, ty moje lásko? Zase za tebou budu chodit na Dešťovou mohylu.“

„Ovšemže ano.“

„A přece prohlašuju, že než jsem sem dneska večer přišel, měl jsem v úmyslu po tom sbohem, co jsme si dali, se s tebou už nikdy nesetkat.“

„Za to ti neděkuju,“ řekla a odvrátila se, protože ji rozhořčení začalo prostupovat jako podzemní žár. „Můžeš znova přijít na Dešťovou mohylu, když chceš, ale neuvidíš mě, a můžeš zavolat, ale já nebudu poslouchat, a můžeš mě svádět, ale já se ti už nikdy nedám.“

„To už jsi říkala dřív, milá, ale takové povahy jako ty nedrží tak snadno slovo. A povahy, jako jsem já, taky ne.“

„Tohle je ta radost, kterou jsem si vysloužila svým úsilím,“ zašepkala trpce. „Proč jsem se tě snažila znovu přivolat? Damone, občas se ve mně něco podivně sváří. Když se uklidním, potom, cos mě zranil, říkám si: ‚Objímám snad nakonec jen mlžný oblak?‘ – jsi chameleon a teď máš tu nejhorší barvu. Jdi domů, nebo tě budu nenávidět!“

Co by člověk napočítal do dvaceti, nepřítomně se díval na Dešťovou mohylu, a pak řekl, jako by se ho to všechno moc nedotklo: „Ano, půjdu domů. Chceš mě ještě někdy vidět?“

„Jestli mi přiznáš, že k té svatbě nedošlo, protože mě miluješ ze všech nejvíc.“

„Nemyslím, že by to byla dobrá politika,“ odpověděl Wildeve s úsměvem. „Dozvěděla by ses příliš jasně, kam až sahá tvoje moc.“

„Ale řekni mi to!“

„Ty to víš.“

„Kde je teď?“

„Nevím. Radši bych o ní s tebou nemluvil. Ještě jsem si ji nevzal, přišel jsem poslušně na tvé zavolání. To musí stačit.“

„Já jsem ten oheň zapálila jen proto, že mi bylo smutno... a myslela jsem si, že mě trochu povzbudí, když si vyvolám tvou představu a zvítězím nad tebou, jako když éndórská čarodějka vyvolala Samuela. Vzala jsem si do hlavy, že přijdeš, a ty jsi přišel! Ukázala jsem svou moc. Půldruhé míle sem, půldruhé míle zpátky – tři míle potmě kvůli mně. Neukázala jsem, co umím?“

Zavrtěl hlavou. „Znám tě moc dobře, Eustacie, znám tě příliš dobře. Není v tobě ani nota, kterou bych neznal, a ta žhavá náruč nemohla sehrát takový chladnokrevný trik, jen aby se zachránila. Za soumraku jsem viděl ženu na Dešťové mohyle, která se dívala k mému domu. Myslím, že jsem si tě nakreslil dřív, než ty sis nakreslila mě.“

Rozdmychané uhlíky staré vášně začaly ve Wildeveovi jasně žhnout, naklonil se, jako by se chystal ji políbit.

„Ne, ne,“ řekla a přemístila se nedostizně na druhý konec vyhaslého ohně. „Cos tím chtěl říct?“

„Možná bych ti mohl políbit ruku?“

„Ne, nemohl.“

„Pak ti smím podat ruku?“

„Ne.“

„Tak ti přeju dobrou noc a je mi to jedno. Sbohem, sbohem.“

Otočila se k odpovědi, ale on už s úklonou tanečního mistra mizel na druhé straně tůňky, odkud přišel.

Eustacie si povzdechla: nebyl to žádný křehký dívčí vzdech, ale povzdech, který ji roztřásl. Kdykoli pohlédla na svého milence se zábleskem rozumu – což se někdy dělo – a ten záblesk jí odhalil jeho chyby, zachvěla se takhle. Ale za vteřinku to přešlo a milovala ho dál. Věděla, že si s ní pohrává, ale milovala ho dál. Rozhrábla ohořelé větvičky a šla okamžitě dovnitř a nahoru do své ložnice, aniž rozsvítila. Mezi šustěním šatstva, jak se potmě svlékala, bylo slyšet další časté hluboké vzdechy, a totéž zachvění jí občas projelo, když o deset minut později už spala v posteli.

VII.

Královna noci

Eustacia Vyeová byla surovinou pro božstvo. Na Olympu by byla obstála jen s trochou přípravy. Měla v sobě vášně a instinkty, které patří k vzorové bohyni, to znamená ovšem ne ty, které tvoří vzorovou ženu. Kdyby byly mohly lidstvo a země být na chvíli plně v jejích rukou, kdyby byla mohla volně nakládat s přeslicí, vřetenem a nůžkami, málokdo na světě by si byl povšiml změny ve vládě. Existovala by táž nerovnost osudů, totéž vršení přízně tu, urážek zase tam, velkorysost by předcházela spravedlnost, byla by tu stejná věčná dilemata a rány by stíhaly laskání se stejnou záludností, kterou trpíme dnes.

Měla pěknou, poněkud sošnou postavu, nebyla ani zarudlá, ani bledá, na dotek hebká jako oblak. Když jste spatřili její vlasy, řekli jste si, že snad celá zima nemá v sobě dost temnoty, aby vytvořila jejich stín: padaly jí do čela, jako když příchod noci zdusí západní zář.

Její nervy zasahovaly až do těch pramenů a špatnou náladu bylo možno vždy zmírnit, když jste ji po nich pohladili. Poté okamžitě upadla do klidného, nehybného rozpoložení a tvářila se jako sfinga. Když přecházela pod některým ze srázů Egdonu a jeden z pramenů se zachytil, což se někdy stávalo, na trnitém chomáči velkého *Ulex europaeus*, který pak zapůsobil jako kartáč na vlasy, vrátila se o pár kroků zpět a prošla pod ním znovu.

Měla pohanské oči plné nočních tajemství a jejich světlu, které se rozzínalo a opět pohasínalo, stály částečně v cestě těžká víčka a řasy, spodní víčko pak bylo mnohem plnější, než obvykle Angličanky mívají. To jí umožňovalo oddávat se snům, aniž to bylo vidět: třeba si o ní lidé i mysleli, že dokáže spát, aniž zavře oči. Kdybychom si představili duše mužů a žen jako viditelné esence, Eustaciina by nejspíš měla barvu plamene. Jiskry, které se jí mihotaly v panenkách, působily stejným dojmem.

Ústa jako by byla stvořena spíše k chvění, než k hovoru, spíše k líbání než k chvění. A někdo by třeba ještě dodal spíše k ohrnování než k líbání. Ze strany tvořil obrys jejích rtů s téměř geometrickou přesností křivku známou v architektuře jako *cima recta* neboli esovka. Zjev tak ohebné křivky byl na ponurém Egdonu přímo zjevením. Ihned jste cítili, že tahle ústa sem nepřišla ze Šlesvicka s bandou saských pirátů, jejichž rty se dotýkaly jeden druhého jako dvě půlky země. Člověk měl představu, že takhle tvarovaná ústa se většinou vyskytovala někde pod zemí na jihu jako zlomky zapomenutých mramorů. Její ústa měla tak jemnou křivku, že třebaže byla plná, oba koutky byly přesně patrné, jako hroty kopí. Tak výrazný koutek se změnil jen ve chvílích, kdy se poddávala náhlým záchvatům zá-
dumčivosti, jedné z fází temných citů člověka, kterou na svůj věk znala až příliš dobře.

V její přítomnosti jste vzpomínali na takové věci, jako jsou bourbonské růže, rubíny a tropická půlnoc, její nálady sugerovaly pojídače lotosů a pochod z ‚Athalie‘, její pohyby rytmické vlnění moře, její hlas violu. V příšeří a s mírnou úpravou vlasů mohla její postava stát na místě kterékoli z vyšších bohyň. Srpek měsíce za její hlavou, stará helmice na ní, diadém z náhodných kapek rosy na čele by byly stačily navodit představu Artemidy, Athény či Héry tak blízkou antice jako ty, jež obstojí na mnoha uznávaných plátnech.

Avšak nebeská panovačnost, láska, hněv a žárlivost byly v egdonské dolině jaksi zahozené. Eustacie měla pouze omezenou moc a vědomí tohoto omezení ovlivnilo její vývoj. Egdon byl jejím Hádem a od té doby, co tam přišla, nasála do sebe mnoho z temnoty jeho tónu, třebaže vnitřně se s ním nikdy nehodlala smířit. Její vzhled dobře vystihoval toto doutnající buřičství a temná nádhera její krásy byla skutečným povrchem té smutné a zdušené vroucnosti uvnitř ní. Na jejím čele sídlila pravá tatarská důstojnost, a nebyla falešná, ani poznamenaná sebeovládáním, neboť v ní s léty jen zesílila.

Na čele nosila tenký proužek černého sametu, jímž přidržovala bohatství tmavých vlasů způsobem, který k této vznešenosti hodně přidával, protože jí nestejnoměrně halil čelo. ‚Nic nezkrášlí půvab-

nou tvář víc než tenká čelenka,' říká Richter. Některé z dívek v sousedství nosily ke stejnému účelu barevné stuhy a jinde se zdobily kovovými šperky, ale když někdo navrhl barevnou stuhu či kovové ozdoby Eustacii Vyové, jen se zasmála a šla dál.

Proč žila taková žena na Egdonském vřesovišti? Narodila se v Budmouthu, jenž byl v té době módním přímořským letoviskem. Byla dcerou kapelníka pluku, který tam tehdy sídlil – on sám pocházel z Korfu a byl dobrý muzikant. Se svou budoucí ženou se setkal, když tam přijela s otcem, námořním kapitánem z dobré rodiny. Sňatek nebyl zcela v souladu s přáními starého muže, neboť kapelníkovy kapsy byly tak nezatížené jako jeho zaměstnání. Avšak muzikant dělal, co mohl: přijal jméno své ženy, učinil z Anglie svůj stálý domov, dal si záležet na vzdělání děvčátka a vzkvétal jako hlavní místní hudebník až do smrti jeho matky, kdy přestal vzkvétat, dal se na pití a také umřel. Dívka zůstala na starost dědečkovi, který poté, co si při ztroskotání lodi zlomil tři žebra, žil na tomto bidýlku na Egdonském vřesovišti, na místě, které se mu zalíbilo, protože dům byl k mání za babku a protože o tom dalekém modrém proužku na obzoru mezi kopci se tradičně věřilo, že je to kanál La Manche. Ona tu změnu nenáviděla, měla pocit vyhnance, ale musela tu žít.

Tak se stalo, že Eustacie měla v hlavě vedle sebe celou zvláštní směsici myšlenek, některé ze starých časů, jiné z nových. V perspektivě jejího pohledu chyběla střední vzdálenost: romantické vzpomínky na slunná odpoledne na esplanádě s vojenskými kapelami, důstojníky a nápadníky kolem, stály jakoby zlatým písmem napsané na temné tabulce okolního Egdonu. Bylo možno v ní najít všemožné bizarní účinky občasného prolnutí nádhery přímořských lázní se vznešenou zachmuřeností vřesoviště. Protože teď se nestýkala s lidmi, živila se tím více představami z minulosti.

Odkud pocházela její důstojnost? Měla nějakou neviditelnou spojitost se vznešenými Řeky, kterou si otec odnesl od Alkina, z ostrova Fajáků – či od Fitzalanů a De Vereů, protože dědeček z matčiny strany měl bratrance šlechtice? Možná to byl prostě dar nebes – šťastný souběh přírodních zákonů. Mezi jiným jí byla v posledních

letech odeprána možnost naučit se nedůstojným způsobům, protože žila o samotě. Odloučení na vřesovišti sprostotu téměř vylučuje. To mohli stejně tak být sprostí vřesovištní poníci, netopýři a hadi jako ona. Omezený život v Budmouthu by ji byl mohl docela ponížit.

Jediný způsob jak vypadat královsky, aniž máte k tomu říše či duše, kterým byste vládli, je tvářit se, jako byste o ně přišli, a tohle Eustacie uměla naprosto skvěle. V kapitánově chalupě dávala tušit panská sídla, která nikdy neviděla. Možná proto, že se pohybovala na rozlehlejších sídlech, než bylo kterékoli z nich, na otevřených kopcích. Stejně jako její okolí v létě, byla i ona ztělesněním úslolí ‚zalidněná samota‘ – zdánlivě neklidná, prázdná a tichá, vedla ve skutečnosti čilý a plný život.

Její velkou touhou bylo, aby ji někdo miloval až k zbláznění. Láska byla pro ni tím životabudičem, který dokázal zahnat šířavou samotu jejích dnů. A zdálo se, že touží po abstrakci nazývané vášnivá láska víc, než po nějakém určitém milenci.

Občas se tvářila velice vyčítavě, ale její výčitka neplatila ani tolik lidským bytostem, jako jistým výtvorům její mysli, z nichž hlavní byl Osud. To jeho zásahy, jak si nejasně představovala, se stalo, že láska se snáší až na pozvolna uplývající mládí – že jakákoli láska, kterou případně získá, zase zhasne, jako když se přesype písek v hodinách. Myslela na to se stále sílícím vědomím krutosti, což mělo za následek činy až lehkomyšlně nekonvenční, jejichž cílem bylo popadnout rok, týden či pouze hodinu trvající lásku, dokud je to možné. To protože jí chyběla, zpívala si, aniž měla radost, vlastnila, aniž se z toho těšila, zastiňovala, aniž z toho měla pocit vítězství. Její osamělost jen její touhu umocňovala. Na Egdonu byly i ty nejstudenější a nejjedradhavější polibky vykoupenny hladem, a kde mohla najít ústa, která by se vyrovnala jejím?

Věrnost v lásce pro věrnost samu ji lákala méně než většinu žen, věrnost kvůli okamžité síle lásky znamenala mnoho. Vzplanutí lásky a vyhasnutí bylo lepší, než skomírání plamene lásky v lucerně, které může trvat celá dlouhá léta. Tady dokázala tušit to, co většina žen zjistí až zkušeností: v duchu si lásku obešla, spočítala si její věže,

prohlédla její paláce, a došla k závěru, že láska je pouze bolestnou radostí. A přece po ní toužila, stejně tak jako je člověk na poušti vděčný za blátivou vodu.

Často se modlila: ne v nějaké určité době, ale jako ti, kdo jsou upřímně zbožní, když měla přání se modlit. Její modlitba byla vždycky spontánní a často zněla asi nějak takto: ‚Osvobod’ mé srdce od té strašlivé beznaděje a samoty: sešli mi odněkud velkou lásku, nebo já umřu.‘

Jejími nejvyššími bohy byli Vilém Dobývateľ, Strafford a Napoleon Bonaparte, tak jak se postupně objevili v Dějinách pro dámy ve vzdělávacím ústavu, kde ji vychovali. Kdyby se jí byly narodily děti, byla by křtila své chlapce Saul či Sisera, raději než Jacob či David, z nichž ani jednoho neobdivovala. Ve škole stála v několika bitvách na straně Filištinů a přemýšlela o tom, jestli byl Pilát Pontský tak hezký, jako byl upřímný a spravedlivý.

Byla to tudíž dívka poněkud troufalého myšlení a v porovnání s ostatními mysliteli v zadních řadách, mezi něž se řadila, velice originální. U kořene toho všeho byl její přirozený sklon ke společenské nepřizpůsobivosti. Pokud šlo o svátky, chovala se jako koně, kteří, když je vyženou na pastvinu, docela spokojeně pozorují jiné svého druhu zapřažené do vozů. Odpočinku si cenila pouze uprostřed pracovního úsilí jiných lidí. Proto nenáviděla neděle, kdy všichni odpočívali, a často říkala, že na ně snad umře. Vidět vřesovky v nedělním rozpoložení, to jest s rukama v kapsách, v čerstvě naleštěných botách s nezašněrovanými tkaničkami (což byla speciálně nedělní zvyklost), jak se volným krokem procházejí mezi rašelinovými cihlami a otýpkami hlodaše, které nadělali během týdne, a kriticky do nich kopou, jako by nevěděli, k čemu jsou, ji strašlivě skličovalo. Aby zmírnila nudu toho nemístného dne, uklízela skříně obsahující dědečkovy staré mapy a jiné krámy, a přitom si prozpěvovala rozverně balady o venkovanech, jež se hodily k sobotním večerům. V sobotu večer naopak často spustila žalm a Bibli četla zásadně ve všední den, aby ji netížilo vědomí, že to dělá z povinnosti.

Takové životní názory byly zčásti přirozeným výsledkem působení jejího postavení na její povahu. Žít na vřesovišti, aniž by zkou-

mala smysl všeho v něm, bylo pro ni jako vdát se za cizince, aniž by se naučila jeho jazyku. Jemné krásy vřesoviště Eustacie nevnímala, ona viděla pouze jeho výpary. Prostředí, které by bylo ze spokojené ženy učinilo básnířku, z ženy trpící věřící, ze zbožné ženy skladatelku žalmů, dokonce i z roztěkané ženy přemítavou, činilo z buřičské ženy ďábelskou.

Eustacie už opustila představu nevýslovně skvělého sňatku, a přece, byť tím hodně trpěla, nestála o žádný horší svazek. Vidíme ji tudíž v podivném odloučení. Přijít o ten domýšlivý božský pocit, že si může dělat, co chce, a nezískat přitom domáckou snahu dělat, co je možné, dokazuje vznešenost povahy, jíž se teoreticky nedá nic vytknout, neboť naznačuje mysl, která se přes svoje zklamání zříká kompromisu. Avšak, má-li sklon k filozofii, bude nejspíš nebezpečná společenství. Ve světě, kde něco udělat znamená vdát se či oženit, a společenství se skládá ze spojených srdcí a rukou, stíhá tento stav stejné nebezpečí.

A tak vidíme, že naše Eustacie – neboť občas nebyla doslova protivná – dospěla do toho stadia poučenosti, kdy máte pocit, že nic nestojí za to, a trávila volné hodiny své existence tím, že si pro nedostatek lepšího předmětu idealizovala Wildevea. To byl totiž jediný důvod jeho povznesení, a ona sama to věděla. Občas se její hrdost bouřila proti té vášni k němu, a ona dokonce toužila po volnosti. Existovala však jediná okolnost, která ho mohla svrhnout, a tou byl příchod skvělejšího muže.

Jinak velmi trpěla sklíčeností ducha, a aby se jí zbavila, chodila na dlouhé procházky, kam si s sebou nosila dědečkův dalekohled a babiččiny přesýpací hodiny – ty proto, že jí činilo podivné potěšení dívat se na hmotný obraz postupného uplývání času. Málodky si něco vymýšlela, ale pokud ano, pak její plány vykazovaly spíše všeobsáhlou strategii generála, než ty drobné úskoky, kterým se říká ženské, třebaže když se rozhodla o nepřímé vyjádření, dokázala vyslovovat orákula delfské dvojznačnosti. V nebi bude patrně sedět někde mezi Héloisami a Kleopatrami.

VIII.

Ti, které nalézáme tam, kde údajně nikdo není

Jakmile ten zasmušilý malý chlapec odešel od ohně, sevřel peníz pevně v ruce, jako by tím obrnil svou odvalu, a dal se do běhu. Skutečně nebylo téměř vůbec nebezpečné dovolit dítěti, aby v těchhle končinách Egdonského vřesoviště šlo samo domů. Vzdálenost k chlapcovu domovu nebyla větší než nějakých šest set metrů. Domek jeho otce a ještě jeden další o pár metrů dál tvořily součást malé vísky Zamlženého kopce: třetí a jediný zbývajících byl pak domek kapitána Vye a Eustacie, který stál notný kus stranou od těch malých příbytků a byl na těchto řídké osídlených svazích tou nejnosamější samotou.

Běžel, až mu došel dech, a pak, když si dodal odvahy, pokračoval pomalu a zpíval si přitom dospělým hlasem písničku o malém námořníkovi a jeho milé, kde šlo také o nějaké lesklé zlaťáky. Uprostřed se dítě zarazilo: v dolině pod kopcem před ním svítilo světlo a z něj vycházel oblak vznášejícího se prachu a nějaké mlaskání.

Chlapce děsily pouze nezvyklé podívané a zvuky. Seschlý hlas vřesoviště ho neděsil, protože ten důvěrně znal. Trnité keře, které se mu stavěly čas od času do cesty, byly už méně uspokojivé, protože zádušně hvízdaly a po setmění měly ten příšerný zvyk brát na sebe podobu skákajících šilenců, rozcapených obrů a ohavných mrzáků. Toho večera nebyla světla vzácností, ale povaha všech se od tohoto lišila. Spíše rozvaha než hrůza nabádala ho, aby nešel kolem světla, ale obrátil se s tím, že požádá slečnu Eustacii Vyeovou, aby ho její služka doprovodila domů.

Když chlapec znovu vystoupil na hřeben, zjistil, že oheň na výspě dosud hoří, i když už je menší než předtím. Vedle něj, místo Eustaciiny osamělé postavy, uviděl dvě osoby – a tou druhou byl muž. Chlapec se plížil pod výspou, aby se ujistil o povaze dění, zda

je vůbec prozřetelné vyrušit tak nádherné stvoření jako je slečna Eustacie svou malichernou prosbou.

Poté, co několik minut pod výspou naslouchal hovoru, otočil se ve zmatku a pochybách a rozhodl se odejít tak tiše, jako přišel. Zjevně nakonec usoudil, že by nebylo moudré vyrušit ji z rozhovoru s Wildevem, pokud nebyl ochoten nést celou tíhu její nelibosti.

Chudák chlapec se octl mezi Charybdou a Skyllou. Když už byl bezpečně z dohledu, zastavil se a přemítal, že čelit jevu v dolině bude menší zlo. S těžkým povzdechem začal znovu sestupovat dolů a dal se po pěšině, kterou šel předtím.

Světlo zmizelo, zvedající se prach také – doufal, že navždy. Rázoval si to dál a nezjistil nic, co by ho lekalo, až když přišel na pár kroků od pískového lomu, zaslechl nějaký šramot před sebou, což ho přinutilo zastavit. Zastavil se však jen na okamžik, protože ten šramot působila dvě pasoucí se zvířata.

„Jsou tam dole dva vřesožrouti,“ řekl nahlas. „Nikdy jsem nezažil, že by přišli tak blízko.“

Zvířata se nacházela přesně v jeho směru, ale to chlapci nedělalo starost, batolil se koním u nohou už jako malé děcko. Když však se přiblížil, s překvapením zjistil, že ti tvorové neutekli a že mají na noze přivázané poleno, aby se nezatoulali, to znamenalo, že jsou ochočení. Teď už viděl dovnitř do lomu, který se nacházel na úbočí kopce, a proto se do něj dalo vejít po cestě. V tom nejvzdálenějším rohu uviděl hranatý obrys vozu, otočeného zadkem k němu. Zevnitř vycházelo světlo a vrhalo pohybující se stín na svislou stěnu skály na druhé straně lomu, k níž byl vůz obrácený čelem.

Dítě usoudilo, že povoz patří cikánům, jeho hrůza z těchto tuláků však dosahovala jen mírného stupně, který spíš šimrá, než trápí. Jeho samotného a jeho rodinu lišilo od cikánů jen pár palců hliněné zdi. V uctivé vzdálenosti obešel lom, vystoupil do svahu a dorazil na jeho okraj, aby nahlédl do otevřených dveří povozu a uviděl původce toho stínu.

Ten obraz chlapce poděsil. U kamínek uvnitř vozu seděla postava červená od hlavy až k patě – muž, jenž býval Thomasinovým příte-

lem. Zašival punčochu, která byla červená jako všechno ostatní. Navíc přitom kouřil dýmku, jejíž trubička i kalíšek byly také červené.

V tu chvíli si jeden z těch vřesožroutů, kteří se pásli ve tmě o kousek dál, začal slyšitelně strásat poleno připevněné k noze. Rudkaře ten zvuk vyburcoval, odložil punčochu, zapálil lucernu, která visela vedle něj, a vyšel ven. Když upevňoval svíčku, pozvedl lucernu ke své tváři a světlo mu ozářilo bělmo očí a bělostné zuby, které mu v kontrastu s červeným okolím dodávaly vzhled pro přihlížejícího kluka dost děsivý. Chlapec příliš dobře věděl, na čí doupě narazil, než aby mohl být klidný. I nevzhlednější lidé než cikáni chodili občas přes Egdon, a rudkař byl jedním z nich.

„Jak bych si přál, aby to byl jen cikán!“ zamumlal si.

Vtom se muž od koní vracel. Ze strachu, že ho uvidí, chlapec prozrazení zajistil tím, že se nervózně pohnul. Vřes a vrstva rašeliny splývaly jako podušky přes převis jámy a skrývaly její okraj. Chlapec šlápl mimo pevnou zem, vřes povolil a on se překulil přes písčový sráz rovnou k nohám muže.

Červený muž otevřel dvířka lucerny a natočil ji k postavě ležícího chlapce.

„Kdopak jseš?“ zeptal se.

„Johnny Nunsuch, pane!“

„A co jsi tam nahoře dělal?“

„Nevím.“

„Nejspíš ses na mě díval, co?“

„Ano, pane.“

„A pročpak ses na mě díval?“

„Protože jsem se vracel domů od ohýnku slečny Vyeové.“

„Poranil ses?“

„Ne.“

„Ale ano: teče ti krev z ruky. Pojd' ke mně pod plachtu, já ti to obvážu.“

„Nechte mě prosím, ať si najdu svou šestipenci.“

„Jak jsi k ní přišel?“

„Slečna Vyeová mi ji dala za to, že jsem jí přikládal na ohýnek.“

Šestipence byla nalezena, muž šel k vozu a chlapec ho následoval, z rozrušení skoro nedýchal.

Muž vytáhl kus hadru z tašky obsahující šití, utrl z něj proužek, který byl jako vše ostatní zbarvený dočervena, a šel mu obvázat ránu.

„Trochu se mi zamžilo před očima – můžu si prosím sednout, pane?“

„Samozřejmě, chudáčku. Však to stačí, abys měl pocit na omdlení. Sedni si na tamten ranec.“

Muž mu zavázal ránu a chlapec řekl: „Myslím, že už půjdu domů, pane.“

„Dost se mě bojíš, vid’? Víš, kdo jsem?“

Dítě si prohlíželo jeho rumělkovou postavu od hlavy k patě se značnou nedůvěrou a konečně řeklo: „Ano.“

„Tak kdo?“

„Ten rudkař!“ zakoktal.

„Ano, to jsem. Ale je nás takových víc. Vy malé děti si myslíte, že je jen jedna kukačka, jedna liška, jeden obr, jeden ďábel a jeden rudkař, i když je nás všech spousta.“

„Vážně? Neodnesete si mě v ranci, že ne, pane? To rudkař totiž někdy dělává.“

„Povídácky. Jediné, co rudkaři dělají, je, že prodávají rudku. Vidíš ty pytle vzadu v mém voze? Ty nejsou plné malých kluků – jsou plné červenidla.“

„Vy jste se jako rudkař narodil?“

„Ne, dal jsem se na to. Byl bych tak bílý jako ty, kdybych té práce nechal – tedy byl bych zas bílý za čas – možná tak za půl roku: nejdřív ne, protože mi to nalezlo do kůže a nedá se to umýt. A od teďka už se nebudeš rudkaře bát, že ne?“

„Ne, nikdy. Willy Orchard povídal, že tu onehdá viděl červenýho ducha – možná jste to byl vy?“

„Byl jsem tady onehdy.“

„To vy jste dělal to prašný světlo, co jsem viděl?“

„Ano: prášil jsem nějaké pytle. A měl jsi tam nahoře pěkný ohýnek? Viděl jsem to světlo. Na copak chtěla slečna Vyeová tolik mít ohýnek, že ti dala za přikládání šestipenci?“

„Nevím. Byl jsem už unavený, ale ona mě přece nutila, abych tam zůstal a udržoval oheň, přitom si sama chodila sem a tam po Dešťové mohyle.“

„A jak dlouho to dělala?“

„Až dokud neskočil do rybníčka skokan.“

Rudkař náhle přestal mluvit jen tak. „Skokan?“ ptal se. „Skokani neskáčou v tuhle roční dobu do tůněk.“

„Ale ano, já ho slyšel.“

„Namouduši?“

„Ano. Řekla mi předtím, že ho uslyším, a taky že ano. Říkají, že je chytrá a leccos umí, tak možná ho přičarovala.“

„A co se stalo pak?“

„Pak jsem přišel sem dolů a bál jsem se, tak jsem se vrátil, ale nemluvil jsem s ní, kvůli tomu pánovi, a tak jsem se sem zase vrátil.“

„Pánovi, říkáš?! Co mu říkala, mladíku?“

„Řekla mu, že si myslí, že si nevzal tu druhou ženu, protože má svou milou stejně nejraděj - a takové věci.“

„A co řekl ten pán jí, synku?“

„Řekl jen, že ji má opravdu nejraděj a že za ní zase bude večer chodit na Dešťovou mohylu.“

„Ha!“ vykřikl rudkař a plácl rukou do postranice, až se celá plachta zatřásla. „Tak v tom je to tajemství!“

Chlapec vyskočil ze sedátka.

„Jen se nelekej, chlapče,“ řekl obchodník s červenivem najednou vlídně. „Zapomněl jsem, že jsi tu. To je jen taková podivnost, kterou mají rudkaři, že se najednou rozzlobí, ale nikomu neublíží. A co řekla ta paní potom?“

„Já už si nevzpomenu. Prosím, pane rudkař, můžu už jít domů?“

„Ale to víš, že můžeš. Půjdu tě kousek vyprovodit.“ Vyvedl chlapce ven z lomu na cestu vedoucí k domku jeho matky. Když postavička zmizela ve tmě, znovu se posadil k ohni a pokračoval v látání punčochy.

IX.

Láska dovádí bystřého muže k úskoku

Rudkaři ze staré školy se dnes už téměř nevidí. Od zavedení železnice se wessexští farmáři obešli už bez těchto mefistofelských návštěvníků a jasné barvivo, které ovčáci používají, když chystají ovce na trh, se získává jinak. I ti, kdo ještě přežívají, přicházejí o poetičnost své existence, kterou byli vyhlášeni, když je jejich zaměstnání nutilo k pravidelným výpravám do lomu, kde se tento materiál kopal, k bydlení ve stanu měsíc po měsíci, kromě hluboké zimy, k putování mezi statky, jež by se daly počítat na stovky, a přes tento kočovný způsob života k uchovávání váženosti, kterou zajišťuje spolehlivá výroba kožených váčků na peníze.

Rudka pak předává svou svěží barvu všemu, s čím přijde do styku, a jako Kainovým znamením neomylně vyděluje od ostatních kohokoli, kdo s ní byť jen půl hodiny zacházel.

Když dítě poprvé spatřilo rudkaře, znamenalo to obrat v jeho životě. Krvavě zbarvená postava byla sublimací všech hrůzných snů, které sužovaly dětskou mysl od chvíle, kdy se v něm probudila fantazie. „Přijde si pro tebe rudkař!“ – tak zněla hrozba wessexských matek po celé generace. Na jistou dobu byl na začátku devatenáctého století nahrazen Napoleonem, ale když plynutím času tato osobnost zastarala a přestala působit, dřívější úsloví nabylo opět na své původní důležitosti. Teď zase naopak rudkař následoval Napoleona do země Vysloužilých strašáků a vystřídaly ho moderní výmysly.

Rudkař žil jako cikán, ovšem cikány opovrhoval. Obchod mu kvetl asi tak jako cestujícím košíkářům či rohožkářům, ale s nimi neměl nic společného. Měl slušnější původ a vychování než honáci dobytka, kteří ho znovu a znovu míjeli na jeho potulkách, ale ti mu jen přikývli na pozdrav. Jeho zboží bylo cennější než to, co nabízeli

podomní obchodníci, oni si to ovšem nemysleli a projížděli kolem jeho vozu s očima upřenýma vpřed. Měl na pohled tak nepříroze- nou barvu, že lidé od kolotočů a panoptik voskových figur vypadali vedle něho jako páni, on je však považoval za nízkou společnost a držel se stranou. Rudkař se neustále ocital mezi všemi těmito ko- čovníky a pocestnými, a přesto nebyl jedním z nich. Jeho zaměstnání mělo za následek, že se od nich vyděloval, a jako vyděleného ho ostatní také většinou viděli.

Někdy se říkalo, že rudkaři jsou zločinci, za jejichž přečiny ne- právem trpěli jiní, že sice unikli zákonu, ale ne svému svědomí, a proto se dali na tohle řemeslo jako na celoživotní pokání. Neboť proč by si je jinak vybrali?

V našem případě by tato otázka byla zvláště na místě. Rudkař, který vjel do Egdonu pozdě toho odpoledne, byl příkladem, jak se příjemné vyplývá, aby se stalo základem něčeho neobvyklého, když by k tomuto účelu byl postačil ošklivý základ. Jediné, co bylo na tomto rudkaři strašné, byla jeho barva. Kdyby nebylo jí, byl by býval zcela příjemným vzorkem běžného venkovského mužství. Bystrý pozorovatel mohl dojít k závěru, jenž byl vlastně částečně pravdou, že se vzdal svého solidního životního postavení pro nedostatek záj- mu. Navíc, když se člověk na něj podíval, mohl zkusit hádat, že jeho povaha je dobrosrdečná, ale zároveň tak bystrá, jak jen může být, aniž by hraničila s čarodějnictvím.

Zatímco látal punčochu, tvář mu znehybněla přemýšlením. Poté se trochu rozjasnila a pak následoval opět ten rozněznělý smutek, který na něj doléhal během jízdy po silnici toho odpoledne. Brzy se jehla zarazila. Odložil punčochu, zvedl se a sundal kožený vak z háčku v rohu vozu. V něm měl kromě jiných předmětů balíček v hnědém balicím papíře, který, soudě podle jeho ohmataných zá- hybů, byl zdá se mnohokrát pečlivě otevřen a zase zabalen. Posadil se na dojící třínožku, jež byla jediným sedátkem ve voze, ve světle svíčky si prohlédl jeho obsah a pak odtamtud vytáhl starý dopis a rozložil jej. Původně byl dopis napsán na bílém papíře, avšak nyní měl světlečervenou barvu od místa, kde se nacházel, a černé tahy

písmo na něm vypadaly jako větvičky zimního křoví na pozadí rumělkového západu slunce. Dopis nesl datum asi o dva roky dříve a byl podepsán *Thomasina Yeobrightová*. Stálo v něm toto:

MILÝ DIGGORY VENNE,

– otázka, kterou jsi mi položil, když jsi mě dohonil na cestě od Rybníčka, mě tolik překvapila, že jsem ti bohužel asi nedala dostatečně jasnou odpověď. Jistě, kdyby mi nebyla teta přišla naproti, mohla jsem ti to všechno vysvětlit hned, ale takhle jsem neměla tu možnost. Od té doby jsem celá nesvá, jak víš, nechci Ti ublížit, ale bojím se, že se to stane teď, když řeknu něco jiného, než co se snad zdálo, že jsem říkala tam. Nemohu se za Tebe, Diggory, vdát, ani pomyslet na to, že bys mi mohl říkat, že jsem Tvoje milá. To bych, Diggory, opravdu nemohla. Doufám, že Ti nebude vadit, že ti tohle píšu, a moc mě to bolí. Jsem celá smutná, když pomyslím na to, že třeba ano, protože Tě mám moc ráda, a v duchu jsem Tě vždycky stavěla hned vedle svého bratrance Clyma. Je tolik důvodů, proč my dva se nemůžeme vzít, že je ani nemůžu v dopise všechny vyjmenovat. Ani v nejmenším jsem nečekala, že bys mohl něco takového říct, když jsi šel za mnou, protože jsem na Tebe jako na nápadníka nikdy ani nepomyslela. Nesmíš se na mě hněvat, že jsem se zasmála, když jsi promluvil, mylíš se, jestli si myslíš, že jsem se smála Tvé pošetilosti.

Smála jsem se, protože ten nápad byl tak zvláštní, a vůbec ne To-bě. Pokud jde pouze o mne, velký důvod pro to, abych Ti nedovolila se mi dvořit, je, že necítím ty věci, které by žena měla cítit, když svolí, že bude s někým chodit, protože má v úmyslu stát se jeho ženou. Není to tak, jak se domníváš, že si myslím na někoho jiného, protože nikomu nedávám, a nikdy v životě jsem ani nedávala naději. Dalším důvodem je moje teta. Ona by s tím nesouhlasila, to vím, i kdybych si přála vdát se za Tebe. Má tě moc ráda, ale bude chtít, abych hleděla trochu výš než k drobnému mlékaři, a vzala si někoho, kdo má školy. Doufám, že na mě nezanevřeš za to, že Ti píšu takhle otevřeně, ale měla jsem pocit, že se pokusíš vyhledat mě znovu, a bude lepší, když už se nesetkáme. Vždycky pro mě zůstaneš dobrý člověk a budu si

moc přát, aby ses měl dobře. Posílám Ti to po služce Jane Orchardové, – a zůstávám, Diggory, Tvou věrnou přítelkyní,

THOMASINA YEOBRIGHTOVÁ
panu Vennovi, mlékaři

Od té doby, co jistého dávného podzimního rána dostal ten dopis, se rudkař s Thomasinou až do dnešního dne nepotkali. Během té přestávky se jí vzdálil v postavení ještě víc, tím, že se pustil do rudkařského řemesla, i když ve skutečnosti na tom byl stále poměrně slušně. Vlastně tím, že utrácel pouze čtvrtinu svého příjmu, dalo by se o něm říci, že prosperoval.

Odmítnutí nápadníci se dají na potulný život tak přirozeně jako včely, kterým chybí úl, a řemeslo, jemuž se Venn tak cynicky oddal, mu bylo v mnoha ohledech blízké. Jeho cestování ho však už pouhým tlakem starých svazků často přivedlo na Egdon, třebaže té, která ho sem táhla, se nikdy nevтіral. Být na Thomasinině vřesovišti, být jí nablízku, a přece neviděn, bylo už jediné malé potěšení, které mu zbývalo.

Pak došlo na příhodu toho dne a rudkař, jenž Thomasinu stále ještě miloval, byl tak rozčilen z té náhodné služby, kterou jí poskytl v kritické situaci, že místo aby jako dosud jen vzdychal a držel se stranou, odpřisáhl oddanou pomoc její věci. Potom, co se to stalo, nebylo možné, aby nepochyboval o čestnosti Wildeveových úmyslů. Ale ona v něj zcela zjevně věřila, a Venn zahnal svou vlastní lítost a rozhodl se být jí nápomocen na její vlastní zvolené cestě. Že to byla cesta ze všech ostatních pro něj samotného ta nejnešťastnější, už samo o sobě bylo podivné, ovšem rudkařova láska byla velkorysá.

První krok k dohledu nad Thomasininými zájmy, k němuž ho nabádala novinka, kterou se dozvěděl od toho smutného chlapce, podnikl asi v sedm večer příštího dne. Když Venn uslyšel o tajném setkání Eustacie a Wildevea, došel okamžitě k závěru, že ona je nejspíš důvodem Wildeveovy lhostejnosti k sňatku. Jemu nenapadlo, že Eustaciin milostný signál Wildeveovi byl projevem lásky, jímž ta

opuštěná kráska reagovala na zprávu, kterou jí přinesl dědeček. Instinkt mu velel považovat ji za spiklenkyni proti tomu sňatku, spíše než předchozí překážku Thomasinina štěstí.

Během dne byl jako na trní, aby se dozvěděl, jak se Thomasině daří, netroufal si však vetřít se do domu, kde ho měli za cizího, zvláště pak v nepříjemném okamžiku, jako byl tenhle. Zaměstnával se přesunem svých poníků a nákladu na jiné místo na vřesovišti, na východ od svého předchozího stanoviště, tam si pečlivě vyhlédl výklenek chráněný před větrem a deštěm, což jako by naznačovalo, že jeho pobyt zde měl být poměrně delší. Poté se pěšky vrátil kousek po cestě, odkud přišel, a protože tou dobou už byla tma, dal se doleva, až se zastavil pod keřem cesmíny na okraji lomu, nějakých dvacet metrů od Dešťové mohyly.

Dával pozor, zda tam dojde ke schůzce, ale nedočkal se. Toho večera se k místu kromě něj nikdo nepřiblížil.

Ale marná snaha rudkaře nijak neodradila. Věděl, co obnášejí Tantalova muka, a na jistou dávku zklamání pohlížel jako na nutnou předebru ke všem úspěšně zakončeným podnikům. Bez této přede hry by zavdávaly příčinu ke znepokojení.

Příštího večera stál ve stejnou hodinu opět na stejném místě, ale Eustacie a Wildeve, očekávaní účastníci dostaveníčka, se neobjevili.

Stejný postup dodržel ještě po další čtyři večery, avšak bezúspěšně. Ale ten následující večer, což bylo týden po jejich předchozí schůzce, uviděl ženskou postavu plavně se pohybující po hřebeni a siluetu mladého muže stoupajícího z údolí nahoru. Setkali se v malém příkopu obklopujícím mohyly – v tom prapůvodním výkopu, z něhož ji ten starobylý britský národ navršil.

Rudkař, jat podezřením, že Thomasině se děje krivda, ve chvíli věděl, co má dělat. Okamžitě odešel zpod keře a plížil se dál po čtyřech. Když se dostal do takové blízkosti, kterou si ještě mohl dovolit, aniž riskoval prozrazení, zjistil, že kvůli bočnímu větru neuslyší z rozhovoru těch dvou nic.

Blízko něj, tak jako na různých dalších místech na vřesovišti, byla zem posetá velkými drny, které tu ležely napodél a svrškem dolů

a čekaly, až je Timothy Fairway ještě před zimou odveze. Dva z nich si popotáhl až na sebe, takže jeden mu kryl hlavu a ramena, druhý záda a nohy. Nyní by byl rudkař neviditelný i za denního světla: drny obrácené na něm vřesem navrch vypadaly zrovna tak, jako by rostly ze země. Plíží se opět dál a drny na jeho zádech se plížily s ním. Kdyby se byl přibližoval jen tak, byla tu možnost, že by ho v soumraku stejně nebylo vidět, když se blížil takhle, bylo to, jako by se zavrtal do země. Tímto způsobem se dost přiblížil k místu, kde stáli ti dva.

„Tak ty si přeješ znát můj názor na tu věc?“ dolehl k jeho uchu hutný a silný hlas Eustacie Vyeové. „Znát můj názor? Ponižuje mě, když se mnou takhle mluvíš, už to nebudu dál snášet!“ Dala se do pláče. „Milovala jsem tě a dokázala ti svou lásku, jakkoli toho teď lituju, a ty si ještě troufeš přijít a říct mi zcela chladně, že si přeješ znát můj názor, zda by nebylo lepší, aby sis Thomasinu vzal. Lepší – jistě by to bylo lepší! Ožeň se s ní, má k tobě postavením blíž než já!“

„Ano, ano, to je všechno pravda,“ řekl na to Wildeve neústupně. „Ale musíme se na věci dívat tak, jak jsou. Ať na tom já už mám jakoukoli vinu, Thomasina je teď v mnohem horší situaci než ty. Prostě ti povídám, že jsem v tísní.“

„Ale já to nemíním poslouchat! Musíš chápat, že mě to jenom trápí. Damone, nezachoval ses dobře, Damone, klesl jsi u mě. Nevážil sis mojí laskavosti – laskavosti dámy, která tě milovala – a která kdysi měla větší ctížádost. Ale byla to chyba Thomasiny. Ona mi tě přebrala a zaslouží si, aby za to trpěla. Kde teď bydlí? Ne že by mi to dělalo starost, ani to, kde jsem já. Kdybych tak byla navždycky mrtvá, to by měla radost! Kde je, ptám se?“

„Thomasina je teď zavřená ve svém pokoji u tety a nikomu se neukazuje,“ řekl lhostejně.

„Myslím, že ti ani teď na ní moc nezáleží,“ prohlásila Eustacie s náhlou radostí, „protože kdyby ano, nemluvil bys o ní tak chladně. Mluvíš s ní tak chladně o mně? Nespíš ano! Proč jsi ode mě vůbec odešel? Myslím, že ti to nikdy nemůžu odpustit, jediné s jednou

podmínkou, že kdykoli mě opustíš, zase se vrátíš a budeš litovat, žeš mi to provedl.“

„Nikdy tě nechci opustit.“

„Za to ti nepoděkuju. Nesnášela bych, kdyby to šlo všechno tak hladce. Vlastně se mi možná líbí, když mě občas tak trochu opustíš. Láska je skličující, když je milenec úplně poctivý. Je to hanba takhle mluvit, ale je to pravda!“ Trochu se zasmála. „Už při tom pomyšlení na mě jdou chmury. Nenabízej mi oddanou lásku, nebo jdi pryč!“

„Kdyby tak Tamsinka nebyla tak zatraceně hodná ženuška,“ řekl Wildeve, „abych ti mohl být věrný, a nezraňoval přitom poctivého člověka. Nakonec hříšník jsem tady já: nesahám po kotníky ani jedné z vás!“

„Ale nemůžeš se pro ni obětovat jenom kvůli smyslu pro spravedlnost,“ odpověděla na to rychle Eustacie. „Jestli ji nemiluješ, bude do budoucna nejmilosrdnější nechat ji být. To je vždycky to nejlepší. Teď jsem řekla nejspíš něco neženského. Kdykoli ode mě odejdeš, vždycky se na sebe zlobím za to, co jsem ti řekla.“

Wildeve popošel o krok či dva do vřesu, aniž odpověděl. Odmlku vyplnilo zvučení zákrsku hlohu o něco dál po větru, když se vánky prohaly po jeho nepoddajných větvích jako cedníkem. Znělo to, jako by večer zpíval žalozpěvy se zaťatými zuby.

Pokračovala, napůl smutně: „Od té doby, co jsem tě viděla posledně, už mě párkrát napadlo, že možná to nebylo z lásky ke mně, že sis ji nevzal. Řekni mi to, Damone: pokusím se to snést. Neměla jsem s tím vůbec nic společného?“

„Naléháš, abych ti to řekl?“

„Ano, musím to vědět. Vidím, že jsem moc rychle uvěřila ve svou vlastní moc.“

„Bezprostředním důvodem bylo, že povolení tam v tom místě neplatilo, a než jsem mohl sehnat jiné, ona utekla. Až do té chvíle jsi s tím neměla nic společného. Od té doby se mnou ale její teta mluvila tónem, který se mi pranic nelíbí.“

„Ano, ano! Na mně přitom vůbec nezáleží, ale vůbec! Jen si se mnou pohráváš. Pro boha živého, co to ve mně, Eustacii Vyeové, jenom je, že na tobě tak lpím!“

„Nesmysl, nech prosím tě té vášně. ...Eustacie, jak jsme se spolu loni tady v těch křoviskách toulali, když se po horkém dni ochladilo a ve stínech kopců v dolinách nás skoro nebylo vidět!“

Zůstala chvíli trucovitě zticha, a pak řekla: „Ano, a jak jsem se ti smála, když ses odvážil na mě podívat! Ale od té doby jsi mě kvůli tomu už dost nechal trpět.“

„Ano, zacházela jsi se mnou krutě, až jsem si začal myslet, že jsem našel krásnější, než jsi ty. Byl to pro mě požehnaný objev, Eustacie.“

„Pořád si ještě myslíš, žeš našel krásnější?“

„Někdy ano, někdy ne. Je to tak vyrovnané, že by peříčko dokázalo misky převážít.“

„Ale je ti opravdu jedno, jestli mě vídáš, nebo ne?“ zeptala se pomalu.

„Není mi to tak docela jedno, ale nesoužím se kvůli tomu,“ odpověděl mladík vlažně. „Ne, je to za námi. Zjistil jsem, že tam, kde jsem myslel, že kvete jediný květ, jsou dva. Třeba jsou tři nebo čtyři nebo víc stejně tak dobrých jako ten první... Mám zvláštní osud. Kdo by si byl pomyslel, že se mi tohle všechno přihodí?“

Přerušila ho potlačovanou palbou, jejíž příčinou mohla být stejně tak dobře láska jako hněv: „Miluješ mě teď?“

„Kdo ví?“

„Řekni mi to, chci to vědět!“

„Ano i ne,“ odpověděl zlomyslně. „Chci říct, že mám svoje doby a období. Jednu chvíli jsi moc vysoká, jinou chvíli jsi moc lenivá, jindy zas moc melancholická, jindy moc tajemná, jindy už nevím co, jediné, co vím, je, že už pro mě nejsi celý svět, jako jsi bývala, milá. Ale je příjemné tě znát, je pěkné tě potkat a řekl bych, že jsi tak milá, jako jsi bývala – skoro.“

Eustacie zmlkla a odvrátila se od něj, až řekla hlasem potlačované síly: „Jdu na procházku – tudy.“

„Můžu dopadnout i hůř, když nepůjdu za tebou.“

„Viš, že nemůžeš jinak, i přes ty svoje rozmary a vrtkavosti!“ odpovíděla vyzývavě. „Říkej si, co chceš, snaž se, jak můžeš, vyhýbej se mi, seč ti síly stačí – nikdy na mě nezapomeneš. Budeš mě milovat celý život. Jak rád by sis mě vzal!“

„To bych rád!“ řekl Wildeve. „Občas mě napadaly divné věci, Eustacie, a už je to tu zas. Nenávidíš vřesoviště tak jako vždycky, to vím.“

„Ano,“ zamumlala někde uvnitř. „Je to můj kříž, moje hanba a bude to má smrt!“

„Já ho taky nesnáším,“ řekl. „Jak žalostně skučí ten vítr kolem nás!“

Neodpověděla. Zněl skutečně vážně a vtíravě. K jejich smyslům doléhaly složité promluvy a uchem bylo možno rozpoznat vzezření okolí. Sluchové obrazy se vrátily ze ztemnělé krajiny kolem, slyšeli, kde začínají a končí koberce vřesu, kde roste vysoký hlodaš s tenkými kmínky, kde jej nedávno vysekali, kterým směrem stojí skupinka jedlí a jak daleko je dolina, v níž roste cesmína, neboť tyto rozlišující znaky měly svůj hlas, který nebyl o nic menší než jejich tvar či barva.

„Bože, jak je to tu opuštěné!“ znovu řekl Wildeve. „Co je nám po malebných stržích a mlhách, když nevidíme nic jiného? Proč bychom tu měli zůstávat? Pojedeš se mnou do Ameriky? Mám příbuzné ve Wisconsinu.“

„To bych musela zvážít.“

„Připadá mi vyloučené mít se tu dobře, pokud nejsi divoký pták nebo krajinář. Tak co?“

„Dej mi čas,“ řekla tiše a vzala ho za ruku. „Amerika je tak daleko. Půjdeš se mnou kousek?“

Když vyřkla Eustacie tato slova, pustila se pryč od úpatí mohyly a Wildeve šel za ní, takže rudkař už víc neslyšel.

Odvalil drny a zvedl se. Jejich černé postavy sešly níž a zmizely z obzoru. Byli jako dva růžky, které slimáčí vřesoviště vysunulo z hlavy jako měkkýš a nyní opět zatáhlo dovnitř.

Rudkař nešel zpátky přes údolí a do dalšího, kde měl vůz, nijak svižně, na to, že mu bylo čtyřiadvacet a měl štíhlou postavu. Jeho duše byla znepokojena až k bolesti. Větríky, které si pohrávaly na cestě kolem jeho úst, odnášely s sebou hrozebné tóny.

Vešel do vozu, kde v kamínkách hořel oheň. Aniž zapálil svíčku, usadil se okamžitě na trojnožku a zadumal se nad tím, co viděl a slyšel a co se dotýkalo té, již dosud miloval. Vydal zvuk, který nebyl ani povzdechem ani vzlykem, ale ještě víc naznačoval ztrápenou mysl.

„Tamsinko moje,“ šeptal sklíčeně. „Co se dá dělat? Ano, navštívím tu Eustacii Vyeovou.“

X.

Zoufalý přesvědčovací pokus

Příštího rána, když ještě výška slunce byla ve srovnání s tyčící se Dešťovou mohylou naprosto zanedbatelná z jakékoli části vřesoviště, a všechny kopečky v nižších polohách jako souostroví halilo Egejské moře mlh, vyšel rudkař z křovinatého koutku, který si vybral za svoje stanoviště a stoupal po svazích na Zamlžený pahorek.

Třebaže tyhle rozeklané kopce byly na první pohled tak opuštěné, několikero dychtivých kulatých očí bylo vždy připraveno v takové zimní ráno spočinout na kolemjdoucím. Sídly tu ve skrytu opeřené druhy, které by jinde byly vzbudily podivení. Přebýval tu drop veliký a ještě o pár let dřív jich na Egdonu bylo možno napočítat pětadvacet zároveň. Z údolí poblíž Wildevea vzhlíželi bažinní motáci. Tenhle kopec navštěvoval kdysi také smetanově bílý *Cursorius cursor*, pták tak vzácný, že jich v Anglii bylo spatřeno všeho všudy nejvýš tucet, ale barbaři bděli dnem i nocí, až toho afrického zběhlíka zastřelili a poté už se smetanovým... na Egdon nechtělo.

Pocestný, který šel a pozoroval kterékoli z těchto návštěvníků, tak jako to činil Venn nyní, mohl mít pocit přímého spojení s končinami člověku neznámými. Tady před sebou viděl divokou kachnu, která právě dorazila z domova severního větru. Ten tvor přinesl s sebou celou šíři severských vědomostí. O ledovcových katastrofách, příhodách ze sněhových bouří, o zářivé Auroře borealis, Polárce v nadhlavníku, bělokurovi na zemi – byl to zázrak, co vše pro něj bylo samozřejmostí. Avšak pták, jak tak pohlížel na rudkaře, si zřejmě jako mnoho jiných filozofů pomyslel, že současný okamžik pohodlné skutečnosti mu stojí za celé desetiletí vzpomínek.

Venn jimi procházel na cestě k domku osamělé krásy, která mezi nimi žila a opovrhovala jimi. Byla neděle, avšak protože v Egdonu se do kostela, kromě za účelem ženitby či pohřbu, chodilo jen výji-

mečně, nemělo to celkem žádný význam. Rozhodl se pro odvážný krok – že si vyžádá rozhovor se slečnou Vyeovou – a zaútočí na její pozici sokyně buď lstí, či ztečí, v čemž se poněkud nápadně projevil nedostatek galantnosti typický pro ten mazaný druh mužů, od šašků až po krále. Když velký Frederick vyhlásil válku krásné arcivévodkyni, Napoleon odmítl podmínky krásné královny Pruska, nebyli o nic nevšimavější k rozdílu v pohlaví než rudkař, když svým prazvláštním způsobem plánoval sesazení Eustacie.

V kapitánově domku se vždycky stavovali spíše podřadnější obyvatelé. Třebaže si občas i rád popovídal, jeho nálady byly vrtkavé a nikdo si nemohl být jist, jak se zrovna v tu chvíli bude chovat. Eustacie si držela odstup a žila si převážně sama pro sebe. Kromě dcery jednoho chalupníka, jež jim dělala služku, a hochy, který pracoval na zahradě a ve stáji, sotvakdy do domku vcházel kromě nich někdo jiný. Vedle Yeobrightů to byli jediní lepší lidé v tomhle okrsku a i když k bohatství měli daleko, nepociťovali tu potřebu být zadobře s každým člověkem, ptákem a zvířetem, jež ovlivňovala jejich sousedy.

Když vešel rudkař do zahrady, starý muž se právě dalekohledem díval na skvrnu modrého moře v dálce a kotvičky na jeho knoflících se třpytily ve slunci. Poznal ve Vennovi svého společníka na silnici, ale nic k té okolnosti nepoznamenal, pouze řekl: „Á, rudkař – copak nám nesete? Dáte si grog?“

Venn odmítl s odůvodněním, že je příliš brzy, a vysvětlil, že přišel za slečnou Vyeovou. Kapitán si ho chvíli prohlížel od čepice po vestu a od vesty po kamaše a nakonec ho pozval dovnitř.

Se slečnou Vyeovou v tu dobu ještě nebylo možné mluvit a rudkař čekal na lavici v okenním výklenku kuchyně, s rukama svěřenýma přes rozkročená kolena a s čepicí v ruce.

„Slečna nejspíš ještě nevstala?“ zeptal se za chvíli služky.

„Ještě ne. Nikdo nenavštěvuje dámy takhle po ránu.“

„Tak já počkám venku,“ navrhl Venn. „Až se mnou bude ochotná mluvit, ať mi prosím vzkáže, a já přijdu dovnitř.“

Rudkař opustil dům a potuloval se po přilehlém kopci. Uběhla značná doba a nikdo si nežádal jeho společnosti. Už si začínal myslet, že jeho plán selhal, když spatřil postavu samotné Eustacie, jak zvolna míří k němu. Poslechnout si toho zvláštního člověka bylo něco nového, a tudíž dostatečný důvod, aby vyšla ven.

Jedním pohledem na Diggoryho Venna vycítila, že ten člověk přišel s nějakou podivnou záležitostí, a také to, že není takový nuzák, jak se domnívala, neboť když se k němu přiblížila, ani se nezačal rozpačitě ošívát nebo přešlapovat, či jinak projevovat jako praví venkované při příchodu té neobvyklé ženy. Když se jí zeptal, jestli si s ní může promluvit, odpověděla: „Ano, pojd'te se mnou“, a šla dál.

Po chvíli napadlo důvtipnému rudkaři, že by bylo od něj bývalo moudřejší, kdyby se projevil méně lhostejně, a rozhodl se svou chybu napravit hned při první příležitosti.

„Měl jsem tu drzost, slečno, přijít až sem, abych vám řekl nějaké podivné věci, co se mi donesly o tom muži.“

„Aha – o kterém muži?“

Škubl loktem směrem k jihovýchodu, k Tiché ženě.

Eustacie se k němu rychle otočila. „Myslíte pana Wildevea?“

„Ano, v jednom domě je kvůli němu trápení a já jsem vám to přišel povědět, protože věřím, že je ve vaší moci to zažehnat.“

„Já? Co je to za trápení?“

„Je to tak trochu tajemství. Prý nakonec může odmítnout vzít si Thomasinu Yeobrightovou.“

Eustacie, třebaže uvnitř jí jeho slova rozproudila krev, dokázala svou roli v tomto dramatu zvládnout. Odpověděla chladně: „Nepřeju si tohle poslouchat a nesmíte očekávat, že se do toho budu míchat.“

„Ale slečno, poslechnete si jedno slovo?“

„Nemohu. Mě ten sňatek nezajímá, a i kdyby ano, nemohla bych pana Wildevea přinutit, aby udělal, co mu řeknu.“

„Jako jediná dáma na vřesovišti byste myslím mohla,“ ponoukl ji Venn s obratnou nepřímostí. „Takhle to stojí. Pan Wildeve by si vzal

Thomasinu ihned a všechno by šlo hladce, kdyby v celé záležitosti nebyla jiná žena. Ta druhá žena je jakási osoba, kterou si našel, a občas se s ní schází na vřesovišti, aspoň co já vím. Nikdy se s ní neožení, a přesto si kvůli ní třeba nevezme ženu, která ho tolik miluje. Kdybyste vy, slečno, která máte takovou moc nad námi mužskými, trvala na svém, že by se měl k naší mladé sousedce Tamsin zachovat čestně a laskavě a vzdát se té druhé ženy, možná by to udělal, a ušetřil jí tím notnou dávku trápení.“

„Namouvěru!“ zvolala Eustacie se smíchem, který jí roztáhl rty, takže jí slunce svítilo do úst jako do kalíšku tulipánu a propůjčovalo jim podobný šarlatový oheň. „Trochu to s mým vlivem na muže přeháníte, rudkaři. Kdybych měla takovou moc, jak si představujete, hned bych šla a použila ji k užítku všech, kdo na mě byli hodní – což Thomasina Yeobrightová moc nebyla, pokud je mi známo.“

„Je možné, že to skutečně nevíte – jak moc jí na vás vždycky záleželo?“

„O tom jsem nikdy neslyšela ani slovo. I když žijeme jen dvě míle od sebe, v životě jsem nebyla v domě její tety.“

Pohrdavost, která z jejích slov vysvítala, prozrazovala Vennovi, že zatím naprosto neuspěl. V duchu si povzdechl a považoval za nutné odmaskovat svůj druhý argument.

„Dobrá, když tohle necháme stranou, stejně vás ujišťuji, slečno Vyeová, že je ve vaší moci velice prospět jiné ženě.“

Zavrtěla hlavou.

„Váš půvab na pana Wildevea platí. Platí na všechny muže, kdo vás uvidí. Říkají: ‚Co to sem jde za krásku – jak se jmenuje? Jak je pěkná!‘ Pěknější než Thomasina Yeobrightová,“ trval na svém rudkař a v duchu si říkal: ‚Bůh odpusť darebákovi tuhle lež!‘ A ona byla pěknější, jenomže rudkař zdaleka tento názor nesdílel. V Eustaciině kráse se odrážela jistá záhadnost a Vennovo oko nebylo cvičené. V zimních šatech, které měla na sobě v tuto chvíli, byla jako svižník, jenž pozorován v matném prostředí jako by měl neutrální nevýraznou barvu, ale v plném osvětlení září oslnivou nádherou.

Eustacie cítila, že musí odpovědět, i když si byla vědoma, že tím ohrožuje svou důstojnost. „Je mnoho žen půvabnějších než Thomasina, takže na tom zase tolik není.“ Rudkaře se to dotklo a pokračoval: „Je to muž, kterému ženská krása neunikne, a vy byste s ním mohla točit jako s korouhvičkou, jen kdybyste chtěla.“

„Když to nedokáže ona, která je s ním skoro pořád, jak bych mohla já, která žiju tady daleko od něj.“

Rudkař se otočil na podpatku a podíval se jí do tváře. „Slečno Vyeová!“

„Proč to říkáte tak, jako byste mi nevěřil?“ Řekla to tiše a rychle oddechovala. „Jak si dovoluujete mluvit se mnou tímhle tónem!“ dodala s nuceně povýšeným úsměvem. „Co jste tím chtěl asi říct?“

„Slečno Vyeová, proč byste měla předstírat, že toho muže neznáte? – Jistě, já vím proč. Nesahá vám ani po kotníky a vy se stydíte.“

„To se pletete. Co máte na mysli?“

Rudkař se rozhodl pro poctivou hru. „Byl jsem u toho, když jste se sešli včera večer na Dešťové mohyle, a slyšel jsem každé slovo,“ řekl. „Žena, která stojí mezi Wildevem a Thomasinou jste vy sama!“

Bylo to znepokojivé odhalení a vřelo v ní ponížení Kandalovy ženy. Nadešla chvíle, kdy se jí přes všechnu snahu roztřesou rty a kdy už nebude moci nic zastírat.

„Není mi dobře,“ řekla spěšně. „Ne – tohle to není – nemám náladu vás dál poslouchat. Odejděte, prosím.“

„Musím mluvit, slečno Vyeová, i když vám působím bolest. Chci vám něco předestřít. Jakkoli už k tomu došlo – jestli je vinna ona, nebo vy – její případ je bezpochyby horší než váš. Když se vzdáte pana Wildevea, budete skutečně ve výhodě, stejně byste si ho nemohla vzít! Ale ona se z toho nemůže dostat tak snadno – všichni budou říkat, že je to její vina, když ho ztratí. A teď vás tedy prosím – ne protože ona má to právo, ale protože je v horší situaci – abyste se ho vzdala v její prospěch.“

„Ne – to neudělám, ne!“ vykřikla prudce a úplně zapomněla, že se předtím chovala k rudkaři s převahou. „Nikomu se nikdy nic takového nestalo. Šlo to dobře – nedám se porazit – od horší ženy

jako je ona. To je od vás hezké, že jste se přišel za ni přimlouvat, ale nemůže si snad za to všechno sama?! Nemůžu snad mít ráda, koho si vyberu, aniž si žádám svolení všech chalupníků? Ona se postavila mezi mě a můj záměr, a teď když je po právu potrestaná, pošle si vás, abyste za ni orodoval!“

„Ona opravdu neví o tomhle vůbec nic,“ namítl Venn vážně. „Mluvím jen za sebe, když vás prosím, abyste se ho vzdala. Bude to tak lepší pro ni a pro vás obě. Lidé budou pomlouvat, až se dozvědí, že se nějaká dáma tajně schází s mužem, který se nezachoval čestně k jiné.“

„Já jsem jí nic neudělala: patřil mně dřív, než patřil jí! vrátil se, – protože – protože mě má nejradši!“ vyhrkla. „Ale ponižuju se, když vám tohle říkám. K čemu jste mě to dohnal!“

„Dokážu zachovat tajemství,“ řekl Venn jemně. „Nemusíte se bát. Jsem jediný, kdo ví o vašich schůzkách. Zbývá už jen jedna věc, kterou musím říct, a pak půjdu. Slyšel jsem, jak mu říkáte, jak život tady nenávidíte – že je Egdomské vřesoviště pro vás vězením.“

„To jsem řekla. Vím, má to tu kolem zvláštní krásu, ale pro mě je to vězení. Muž, o kterém mluvíte, mě před tím pocitem nezachrání, i když tady žije. Byl by mi býval lhostejný, kdyby se poblíž naskytl někdo lepší.“

Rudkař začínal doufat: po těchto jejích slovech se mu třetí pokus jevil slibný. „Když jsme si už něco řekli, slečno,“ pokračoval, „povím vám svůj návrh. Co jsem se dal na rudkařské řemeslo, hodně cestuju, jak víte.“

Naklonila hlavu a otočila se tak, že očima spočívala na mlžném údolí pod nimi.

„A na svých cestách se dostávám do okolí Budmouthu. Budmouth je úžasné místo – úžasné – nádherné lesknoucí se moře se zalévá do pevniny jako luk – tisíce fajnových lidí chodí sem a tam – kapely vyhrávají – důstojníci u moře a důstojníci na zemi chodí mezi těmi ostatními – z deseti lidí, co potkáte, je devět zamilovaných.“

„Vím to,“ řekla opovržlivě. „Znám Budmouth líp než vy. Narodila jsem se tam. Můj otec tam přijel z ciziny dělat vojenského kapelníka. Budmouth, to je můj život! Kdybych tam tak mohla teď být!“

Rudkař s překvapením viděl, jak dokáže pomalý oheň občas vzplanout. „Kdybyste tam byla, slečno,“ odpověděl, „už za týden byste na Wildevea nemyslela víc než na ty vřesožrouty, které támhle vidíme. Já bych vás tam mohl dostat.“

„Jak?“ zeptala se Eustacie a ve sklíčených očích se jí objevila silná zvědavost.

„Můj strýc už je pětadvacet let opatrovníkem jedné bohaté dámy, která má krásný dům s vyhlídkou na moře. Ta dáma zestárla a už se nemůže pohybovat, tak by chtěla mladou společnici, která by jí četla a zpívala, ale ani za nic nemůže sehnat žádnou, která by jí vyhovovala, i když dala inzerát do novin a zkusila jich už asi půl tuctu. Vás by brala hned a strýc by všechno zařídil.“

„To bych snad musela pracovat?“

„Ne, ne doopravdy pracovat: trochu něco na práci byste měla, jako to čtení a tak. Potřebovali by vás až na Nový rok.“

„Věděla jsem, že to znamená pracovat,“ řekla a opět se zasmušila.

„Přiznávám, že byste ji musela trochu bavit, ale i když lenoší by tomu asi řekli práce, ti, kdo pracují, by to měli za hru. Jen pomyslete na tu společnost a život, jaký byste vedla, slečno, na to veselí, co byste zažila, a na toho pána, co byste si vzala. Můj strýc už se shání po nějaké důvěryhodné slečně z venkova, protože ona nemá dívky z města ráda.“

„Zřejmě bych se musela rozkrájet, abych se jí zavděčila! A já nepůjdu. Kdybych tak mohla žít ve veselém městě jako dáma, a dělat si, co by se mi zachtělo, vzdala bych se za to té vrásčité půlky života. Ano, rudkaři, to bych udělala.“

„Pomozte Thomasině ke štěstí, slečno, a ta šance je vaše,“ nabádal ji její společník.

„Šance! – žádná šance to není?“ řekla pyšně. „Copak mi asi může chudák, jako jste vy, nabídnout? – Jdu domů. Už k tomu nemám co dodat. To vaši koně nepotřebují krmení, nemáte snad žádné pytle na

spravování nebo si nepotřebujete hledat kupce pro svoje zboží, že tady takhle mrháte časem?"

Venn už nepromluvil ani slovo. S rukama za zády se otočil, aby neviděla to beznadějně zklamání v jeho tváři. Pravda, průzračný duch a síla, které našel v téhle osamělé dívce, ho naplňovaly neblahou předtuchou hned po několika okamžicích, kdy se k němu přiblížila. Její mládí a situace ho vedly k očekávání prostoty, jež měla posloužit jeho plánu. Ale postupné lákání, které by bylo úspěšné u slabších venkovských děvčat, Eustacii pouze odpudilo. Slovo Budmouth na Egdonu zpravidla znamenalo okouzlení. Ten královský přístav a lázně, pokud by byl věrně zpodobněn v myslích vřesováků, musel okouzlujícím a nepopsatelným způsobem slučovat v sobě kartaginský čilý stavební ruch s tarenským luxusem, a zdraví a krásu Baií. Eustacie měla o tom místě podobně přemrštěné představy, ale nedala by svou nezávislost za to, aby se tam dostala.

Když Diggory Venn úplně zmizel, Eustacie popošla na výspu a podívala se dolů do divokého a malebného údolí směrem ke slunci, což bylo také směrem k Wildeveovi. Mlha se teď rozplynula do té míry, že bylo právě vidět vršky stromů a keřů kolem jeho domu, které jako by prorážely obrovskou bílou pavučinou, jež je halila přede dnem. Nebylo pochyb, že v duchu Eustacie směřovala tam: ve svých představách se k němu neustále přibližovala a zase se vzdalovala, neboť byl jediným předmětem v rámci jejího obzoru, na němž mohly krystalizovat její sny. Muž, který jí zpočátku byl pouze pro zábavu a nikdy by se nebyl stal ničím víc, kdyby ji vždy v pravou chvíli neopustil, ztělesňoval nyní opět její touhu. To, že ustal ve svém milostném snažení, oživilo její lásku. City, které Eustacie Wildeveovi věnovala s jistou vlažností, se teď pod tlakem Thomasiny nahromadily v záplavu. Často se stane, že kapkou ironie ve lhostejné situaci celek zpikantní.

„Nikdy se ho nevzdám – nikdy!“ řekla vzpurně.

Z toho, že se dostane do řeči, jak rudkař naznačil, žádnou trvalou hrůzu neměla. V tom směru si dělala asi tolik starostí jako bohyně s nedostatkem ložního prádla. Ne snad že by byla od přírody ne-

stoudná, ale žila příliš vzdálena světu, aby pocítila dopad veřejného mínění. Zenobie na poušti si nemusela dělat starosti, co o ní říkají v Římě. Co se týče společenské morálky, blížila se Eustacie stádiu divocha, třebaže pokud šlo o city, nepřestávala být znalkyní. Pokročila do tajných oblastí smyslnosti, byť sotva přesáhla práh konvenčnosti.

XI.

Nepoctivost poctivé ženy

Rudkař odešel od Eustacie se sklíčenými vyhlídkami na Thomasiniho budoucí štěstí, avšak když uviděl cestou ke svému vozu paní Yeobrightovou, jak pomalu kráčí k Tiché ženě, uvědomil si, že jednu možnost ještě nezkusil. Popošel k ní a její úzkostná tvář mu napověděla, že se vypravila k Wildeveovi za stejným účelem jako on k Eustacii.

Netajila se tím. „Tak to skoro můžete nechat být, paní Yeobrightová,“ poradil jí rudkař.

„Taky si to trochu myslím,“ řekla. „Ale nezbývá nic jiného, než se ho zpříma zeptat.“

„Rád bych vám nejdřív něco řekl,“ povídá na to Venn důrazně. „Pan Wildeve není jediný, kdo požádal Thomasinu o ruku, a proč by neměl jiný mít tu možnost? Paní Yeobrightová, já bych si vaši neteř vzal s radostí, a byl bych to udělal kdykoli během těch minulých dvou let. Tak, teď je to venku, nikdy jsem to předtím neřekl nikomu než jí.“

Paní Yeobrightová neúmyslně, ale přece pohlédla na tu podivnou, třebaže pěknou postavu.

„Vzhled není všechno,“ řekl rudkař, když si všiml jejího pohledu. „Je mnoho povolání, co nenesou ani tolik, co to moje, pokud jde o peníze, a možná na tom nejsem ani o moc hůř než Wildeve. Nikdo není tak chudý jako tihle študovaní, co se jim to nepovedlo, a jestli se vám nelíbí, že jsem červený – od narození to nemám, víte? Dal jsem se na tohle řemeslo jen z rozmaru a můžu se za čas pustit do něčeho jiného.“

„Jsem vám za váš zájem o mou neteř velice zavázána, ale obávám se, že by se vyskytly námitky. A navíc, ona je tomu člověku oddaná.“

„To je pravda, jinak bych byl neudělal to, co jsem provedl dnes ráno.“

„Jinak by o nic nešlo a vy byste mě teď neviděl jít k tomu člověku domů. Co vám na to Thomasina řekla, když jste jí vyjevil svoje city?“

„Napsala mi, že byste měla námitky, a jiné věci.“

„Do jisté míry měla pravdu. Nesmíte si to brát ve zlém: říkám jen, že je to pravda. Byl jste na ni hodný, a my na to nezapomeneme. Ale jestli sama nechtěla být vaší ženou, je to tím vyřízeno, aniž bychom se ptali na moje přání.“

„Ano. Ale mezi tehdy a teď je rozdíl, madam. Teď je v tísní a myslel jsem si, že kdybyste o mně s ní promluvila a sama mi byla nakloněna, třeba by se ji podařilo přemluvit a nemusela už by se spoléhat na tohle tancování Wildevea, jestli si ji teda vezme, nebo nevezme.“

Paní Yeobrightová zavrtěla hlavou. „Thomasina si myslí, a já si to myslím s ní, že by se měla stát Wildeveovou ženou, jestli se má před lidmi objevit bez poskvrny. Když se vezmou brzy, všichni uvěří, že té svatbě zabránila jen nešťastná náhoda. Pokud ne, může to vrhnout stín na její pověst – a v každém případě si z ní budou tropit smích. Zkrátka, jestli je to jen trochu možné, musejí se teď vzít.“

„Ještě před půl hodinou jsem si to taky myslel. Ale proč by jí nakonec to, že s ním odjela na pár hodin do Anglebury, mělo nějak uškodit? Každý, kdo ví, jak čistá je, bude cítit, jak nespravedlivá je jakákoli taková myšlenka. Dnes ráno jsem se snažil tomu sňatku s Wildevem pomoci – ano, já, madam – v dobré víře, že bych to měl udělat, protože ona je do něj tak zakoukaná. Ale teď se moc ptám, jestli jsem měl pravdu. Nic z toho ale nevzešlo. A teď se nabízím sám.“

Vypadalo to, že paní Yeobrightová nehodlá o té věci dál mluvit. „Už budu bohužel muset jít,“ řekla. „Nevidím jiné řešení.“

A šla dál. Avšak třebaže tento rozhovor neodradil Thomasininu tetu od zamýšleného pohovoru s Wildevem, velice ovlivnil způsob,

kterým tento pohovor vedla. Děkovala Bohu za zbraň, kterou jí rudkař dal do ruky.

Wildevé byl doma, když došla k hostinci. Beze slova ji uvedl do pokoje a zavřel dveře. Paní Yeobrightová začala –

„Pokládala jsem za svou povinnost stavít se tu dnes. Byl mi učiněn nový návrh, který mne poněkud udivil. Velice se to týká Thomasiny... a řekla jsem si, že byste o něm měl alespoň vědět.“

„Ano? Co je to?“ otázal se zdvořile.

„Týká se to samozřejmě její budoucnosti. Možná vám není známo, že ještě jiný muž projevil dychtivý zájem se s Thomasinou oženit. Já jsem ho sice v tom zatím nepodpořila, ale nemohu mu s čistým svědomím tu příležitost dále odpírat. Nechci vám dávat nůž na krk, ale musím být spravedlivá k němu a k ní.“

„Kdo je ten muž?“ zeptal se Wildevé překvapeně.

„Je to člověk, který je do ní zamilovaný déle než ona do vás. Požádal ji o ruku před dvěma lety. Tehdy ho odmítla.“

„No a?“

„Nedávno ji opět viděl a požádal mě o dovolení, aby ji směl oslovit znovu. Podruhé už ho třeba neodmítnu.“

„Jak se jmenuje?“

To mu paní Yeobrightová odmítla sdělit. „Je to člověk, kterého má Thomasina ráda,“ dodala, „a váží si přinejmenším jeho věrnosti. Pripadá mi, že co tehdy odmítla, možná by dnes ráda brala. Její trapná situace ji dost znepokojuje.“

„Nikdy se mi ani nezmínila o tomhle dřívějším nápadníkovi.“

„Jemné duše nejsou zase tak pošetilé, aby ukazovaly každou kartu.“

„Jestli ho chce, no tak si ho asi musí vzít.“

„To se lehko řekne, nevidíte ovšem ten háček. On ji chce mnohem víc, než ona chce jeho, a než mohu něco takového začít povzbuzovat, potřebuju od vás jasně slyšet, že se nebudete do toho míchat, abyste zmařil urovnání, které já bych podpořila ve víře, že to tak bude nejlepší. Abyste se, řekněme, až budou zasnoubeni a všechno pěkně zařízené, že by se mohli vzít, nepostavil mezi ně a nezačal se

o ni zase ucházet. Třeba by se vám nepodařilo znovu ji získat, ale mohlo by z toho být velké neštěstí.“

„Něco takového bych jistě neudělal,“ odpověděl Wildeve. „Ale ještě nejsou zasnoubení. Jak víte, že by ho Thomasina chtěla?“

„To je otázka, kterou jsem si opatrně položila, a vzato kolem a kolem, je tu pravděpodobnost, že by ho časem přijala. Troufám si tvrdit, že mám na ni nějaký vliv. Ona je tvárná a mohu jí ho silně doporučovat.“

„A mě zároveň hanit.“

„Že vás nebudu vychvalovat, na to se můžete spolehnout,“ odpověděla suše. „A jestli vám to připadá jako manévrování, pak mějte na paměti, že její postavení je prapodivné a že se s ní nezacházelo dobře. Když se budu snažit docílit toho sňatku, bude mi ku pomoci její přání uniknout současnému ponižujícímu postavení, hrdost dovede ženu v takových případech hodně daleko. Bude možná potřeba vyvinout trochu úsilí, aby se dala přesvědčit, ale já si na to troufám, jestliže budete souhlasit s jednou nevyhnutelnou věcí: to jest, že jasně prohlásíte, že už na vás jako na možného manžela nesmí myslet. To ji pobídne k tomu, aby přijala jeho.“

„To dost dobře nemohu teď říct, paní Yeobrightová. Je to tak najeďnou.“

„Takže vy se postavíte proti celému mému plánu! To je opravdu nemilé, že odmítáte pomoci mé rodině aspoň tou maličkostí, že byste jasně řekl, že s námi nechcete mít nic společného.“

Wildeve se zatvářil rozpačitě. „Přiznávám se, že na tohle jsem nebyl připravený,“ řekl. „Jistěže se jí vzdám, když si to přejete, když to bude nutné. Ale myslel jsem si, že bych mohl být jejím mužem.“

„To už jsme slyšely.“

„Podívejte se, paní Yeobrightová, nebudem se přece hádat. Dopřejte mi trochu času. Nechci stát v cestě žádné lepší možnosti, kterou třeba má, jenom mě mrzí, že jsem to nevěděl dřív. Napíšu vám, nebo se u vás zastavím tak za den za dva. Bude to stačit?“

„Ano,“ odpověděla, „jestliže mi slíbíte, že bez mého vědomí nebudete s Thomasinou mluvit.“

„To slibuju,“ řekl. A protože pohovor tím skončil, paní Yeobrightová se vydala zpátky domů.

Jak se často stává, největší účinek měla její prostá taktika ten den v oblasti zcela mimo její původní plán. Za prvé, díky její návštěvě šel Wildeve ještě toho večera za Eustacií na Zamlžený vršek.

V tu dobu na osamělém stavení byly okenice už pevně zavřené a záclony zatažené proti chladu a tmě venku. Wildeve pojal tajný plán, že vezme do hrsti trochu šterku a nasype jej do šterbiny mezi venkovní okenicí a okenní tabulkou, což způsobí zvuk podobný zašterchání myši. Tímto způsobem chtěl vzbudit její pozornost, aniž by dědeček něco tušil.

Z Eustaciina tichého hlasu zevnitř: „Slyším, počkej na mě,“ poznal, že je sama.

Čekání si navyklým způsobem krátil obcházením kolem plotu a potulováním kolem tůňky, protože jeho pyšná, byť shovívavá milenka ho nikdy nepozvala dovnitř. Nezdálo se, že by nějak s příchodem spěchala. Čas plynul a on začal už být netrpělivý. Za dvacet minut se objevila zpoza rohu a vykračovala si jako na procházku.

„Nenechala bys mě čekat tak dlouho, kdybys věděla, kvůli čemu jsem přišel,“ řekl trpce. „Ale přesto, stojíš mi za počkání.“

„Co se stalo?“ zeptala se Eustacie. „Nevěděla jsem, že máš problémy. Sama jsem dost sklíčená.“

„Nemám problémy,“ řekl. „Jde jen o to, že se celá ta věc vyhrotila a já se musím zachovat tak, nebo tak.“

„A jak to bude?“ zeptala se s pozorným zájmem.

„Můžeš tak snadno zapomenout, co jsem ti onehdy večer navrhnul? Že tě odtud odvedu a odjedu s tebou do ciziny?“

„Nezapomněla jsem. Ale proč ses vrátil tak nečekaně tu otázku opakovat, když jsi sliboval, že přijdeš až příští sobotu? Myslela jsem, že budu mít spoustu času, abych to uvažila.“

„Ano, ale situace se změnila.“

„Vysvětli mi to.“

„Nechci ti to vysvětlovat, abych ti nepůsobil bolest.“

„Ale musím vědět důvod toho spěchu.“

„Je to prostě moje láska, drahá Eustacie. Všechno teď půjde hladce.“

„Tak proč jsi tak rozčilený?“

„To si neuvědomuju. Všecko je tak, jak má být. Paní Yeobrightová – ale co je nám po ní.“

„Á, věděla jsem, že s tím má něco společného! No tak, nemám ráda nedořečené věci.“

„Ne – ona ne. Ona jen říká, že si přeje, abych se Thomasiny vzdal, protože nějaký jiný muž si ji moc chce vzít. Ta ženská, když už mě teď nepotřebuje, se dokonce chvástá!“ Wildeveovi přes veškerou snahu uniklo zklamání.

Eustacie byla dlouhou chvílí zticha. „Dostal ses do trapné situace hodnostáře, kterého najednou nikdo nechce,“ řekla změněným tónem.

„Vypadá to tak. Ale ještě jsem nemluvil s Thomasinou.“

„A to tě rozčiluje. Nezapírej to, Damone. Tebe ve skutečnosti štve tahle urážka, kde jsi ji nečekal.“

„Takže?“

„A přišel sis pro mě, protože nemůžeš mít ji. To je zcela jistě úplně nové postavení. Mám být náplastí na bolítku.“

„Vzpomeň si prosím, že jsem totéž navrhoval posledně.“

Eustacie opět upadla v jakési ohromené mlčení. Jaký zvláštní pocit se jí to zmocňoval? Je opravdu možné, že její zájem o Wildevea byl tak beze zbytku výsledkem antagonismu, že ta skvělost a sen opustily toho muže při prvním náznaku, že už ho nehýčká její sokyňe? Má ho tedy teď konečně bezpečně pro sebe. Thomasina už si ho nežádá. Jak pokořující vítězství! Miluje ji víc, to si myslela, a přece – odváží se v duchu vyslovit tu kritiku? – za co stojí mužský, kterého si neváží ani žena horší, než je ona sama? Cit, který se skrývá snad ve vší živé přírodě, – nestát o to, o co nestojí jiní –, nabýval v nadmíru choulostivém a rozkošnickém srdci Eustacie síly vášně. Její společenská nadřazenost nad ním, která jí dosud ani nepřišla,

začala nepříjemně doléhat a poprvé zakusila pocit, že se v lásce k němu snížila.

„Tak co, miláčku, souhlasíš?“ zeptal se Wildeve.

„Kdyby to mohl být Londýn, nebo i Budmouth místo Ameriky,“ zamumlala neživě. „Budu o tom přemýšlet. Je to pro mě příliš důležité, abych se rozhodla tak honem. Kéž bych tak nenáviděla vřesoviště míň – nebo milovala tebe víc.“

„Dovedeš být nepříjemně otevřená. Ještě před měsícem jsi mě milovala dost na to, abys se mnou šla kamkoli.“

„A ty jsi miloval Thomasinu.“

„Ano, možná v tom to celé bylo,“ opáčil skoro jízlivě. „Já ji ale teď nemám nerad.“

„Přesně tak. Jediný problém je v tom, že už ji nemůžeš mít.“

„No tak – nedráždí mě, Eustacie, nebo se budem hádat. Jestli nebudeš ochotna jít se mnou, a to brzy, půjdu sám.“

„Anebo zkusíš znova Thomasinu. Damone, připadá mi to podivné, že sis bez rozdílu mohl vzít ji, nebo mě, a přišel jsi ke mně jen proto, že jsem – víc k mání! Ano, ano – je to pravda. Byly doby, kdy bych se proti takovému muži vzbouřila a pěkně zuřila, ale to je už za mnou.“

„Půjdeš se mnou, lásko? Pojed se mnou tajně do Bristolu, tam se vezmeme a otočíme se k téhle anglické díře navždy zády, ano? Řekni ano.“

„Chci se odtud dostat skoro za každou cenu,“ řekla unaveně, „ale nechci jít s tebou. Dej mi víc času na rozmyšlenou.“

„Už jsem ti ho dal,“ odpověděl Wildeve. „Dobrá, dám ti ještě týden.“

„Trošku déle, abych ti to mohla říct určitě. Musím vzít v úvahu tolik věcí. Když pomyslím, že se tě Thomasina chce najednou zbavit! Na to nemůžu zapomenout.“

„Už to nech být. Řekněme od pondělka za týden. Budu tady přesně v tuhle dobu.“

„Radši na Dešťové mohyle,“ řekla. „Tady je to moc blízko domova, dědeček by mohl jít ven.“

„Děkuju, drahá. Příští pondělí touhle dobou budu na Mohyle. Do té doby sbohem.“

„Sbohem. Ne, ne, teď na mě nesahej. Stačí, když si podáme ruce, než se rozhodnu.“

Eustacie se dívala za jeho stínem, dokud úplně nezmizel. Rukou si svírala čelo a těžce dýchala, a pak se její sošné, romantické rty roztáhly v důsledku prostého lidského podnětu – zívla. Okamžitě se na sebe zlobila, že byť jen sobě prozradila možné vyprchání lásky k němu. Nemohla si hned přiznat, že třeba Wildevea přecenila, protože kdyby teď viděla jeho průměrnost, znamenalo to přiznat svou vlastní dosavadní pošetilost. A zjištění, že jí přísluší vlastnost tak typická pro nepřející závistivce, ji ihned naplnilo studem.

Plody diplomacie paní Yeobrightové byly vskutku obdivuhodné, třebaže zatím ne toho druhu, který původně předvíдалa. Znatelně ovlivnila Wildevea, ale daleko víc zapůsobila na Eustacii. Milenec už pro ni nebyl tím vzrušujícím mužem, o něhož usilují mnohé ženy, a ona se tudíž může udržet jen tím, že bude usilovat spolu s nimi. Byl k nepotřebě.

Odešla dovnitř v tom zvláštním stavu mizérie, která neodpovídá přesně smutku a která doprovází zejména odhalení probíhající v konečných fázích špatně odhadnuté, přechodné lásky. Uvědomit si, že se blíží konec snu, a přece ještě tak docela nenastal, je jedna z nejúnavnějších a zároveň nejkurióznějších fází na cestě mezi začátkem vášně a jejím koncem.

Dědeček už byl doma a pilně se zabýval rozléváním několika galonů právě dorazivšího rumu do čtverhranných lahví ve svém čtverhranném sklípku. Kdykoli tyto domácí zásoby došly, chodil k Tiché ženě a zády k ohni, s grogem v ruce vyprávěl podivuhodné historky o tom, jak sedm let žil pod čarou ponoru své lodi, a o jiných námořních divech, místním lidem, kteří příliš doufali, že jim koupí pivo, aby jakkoli zpochybňovali pravdivost příběhů.

Byl tam také toho večera. „Asi už jsi slyšela, co je nového, Eustacie?“ řekl, aniž vzhlédl od lahví. „Chlapi si o tom vykládali u Ženy, jako by to mělo státní důležitost.“

„Nic jsem neslyšela,“ odpověděla.

„Mladý Clym Yeobright, jak mu říkají, se příští týden vrací domů na vánoce k matce. Zdá se, že je z něj dneska fajn chlapík. Asi si na něj vzpomínáš?“

„V životě jsem ho neviděla.“

„Aha, pravda, odešel odsud dřív, než ses sem nastěhovala. Já si na něj dobře vzpomínám – byl to slibný hoch.“

„Kde celou tu dobu žil?“

„V tom hnízdě pompy a marnivosti, v Paříži, pokud vím.“

KNIHA DRUHÁ
PŘÍJEZD

I.

Zprávy o příchozím

Když byl touto roční dobou, a dříve, pěkný den, jistá jednodenní činnost svým nicotným způsobem narušila majestátní klid Egdonského vřesoviště. Vedle událostí ve městě, na vesnici, dokonce i na farmě by byla působila jako pouhé kvašení stagnace, plížení ospalosti. Ale zde, kde nebylo srovnání, v místě uzavřeném nehybnými kopci, kde pouhá chůze už mohla naznačovat slavnost, a kde si kterýkoli muž mohl bez obtíží připadat jako Adam, poutala pozornost každého ptáka v dohledu, každého plaza, který se ještě neuložil k spánku, a způsobila, že králíci z okolí v bezpečné vzdálenosti zvědavě přihlíželi z kopečků.

To představení pozůstávalo ze snášení hlodašových větví, které Humphrey sekal během předchozích pěkných dní pro kapitána, a jejich skládání do jedné velké hromady. Ten stoh se nacházel za stavením a jeho stavbou se zabývali Humphrey a Sam, přičemž starý muž to všechno sledoval.

Bylo pěkné, klidné odpoledne, asi tak tři hodiny, protože se však už kradmo vloudil zimní slunovrat, slunce bylo tak nízko nad obzorem, že to vypadalo na pokročilejší denní dobu, neboť zde máloco připomínalo obyvateli, že si musí odvyknout letní zkušenost oblohy coby ciferníku. Během mnoha dní a týdnů se východ slunce posunul ze severovýchodu na jihovýchod a západ slunce ustoupil ze severozápadu na jihozápad, ale Egdon si téhle změny téměř nepovšiml.

Eustacie byla uvnitř v jídelně, která byla spíše kuchyní, protože měla vydlážděnou podlahu a v rohu otevřené topeniště s komínem. Nefoukal vítr, a když tam chvíli o samotě otálela, komínem k ní dolehly rozmlouvající hlasy. Pokročila do kouta, zaposlouchala se a pohlédla přitom do starého, nepravidelného sopouchu s výklenky dutin, kudy bloudil kouř na své cestě k tomu kousku oblohy nahoře,

odkud denní světlo bledě nasvěcovalo cáry sazí, které halily sopouch, jako chalupy halí trhlínu ve skále.

Vzpomněla si: stoh hlodaše nebyl daleko od komína a ty hlasy patřily dělníkům.

Její dědeček se k hovoru přidal. „Ten hoch nikdy neměl odejít z domu. Zaměstnání jeho otce by mu bylo vyhovovalo nejlíp, měl v tom pokračovat. Nevěřím na tyhle novinky v rodinách. Můj otec byl námořník, já taky, a můj syn by jím byl taky, kdybych nějakého měl.“

„Prej bydlel v Paříži,“ řekl Humphrey. „a povídá se, že tam před léty usekli královi hlavu. Chudák moje máma mi o tom vyprávěla. ‚Hummy,‘ říkávala, tehdy jsem byla mladá holka a žehlím takhle jednou odpoledne máminky čepce, když přijde farář a povídá: ‚Usekli hlavu králi, Jane; a bůhví, co bude dál.‘“

„A za pár let to hodně z nás vědělo až moc dobře,“ uchechtl se kapitán. „Jako kluk jsem kvůli tomu žil sedm let pod vodou – v tý zatracený ranhojárně Triumfu – a viděl jsem, když tam dolů nosili mužský, co jim ustřelili ruce a nohy až někam k Jerichu. ...Takže mladý pán se usadil v Paříži? Dělá ředitele u nějakýho obchodníka s diamanty, nebo něco takovýho, ne?“

„Ano, pane, přesně tak. Je to skvělej podnik, co tam dělá, aspoň to říkala jeho matka – jako královské palác, to holt dělaj ty brilanty.“

„Ještě si vzpomínám, jak odcházel,“ řekl Sam.

„Dobře udělal,“ pokračoval Humphrey. „Řek bych, že prodávat brilanty je kapánek lepší než se tady takhle plahočit.“

„Musí mu to v tom podniku asi vynášet.“

„To bych řek, mladíku,“ odpověděl kapitán. „Ano, dají se vydělat slušný peníze, když člověk nepije, ani moc nerozhazuje.“

„Říká se taky, že z Clyma Yeobrighta se stal opravdickej myslitel a má prapodivný názory. To proto, že chodil ještě do starý školy, to bejvávalo jinčí.“

„Říkáš prapodivný názory?“ povídá stařec. „Dneska se s tou školou nadělá! Je to jen pro zlost. Na každým sloupu či na vratech od stodoly máte sprostý slova načmáraný od těch malejch darebáků,

žena někdy hanbou ani nemůže jít kolem. Kdyby je nikdy neučili psát, nemohli by čmárat ty darebačiny. Jejich otcové to neuměli, a země na tom byla líp.“

„Když o tom je řeč, kapitáne, řek bych, že slečna Eustacie má v hlavě hodně seštudovanejšch knih, což?“

„Možná i pro slečnu Eustacii by bylo lepší, kdyby měla v hlavě míň těch romantickéjšch nesmyslů,“ řekl kapitán úsečně, a vzápětí je opustil.

„Co říkáš, Same,“ rozumoval Humphrey, když stařec odešel, „ona a Clym Yeobright by šli pěkně do páru, ne? Ať se propadnu, jestli ne! Oba stejně fajnový, oba študovaný, v hlavě pořád něco vznešenýho – i kdybys nakrásně chtěl, sotva bys našel lepší pár. Clymova rodina je tak dobrá jako její. Jeho otec byl farmář, to je pravda, ale jeho matka je kapánek lepší dáma, jak víme. Nic by mi nebylo víc po chuti, než vidět ty dva sezdáný.“

„Jen si je představ, jak by jim to slušelo, až by šli zavěšený do sebe pěkně ve svátečním, jestli je tak pohlednej mužskej, jako bejval.“

„To si piš, Humphrey. No, moc rád bych toho chlapíka po všech těch dlouhejšch letech viděl. Kdybych věděl určitě, kdy přijede, vyšel bych mu takový tři čtyři míle naproti a pomoh mu nýst věci, i když dneska nejspíš vypadá docela jináč. Povídá se, že umí po francouzsku, jak když bičem mrská, „a jestli je to tak, můžeš si bejt jistej, že my, co jsme zůstali doma, budem pro něj vzduch.“

„To asi jede přes vodu parníkem do Budmouthu, což?“

„Ano, ale jak pojede z Budmouthu, to nevím.“

„To s tou jeho sestřenicí Thomasinou je pěkná šlamastyka. Skoro se divím, že se takovýmu šikovnýmu chlápku jako je Clym do toho chce domů. To jsme koukali, když jsme se doslechli, že se vlastně vůbec nevzali, a my jim ten večír zpívali jako manželům! Toho bych se teda nechtěl dožít, aby si z holky v mý rodině nějakěj mužskej udělal takovýho blázna. Jak ta rodina vypadá!“

„Ano. Chudák holka, co už se kvůlivá tomu nasoužila. Prej už je celá churavá, je pořád jen zavřená doma. Už ji nevidíš cupitat přes hlodaš s tvářčkama jako růže, jak to bývalo.“

„Slyšel jsem, že už si Wildevea neveme, ani kdyby ji prosil.“

„Vážně? To je pro mě novina.“

Zatímco si dobyvači hlodaše dál s přestávkami povídali, tvář Eustacie se postupně obrátila k topeništi v hlubokém zasnění a prsty nohy přitom bezděčně poťukávala na suchý drn, který ležel dole.

Předmět jejich hovoru ji nesmírně zajímal. Na pusté vřesoviště se vrací mladý a chytrý muž, ke všemu z tak neskutečně odlišného místa na světě jako je Paříž! To jako by přicházel z nebe. A co bylo ještě zvláštnější: vřesováci si v duchu toho muže a ji spojovali v dvojici jako zrozenou jeden pro druhého.

Těch pět minut, co poslouchala, dodalo Eustacii tolik představ, že jimi naplnila celé odpoledne. K náhlým změnám duševní prázdnoty někdy dochází takhle klidně. Ráno by byla nevěřila, že její bezbarvý vnitřní svět oživne ještě před večerem jako voda pod mikroskopem, a to neměla žádnou návštěvu. Slova Sama a Humphreyho týkající se souladu mezi ní a tím neznámým zapůsobila na její mysl jako Bardova předehra v „Zámku nečinnosti“, při níž se zvednou myriády uvězněných postav tam, kde předtím bylo pouze ticho prázdného prostoru.

Jak se tak zaobírala svou fantazií, zapomněla na čas. Když začala vnímat své okolí, byl už soumrak. Stoh hlodaše byl hotový, muži odešli domů. Eustacie se vydala nahoru a řekla si, že půjde v tuto svou obvyklou dobu na procházku, a rozhodla se také, že se pustí směrem k Blooms-End, rodišti mladého Yeobrighta a současnému domovu jeho matky. Neměla důvod jít někam jinam, a proč by nemohla jít tam? V devatenácti je prostředí, v němž se odehrává sen, dostatečným důvodem k podniknutí pouti. Jako by pohled na plaňkový plot před Yeobrightovým domem měl v sobě vážnost důležitého úkonu. Je s podivem, že taková nicotná činnost jí připadala jako významná pochůzka.

Vzala si čepec, vyšla z domu, pustila se s kopce směrem k Blooms-End a pak pomalu asi půldruhé míle údolím. Došla k místu, kde se zelené dno údolí začalo rozšiřovat, keře hlodaše po stranách cesty ustoupily ještě o kousek dál, až je vyšší úrodnost pů-

dy zahнала po jednom po dvou někam na okraj. Za nepravidelným travnatým kobercem stála řada bílých tyček, které označovaly v těchto místech kraj vřesoviště. Na pozadí zšeřelého okolí se odrážely tak zřetelně jako bílá krajka na sametu. Za bílým tyčkovým plo-tem byla zahrádka, za zahrádkou starý, nepravidelný dům s doškovou střechou, z jehož průčelí, obrácenému k vřesovišti, bylo vidět celé údolí. Tohle bylo to neznámé, vzdálené místo, kam se měl brzy vrátit muž, jenž poslední léta trávil ve francouzském hlavním městě – v samém středu a víru módního světa.

II.

V Blooms-End se připravují

V Blooms-End celé to odpoledne budil očekávaný příjezd předmětu Eustaciiných úvah čilé přípravy. Thomasina se nechala od tety přesvědčit a instinktivním pocitem věrnosti k bratranci Clymovi se rozhýbala čileji než kdy jindy v těchto přesmutných dnech svého života. Ve chvíli, kdy Eustacie poslouchala, jak si otýpkáři povídají o Clymově návratu, lezla Thomasina na půdu nad tetiným dřevníkem, kde se uchovávala zimní jablka, aby vybrala ta nejlepší a největší pro nadcházející sváteční čas.

Do seníku vnikalo světlo půlkruhovou dírou, kterou se sem také vkrádali holubi do svých příbytků na téže horní půdě, a touto dírou pak seslalo slunce jasnou žlutou skvrnu na děvče, když tam klečelo a nořilo nahé paže do jemného hnědého kapradí, jehož se pro jeho hojnost používalo na Egdonu k balení zásob všeho druhu. Holubi jí poletovali nad hlavou s naprostým nezájmem a tvář její tety byla nad podlahou půdy sotva k rozeznání, protože její majitelka stála v polovině žebříku osvětlená několika světelnými paprsky, a dívala se na místo, kam už si netroufala lézt.

„Ještě pár koženek, Tamsin. Ty míval skoro tak rád jako renety.“

Thomasina se otočila a odklopila kapradí z jiného kouta, kde ji další uleželé ovoce vítalo svou zralou vůní. Než je začala vybírat, na chvíli se zarazila.

„Clyme milý, jakpak asi teď vypadáš?“ zeptala se a nepřítomně se zadívala na holubí otvor, který vpouštěl sluneční světlo na její hnědé vlasy a průzračnou pleť tak přímo, že ji jakoby celou prosvěcovalo.

„Kdyby ti byl býval milý jinak,“ ozvala se paní Yeobrightová ze žebříku, „mohlo tohle být šťastné setkání.“

„Má cenu říkat něco, co stejně k ničemu není, teto?“

„Ano,“ řekla teta poněkud nakvašeně. „Jde o to hodně to neštěstí roztroubit, aby se toho jiné dívky vyvarovaly.“ Thomasina znovu shlédla k jablkům. „Jsem pro jiné varování, stejně jako jsou jím zloději, opilci a hazardní hráči,“ řekla potichu. „To je společnost! To k nim opravdu patřím? To je směšnost! Ale proč mě všichni nutí tohle si o sobě myslet tím, jak se ke mně chovají? Proč mě lidi ne-soudí podle toho, co dělám? Podívej se na mě, jak tu klečím a vybírám jablka – vypadám jako ztracenec?... Jen kdyby všechny dobré ženy byly tak dobré jako já!“ dodala důrazně.

„Cizí lidé tě nevidí tak jako já,“ řekla paní Yeobrightová, „soudí podle povídaček. No nic, byla to pošetilost a trochu za ni můžu i já.“

„Jak rychle může člověk udělat neuváženost!“ řekla na to dívka. Rty se jí třásly a do očí se jí draly slzy, takže sotva rozpoznala jablka od kapradí, když neúnavně hledala dál, aby skryla svou slabost.

„Hned jak nabereš ty jabka,“ pokračovala teta a slézala ze žebříku, „přijď dolů a půjdeme pro cesmínu. Na vřesovišti dneska odpoledne nikdo není a nemusíš se bát, že tě budou očumovat. Musíme najít nějaké větvičky s bobulemi, jinak ty naše přípravy Clym nevezme vážně.“

Thomasina sesbírala jablka, vrátila se dolů a spolu prošly za bílý plot na vřesoviště. Holé kopce byly čiré a jasné a krajina v dálce se jevila, jako často za pěkných zimních dní, ve zřetelných plánech osvětlení v samostatných tónech, přičemž paprsky, jež osvětlovaly bližší úseky, viditelně zaplavovaly ty vzdálenější, vrstva šafránového světla tak ležela na vrstvě tmavomodré a ještě vzdálenější výjevy za nimi ležely zahalené v chladné šedi.

Došly k místu, kde rostla cesmína, což byl kuželovitý dolík, takže koruny nebyly o moc výš než úroveň terénu kolem. Thomasina nakročila na vidličku větví jednoho z keřů, jako už tolikrát při podobných příležitostech za šťastnějších okolností, a malou sekyrkou, kterou si přinesly, začala osekávat hustě porostlé větve.

„Nepoškrábej si obličej,“ nabádala ji teta, která čekala na okraji dolíku a dívala se na dívku, jak tam stojí mezi lesknoucí se zelení a červení stromku. „Půjdeš mu se mnou dnes večer naproti?“

„Ráda bych. Jinak by to vypadalo, jako bych na něj už zapomněla,“ řekla Thomasina a odhodila větev. „Ne že by na tom záleželo, patřím k jedinému muži, na tom nikdo nic nezmění. A toho muže si musím vzít, kvůli svojí hrdosti.“

„Obávám se –“ začala paní Yeobrightová.

„Aha, myslíš si: ‚To slabé děvče – jak chce donutit muže, aby si ji vzal, když to chce ona?‘ Ale dovol, abych ti řekla jednu věc, teto: Pan Wildeve není prostopášník o nic víc, než já jsem neslušná žena. Má takovou nešťastnou povahu a nesnaží se, aby ho lidi měli rádi, když ho nemají rádi sami od sebe.“

„Thomasino,“ řekla paní Yeobrightová tiše a upřeně se na neterř zadívala, „myslíš si, že mě tou svou obhajobou pana Wildevea oklameš?“

„Co tím chceš říct?“

„Už dlouho chovám podezření, že ta tvoje láska k němu trochu vybledla, když jsi zjistila, že není svatý, jak ses domnívala, a že to teď na mě hraješ.“

„Chtěl se se mnou oženit a já se chci za něj vdát.“

„Tak podívej, něco ti řeknu: souhlasila bys v tuto chvíli s tím sňatkem, kdyby se nebylo stalo, co se stalo, a nebyla jsi do toho zapletená?“

Thomasina se podívala do větví a zdálo se, že ji to vyvedlo z míry. „Teto,“ řekla za chvíli, „myslím, že mám právo odmítnout ti na tu otázku odpověď.“

„Ano, to máš.“

„Můžeš si myslet, co chceš. Nikdy jsem ani slovem, ani činem nenaznačila, že jsem změnila na něj názor, a nikdy to neudělám. A vdám se za něj.“

„No tak počkej, až tu svou nabídku zopakuje. Myslím, že to třeba udělá, teď když ví – něco, co jsem mu řekla. Ani na chvíli nepochybuju, že bude nejsprávnější, když se za něj vdáš. Třebaže jsem proti němu kdysi hodně namítala, teď s tebou souhlasím, to si můžeš být jista. Je to jediné východisko z toho nešťastného a nepřijemného postavení.“

„Co jsi mu řekla?“

„Že stojí v cestě jinému tvému nápadníkovi.“

„Teto,“ řekla Thomasina s vytržštěnýma očima, „co tím chceš prosím tě říct?“

„Nemusíš se děsit, byla to moje povinnost. Ted' už ti o tom víc neřeknu, ale až to bude za námi, povím ti, co přesně jsem řekla a proč jsem to řekla.“

Thomasina se chtěla nechtíc upokojila.

„A nebudeš zatím říkat Clymovi o tom mém nezdařeném sňatku?“ zeptala se.

„Dala jsem ti svoje slovo. Ale k čemu to? Nutně se brzy dozví, co se stalo. Stačí mu jen se na tebe podívat, aby věděl, že něco není v pořádku.“

Thomasina se otočila a podívala se na tetu ze stromu. „Ted' si mě poslechni,“ řekla a její jemný hlas zpevněl silou, která nebyla fyzická. „Nic mu neříkej. Jestli zjistí, že nejsem hodna být jeho sestřenicí, tak ať. Ale právě proto, že mě kdysi miloval, mu nebudem působit bolest tím, že bychom mu řekly o mém trápení moc brzy. Já vím, že se to všude povídá, ale klepny si netroufnou říct mu to hned v prvních pár dnech. To, že jsme si blízko, je právě důvod, proč se mu to nedonese brzy. Jestli za týden za dva ještě nebudu mimo nebezpečí jízlivostí, řeknu mu to sama.“

Upřímnost, s kterou Thomasina promluvila, vyloučila další námitky. Její teta pouze řekla: „No dobrá. Ale po právu se měl dozvědět už tehdy, že se ta svatba chystá. Nikdy ti neodpustí to tajnůstkářství.“

„Ale ano, až se dozví, že to bylo proto, že jsem se nechtěla dotknout jeho citů a že jsem ho nečekala doma tak brzy. A nesmíš mě brát za překážku vánoční slavnosti. Kdybychom ji odložili, bylo by to ještě horší.“

„To víš, že to neudělám. Nepřeju si ukázat se před celým Egdonem jako poraženec a předmět zábavy člověka, jako je Wildeve. Už máme myslím dost větviček a asi bychom je měly odnést domů.“

Jakmile jimi vyzdobíme dům a pověsíme jmelí, abychom se pomalu vydaly Clymovi naproti.“

Thomasina slezla ze stromu, setřásla z vlasů a šatů napadané kuličky a šla dolů z kopce s tetou, každá z nich s polovinou větví. Byly už skoro čtyři hodiny a slunce opouštělo údolí. Když západ zrudl, obě ženy opět vyšly z domu a vydaly se na vřesoviště jinudy než předtím, směrem k bodu na vzdálené silnici, po níž se měl očekávaný muž vracet.

III.

Jak byl drobný zvuk původcem velkého snu

Eustacie stála na samém okraji vřesoviště a snažila se dohlédnout na dům paní Yeobrightové a jeho okolí. Nesvítilo se tam, nebylo nic slyšet, ani se nic nepohnulo. Večer byl chladný, místo temné a opuštěné. Usoudila, že host ještě nepřišel, vydržela ještě nějakých deset patnáct minut a pak se zase obrátila k domovu.

Neušla ještě daleko, když se před ní ozvaly jakési hlasy a naznačovaly příchod rozmlouvajících osob po stejné cestě. Brzy se proti obloze objevily siluety jejich hlav. Šly pomalu, a třebaže byla už příliš velká tma, aby se ze vzhledu dalo usuzovat na povahu, už jejich chůze naznačovala, že to nejsou dělníci z vřesoviště. Eustacie ustoupila kousek z cesty, aby mohli projít. Byly to dvě ženy a muž, ženské hlasy patřily paní Yeobrightové a Thomasině.

Přešli kolem ní a ve chvíli, kdy ji mýjeli, si zřejmě povšimli její tmavé postavy. Zaslechla „dobrý večer“ pozdrav pronesený mužským hlasem.

Zamumlala v odpověď, proplula kolem nich a otočila se. Na chvíličku nemohla uvěřit, že náhoda jí přivedla do cesty duši domu, který si přišla prohlédnout, muže, bez něhož by na tuto prohlídku byla ani nepomyslela.

Namáhala si zrak, ale nedokázala je rozeznat. Tolik jí však o to šlo, že se zdálo, jako by uši náhle sloužily nejen slyšení, ale také vidění. Takovému rozšíření schopností lze v podobných okamžicích skoro věřit. Hluchý doktor Kitto byl patrně pod vlivem podobné představy, když popsal, že jeho tělo se po dlouhodobém úsilí stalo tak citlivým na vibrace, že tím získal schopnost vnímání podobnou sluchu.

Dobře slyšela každé slovo, které pocestní vyřkli. Neříkali žádná tajemství. Jenom se těšili z obyčejného živého popovídání příbuz-

ných, kteří byli dlouho odloučeni fyzicky, byť ne duší. Eustacie však nenaslouchala slovům, a pár minut později si dokonce nedokázala vybavit, co to povídali. Poslouchala jeden z hlasů, který vyřkl asi tak desetinu toho všeho, hlas, který jí popřál dobrého večera. Někdy ten hlas vyřkl ano, někdy ne, někdy se ptal na kteréhosi letitého starousedlíka. Jednou ji překvapil poznámkou o přívětivosti a bodrosti vepsané ve tvářích kopců kolem.

Ty tři hlasy šly dál a slábly, až se jí úplně ztratily. Tolik jí bylo dopřáno a vše ostatní odepřeno. Nic vzrušivějšího se jí nemohlo stát. Po většinu odpoledne se nechávala strhnout představou okouzlení, které s sebou přináší muž, jenž se vrací přímo z Paříže – obtěžkaný její atmosférou, obeznámený s jejími půvaby. A ten muž ji pozdravil.

S odchodem postav se jí ty hojnější ženské promluvy úplně vytratily z paměti, ale přízvukování toho dalšího hlasu vytrvalo. Měl snad hlas syna paní Yeobrightové – neboť to byl Clym – v sobě něco překvapivého? Ne: byl pouze všeobsáhlý. Ten, kdo vyslovil to ‚dobrý večer‘ mohl v sobě skrývat veškerou škálu citů. Eustaciina fantazie dodala už ten zbytek – kromě řešení jedné hádanky. Jaký může mít ten muž vkus, když vidí v těchto zpustlých kopcích přívětivost a bodrost?

V takových případech se nabitou hlavou ženy honí tisíce nápadů a zobrazují se v její tváři, avšak změny, třebaže jsou skutečné, jsou také velice drobné. Eustaciina tvář prošla jejich rytmickým sledem. Zářila, když si vzpomněla na nepravdivost fantazie, ochabla, pak opět ožila, potom se roznítila, poté opět ochladla. Byl to cyklus různých jevů, způsobený cyklem představ.

Eustacie vešla do domu silně vzrušená. Dědeček si hověl u ohně, prohraboval popel a odhaloval doruda rozpálený povrch drnů, takže jejich zář pak osvěcovala topeniště jako pec.

„Proč se vlastně nepřátelíme s Yeobrightovými?“ zeptala se, když přišla blíž a natáhla jemné ruce k teplu. „Přála bych si to. Připadají mi jako milí lidé.“

„To bych taky rád věděl,“ odpověděl kapitán. „Měl jsem starýho pána celkem rád, i když si nebral servítky. Ale ty bys tam nechtěla chodit, i kdybys mohla, tím jsem si jist.“

„Proč bych nechtěla?“

„Máš městský vkus a připadali by ti moc jako venkovani. Sedí v kuchyni, pijou medovinu a bezinkové víno a podlahu v kuchyni sypou pískem. Jistě to má smysl, ale co bys tomu říkala ty?“

„Myslela jsem, že paní Yeobrightová je tak trochu dáma? Byla dcerou kaplana, ne?“

„Ano, ale musela žít podle svého manžela, a řekl bych, že si na to docela hezky zvykla. Teď si vzpomínám, že jsem ji jednou náhodou urazil, a od té doby jsem ji neviděl.“

Tu noc mozek Eustacie čínorodě pracoval a skoro na ni nemohla zapomenout. Zdál se jí sen, málokteré lidské bytosti, Nabuchodonozorem počínaje a swaffhamským dráteníkem konče, se kdy zdálo něco tak pozoruhodného. A jistě se takový do detailů propracovaný, matoucí a vzrušující sen nezdál nikdy předtím dívce v Eustaciině postavení. Měl tolik odboček jako krétský labyrint, tolik výkyvů jako polární záře, byl tak barevný jako květinové záhony v červnu a bylo v něm lidí jako při korunovaci. Královně Šeherezádě by asi sen připadal celkem normální, dívce, která se právě vrátila z cesty po evropských dvorech, by asi připadal pouze zajímavý. Ale v podmínkách Eustaciina života byl tak zázračný, jak jen sen dovede být.

Postupně se však z jeho měnicích se scén vyvíjela méně výstřední epizoda, v níž se za všeobecnou nádherou děje matně objevovalo vřesoviště. Tančila na překrásnou hudbu a jejím partnerem byl muž ve stříbrném brnění, který ji doprovázel předchozími fantastickými proměnami, se sklopeným hledím. Labyrint tance přecházel v extázi. Zpoza zářivé helmice k ní dolehl jemný šepot a ona se cítila jako v ráji. Náhle se ti dva vymanili z tlačence ostatních tanečníků, ponořili se do jedné z tůní na vřesovišti a někde dole vešli do světélkující prohlubně, propojené z jednoho konce na druhý duhami. „Musí to být tady,“ řekl hlas po jejím boku, a když se začervenáním vzhledla, uviděla, že si sundává přilbu, aby ji políbil. V tu chvíli se

ozval praskot a jeho postava se rozpadla na kousky jako domeček z karet.

Vykřikla nahlas: „Jak bych si přála vidět jeho tvář!“

Eustacie se probudila. To praskání patřilo okenici dole, kterou služka otvírala, aby vpustila dovnitř den, jehož skrovná dávka od přírody v tento neduživý roční čas se začala pomalounku zvětšovat. „Jak bych si přála vidět jeho tvář!“ zopakovala. „Určitě to měl být pan Yeobright.“

Když se uklidnila, uvědomila si, že mnohé fáze snu přirozeně vyplynuly z obrazů a představ předchozího dne. To však mu nijak neubíralo na zajímavosti, protože se stal skvělým palivem pro její nově roznícenou vášeň. Nacházela se v přechodném bodě mezi lhostejností a láskou, ve stadiu, kterému se říká ‚najít v někom zalíbení‘. Dochází k němu jednou v historii těch nejgigantičtějších vášní a je to období, kdy jsou v rukou té nejslabší vůle.

Ta horoucí žena byla v ten čas zamilovaná do vize. Fantastická povaha její vášně, jež ji jako rozumovou bytost snižovala, ji pozdvihovala jako duši. Kdyby měla trochu více sebevlády, mohla ten cit zmírnit pouhými rozumovými důvody až k úplné nicotě, a tak jej zabít. Kdyby měla v sobě trochu méně hrdosti, mohla se vydat obcházet dům Yeobrightových v Blooms-End za cenu jakékoli dívčí oběti, až by ho uviděla. Ale Eustacie neudělala ani jedno. Chovala se tak, jak by se za této situace chovaly ty nejpříkladnější: dvakrát třikrát denně šla na vzduch projít se po egdonských kopcích a plně přitom zaměstnávala oči.

První příležitost pominula, a on nepřišel.

Procházela se po druhé a opět byla jedinou poutnicí.

Po třetí byla hustá mlha, rozhlížela se, ale nechovala velkou naději. I kdyby šel na dvacet kroků od ní, nemohla ho vidět.

Při čtvrtém pokusu o setkání s ním se dalo do deště a ona se vrátila.

Pátý výlet se uskutečnil odpoledne: bylo hezky a zůstala venku dlouho, došla až na samý konec údolí, kde se nacházel Blooms-End. Viděla ten bílý plot asi půl míle před sebou, ale on se neobjevil. Do-

mů se vracela skoro s bolestí v srdci a s pocitem hanby za svou slabost. Rozhodla se po muži z Paříže už nepátrat.

Ale Prozřetelnost je známá koketa, sotva se Eustacie takto rozhodla, objevila se příležitost, která jí byla odpírána, dokud ji vyhledávala.

IV.

Eustacie spěje k dobrodružství

Večer toho posledního dne očekávání, což bylo tříadvacátého prosince, byla Eustacie sama doma. Poslední hodinu strávila nářkem nad zvěstí, která se nedávno dostala k jejímu sluchu – že Yeobrightova návštěva u matky má být krátká a někdy příští týden skončí. „Pochopitelně,“ řekla si. Muž uprostřed čilé pracovní kariéry ve městě radovánek si nemůže dovolit otálet na Egdonském vřesovišti moc dlouho. Bylo velice nepravděpodobné, že by vlastníka toho hlasu, který ji tak vyburcoval, viděla tváří v tvář ještě během té doby, ledaže by kroužila kolem domu jeho matky jako ptáček, což by bylo obtížné a nevhodné.

Obvyklým východem z nouze pro venkovské dívky a muže za těchto okolností je výprava do kostela. V normální vesnici či venkovském městečku lze bezpečně počítat s tím, že buď na Boží Hod vánoční, či o nejbližší neděli se každý rodák, jenž přijel domů na svátky, a skrze pokročilý věk či nudu neztratil ještě chuť vidět ostatní a nechat se vidět, objeví v kostelní lavici a přinese si jasně patrnou naději, vědomí, že se na něj všichni dívají, a nové šaty. Ráno na Boží Hod se tedy sešlost farníků jako sbírka madame Tussaud skládá ze slavných lidí, kteří se tu v okolí narodili. Sem se může vkrást milenka, po celý rok opuštěná doma, a pozorovat, jak teď vypadá její navrátilivší se milenec, který na ni už zapomněl, dívat se na něj pokradmu přes modlitební knížku a říkat si přitom, že se třeba ještě věrně vrátí, až to nové ztratí svoje kouzlo. A sem se může vydat poměrně nedávná usedlice, jako byla Eustacie, aby si prohlédla osobu syna, který se tu narodil, ale odešel z domova, než ona se sem přistěhovala, a uvážit, zda by stálo za to pěstovat přátelství s jeho příbuznými v době jeho nepřítomnosti, aby si zajistila seznámení s ním, až se vrátí příště.

Ovšem tyhle choulostivé plány nebyly mezi roztroušenými obyvateli Egdonského vřesoviště snadno proveditelné. Na papíře sice byli farníky, ale ve skutečnosti k žádné farnosti nepatřili. Lidé, kteří přijížděli do těch několika od sebe vzdálených domů, aby slavili vánoce se svými přáteli, zůstali u jejich krbů a pili medovinu a jiné útěšné nápoje, dokud zase navždy neodjeli. Déšť, sníh, led a bláto všude kolem je nijak nelákaly k tomu, aby se plahočili nějaké dvě tři míle a pak seděli v mokrých botách a celí promáčení mezi těmi, kdo, třebaže do jisté míry byli jejich sousedy, žili blízko kostela a vcházeli do něj čistí a suší. Eustacie věděla, že má tak desetinu šance, že Clym Yeobright vůbec půjde do kostela během těch pár dní dovolené, a bude to pro ni tudíž zbytečná námaha vypravit se s poníkem a dvoukolákem po špatné silnici v naději, že ho uvidí.

Zešeřilo se a ona seděla u ohně v jídelně či síni, kterou v tuto roční dobu obývali raději než salón, protože měla velké ohniště stavěné na drnové palivo, které měl kapitán v zimě rád. Jediné předměty k vidění byly na okenním parapetu a jejich tvary se rýsovaly proti nízké obloze: uprostřed stály staré přesýpací hodiny a po stranách dvě dávné britské vázy, jež kdosi vykopal z blízké mohyly a nyní je používali jako květináče na dva *tchýniny jazyky*. Kdosi zaklepal na dveře domku. Služka byla venku a dědeček také. Ta osoba po chvíli čekání vešla dovnitř a zaklepala na dveře místnosti.

„Kdo je tam?“ zeptala se Eustacie.

„Pane kapitán, necháte nás prosím –“

Eustacie se zvedla a šla ke dveřím. „Nemůžeš si jen tak přijít dovnitř. Měl jsi počkat.“

„Kapitán povídal, že můžu přijít bez cavyků,“ odpověděl příjemný chlapecký hlas.

„Opravdu?“ řekla Eustacie už mírněji. „Co chceš, Charley?“

„Pustí nás, prosím, váš dědeček k vám do dřevníku, abysme si v sedm večer nacvičili role?“

„Copak ty budeš letos v Egdonu taky hrát?“

„Ano, slečno. Kapitán vždycky nechával herce zkoušet tady.“

„Vím to. Ano, můžete být ve dřevníku, když chcete,“ řekla Eustacie pomalu.

Volbu kapitánova dřevníku coby zkušebny diktovala skutečnost, že jeho domek stál téměř uprostřed vřesoviště. Dřevník byl skoro tak prostorný jako stodola a k tomuto účelu velice žádoucí. Chlapci, kteří tvořili hereckou společnost, bydleli na různých místech v okolí, a jestliže se měli sejít tady, byla pro každého z nich vzdálenost, již museli urazit, přibližně stejná.

Eustacie chovala k hercům a lidové pantomimě velké opovržení. Herce samotné žádný takový pocit, pokud šlo o jejich umění, nesužoval, třebaže zároveň nepropadali přímo nadšení. Tradiční zábavu je třeba odlišovat od pouhého nového uvedení ve velice důležitém bodě: zatímco totiž nové uvedení oplývá vzrušením a horlivostí, k přežívání tradice dochází s netečností a nehybností, jež vnukají otázku, zda by se věc, která se dělá takhle bez zájmu, měla vůbec udržovat. Jako Bileám a jiní bezděční proroci, ti, kdo se tradičního vystoupení účastní, jako by vnitřním nutkáním byli hnáni k tomu, aby říkali a dělali to, co mají ve svých přidělených rolích, ať chtějí, či ne. Toto lhostejné provedení je pak pravou známkou toho, jak v naší renovující době rozeznat zkamenělou přežívající tradici od falešné reprodukce.

Kus, který měli předvádět, byla známá hra *O svatém Jiřím*, a všichni, kdo v ní přímo nehráli, přesto pomáhali s přípravami, včetně žen ze zúčastněných domácností. Bez spolupráce sester a milých by zřejmě kostýmy dopadly špatně, ale na druhé straně měla tato pomoc také svoje nevýhody. Dívky nebylo možno přesvědčit o tom, aby se při navrhování a výzdobě brnění držely tradice, trvaly na svém, že přidají různá poutka a hedvábné mašle a samet, aby vyhověly svému vkusu. Okružít, cvíkl, šišák, kyrys, rukavice, rukáv byly v očích žen všechny stejně použitelným prostorem, kam našít kousky vzrušujících barev.

Pak se třeba stalo, že Joe, který bojoval na straně křesťanů, měl milou, a Jim, bojující na straně muslimů, měl taky svou lásku. Při šití kostýmů se Joeova milá doslechla, že Jimova našívá na dolní část

svrchního kabátce svého milence zářivé hedvábné kroužkování, krom toho, že už hledí zpodobňovaly obvykle stuhy, barevné proužky asi tak půl palce široké a visící do obličejce, většinou také z tohoto materiálu. Joeova milá pak nelenila a hned našila hedvábí jasných barev na šos tomu svému a zašla ještě trošku dál, neboť mu přidala třapce ze stužek na nárameníky. Nato Jimova láska, aby se nedala zahanbit, přišpendlila mašle a rozety, kam mohla.

Výsledkem bylo, že nakonec Chrabrý voják jakožto příslušník křesťanského vojska nebyl v oděvu nikterak rozlišitelný od Tureckého rytíře, a co bylo ještě horší, při zběžném pohledu jste si mohli samotného Svatého Jiřího splést s jeho úhlavním nepřítelem, Saracénem. Herci sami, třebaže tohoto zmatku v dramatických osobách v duchu velice želeli, nemohli si dovolit urazit ty, jejichž pomoc tolik využili, takže vylepšení byla ponechána tak.

Pravda, tato tendence k stejnokroji měla své meze. Pijavka, neboli Doktor, si uchoval svou postavu nedotčenou; díky černému šatu, prapodivnému klobouku a lahvičce s medikamentem pod paží nebylo možno si ho s nikým splést. A totéž se dalo tvrdit o konvenční postavě „ježíška“ s ohromným kyjem, kterého ztělesňoval starší muž, jenž na dlouhých nočních cestách od farnosti k farnosti doprovázel skupinu jako její ochránce, a zároveň byl opatrovníkem společného měšce.

Nadešla sedmá hodina, doba zkoušky, a brzy poté už slyšela Eustacie hlasy ve dřevníku. Aby zaplašila přetrvávající pocit chmurnosti lidského života nějakou zábavou, přesunula se do kůlny, kde uskladňovali kořenovou zeleninu a jež se napojovala na dřevník. Tam byla v hliněné zdi malá díra, původně pro holuby, kterou mohla přehlédnout vnitřek dřevníku vedle. Teď z ní vycházelo světlo a Eustacie si stoupla na stoličku, aby se podívala.

Na polici ve dřevníku stály tři svíčky s knoty z rákosové duše a v jejich světle pochodovalo kolem dokola asi sedm či osm kluků. Všelijak se napadali a pletli jeden druhého, ve snaze zdokonalit svou hru. Přihlíželi dobyvač hlodaše Humphrey a rašelinář Sam, spolu s Timothy Fairwayem, který se opíral o zeď a z paměti chlapcům

napovídal, přičemž daný text hry prošpikovával anekdotami z těch dobrých časů, kdy on sám s kamarády z Egdonu hráli jako tihle kluci teď.

„No, však vám to nakonec docela půjde,“ řekl. „Za našich mladých let by teda to vaše hraní neprošlo. Harry coby Saracén by se měl trochu víc naparovat a John nemusí naopak zas tak vyřvávat. Jinak to snad celkem ujde. Všecko oblečení už máte hotový?“

„V pondělí to bude.“

„Poprvý jdete na to v pondělí večír, ne?“

„Ano. U paní Yeobrightový.“

„Á, u paní Yeobrightový. Proč vás asi chce vidět? Řekl bych, že postarší paní už má takovejch hříček dost, ne?“

„Bude tam taková malá sláva, protože je to poprvý po dlouhý době, co bude mít na vánoce doma syna Clyma.“

„Tak to ano, to ano – bude ta sláva! Vždyť tam taky jdu. Na mou věru, málem jsem na to zapomněl.“

Eustacie posmutněla. U paní Yeobrightové bude večírek a s ní pochopitelně nemá nic společného. Neznali ji na žádných těchhle místních sešlostech, vždycky měla pocit, že jsou pod její důstojnost. Ale kdyby se jich byla účastnila, měla by teď skvělou možnost vidět muže, který na ni působil jako letní sluníčko. Podpořit to působení znamenalo žádostivé vzrušení, zapudit je mohlo znamenat znovu získat klid, a nechat je tak bylo mučivé.

Hoši a muži se měli k odchodu a Eustacie se vrátila ke krbu. Ponořila se do svých myšlenek, ale ne na dlouho. Za pár minut se chlapec Charley, který se přišel dovolit, aby směli být ve dřevníku, vrátil do kuchyně s klíčem. Eustacie ho uslyšela, otevřela dveře do chodby a řekla: „Charley, pojď sem.“

Chlapce to překvapilo. Když vstupoval do místnosti, začervenal se, i on, jako mnozí, pociťoval přitažlivou sílu tváře a celého vzezření této dívky.

Ukázala na židli u ohně a sama přešla na druhou stranu topeniště. Na tváři jí bylo znát, že ať pozvala chlapce dál z jakéhokoli důvodu, brzy mu to vyjeví.

„Jakou roli hraješ, Charley – Tureckého rytíře, ne?“ otázala se ta kráska a dívala se přitom na něj přes kouř ohně.

„Ano, slečno, Tureckého rytíře,“ odpověděl nesměle. „Je to dlouhá role?“

„Asi tak devět řádků.“

„Můžeš mi je říct? Jestli ano, ráda bych si je poslechla.“ Chlapec se usmál směrem k žhnoucím drnům a začal.

„Já z Turecka jsem rytíř smělý,
doma ze mě strach jen měli,“

a tak to šlo dál scéna po scéně až k jeho nešťastnému pádu rukou svatého Jiří.

Eustacie už někdy tu roli slyšela. Když chlapec skončil, začala sama, přesně těmi slovy, a deklamovala bez zarážky či odchylky, až také dospěla ke konci. Bylo to totéž, ale jaký rozdíl! Jako tvar, jemuž po Peruginovi dodal Raffael měkkost a vytríbenost a v němž sice věrně zobrazil výchozí námět, ale původnímu uměleckému dílu se nenávratně vzdálil.

Charley překvapeně vykulil oči. „Teda, vy jste ale chytrá paní!“ prohlásil obdivně. „Já jsem se to učil tři týdny.“

„Už jsem to někdy slyšela,“ podotkla klidně. „Charley, udělal bys mi něco k vůli?“

„Udělal bych hodně, slečno.“

„Nechal bys mě zahrát tu svou roli jeden večer?“

„Ale slečno! V těch vašich šatech – to byste nemohla.“

„Seženu si chlapecké oblečení – tedy všechno, co by mi chybělo vedle kostýmu. Co bych ti tak musela dát, abys mi půjčil svoje věci a nechal mě, abych tě v pondělí večer tak na hodinku na dvě zastoupila, a neřekl o tom ale nikomu ani slovo? Musel by sis samozřejmě na ten večer najít nějakou výmluvu a říct, že někdo – bratranec slečny Vyeové – bude hrát za tebe. Ostatní herci se mnou v životě nemluvili, takže tak se nemůžu prozradit, a kdyby ano, mně by to nevadilo. Takže co ti mám dát, abys souhlasil? Půlkorunu?“

Chlapec zavrtěl hlavou.

„Pět šilinků?“

Opět zavrtěl hlavou. „Peníze ne,“ řekl a dlaní přejel po hlavě kovového kozlíka u krbu.

„Co tedy, Charley?“ zeptala se Eustacie zklamaně. „Víte, co jste mi zakázala, když jsme slavili máj, slečno,“ zamumlal kluk, aniž na ni pohlédl a pořád ještě přitom hladil kovovou ozdobu.

„Ano,“ řekla Eustacie trochu povýšenějším tónem. „Chtěl ses mě držet v kole, jestli si vzpomínám?“

„Půl hodinky pro mě, a budu s tím souhlasit, slečno.“ Eustacie se na mladíka upřeně zadívala. Byl o tři roky mladší než ona a na svůj věk zjevně ne zpozdilý. „Půl hodinky čeho?“ zeptala se, i když uhodla, co myslí.

„Abych vás držel za ruku.“

Mlčela. „Řekněme čtvrt hodiny,“ řekla.

„Ano, slečno Eustacie – to by šlo, jestli vám ji můžu taky políbit. Čtvrt hodiny. A přísahám, že se vynasnažím, aby nikdo nepoznal, že jste tam místo mě. Myslíte, že vás nikdo nepozná po hlase, slečno?“

„Je to možné. Ale strčím si do pusy oblázky, abych mluvila trochu jinak. Tak dobrá, dovolím ti podržet mě za ruku, hned jak přineseš kostým, meč a hůl. A teď můžeš jít.“

Charley se vzdálil a Eustacii začal život připadat zajímavější. Najednou měla co na práci, bylo na koho se jít podívat, a navíc způsob, jakým to provede, bude dobrodružný. „Chybí mi něco, pro co bych žila,“ řekla si, „to je to celé!“

Eustaciino žití a konání byly zpravidla mírně ospalého druhu, její vášně spíše mohutné než temperamentní. Ale když ji z jejího polospánku něco vyburcovalo, vrhla se do toho s vervou, která aspoň na čas připomínala člověka od přírody čilého.

To, že by ji někdo mohl poznat, ji nechávalo celkem lhostejnou. Samotní herci ji patrně neznali. Pokud šlo o hosty, kteří se tam případně sejdou, už si nemohla být tak jista. Ale nakonec prozrazení by nebylo nijak strašné. Poznalo by se pouze, že tam je, ne, co ji k tomu

vedlo. Okamžitě by si to vysvětlili jako pomíjivý vrtoch dívky, jejíž chování už tak považovali za zvláštní. Že má vážný důvod dělat to, co se jinak dělá jen z legrace, bylo dobře skryté tajemství.

Příštího večera přišla Eustacie zavčas k vratům dřevníku a čekala, až šero přivede s sebou Charleyho s převlekem. Dědeček byl ten večer doma, a nemohla by pozvat svého spojence dovnitř.

Jako moucha na černochovi se objevil na tmavém hřebeni vřeso-viště, nesl šatsvo a došel k ní celý zadýchaný.

„Tady jsou ty věci,“ zašeptal a položil je na práh. „A teď, slečno Eustacie –“

„Platba. Je připravena. Slovo dodržím.“

Opřela se o veřej vrat a podala mu ruku. Charley ji uchopil oběma svýma s něžností, jež se vymyká popisu, leda snad jako dítě, když drží chyceného vrabčáka.

„Ale máte rukavici!“ řekl odmítavě.

„Byla jsem na procházce,“ poznamenala.

„Ale slečno!“

„Máš pravdu, není to spravedlivé.“ Stáhla si rukavičku a podala mu holou ruku.

Stáli spolu minutu po minutě, aniž prohodili cokoli dalšího, oba se dívali na soumrak kolem a každému se v hlavě honily vlastní myšlenky.

„Myslím, že si to všechno nevyberu dneska večer,“ řekl Charley oddaně, když uběhlo šest či osm minut, kdy se těšil její rukou. „Můžu si těch dalších pár minut nechat na jindy?“

„Jak chceš,“ řekla bez náznaku citu. „Ale musí to být do týdne. A teď potřebuju od tebe už jenom jediné: abys počkal, než se do toho obléknu, a pak se podíval, jestli tu roli hraju správně. Ale nejdřív se mrknu dovnitř.“

Na minutu či dvě zašla dovnitř. Dědeček bezpečně spal v křesle. Vrátila se a povídá: „Jdi kousek dál na zahradu a až budu hotová, zavolám tě.“

Charley popošel a čekal a brzy uslyšel tiché hvízdnutí. Vrátil se k vratům dřevníku.

„To vy jste pískala, slečno Vyeová?“

„Ano, pojd' dovnitř,“ zazněl k němu hlas Eustacie odněkud zezadu. „Nemůžu tady rozsvítit, dokud nebudou zavřené dveře, bylo by vidět světlo. Prolez dírou do prádelny, jestli to našátráš.“

Charley učinil, co mu bylo přikázáno, a ona zapálila světlo a objevila se před ním jako kluk, pestrobarevná a ozbrojená od hlavy k patě. Možná se mírně zachvěla, jak na ni Charley civěl, ale jestli se trochu styděla za svůj mužský šat, nemohlo to být vidět pro ty kousky stuhy, které zakrývaly při hraní obličej a představovaly sklopené hledí středověké helmice.

„Padne mi to docela dobře,“ řekla, když se zadívala dolů na svoje bílé nohavice, „jenom ta halena, nebo jak tomu říkáte, má trochu dlouhé rukávy. Nohavice si mohu zahrnout dovnitř. A teď dávej pozor.“

Eustacie začala přednášet a když došlo na výhružné věty, mečem uštěďrovala rány holí neboli kopí, přesně jak to má v pantomimě být, vykračovala si sem a tam. Charley vylepšil svůj obdiv o kritiku toho nejjemnějšího ražení, protože stále ještě cítil dotek Eustaciiny ruky.

„A teď jak je to s tou tvou omluvou na dnes večer?“ zeptala se. „Kde se máte sejít, než půjdete k paní Yeobrightové?“

„Mysleli jsme, že se sejdem tady, slečno, jestli proti tomu nic nemáte. V osm, abychom tam byli v devět.“

„Ano. Takže ty se tu samosebou nesmíš objevit. Já sem napochodu asi o pět minut později už oblečená a řeknu jim, že nemůžeš přijít. Řekla jsem si, že nejlíp bude, když tě někam pošlu, aby ta výmluva byla opravdová. Naši dva vřesožrouti mají ve zvyku zatoulat se na louky a zítra večer se můžeš jít podívat, jestli tam utekli. Zbytek já už zařídím. A teď můžeš jít.“

„Ano, slečno. Ale myslím, že si vyberu další minutu z toho dluhu, jestli vám to nevadí.“

Eustacie mu jako předtím podala svou ruku.

„Jednu minutu,“ řekla a pak počítala, až to bylo sedm či osm. Potom odtáhla ruku, odstoupila o několik kroků a nabyla své původní

důstojnosti. Dostála smluvním podmínkám a opět mezi nimi vytvořila přehradu neproniknutelnou jako zeď.

„Tak a je po všem, nechtěl jsem to tak honem,“ povzdechl si.

„Dostal jsi dobrou míru,“ řekla a odvrátila se.

„Ano, slečno. No tak je po všem, a abych šel domů.“

V. V měsíčním světle

Příštího večera se herci sešli na stejném místě a čekali na příchod Tureckého rytíře.

„Podle hodin na Tiché ženě už je čtvrt na devět a pět minut, a Charley nikde.“

„Podle Blooms-End je teprv osm a deset.“

„Podle hodinek dědy Cantlea teprv za deset minut celá.“

„A podle kapitánových hodin je osm a pět.“

Na Egdonu neexistovala žádná absolutní hodina. V kterémkoli okamžiku byl čas řadou různících se doktrín, jež vyznávaly jednotlivé vesničky, z nichž některé původně vyrostly ze stejného kořene a později se od sebe odtrhly, jiné si byly cizí od samého začátku. Západní Egdon věřil v čas Blooms-End, Východní Egdon v čas hostince U Tiché ženy. V uplynulých létech si mnohé příznivce získaly hodinky dědy Cantlea, ale jak zestárl, leckterá víra byla otřesena. Tak se stalo, že když se tu herci shromáždili z různých končin, každý přišel se svou vlastní představou o tom, zda je brzy, nebo pozdě, shodli se tedy na kompromisu a čekali dál.

Eustacie pozorovala shromážděné dírou ve zdi, když viděla, že nastal ten správný okamžik, vyšla z kůlny a směle vytáhla kolík z petlice vrat dřevníku. Dědeček byl pěkně uklizený U Tiché ženy.

„Tak konečně, Charley! Jdeš hrozně pozdě, Charley!“

„To není Charley,“ řekl Turecký rytíř zpod hledí. „Jsem bratranec slečny Vyeové a jen tak ze zvědavosti si to chci zkusit místo Charleyho. Musel se jít podívat po vřesožroutech, co se zaběhli na luka, tak jsem řekl, že sem skočím místo něj, protože věděl, že už to dneska večer nestihne. Umím tu roli tak jako on.“

„Nevadí, jen jestli na to nejsi moc mladej,“ povídá Svatý Jiří. Hlas Eustacie byl ve srovnání s Charleyovým trošku mladší a vyšší.

„Povídám vám, že to znám slovo od slova,“ řekla na to Eustacie rozhodně. Věděla, že vítězné tažení chce v tomto případě pouze její odvalu, tak jí nasadila co nejvíc. „Tak jen do toho, chlapci, zkusíme. Vsázím se, že mě nenachytáte ani při jedné chybičce.“

Spěšně hru ještě zkusili a herci byli novým rytířem skutečně nadšeni. V půl deváté zhasli svíce a vydali se přes vřesoviště k domu paní Yeobrightové v Blooms-End.

Toho večera ležela slabá jinovatka a měsíc, třebaže ho zatím byla jen půlka, svým jasem výrazně a lákavě zaléval fantastické postavy skupiny herců, jejichž ozdobná péra a stuhy šustily jako podzimní listí. Neubírali se tentokrát přes Dešťovou mohylu, ale dolů údolím, od něhož stála ta starobylá vyvýšenina trochu na východ. Dno údolí bylo zelené na šířku asi deseti metrů a třpytící se krystalky na stéblech trávy jako by se pohybovaly s těmi, jež obklopovaly. Houštiny hlodaše a vřesu vpravo i vlevo byly tmavé jako vždy, pouhá půlka měsíce neměla takovou moc, aby postříbřila jejich chmurné vzezření.

Po půl hodině chůze a povídání došli k místu, kde se travnatá stužka údolí rozšiřovala a vedla dolů k průčelí domu. Když uviděla Eustacie dům, pocítila přes prchavé pochybnosti, které ji provázely, když šla s mládeží dolů, přece jenom radost nad tím, že dobrodružství podnikla. Přišla se podívat na muže, který by třeba mohl mít tu moc, aby vysvobodil její duši z ubíjejících útrap. Co byl Wildeve? Možná zajímavý, ale nestačil. Třeba dnes večer uvidí uspokojivého hrdinu.

Jak se přibližovali k onomu domu, seznávali herci, že zevnitř zaznívá svižná hudba a tanec. Každou chvíli uslyšeli na vřesovišti dlouhý hlubší tón serpentu, který byl hlavním dechovým nástrojem té doby a jehož zvuk se nesl dál než slabý part v nejvyšších polohách, jindy k nim ze stejného směru dolehl hlučnější krok některého z tanečníků. Když se přiblížili ještě víc, tyto zlomkovité zvuky se začínaly skládat dohromady a posluchači zjistili, že to jsou dominy písníčky s názvem „Co má ráda Nancy“.

Jistěže on už je tam. S kým pak asi tancuje? Možná právě v tomto okamžiku nějaká neznámá žena, která zdaleka není na takové úrovni jako ona sama, velice rafinovaným lákadlem pečeti jeho osud. Zatančit si s mužem znamená zaměřit na něj celoroční usměrňovaný oheň ve zlomku jedné hodiny. Přejít rovnou k namlouvání bez předběžné známosti, přejít ke sňatku bez namlouvání, to znamená přeskočit jistá vymezená údobí a to si mohou dovolit pouze ti, kdo jdou cestou králů. Ona si zjistí, jak je to s jeho srdcem, když je všechny úzkostlivě dodrží.

Ta podnikavá dáma prošla za hereckou skupinou brankou v bílém plotě a octla se před otevřeným krytým vchodem. Dům byl celý obalený silnou vrstvou došků, která se mezi okny v patře prohýbala, průčelí, s nímž si teď pohrávaly měsíční paprsky, bylo původně bílé, nyní však z velké části zastíněné obrovskou hlohyní.

Okamžitě bylo jasné, že tanec probíhá rovnou za dveřmi a v cestě mu nestojí žádná jiná místnost. Rovnou za nimi bylo totiž slyšet, jak se sukně a lokty otírají jedny o druhé, někdy i žďuchnutí ramenou. Třebaže Eustacie žila ani ne dvě míle odtud, nikdy nebyla uvnitř tohoto bizarního starého příbytku. Kapitán Vye a Yeobrightovi se nikdy moc neznali, protože ten první sem přišel jako cizinec a zakoupil dlouho neobývaný domek na Zamlženém vršku nedlouho před smrtí manžela paní Yeobrightové, s touto událostí a s odchodem jejího syna i ty vztahy, které pomalu vznikaly, byly naprosto přerušeny.

„To není za dveřmi žádná chodba?“ zeptala se Eustacie, když už stáli u vchodu.

„Ne,“ řekl hoch, který hrál Saracéna. „Za dveřmi je rovnou pokoj, kde se teď všichni veselejí.“

„Takže když otevřeme dveře, překazíme jim tanec?“

„Přesně tak. Teď tu musíme počkat, dokud neskončí, protože zadní dveře jsou po setmění vždycky zavřené na závoru.“

„Už to nebude moc dlouho trvat,“ řekl „ježíšek“.

Tímto soudem se však ti uvnitř nikterak neřídili. Opět zahrály nástroje písničku, znovu se do toho hráči pustili s takovou vervou

a citem, jako by to bylo poprvé. Ted' hráli melodii, která zjevně neměla začátek, prostředek, ani konec, a která snad mezi všemi těmi tanečními písničkami, jež v sobě skrývá fantazie šikovného houslisty, nejlépe vyjadřuje představu nekonečna – slavný Dáblův sen. Z občasného kopnutí špičkou či patou do dveří, kdykoli rychlost víření přestoupila běžnou míru, si ti, co stáli venku pod měsíčkem, mohli asi tak představit, s jakou zuřivostí se pohybují osoby uvnitř, podněcovány zuřivostí tónů.

Prvních pět minut poslouchali herci venku celkem se zájmem. Těch pět minut se však protáhlo na deset, pak na čtvrt hodiny, avšak prudký Sen nejevil žádné známky, že by se chystal skončit. Nárazy do dveří, smích i dupot neztrácel na živosti, a potěšení ze stání venku značně pokleslo.

„Proč pořádá paní Yeobrightová takovéhle zábavy?“ zeptala se Eustacie, poněkud překvapená tím bujným veselím.

„Tohle není jedna z jejích nejlepších. Pozvala sousedy a chudý lidi, ať přijde, kdo chce, jen aby je pohostila a tak. Sama se synem ty lidi obsluhuje.“

„Aha,“ řekla Eustacie.

„Ted' už to, myslím, končí,“ řekl Svatý Jiří s uchem u výplně dveří. „Nákej mladík a žena právě dotancovali sem do kouta a on jí říká: „Škoda, tentokrát už je konec.““

„Díkybohu,“ řekl na to Turecký rytíř s podupáváním a vzal si od zdi tradiční kopí, které si nesli všichni herci. Eustacie měla tenčí podrážky než mladíci a jinovatkou jí zvlhly a promrzly nohy.

„Vsadil bych se, že nás čeká ještě deset minut,“ prohlásil Chrabrý voják, který se podíval klíčovou dírkou, když melodie přešla bez přerušení v jinou. „Děda Cantle stojí tuhle v rohu a čeká, že si taky skočí.“

„To nebude dlouhý, je to rejdivák,“ povídá Doktor.

„A proč bysme nešli dovnitř, tanec netanec? Poslali si pro nás, ne?“ namítl Saracén.

„To určitě ne,“ rozhodně odvrhla nápad Eustacie. Chodila sem a tam od branky ke dveřím a zase zpět, aby se zahřála. „Vpadli bychom tam a přerušili jim tancování, to by nebylo slušné.“

„Jen proto, že má školy, myslí si, že je něco víc,“ povídá na to Doktor.

„Jdi se vycpat!“ odpověděla mu Eustacie.

Tři nebo čtyři z nich si chvíli šeptali a jeden se pak k ní obrátil.

„Povězte nám jedno,“ začal ne nevlídně. „Jste slečna Vyeová? My si myslíme, že určitě ano.“

„Můžete si myslet, co chcete,“ odpověděla Eustacie pomalu. „Ale kluci se ctí v těle to na dámu neřeknou.“

„Nic nepovíme, slečno. Na mou čest.“

„Děkuju vám,“ odpověděla.

V tu chvíli housle se zaskřípáním dohrály a serpent vydal poslední tón, který málem nadzvedl střechu. Když z poměrného ticha uvnitř herci usoudili, že se tanečníci šli posadit, „ježíšek“ postoupil kupředu, zvedl západku a strčil hlavu dovnitř.

„A, herci, herci!“ zvolalo několik hostů najednou. „Uvolněte místo hercům!“

„Ježíšek“ s pytlím na zádech pak vstoupil úplně dovnitř, rozmachoval se svým kyjem a vůbec se snažil uvolnit jeviště pro samotné herce, přičemž společnosti uvnitř rozpustilým veršem sdělil, že je tady, ať ho tu chtějí či ne, a ukončil svou řeč slovy:

*Místo, ať můžem pěkně hrát,
teď od vás vyprosím,
O svatem Jiřím slavný kus,
v tom čase vánočním.*

Hosté se nyní rovnali na druhém konci místnosti, houslista spravoval strunu, hráč na serpent si vytřepával náústek, a hra začala. Z těch venku nejdřív vstoupil Chrabrý voják, hájící zájmy svatého Jiří –

*Tu jde k vám Chrabrý voják,
Sekáč jméno mé,*

a tak dále. Tato promluva končila výzvou nevěrci a nato měla vstoupit Eustacie jako Turecký rytíř. Ona i ostatní, na něž ještě nedošlo, do této chvíle čekali u vchodu zalitého měsíčním světlem. Vešla zcela nenuceně a bez ostychu a začala –

*Já z Turecka jsem rytíř smělý,
doma ze mě strach jen měli.
S tím mužem bít se jdu jak lev,
hodlám tu zchladit jeho krev!*

Při recitaci držela Eustacie hlavu zpříma a mluvila tak drsně, jak to jen dokázala. Z pohledů posluchačů strach neměla. Avšak to, že se musela soustředit na roli a neprozradit se, že pro ni prostředí bylo nové, oslňovala ji zář svíček a mátly ty stuhy přes obličej coby hledí, všechno dohromady jí bránilo, aby si sama mohla povšimnout, kdo jsou diváci. Na druhém konci stolu se svíčkami matně rozeznávala obličeje, ale to bylo vše.

Mezitím Jim Starks jako Chrabrý voják předstoupil s lítým výrazem k Turkovi a odvětil –

*Jsi-li ten rytíř, tak jen tas!
Spolu se utkáme tu zas!*

A také se utkali, výsledkem byla smrt Chrabrého vojáka nadpřirozeně neuměřeným výpadem Eustacie, načež Jim ve svém nadšení pro skutečné šaškovské umění padl na kamennou podlahu jako špaček s takovou silou, že si mohl vymknout rameno. Pak několika dalších slovech Tureckého rytíře, pronesených poněkud chabým hlasem, a prohlášení, že svede boj se Svatým Jiřím a celou jeho družinou, vchází se vši nádherou samotný Svatý Jiří a začíná slavnou tirádou –

*A jsem tu – chrabrý svatý Jiří,
můj meč i kopí na tě míří,
draka jsem skolil úsilím až nadlidským,
svou dceru dal mi za to vladař egyptský,
Kdopak tu na mě troufá si
když meč svůj rázně vytasím?*

To byl ten kluk, který Eustacii poznal jako první, a když ona teď jako Turek odpověděla s případnou vzpurností a ihned se pustila do souboje, mladík si dával obzvláštní pozor, aby s mečem zacházel jemně. Zraněný rytíř podle pokynů scénáře padne na jedno koleno. Načež přijde řada na Doktora, který mu nabídne doušek z té lahvičky, co si nosí s sebou, v boji se pokračuje a Turek postupně klesá, až je zcela přemožen – a klade smrti v tomhle ctihodném dramatu takový odpor, jako se to o něm povídá i dnes.

Tohle postupné padání na podlahu bylo vlastně jedním důvodem, proč si Eustacie řekla, že by jí role Tureckého rytíře vyhovovala nejvíc. Příímý pád z pozice vzpřímené do ležmé, kterým končily jiné bojující postavy, nebyl ani elegantní, ani slušnou formou pro dívku. Ale umřít jako Turek, s tím tvrdošíjným odporem, šlo lehko.

Eustacie teď tedy patřila k řadě zabitých, třebaže neležela na podlaze, neboť se jí podařilo padnout do sesuté polohy u hodin, takže měla podepřenou hlavu. Ve hře dále pokračovali Svatý Jiří, Saracén, Doktor a „ježíšek“, a protože Eustacie dál neměla co na práci, poprvé měla možnost v klidu se podívat po svém okolí a zkusit hledat toho, kdo ji sem přilákal.

VI.

Ti dva stojí tváří v tvář

Místnost upravili pro tanec, a velký dubový stůl se tudíž octl až u krbu, takže mu dělal jakousi předprseň. Na obou koncích, za ním a v koutě s topeništěm stáli pak ve skupinkách hosté, mnozí z nich začervenali a zadýchaní, mezi kterými Eustacie zběžně rozpoznala některé zámožné osoby z míst za vřesovištěm. Thomasinu, jak také očekávala, nebylo nikde vidět, a Eustacie si vzpomněla, že zvenčí viděla světlo nahoře – zřejmě v okně Thomasinina pokoje. Ze židle umístěné ve výklenku komína vyčuhoval nos, brada, ruce, kolena a špičky nohou, kteréžto tělesné součásti patřily dědovi Cantleovi, jenž občas pomáhal paní Yeobrightové na zahradě, a byl tudíž mezi pozvanými. Ze sopky drnů před ním vycházel kouř, proplétal se po hranách kouta topeniště, narazil na bedničku se solí a pak se vytratil mezi vepřovými bučky pověšenými v komíně.

Brzy upoutala její upřený pohled jiná část místnosti. Na druhé straně komína stál nutný doplněk topeniště takto otevřeného, odkud pouze silný vítr dokáže odvádět kouř – dřevěná lavice s opěradlem a truhlou pod sedadlem. Topeništi těchto krbů s komínem plným dutin slouží stejně tak jako řada stromů na východě pozemku vystavenému povětrnostním podmínkám, či severní zeď zahradě. Za lavicí svíčky prskají, kadeře vlají, mladé ženy se chvějí a starci kýchají. Uvnitř je ráj. Ani náznak průvanu, záda sedících jsou tak teplá jako jejich tváře a ty, kdo obsadí tato místa, příjemné teplo ponouká k písničkám a starým povídkám, zrovna tak jako rostou melouny na rostlinách v pařeništi.

Eustacii však nezajímali ti, kdo seděli na lavici. Na tmavém dřevu nad ní se zřetelně rýsovala tvář. Ten, komu patřila, se opíral o vzdálenější konec lavice a byl to Clement Yeobright, neboli Clym, jak mu tady říkali, věděla, že to nemůže být nikdo jiný. Celý obraz měl tak padesát centimetrů na šířku, ale pronikavost Rembrandta.

Podivná síla vzezření toho člověka spočívala v tom, že třebaže ho bylo vidět celého, ten, kdo ho pozoroval, uvědomoval si pouze jeho tvář.

Pro člověka středního věku to byl obličej mladého muže, třebaže mladík by tu stěží hledal nutně nějaký pojem nezralosti. Byla to vlastně tvář, která nevyjadřuje ani tak tolik a tolik let jakožto svůj věk, jako spíše tolik a tolik zkušenosti jako svůj zdroj. Počet svých roků mohli úměrně shrnout Jared a Mahalalel a ti ostatní předpoptopní mudrci, ale věk moderního člověka by se měl měřit intenzitou jeho historie.

Tvář měla pěkný, dokonce skvělý tvar. Ale mysl uvnitř ji začínala užívat jako cvičnou tabulku, na níž se promítaly zvláštnosti jeho duševních pochodů. Krása zde obsažená bude brzy nemilosrdně přemožena svým parazitem, myšlením, které se zrovna tak dobře mohlo živit na nějakém obyčejnějším zevnějšku, na němž nebylo co pokazit. Kdyby byla nebesa ušetřila Yeobrighta únavného návyku meditovat, byli by lidé o něm řekli „hezký muž“. Kdyby se jeho mozek vyvíjel pod ostřejšími rysy, byli by řekli „přemýšlivý muž“. Avšak na vnější symetrii cizopasila vnitřní zanícenost, a to mu doávalo výjimečného vzhledu.

Tak se stávalo, že lidé, kteří ho zpočátku pouze uzřeli, skončili jeho zevrubným pozorováním. V jeho vzhledu bylo možno číst významy. Aniž byl myšlením přímo unaven, vykazoval jisté známky odvozené z pozorování svého okolí, které často nacházíme u mužů po čtyřech či pěti letech úsilí, jež následují po ukončení nezralého věku. Už na něm bylo vidět, že myšlení je nemoc těla, a nepřímou poskytoval důkaz o tom, že ideální fyzická krása je neslučitelná s citovým vývojem a plným uvědomováním si složitosti věcí. Zář duše musí žít olej života, byť je ho již fyzický nedostatek, a zde se začalo smutně projevovat, jak to vypadá, když jsou na jediný zdroj dva požadavky.

Tváří v tvář určitým mužům filosof lituje, že myslitelé jsou smrtelní, umělec želí toho, že smrtelníci musí myslet. Takže pokud by

kriticky pozorovali Yeobrighta, každý z nich by ze svého úhlu pohledu odsoudil tu vzájemně působící ničivou závislost ducha a těla.

Pokud jde o jeho výraz, dá se říci, že shlížel na svět s veselostí snažící se ne zcela úspěšně odolávat depresi zvnějšku. Ten pohled dával tušit osamocenost, ale odhaloval ještě něco víc. Jak už to u bystrých povah bývá, božstvo, které leží potupně svázané někde uvnitř pomíjivé lidské schránky, z něj vyzařovalo jako paprsek.

Na Eustacii to mělo hmatatelný účín. Vzrušení, k němuž se dopracovala předem, by bylo způsobilo, že by podlehla vlivu i toho nejobyčejnějšího muže. Yeobrightův zjev ji však rozrušil.

Hra skončila: Saracénovi usekli hlavu a svatý Jiří tu stál jako vítěz. Nikdo to nekomentoval o nic víc, než by mluvili o růstu hub na podzim či sněženek na jaře. Vzali ten kus tak flegmaticky jako herci svoje hraní. Byla to jistá fáze veselí, již se přirozeně muselo projít každé vánoce, a nebylo k tomu co dodat.

Zazpívali tklivý popěvek, který následuje po hře a během něhož všichni mrtví zase tiše a hrůzně vstanou jako duchové Napoleono-vých vojáků v Půlnoční přehlídce. Poté se otevřely dveře a na prahu se objevil Fairway doprovázen Christianem a ještě někým. Čekali venku, až hra skončí, tak jako herci čekali, až skončí tanec.

„Pojďte dál, pojd'te dál,“ vítala je paní Yeobrightová, a Clym jim vyšel naproti. „Jak to, že jdete tak pozdě? Děda Cantle už je tu hezkou chvíli a my jsme si mysleli, že přijdete s ním, když bydlíte tak blízko.“

„Byl bych přišel dřív,“ začal Fairway a zarazil se, protože hledal hřebík na stropním trámu, kam by si pověsil klobouk, ale když zjistil, že na jeho obvyklém visí jmelí a všechny hřebíky na zdech jsou ověncené snítkami cesmíny, zbavil se konečně klobouku tím, že ho opatrně umístil mezi krabici na svíčky a vršek stojacích hodin. „Přišel bych dřív, madam,“ dokončil už vyrovnaněji, „ale vím, jak to na večírcích chodí, a jak nikdy není v ten čas v domě dost místa, tak jsem si řekl, že přijdu, až se trochu usadíte.“

„A já jsem si to taky tak řek, paní Yeobrightová,“ povídá Christian vážně, „ale otec byl tak hrr, že ani nemyslel na slušný vychová-

ní a odešel z domu, ještě než se setmělo. Povídal jsem mu, že se to nesluší, aby takhle starej člověk chodil tak časně, ale to máte, jak když hrách na stěnu hází.“

„Jdi ty! Nebudu přece čekat, až bude půlka zábavy pryč! Když se něco děje, nic mě nezadrží!“ halekal děda Cantle od krbu.

Fairway mezitím skončil s kritickým ohledáváním Yeobrighta. „Asi mi nebudete věřit,“ otočil se k ostatním v místnosti, „ale kdybych tohohle pána potkal někde mimo tenhle dům, ani bych ho nepoznal: že se ale změnil!“

„Ty ses taky změnil, Timothy, a myslím k lepšímu,“ řekl Yeobright, když si prohlédl Fairwaye.

„Pane Yeobright, mrkněte se taky na mě. Já se přece taky změnil k lepšímu, ne?“ vyzval ho děda Cantle, zvedl se a postavil asi dvacet centimetrů od Clyma, aby si ho mohl skutečně pořádně prohlédnout.

„Taky že to uděláme,“ odpověděl Fairway, vzal svíčku, a jak přejížděl jejím světlem po dědově tváři, předmět jeho pozorování se tím svitem a radostným úsměvem celý rozzářil a mladicky ošíval.

„Vy jste se moc nezměnil,“ usoudil Yeobright.

„Jestli je tu nějaký rozdíl, tak děda spíš omlád,“ přidal Faiiway rozhodně.

„Na tom ovšem nemám žádnou zásluhu, a taky na to nejsem pyšnej,“ prohlásil ten potěšený kmet. „Ale z těch mejch náladiček mě hned tak něco nevyléčí, to tu musím doznat. Ano, Cantle byl vždycky takovej, jak všichni víme. Ale vedle vás jsem úplně nic, pane Clyme.“

„To jsme všichni,“ pronesl Humphrey tichým, notně obdivným tónem, který neměl dolehnout ke všem uším.

„Teda vážně, těžko by se tu vedle něj postavil nějaký druhý nebo třetí, nebejt toho, že jsem sloužil u Fešáků (jak nám tehdá říkali, poněvác jsme byli pěkný štramáci),“ dodal děda Cantle. „A i tak vypadáme vedle něj všici tak trochu ošuntěle. Ale ve čtvrtém roce prej nebylo většího fešáka než já v celým jižním Wessexu, když jsem si to hasil kolem výkladů s celou naší kumpánií ten den, co jsme vyrazili

z Budmouthu, protože se myslelo, že Bonapart se vylodil za mysem. Rovnej jak jedle, s puškou a bajonetem, a což teprv ty kamaše a ten stojáček ostrej jak břitva a všeccka výstroj, co se blyštila jak zlato! Ba, ba, sousedé, věru pěkněj pohled na mě byl, když jsem vojančil. Měli jste mě vidět ve čtvrtým!”

„Pan Clym je postavou spíš matce do rodu, zaplat’ pámbu,“ řekl Timothy. „Však jsem znal dobře její bratry. Nikdá nebylo v celým jižním Wessexu potřeba delších rakví, a to se ještě říká, že George tam musel ležet s kapánek pokrčenýma kolenama.“

„Kdepak jsou jaký rakve?“ tázal se Christian a přistoupil blíž. „Zjevil se někomu nějakěj jejich duch, pane Fairway?”

„Ale kdepak. Slyšíš to, co se ti honí hlavou, Christiane, vzmuž se, prosím tě,“ vyčínil mu Timothy.

„Ano,“ souhlasil Christian. „Ale teď si vzpomínám, že můj stín byl včera večer zrovínka jak rakev. Co to asi znamená, když máte stín jak rakev, sousedi? Není to snad nic, čeho by se člověk měl bát?”

„Bát, ne!“ odpověděl děda. „Na mou duši, že já se nikdy nebál ničeho, krom Bonaparta, jináč bych nebyl takovej voják. Ano, je to ukrutná škoda, že jste mě neviděli ve čtvrtým!”

To už se herci chystali k odchodu, paní Yeobrightová je však zarazila a pozvala, aby se posadili a dali si něco k jídlu. S tímto pozváním „ježíšek“ jménem jich všech ochotně souhlasil.

Eustacie byla ráda, že má příležitost zůstat tu o něco déle. Studená a mrazivá noc venku jí přišla dvojnásob chladná. Ale otálení mělo také svoje problémy. Protože ve větší místnosti už nebylo dost prostoru, postavila paní Yeobrightová pro herce lavici, která sahala z pokoje až do spižírny. Tam se usadili v řadě vedle sebe a dveře zůstaly otevřené. Paní Yeobrightová pak zašeptala pár slov synovi, který přešel přes pokoj ke dveřím do spižírny, přičemž cestou hlavou vrazil do jmelí. Přinesl hercům hovězí pečení a chleba, koláč, pečivo, medovinu a bezinkové víno, protože obsluhu obstarával on sám s matkou, aby si služka mohla posedět jako host. Herci si sundali helmice a začali jíst a pít.

„Ale ty si taky něco dáš, ne?“ oslovil Clym Tureckého rytíře, když stál před tím válečníkem s podnosem v ruce. Odmítla, ponechala si na sobě převlek a mezi stuhami, které jí zakrývaly tvář, probleskovaly jen jiskřičky jejích očí.

„Ne, nic, děkuji,“ odpověděla Eustacie.

„Je to ještě mládě,“ vysvětlil Saracén omluvně, „musíte mu to odpustit. Nepatří k naší staré skupině, přidal se k nám, protože ten druhý nemohl přijít.“

„Ale něco si přece vezme, ne?“ naléhal Yeobright. „Dej si sklenku medoviny nebo bezinkového vína.“

„Ano, to bys mohl zkusit,“ řekl Saracén. „Proti zimě, až zas půjdeme domů.“

Třebaže Eustacie nemohla jíst, aniž by odkryla svou tvář, pít mohla pod maskou docela snadno. Bezinkové víno bylo tedy přijato a sklenka zmizela pod fáborky.

Během tohoto výstupu měla Eustacie chvílemi napůl pochybnosti o neochvějnosti svého postavení, ale přesto ji naplňovalo náramnou radostí. To, že jí, ale vlastně ne jí, ale nějaké imaginární postavě, prokazoval pozornosti první muž, jehož kdy byla ochotna zbožňovat, nepopsatelně komplikovalo její pocity. Milovala ho zčásti proto, že tady v tom prostředí byl výjimkou, zčásti proto, že se odhodlala ho milovat, ale hlavně proto, že zoufale potřebovala někoho milovat, poté co se unavila Wildevem. Tím, že uvěřila, že ho musí milovat, ať chce či nechce, byla pod vlivem podobným tomu, jež působil na druhého lorda Lyttletona a jiné osoby, které si vysnily, že určitého dne zemřou, a tlakem morbidní představivosti toho dosáhli. Nechte dívku přiznat, že se v určitou hodinu a na určitém místě dokáže do někoho beznadějně zamilovat, a je to skoro dokonáno.

Dávalo snad něco Yeobrightovi tušit pohlaví osoby pod tím fantastickým převlekem, to, jak dalekosáhlých citů je schopna a jak dalekosáhlé city může vyvolávat v jiných a jak daleko přesahuje její obzor obzor těch ostatních ve skupině? Když se převlečená Královna lásky objevila před Aeneem, její zjev doprovázela nadpřirozená vůně a prozrazovala její vlastnosti. Jestli kdy city pozemské ženy

vyzařovaly něco tak tajemného na jejich předmět, muselo to vyjevit Yeobrightovi Eustaciinu přítomnost nyní. Podíval se na ni toužebně, a pak jako by upadl do snění a zapomněl, na co se dívá. Ta chvilka pominula, šel dál a Eustacie srkala víno, aniž věděla, co pije. Muž, pro něhož se předem rozhodla pěstovat svou lásku, vstoupil do malé místnosti a prošel až na druhý konec.

Herci, jak už bylo řečeno, seděli na lavici, jejíž jeden konec zasahoval až do malé místnosti, či spižírny, pro nedostatek prostoru ve velké místnosti. Eustacie si částečně z ostychu vybrala místo uprostřed, takže viděla jak dovnitř spižírny, tak do místnosti s hosty. Když Clym zašel do spíže, v šeru, které tam převládalo, ho sledovala očima. Na druhém konci byly dveře, které právě když se je chystal otevřít, otevřel někdo jiný zvenčí, a dovnitř proniklo světlo.

Ta osoba byla Thomasina se svíčkou, s napjatým výrazem ve tváři, bledá a zajímavá. Yeobright byl zjevně rád, že ji vidí, a stiskl jí ruku. „Tak je to dobře, Tamsinko,“ řekl jí srdečně, jako by se jejím zjevem vzpamatoval, „přece ses rozhodla přijít. Jsem moc rád.“

„Pst – to ne,“ odpověděla rychle. „Přišla jsem ti něco říct.“

„Ale proč nepůjdeš sem k nám?“

„Nemohu. Nebo aspoň radši bych tam nešla. Není mi moc dobře a budeme mít ještě dostatek času pohromadě, když jsi teď doma na dlouhou dovolenou.“

„Bez tebe mě to tak netěší. Opravdu jsi nemocná?“

„Jen trochu, bratrátku – tady,“ řekla a lehce máchla rukou kolem svého srdce.

„Á, možná matka měla dnes večer ještě někoho pozvat?“

„Ne, to opravdu ne. Přišla jsem dolů, Clyme, jen proto, abych tě poprosila –“ V tu chvíli šel za ní dveřmi do pokoje za nimi, a když se zavřely, Eustacie a herec vedle ní, jako jediný další svědek výstupu, neviděli a neslyšeli už vůbec nic.

Eustacii se nahnulo horko do tváří a do hlavy. Okamžitě uhodla, že Clym, který byl doma zatím jen těch pár dní, ještě nebyl seznámen s Thomasininou trapnou situací, co se týče Wildevea, a protože

ji viděl žít, tak jako žila, než odešel z domova, pochopitelně nic netušil.

V tom okamžiku pocítila Eustacie k Thomasině prudkou žárlivost. I když zatím třeba ještě Thomasina chová něžné city k jinému, jak dlouho asi tak mohou vydržet, když je tu zavřená s tímhle zájímavým a zcestovalým bratrancem? Nedalo se odhadnout, jaká náklonnost možná už brzy vznikne mezi těmi dvěma, když budou neustále ve společnosti jeden druhého, a nic nablízku je od toho nebude rušit. Clymova chlapecká láska třeba ochabla, ale snadno ji lze znovu oživit.

Eustacii sužovaly její vlastní spekulace. Jaká škoda, že tu sedí takhle vymóděná, když jiná se může ukazovat ve vší kráse! Kdyby byla věděla, co všechno s sebou může tohle setkání přinést, byla by se třeba na hlavu postavila, aby se sem dostala ve své přirozené podobě. Moc její tváře takhle byla ztracená, kouzlo jejích citů zastřeno, její koketérie nemohla vůbec nikoho nadchnout, nezbývalo jí nic než hlas; měla pocit ztracené ozvěny. „Nikdo si mě tady neváží,“ řekla si. Přehlédla tu skutečnost, že když sem přišla jako kluk mezi jinými, budou s ní také jako s chlapcem zacházet. Byla celou situací tak rozcitlivělá, že tu urážku, byť si ji sama přivodila, nedokázala pominout jako neúmyslnou.

Ženy v šaškovském odění už pro sebe lecčeho dosáhly. Nemusíme hledět tak vysoko, jako se octla jistá krásná představitelka Polly Peachumové na začátku minulého století, či jiná, která ztělesnila Lydii Languishovou na počátku tohoto, ale celé řady jich dosáhly alespoň počátečního uspokojení získáním lásky, téměř kde chtěly. Avšak Tureckému rytíři byla odmítnuta dokonce i taková příležitost, skrze ty třepotající se fáborky, jež se Eustacie neodvážila odhrnout.

Yeobright se vrátil do místnosti bez sestřenice. Když se octl asi tak na metr od Eustacie, zarazil se, jako by ho znovu něco napadlo. Upřeně se na ni zadíval. Znepokojeně uhnula pohledem a napadlo ji, jak dlouho bude ještě tenhle očistec trvat. Otálel pár vteřin a pak šel dál.

Jisté horoucí ženy si na sebe láskou instinktivně přivolávají zklamání. Svářejší se pocity lásky, strachu a hanby způsobily, že se Eustacie octla ve stavu nejnepříjemnějších rozpaků. Její velkou bezprostřední touhou byl únik. Ostatní herci zjevně nijak s odchodem nespěchali, zašeptala tedy hochovi, který seděl vedle ní, že by na ně raději počkala venku, vytratila se co možná nepozorovaně ke dveřím, otevřela je a vyklouzla ven.

Pokojná, opuštěná scénérie ji uklidnila. Popošla k plaňkovému plotu, opřela se o něj a dívala se na měsíc. Stála tam tak jen chvíli, když se dveře opět otevřely. Eustacie se domnívala, že uvidí zbylé herce, a otočila se. Avšak ne – Clym Yeobright vyšel tak tiše jako ona a zavřel za sebou.

Popošel k ní a zastavil se. „Mám takový divný pocit,“ řekl, „a rád bych se vás na něco zeptal. Jste žena – nebo se mýlím?“

„Jsem žena.“

Se zájmem na ní spočinul pohledem. „Hrají dneska dívky často? Dřív to tak nebývalo.“

„Ne, nehrají.“

„A proč jste to udělala?“

„Připadalo mi, že by to mohlo být vzrušující, a taky proto, abych zahнала depresi,“ řekla potichu.

„Co vás deprimuje?“

„Život.“

„To je důvod k depresi, s kterým musí spousta lidí žít.“

„Ano.“

Nastalo dlouhé ticho. „A našla jste tu vzrušení?“ zeptal se Clym konečně.

„Možná zrovna teď.“

„Takže vás zlobí, že se na to přišlo?“

„Ano, i když jsem si myslela, že se to může stát.“

„Byl bych s radostí pozval na náš večírek, kdybych byl věděl, že chcete přijít. Znali jsme se, když jsem byl mladší?“

„Ne.“

„Nepůjdete znovu dovnitř a nezdržíte se?“

„Ne, nepřeju si, aby mě poznalo víc lidí.“

„Já to nikomu neřeknu.“ Na chvíli se zamyslel a pak jemně dodal: „Už vás nebudu otravovat. Je to podivné seznámení a nebudu se vás ptát, proč tu vzdělaná žena hrála tuhle roli.“

Ona nenabídla vysvětlení, v které zřejmě doufal, a popřál jí tedy dobrou noc, obešel dům na druhou stranu a tam ještě nějakou dobu chodil sem a tam, než opět vstoupil dovnitř.

Eustacie, rozpálená vnitřním žárem, nemohla po tomhle na své spolčníky už čekat. Odhodila si fáborky z obličeje, otevřela branku a vyrazila na vřesoviště. Nespěchala. Dědeček už byl touhle dobou v posteli, protože za měsíčních nocí chodila po kopcích tak často, že už si jejích odchodů a příchodů nevšímal, a protože si užíval po svém, nechal ji, aby dělala totéž. Teď ji zaměstnávala důležitější myšlenka, než aby už byla doma. Jestli je Yeobright jen trochu zvědavý, nepochybně si zjistí její jméno. A co pak? Nejdřív pocítila cosi jako radostný triumf nad tím, že její dobrodružství skončilo takhle, i když chvílemi ji to naopak zahanbovalo a červenala se. A pak ji neustále mrazilo při jiné úvaze: Jaký smysl má ta její snaha? V současném okamžiku byla pro Yeobrightovy úplně neznámý člověk. Nepodložená romantická aureola, jíž si obestřela toho muže, může skončit trápením. Jak jen mohla připustit, že se nechala takhle zaslepit úplně neznámým člověkem? A aby se její pohár hořkosti naplnil, je tu Thomasina, která s ním bude den za dnem žít v nebezpečné blízkosti, neboť se právě dozvěděla, že na rozdíl od její původní domněnky zůstane Yeobright doma delší dobu.

Dospěla k brance na Zamlženém vršku, ale než ji otevřela, otočila se a znovu se podívala na vřesoviště. Dešťová mohyla se tyčila nad kopci a ještě výš zářil měsíc. Ve vzduchu jiskřilo ticho a mráz. Výjev připomněl Eustacii okolnost, na kterou do té chvíle vůbec nevzpomněla. Slíbila Wildeveovi, že se s ním sejde ten večer v osm u Mohyly, aby mu dala konečnou odpověď na jeho prosbu, aby s ním odjela.

Ona sama stanovila den i hodinu. Nejspíš tam přišel, čekal v zimě a bylo to pro něj velké zklamání.

„No, tím líp: však mu to neublížilo,“ řekla si klidně. Wildeve měl v současné chvíli pro ni obrys slunce viděného přes zakouřené sklo a takovéhle věci vyslovovala víc než snadno.

Zůstala však hluboce zamyšlená, znovu se jí v hlavě vynořilo Thomasinino podmanivé jednání s bratrancem.

„Škoda že si Damona tehdy nevzala!“ litovala. „A byla by si ho vzala, nebýt mě! Kdybych jen byla věděla – kdybych jen byla věděla!“

Eustacie ještě jednou pozvedla své hluboké rozbouřené oči k měsíci, vydala ten svůj tragický vzdech, který se tolik podobal zachvění, a vstoupila do stínu střechy. V kůlně ze sebe shodila převlek, sbalila jej a odebrala se dovnitř do svého pokoje.

VII.

Spojenectví mezi krásou a podivínstvím

Přetrvávající lhostejnost starého kapitána k tomu, kam jeho vnučka chodí, jí ponechávaly volnost ptáčka, s kterou si dělala, co chtěla, leč stalo se, že zrovna příštího rána si vzal do hlavy, že se jí zeptá, kde byla večer tak dlouho.

„Jen jsem se šla podívat, co se kde děje, dědečku,“ řekla a dívala se přitom z okna s tou ospalou netečností, za níž se skrývalo tolik síly, kdykoli ji něco uvolnilo.

„Co se kde děje – člověk by řekl, že jsi jako ti frajeři, co jsem znával v .....“

„Je to tu takové opuštěné.“

„Ještě že je to tak. Kdybych žil ve městě, nedělal bych nic jiného, než tě hledal. Čekal jsem, že budeš samozřejmě doma, až se vrátím od Ženy.“

„Nebudu ti tajit, co jsem udělala. Chtěla jsem nějaké dobrodružství a šla jsem s herci. Zahrála jsem si Tureckého rytíře.“

„Ne, nepovídej! Ha, ha! Pane na nebi! To jsem od tebe nečekal, Eustacie.“

„Bylo to moje první představení a zcela jistě taky poslední. Tak teď jsem ti to prozradila – a měj na paměti, že je to tajemství.“

„Jistě. Ale Eustacie, tys přece – ha! ha! Krucipísek, před čtyřiceti lety bych z toho měl legraci! Ale pamatuj, víckrát ne, děvče. Choď si po vřesovišti ve dne v noci, jak chceš, jen abych neměl starost, ale v kalhotách ať tě nevidím!“

„Toho se nemusíš bát, dědo.“

Zde hovor ustal, neboť výchova Eustacie nikdy v přísnosti nepřesáhla takovýto dialog, a pokud byla někdy k něčemu dobrá, výsledku nebylo dosaženo za vysokou cenu. Její myšlenky se brzy odpouťaly od vlastní osoby, plná vášnivě a nepopsatelně touhy po tom,

pro něhož nesplývala ani s určitým jménem, vydala se na širou hnědavou divočinu kolem, nepokojná jako Achašveroš. Ušla asi tak půl míle od domova, když z úžlabiny kousek před sebou uviděla vystupovat zlověstnou červeň – matnou a žhnoucí jako plamen ve slunci, a uhodla, že to je Diggory Venn.

Když se farmáři, kteří si přáli zakoupit novou zásobu červenidla, dotazovali, kde najdou Venna, lidé jim odpovídali: „Na Egdonském vřesovišti“. Odpověď byla stejná den po dni. A protože Egdon obývali vřesožrouti a sekáči hlodaše, spíše než ovce a ovčáci, a pahorkatiny, kde se ti později jmenovaní nacházeli, bylo možno najít některé na sever, jiné na západ od Egdonu, jeho důvod pro to, že se tu utábořil jako Izrael na Siónu, nebyl zřejmý. Bylo to středové postavení, a občas se i hodilo. Ale prodej rudky nebyl prvořadou příčinou toho, že Diggory zůstával na vřesovišti, zejména když se rok chýlil ke konci a většina pocestných jako on se uchýlila do svých zimních stanovišť.

Eustacie se na osamělého muže podívala. Při jejich posledním setkání jí Wildeve řekl, že právě Venna mu předhazovala paní Yeobrightová jako muže, který je víc než ochoten nahradit ho v roli snoubence Thomasiny. Měl dokonalou postavu, mladý obličej pěkných rysů, chytré oči, byl velice bystrý a své materiální postavení mohl dokonce ještě zlepšit, kdyby chtěl. Ale přes tyto možnosti nebylo pravděpodobné, že by Thomasina přijala tohoto izmaelského tvora, dokud má vedle sebe bratrance, jako je Yeobright, a ne tak zcela lhostejného Wildevea. Eustacii netrvalo dlouho, než uhodla, že se chudák paní Yeobrightová v úzkostném strachu o budoucnost své neteře zmínila o tomto nápadníkovi, aby podnítila zájem druhého. Eustacie byla teď na straně Yeobrightů a přizpůsobila se duchu tetina přání.

„Dobré ráno, slečno,“ pozdravil ji rudkař, pozvedl čapku ze zaječiny a zjevně k ní z jejich minulého setkání nechoval žádnou zášť.

„Dobré ráno, rudkaři,“ odpověděla a ani se nenamáhala pozvednout k němu své oči. „Nevěděla jsem, že jste tak blízko. To tu máte taky vůz?“

Venn loktem ukázal k dolíku, který houština fialových šlahounů ostružiní porostla tak mohutně, že jej téměř kryla. Ostružiní, třebaže jinak nepoddajné, vytváří laskavé přístřeší na počátku zimy, protože shazuje své listí jako poslední z opadavých keřů. Za změní houštiny prosvítaly střecha a komín Vennovy maringotky.

„Vy tady teď bydlíte?“ zeptala se s větším zájmem.

„Ano, mám tu co dělat.“

„A není to tak docela jen prodej rudky?“

„Nemá to s tím nic společného.“

„Má to něco společného se slečnou Yeobrightovou?“

Její tvář jako by si říkala o příměří, a on proto otevřeně přiznal: „Ano, slečno, je to kvůli ní.“

„Kvůli vašemu budoucímu sňatku s ní?“

Venn se začervenál i pod zbarvením. „Nedělejte si ze mě legraci, slečno Vyeová,“ řekl.

„Není to pravda?“

„Jistěže ne.“

Utvrдила se tedy v přesvědčení, že rudkař je pro paní Yeobrightovou pouhým východiskem z nouze, a ještě k tomu nebyl zřejmě informován o povýšení do tohoto nezáviděníhodného postavení. „Jen mě to tak napadlo,“ řekla tiše a už se chtěla bez dalších řečí pustit dál, ale podívala se vpravo a/ uviděla bolestně známou postavu, jak se blíží serpentínami cestiček nahoru k místu, kde stála. Díky klikatosti cesty byl právě zády k nim. Rychle se rozhlédla, existoval jediný způsob, jak tomu muži uniknout. Otočila se k Vennovi a zeptala se: „Nechal byste mě pár minut odpočinout u vás ve voze? Tráva je na sezení moc mokrá.“

„Jistě, slečno, udělám vám tam místo.“

Následovala ho za houštinu k jeho příbytku na kolech, Venn do něj vlezl a postavil trojnožku hned do dveří.

„Nic lepšího vám nabídnout nemůžu,“ řekl, slezl dolů a odešel na cestu, kde zase začal kouřit svou dýmku a chodit sem a tam.

Eustacie skočila do vozu a posadila se na stoličku skrytá pohledu od cesty. Brzy uslyšela ještě jiné kroky než rudkařovy, ne moc přívě-

tivé „dobrý den“, kterým se ti dva pozdravili, když se míjeli, a pak postupné odezňívání kroků jednoho z nich ve směru dál. Eustacie natahovala krk, až uviděla vzdalující se záda a ramena, a na chvíli pocítila utrpení, ani nevěděla proč. Byl to ten nepříjemný pocit, který, pokud má proměněné srdce v sobě vůbec nějakou velkorysost, provází náhlé spatření kdysi milované osoby, kterou už nemáme rádi.

Když Eustacie seskočila na zem, aby pokračovala v cestě, rudkař k ní přistoupil. „To byl pan Wildeve, slečno, co šel kolem,“ oznámil jí pomalu a na tváři mu bylo vidět očekávání, že ji bude mrzet, že tam seděla neviděna.

„Ano, viděla jsem ho, jak jde nahoru,“ odpověděla Eustacie. „Proč mi to říkáte?“ Byla to odvážná otázka, uvážíme-li, že rudkař o její bývalé lásce věděl, ale svým nenápadným způsobem dokázala potlačovat názory těch, na nichž jí nesešlo.

„Jsem rád, že se takhle ptáte,“ odpověděl rudkař bez okolků. „A když to tak vezmu, souhlasí to s tím, co jsem viděl včera večer.“

„A copak to bylo?“ Eustacie už si přála odejít, ale chtěla to vědět.

„Pan Wildeve dlouhou dobu čekal na Dešťové mohyle na dámu, která nepřišla.“

„Zdá se, že vy jste čekal s ním?“

„Ano, já čekám pořád. Byl jsem rád, že ho to zklamalo. Bude tam znovu dneska večer.“

„A zase bude zklamaný. Popravdě řečeno, rudkaři, ta dáma nejenže nechce stát v cestě jeho sňatku s Thomasinou, ale velice ráda by ho i podpořila.“

Venn pocítil velký údiv nad tím doznáním, i když jej nedal najevo, takový projev může následovat po poznámce, která je pouze o jeden tah vzdálena očekávání, ale obvykle k němu nedochází, pokud jde o komplikované případy dvou tahů a více. „Máte pravdu, slečno,“ odpověděl.

„Jak víte, že pan Wildeve přijde na Dešťovou mohylu dnes večer znovu?“ zeptala se.

„Slyšel jsem ho, jak si to říká. Má už pěkný vztek.“

Eustacii se na chvíli objevilo ve tváři, co cítila, úzkostně k němu zvedla své hluboké, temné oči a zašeptala: „Kdybych jen věděla, co mám dělat. Nechci k němu být nezdvořilá, ale už si nepřeju se s ním setkat, a mám pár maličkostí, které bych mu chtěla vrátit.“

„Kdybyste je třeba chtěla poslat po mně, slečno, se vzkazem, že už s ním nechcete mluvit, udělám to pro vás ve vši tichosti. To by byl ten nejpoctivější způsob, jak byste mu dala vědět, co si myslíte.“

„Dobrá,“ řekla Eustacie. „Pojďte k našemu domu a já vám to přinesu ven.“

Šla dál, a protože cestička byla jen velice malý průsek v chundelatých křoviscích vřesoviště, rudkař šel přesně v jejích stopách. Už z dálky viděla, že kapitán je na výspě a dalekohledem přehlíží obzor, přikázala tedy Vennovi, aby počkal na místě, a sama vstoupila dovnitř.

Za deset minut se vrátila s balíčkem a dopisem, a když mu je dávala do ruky, zeptala se: „Proč to tak ochotně pro mě děláte?“

„Můžete se ještě ptát?“

„Nejspíš si myslíte, že tím nějak prospějete Thomasině. To pořád ještě tolik chcete pomoci tomu manželství?“

Venn byl trochu rozrušen. „Radši bych si ji byl vzal sám,“ odpověděl tiše. „Ale mám pocit, že jestli nemůže být šťastná bez něj, uctím povinnosti zadost a jako muž jí pomohu, aby ho získala.“

Eustacie se zvědavě zadívala na toho zvláštního muže, který tohle říkal. Jaká podivná láska, když ji netíží sobeckost, která je často hlavní součástí vášně, a někdy dokonce jedinou! Rudkařova nezištnost si tolik zasluhovala úcty, a nedosahovala jí pouze proto, že jí nebylo téměř rozumět, připadala jí téměř směšná.

„Takže máme konečně oba stejný názor,“ uzavřela.

„Ano,“ odpověděl Venn zasmušile. „Ale kdybyste mi laskavě řekla, slečno, proč vás Thomasina najednou tak zajímá, bylo by mi lehčeji. Je to tak náhlé a podivné.“

Eustacie byla zjevně v rozpacích. „To vám povědět nemůžu, rudkaři,“ odpověděla chladně.

Venn už nic neříkal. Strčil si dopis do kapsy, uklonil se jí a šel.

Znovu splynula Dešťová mohyla s nocí, když Wildeve vystupoval na svah u jejího úpatí. Jakmile dorazil nahoru, hned za ním, jakoby ze země, vyrostla postava. Byl to Eustaciin posel. Plácl Wildevea po rameni. Zapálený mladý hostinský a bývalý inženýr sebou škusnul, jako když se Ithurielovo kopí dotklo Satana.

„Schůzka je vždycky v osm, na tomto místě,“ řekl Venn, „a jsme tu – my tři.“

„My tři?“ zeptal se Wildeve a rychle se rozhlédl.

„Ano, vy a já a ona. Tohle je ona.“ Pozvedl dopis a balíček.

Wildeve si je udiveně vzal. „Nechápu tak docela, co to má znamenat,“ řekl. „Jak to, že jste sem přišel? To musí být nějaký omyl.“

„Vytasí se vám to, až si přečtete ten dopis. Mám tu lucernu.“ Rudkař škrtl, zapálil kousek lojové svíčky, kterou přinesl, a čepicí ji chránil proti větru.

„Kdo jste?“ zeptal se Wildeve, když si ve svitu svíčky všiml záhadné červeně svého společníka. „Vy jste ten rudkař, co jsem ho viděl dnes ráno na kopci – vlastně vy jste ten muž, který –“

„Přečtete si prosím ten dopis.“

„Kdybyste přišel od té druhé, nepřekvapilo by mě to,“ mumlal Wildeve, když otevřel dopis a dal se do čtení. Zvážněl.

Panu Wildeveovi.

Přemýšlela jsem a rozhodla jsem se jednou provždy, že už se dál nesmíme scházet. Čím víc o celé té věci uvažuji, tím víc jsem přesvědčená, že musíme naši známost ukončit. Kdybys mi celou dobu po ty dva roky byl věrný, měl bys teď důvod obvinít mě z bezcitnosti, ale jestliže v klidu zvážíš, co jsem musela vydržet, když jsi mě opustil, a jak trpně jsem snášela, když sis namlouval jinou, a nemíchala se do toho, uznáš, doufám, že mám právo ptát se svých vlastních citů, když ses ke mně zase vrátil. Že nejsou takové, jako bývaly, je třeba můj nedostatek, ale stěží mi ho můžeš vyčítat, když si vzpomeneš, jak jsi mě opustil kvůli Thomasině.

Ty drobnosti, které jsi mi daroval na začátku našeho přátelství, vrátím po tom, kdo přinese tenhle dopis.

Správně jsem ti je měla vrátit, hned když jsem se dozvěděla o tvém zasnoubení s ní.

EUSTACIE

Když dospěl Wildeve k podpisu, rozpaky, s nimiž četl první polovinu dopisu, přerostly v ponížení. „Dělají si ze mě blázný obě,“ řekl otráveně. „Víte, co je v tom dopise?“

Rudkař si broukal písničku.

„Nemůžete mi odpovědět?“ zeptal se Wildeve popuzeně.

„Ram-tam-tam-tam,“ zpíval si rudkař.

Wildeve se chvíli díval na zem vedle Vennových nohou, než dovolil svému zraku, aby se přesunul vzhůru na Diggoryho postavu, hlavu a tvář v záři svíčky. „Ha-ha! No, nejspíš si to zasloužím, když uvážím, jak jsem si s oběma pohrával,“ řekl konečně, sobě i Vennovi. „Ale nejpodivnější na tom všem je, ta největší podivnost je, že vy jdete takhle proti svým zájmům, a přinesete mi to.“

„Proti svým zájmům?“

„Jistě. Ve vašem zájmu bylo neudělat nic pro to, abych se šel zase dvořit Thomasině, když už vás přijala – nebo aspoň tak něco. Paní Yeobrightová říká, že si ji máte brát. Je to pravda, ne?“

„Pane na nebi! Už jsem to slyšel, ale nevěřil jsem tomu. Kdy to povídala?“

Wildeve si začal také pobrukovat jako předtím rudkař.

„Nevěřím tomu ani teď!“ vykřikl Venn.

„Ram-tam-tam-tam,“ zpíval si Wildeve.

„Že se umíme opičit!“ opovržlivě řekl Venn. „To si musíme vyjasnit. Půjdu rovnou za ní.“

Diggory se rázně vzdálil a Wildeve ho sledoval s čím dál tím menším posměchem, jako by to byl pouhý vřesožrout. Když už rudkaře nebylo vidět, Wildeve sám se pustil dolů a ponořil se do temné prolákliny údolí.

Ztratit obě ty ženy – on, kterého obě milovaly – byl příliš ironický výsledek, aby se to dalo vydržet. Může se teď zachránit už jen Tho-

masinou, a až se stane jejím mužem, Eustacie bude dlouho a trpce litovat, říkal si. Není divu, že si Wildeve, který nevěděl o novém muži na scéně, představoval, že Eustacie jen něco předstírá. Aby uvěřil, že ten dopis nebyl pouhým výsledkem nějaké momentální pohnutky, a vysoudil z něj, že se ho skutečně vzdala ve prospěch Thomasiny, byl by potřeboval předchozí znalost její proměny vlivem toho muže. Kdo měl vědět, že se stala velkorysou v hamižnosti po nové lásce, a protože prahla po bratranci, chovala se velkodušně k sestřenici? Že ve své dychtivosti zmocnit se jednoho ustoupila druhému?

Wildeve šel dál, rozhodnut rychle se oženit a mučit tak srdce pyšné dívky.

Mezitím se Diggory Venn vrátil ke své maringotce a zamyšleně tam stál s pohledem upřeným na kamínka. Otvírala se před ním nová vyhlídka. Ale jakkoli slibné mohly být názory paní Yeobrightové na něj jako na kandidáta na ruku její neteře, jedna podmínka byla nevyhnutelná pro svolení samotné Thomasiny, a tou bylo zanechání současného způsobu života. Tady neviděl tak velkou překážku.

Nemohl si dovolit čekat až do příštího dne, než Thomasinu navštíví a vyjeví jí podrobnosti svého plánu. Spěšně se pustil do očisty, z krabice vytáhl oblek ze sukna a asi za dvacet minut už stál před lucernou vozu jako člověk, jehož rudkařské povolání bylo vidět jen na jeho tváři, jejíž rumělkové stíny se nedaly smýt za jeden den. Venn zavřel dveře, zamkl je na visací zámek a vydal se k Blooms-End.

Došel k bílému tyčkovému plotu a chystal se otevřít branku, když se dveře domu otevřely a rychle zase zavřely. Dovnitř vklouzla ženská postava. Zároveň muž, který s tou ženou zřejmě stál před vchodem, vyrazil od domu a octl se Vennovi tváří v tvář. Byl to opět Wildeve.

„Že jste si ale pospíšil,“ povídá Diggory jízlivě.

„A vy jste se moc loudal, jak zjistíte,“ řekl Wildeve. „Klidně se zas můžete vrátit,“ řekl tišeji. „Přišel jsem si pro ni a dostal jsem ji. Dobrou noc, rudkaři!“ Načež Wildeve odkráčel.

Venn posmutněl, třebaže zatím nechoval příliš velké naděje. Skoro čtvrt hodiny stál nerozhodně u plotu. Pak popošel po cestičce, zaklepal na dveře a chtěl mluvit s paní Yeobrightovou.

Místo aby ho pozvala dál, vyšla sama na zápraží. Asi tak deset minut probíhal mezi nimi tichý, odměřený rozhovor. Když skončil, paní Yeobrightová se vrátila dovnitř a Venn smutně šel po svých vlastních stopách zpět na vřesoviště. Když znovu dorazil k vozu, rozsvítil lucernu a s netečnou tváří si zase začal svlékat svoje nejlepší šaty, až se za pár minut znovu objevil jako ten nepochybný a nenapravitelný rudkař, kterým se zdál předtím.

VIII.

V měkkém srdci se objevuje rozhodnost

Toho večera bylo uvnitř v domě v Blooms-End, i když útulném a příjemném, poněkud ticho. Clym Yeobright nebyl doma. Po vánočním večírku odjel na pár dní k příteli asi deset mil odtud.

Ten stín, který Venn viděl, jak odstupuje od Wildevea a rychle vchází do domu, byla Thomasina. Když vešla dovnitř, shodila plášť, do něhož byla jen ledabyle zahalená, a popošla k lampě za paní Yeobrightovou, která seděla u svého pracovního stolu přistrčeného k lavici s opěradlem, takže jeho část vybíhala do rohu s topeništěm.

„Nevidím ráda, když po setmění chodíš sama ven, Tamsin,“ řekla jí teta tiše, aniž vzhledla od práce.

„Byla jsem jen za dveřmi.“

„Ano?“ zeptala se paní Yeobrightová, kterou překvapila změna tónu v Thomasinině hlasu, a zadívala se na ni. Thomasině zčervenaly tváře ještě mnohem víc, než je mívala, než začalo její trápení, a v očích jí zajiskřilo.

„To klepal on,“ řekla.

„Myslela jsem si to.“

„Chce, aby svatba byla hned.“

„Ne snad! Cože – má najednou strach?“ Paní Yeobrightová si neteř zkoumavě prohlížela. „Proč nešel pan Wildeve dál?“

„Nechtěl. Říká, že ti jeho společnost není příjemná. Chtěl by svatbu pozítří, bez hostů a v kostele jeho farnosti – ne v našem.“

„Ale! A cos mu na to řekla?“

„Souhlasila jsem s tím,“ odpověděla Thomasina pevně. „Stala se ze mě praktická žena. Už nevěřím na pravou lásku. Vzala bych si ho za všech okolností od – od toho Clymova dopisu.“

Na košíčku se šitím paní Yeobrightové ležel dopis a po těchto slovech Thomasiny jej paní Yeobrightová znovu otevřela a tiše si už podesáté ten den přečetla: –

Co znamená ta hloupá historka, co si lidi povídají o Thomasině a panu Wildeveovi? Řekl bych o takovém skandálu, že je ponižující, kdyby tu byla ta nejmenší šance, že je to pravda. Jak mohlo dojít k takové nehorázné falši? Říká se, že člověk musí do cizích končin, aby se dozvěděl, co se děje doma, a mně se to zřejmě povedlo. Jistěže všude říkám, že to není pravda, je to velmi nepříjemné a zajímalo by mě, jak to mohlo vzniknout. Je přece směšné, že by nás dívka jako je Thomasina zahanbila tím, že se nechá ve svatební den pustit k vodě? Co udělala?

„Ano,“ řekla paní Yeobrightová smutně a odložila dopis. „Jestli myslíš, že se za něj můžeš vdát, udělej to. A jestli si pan Wildeve přeje, aby to bylo beze slávy, tak ať je to tak. Už s tím nic nenadělam, je to celé teď v tvých rukou. Moje moc nad tvým štěstím skončila ve chvíli, když jsi odešla z tohoto domu a odjela s ním do Anglebury.“ Pokračovala napůl trpce: „Skoro bych se mohla ptát, proč se mnou vůbec o té záležitosti mluvíš? Kdybys byla šla a vzala si ho a neřekla mi přitom ani slovo, sotva bych se mohla zlobit – protože prostě, chudinko, nemůžeš udělat nic lepšího.“

„Neříkej věci, které mi berou odvahu.“

„Máš pravdu, nebudu to dělat.“

„Nezastávám se ho, teto. Lidská povaha je slabá a já nejsem slepá, abych tvrdila, že je dokonalý. Myslela jsem si to, ale teď už ne. Ale vím, co mám dělat, a ty víš, že to vím. Doufám v to nejlepší.“

„Já taky a budu doufat dál,“ řekla na to paní Yeobrightová, vstala a políbila ji. „Takže ta svatba, jestli k ní dojde, bude dopoledne právě ten den, co se vrátí Clym?“

„Ano. Řekla jsem si, že by měla být za námi, než on se vrátí. Potom se mu budeš moct podívat do očí a já taky. Na tom, že jsme něco skrývaly, už nesejde.“

Paní Yeobrightová zamyšleně přikývla a vzápětí řekla: „Přeješ si, abych tě vedla do kostela? Jsem ochotná to podstoupit, víš, jestli si to přeješ, stejně tak jako jsem byla ochotná posledně. Když jsem jednou ohlášky zakázala, myslím, že alespoň tohle ti dlužím.“

„Myslím, že po tobě nebudu chtít, abys šla se mnou,“ odpověděla Thomasina neochotně, ale rozhodně. „Skoro jsem si jista, že by mi to bylo nepříjemné. Ať u toho radši jsou jen cizí lidé a nikdo z mých příbuzných. Radši bych to měla takhle. Nechci udělat nic, co by se mohlo dotknout tvé pověsti, a myslím, že by mi nebylo příjemné, kdybys tam byla, po tom, co se všechno stalo. Jsem jenom tvoje neteř a není nutné, aby sis se mnou dělala další starosti.“

„Takže nás porazil,“ řekla teta. „Připadá mi, že si s tebou takhle pohrával, aby se pomstil za to, že jsem ho ponížila, když jsem se proti němu nejdřív postavila.“

„Ale ne, teto,“ zašeptala Thomasina.

Už víc o tom nemluvily. Potom se ozvalo zaklepání Diggoryho Venna, a když se paní Yeobrightová vrátila po rozhovoru s ním před domem, jakoby mimochodem poznamenala: „Přišel si o tebe říct další nápadník.“

„Ne?“

„Ano, ten podivný mladík Venn.“

„Chtěl se mnou mluvit?“

„Ano, ale já mu na to řekla, že je příliš pozdě.“ Thomasina se bez slova zadívala do plamene svíčky. „Chudák Diggory!“ povzddechla si a pak se šla zabývat něčím jiným.

Příští den proběhl v mechanických přípravách a obě ženy se snažily se do nich co nejvíce ponořit, aby unikly citové stránce celé situace. Znovu našly pro Thomasinu něco na sebe a pár jiných věcí a často si vyměňovaly poznámky o domácích maličkostech, aby zaplašily jakoukoli neblahou předtuchu o jejím budoucím životě s Wildevem.

Stanovené ráno přišlo. S Wildevem bylo dohodnuto, že se s ní setká u kostela, aby se uchránili nepříjemným pohledům zvědavců, ke kterým by mohlo dojít, kdyby odcházeli spolu, tak jak bylo na venkově zvykem.

Teta a neteř stály spolu v ložnici, kde se nevěsta oblékala. Všude, kam proniklo, se Thomasině odráželo slunce na vlasech, které vždycky nosila zapletené. Zaplétala je podle kalendáře: čím důleži-

tější den, tím více bylo pramének v jejím copu. O normálních pracovních dnech je zaplétala po třech, v obyčejnou neděli po čtyřech, když šli vítat máj nebo... a podobně, zaplétala vlasy po pěti prameňech. Před léty už se rozhodla, že až se bude vdávat, splete si pramenů sedm. A dnes si je zapletla do sedmi.

„Říkala jsem si, že si nakonec vezmu ty modré hedvábné šaty,“ podotkla. „Mám přece svatbu, i když na ní může být něco smutného. Myslím tedy,“ dodala rychle, jako by chtěla poopravit jakýkoli mylný dojem, „ne smutného na ní samé, ale na tom zklamání a trápení, které předcházely.“

Paní Yeobrightová se nadechla způsobem, kterému by se dalo říci povzdech. „Skoro bych si přála, aby tu byl Clym,“ řekla. „Jistě, právě proto, že tu není, sis to takhle vybrala.“

„Zčásti. Měla jsem pocit, že jsem se nezachovala slušně, když jsem mu neřekla všechno, ale protože jsem to udělala, abych ho ušetřila smutku, řekla jsem si, že ten plán dovedu do konce a celé mu to vyložím, až už nebudou na obzoru mraky.“

„Jsi taková praktická ženuška,“ řekla paní Yeobrightová s úsměvem. „Kdybys tak ty a on – ne, nic takového. Tak, je devět hodin,“ zarazila se, když uslyšela zahvízdání a bimbání dole.

„Řekla jsem Damonovi, že vyrazím v devět,“ uvědomila si Thomasina a odspěchala z místnosti.

Teta vyšla za ní. Když přecházela Thomasina po krátké cestičce od domu k vrátkům, paní Yeobrightová se na ni váhavě zadívala a řekla: „Je to hanba nechat tě jít samotnou.“

„Je to nutné,“ odpověděla Thomasina.

„V každém případě,“ pokračovala teta s nucenou veselostí, „vás dneska odpoledne navštívím a přinesu koláč. Když se Clym do té doby vrátí, půjde třeba se mnou. Chci panu Wildeveovi ukázat, že vůči němu nechovám žádnou zášť. Zapomeňme na minulost. Tak, Bůh ti žehnej! Nevěřím na staré pověry, ale udělám to.“ Hodila za vzdalující se postavou dívky střevoček, ona se otočila, usmála se a šla dál.

Po dalších několika krocích se obrátila. „Volala jsi mě, teti?“ tázala se roztřeseně. „Sbohem!“

Jak se podívala na ustaranou, mokrou tvář paní Yeobrightové, zmocnil se jí neovládnutelný cit, teta popošla a ona se rozběhla zpátky k ní. „Tamsinko moje,“ řekla teta s pláčem, „pouštím tě nerada.“

„Já – já –“ začala Thomasina a také ji to přemohlo. Ale zarazila nával smutku, ještě jednou řekla sbohem a šla.

Pak viděla paní Yeobrightová, jak ta postavička prochází mezi drápavými keři hlodaše a zmenšuje se na cestě údolím – světlemodrý bod v ohromném poli hnědé, osamocený a, krom silou vlastní naděje, nechráněný.

Nebezpečí jí však nehrozilo z krajiny, ale od toho muže.

Doba, kterou Thomasina s Wildevem vybrali pro obřad, byla načasovaná tak, aby jí umožnila uniknout trapnému setkání s bratrancem Clymem, který se vracel téhož dopoledne. Doznat částečnou pravdu toho, co se doslechl, by bylo mučivé, dokud ta ponížující situace pramenící z té události zůstávala nenapravena. Až po druhé a úspěšné cestě k oltáři mohla zvednout hlavu a dokázat, že selhání v prvním případě bylo jen nešťastnou náhodou.

Ještě neuběhlo ani půl hodiny, co Thomasina z Blooms-End odešla, když se cestou po lukách vrátil z opačného směru Yeobright a vstoupil do domu.

„Posnídal jsem brzy,“ řekl matce, když se pozdravili. „Teď bych si už trochu něčeho dal.“

Posadili se k opakovanému jídlu a on pokračoval tichým, úzkostným hlasem, protože se zřejmě domníval, že Thomasina ještě nesešla dolů: „Co je to za povídačky, co jsem slyšel o Thomasině a panu Wildeveovi?“

„Je to v mnoha bodech pravda,“ odpověděla paní Yeobrightová klidně, „ale teď už je to doufám v pořádku.“ Pohlédla na hodiny.

„Opravdu?“

„Thomasina za ním dneska šla.“

Clym odstrčil snídani. „Takže tu byl nějaký skandál, a proto byla Thomasina taková divná. Z toho onemocněla?“

„Ano. Ale nebyl to skandál, jen neštěstí. Celé ti to vypovím, Clyme. Nesmíš se zlobit, ale musíš poslouchat a uvidíš, že co jsme udělaly, bylo to nejlepší.“

Pak mu převyprávěla, jak to všechno bylo. Než se vrátil z Paříže, věděl jen to, že mezi Thomasinou a Wildevem je nějaké pouto, které matka nejdřív neviděla ráda, ale později, díky Thomasinovým argumentům, začala chápat trochu příznivěji. Když mu teď řekla všechny podrobnosti, byl velice překvapený a rozrušený.

„A ona si vzala do hlavy, že by mělo být po svatbě, než se vrátíš,“ řekla paní Yeobrightová, „abyste se náhodou nesetkali a nebylo to celé velice trapné. Proto šla za ním, dohodli se, že se vezmou dnes ráno.“

„Ale já to nechápu,“ řekl Yeobright a zvedl se. „Není jí to vůbec podobné. Už je mi jasné, proč jsi mi nenapsala potom, co se tak nešťastně vrátila domů. Ale proč jsi mi nedala vědět, když se ta svatba chystala – tehdy poprvé?“

„No, tehdy jsem měla na ni zlost. Připadalo mi, že je tvrdohlavá, a když jsem zjistila, že ty pro ni nic neznamenáš, přísahala jsem si, že ona nebude znamenat nic pro tebe. Měla jsem pocit, že je nakonec jenom moje neteř, řekla jsem jí, že se může vdát, ale že se o to nebudu zajímat, a nebudu s tím ani otravovat tebe.“

„Nebylo by mě to otravovalo. Mami, to jsi neudělala dobře.“

„Myslela jsem, že by tě to mohlo vyvést z míry v práci a že bys kvůli tomu mohl třeba zahodit svoje místo nebo nějak poškodit svoje vyhlídky, tak jsem neřekla nic. Jistěže kdyby se byli tehdy rádně vzali, byla bych ti to řekla hned.“

„Jen považ, že Tamsin se vdává a my tu takhle sedíme!“

„Ano. Pokud nedojde zase k nějaké nešťastné náhodě, jako poprvé. A může se to stát, když uvážíme, že je to ten samý muž.“

„Ano, a já věřím, že se něco stane. Bylo to správné nechat ji jít? Co když je Wildeve opravdu špatný člověk?“

„Tak nepřijde a ona se zase vrátí domů.“

„Měla ses o to víc zajímat.“

„To nemá cenu říkat,“ odpověděla matka s netrpělivým smutným pohledem. „Nevíš, co jsme tady ty týdny prožily, Clyme. Nevíš, jaká je to hanba, něco takového pro ženu. Nevíš, kolik jsme probdély nocí a kolik skoro trpkých slov jsme si řekly od toho pátého listopadu. Doufám, že už nikdy nezažiju sedm takových týdnů. Tamsin nevystrčila nos z domu a já jsem se styděla pohlédnout lidem do tváře, a ty mi teď vyčítáš, že jsem jí dovolila udělat jedinou věc, která to celé trápení mohla napravit.“

„Ne,“ řekl pomalu. „Vlastně ti nic nevyčítám. Ale jen uvaž, jak náhlé mi to všechno připadá. Celou dobu jsem nic nevěděl, a zničehonic se mi řekne, že Tamsinka má dneska svatbu. No, nejspíš se nedalo dělat nic lepšího. Víš, mami,“ pokračoval po chvilce, jako by ho najednou zajímala vlastní historie, „že jsem si kdysi na Tamsinku myslel? Ano. Kluci dovedou být divní! A když jsem se vrátil a uviděl ji tentokrát, připadalo mi, že je na mě mnohem milejší než jindy, a docela mi to připomnělo ty staré časy, zvláště ten den, kdy jsme měli večírek a jí nebylo dobře. Nechovali jsme se krutě, že jsme ten večírek přesto pořádali?“

„Bylo to jedno. Už to tak bylo zařízené a nemělo cenu přidávat ještě víc chmur, než jich bylo i tak. Kdybychom začali tím, že se tu zavřem a povíme ti o Tamsinině trápení, nebylo by to zrovna pěkné uvítání.“

Clym dál přemýšlel. „Skoro bych si přál, abys ten večírek nebyla dělala,“ uzavřel, „a to i z jiných důvodů. Ale povím ti to za den, za dva. Teď musíme myslet na Tamsin.“

Upadli v mlčení. „Něco ti povím,“ ozval se znovu Yeobright, tónem, který naznačoval ještě nějaký dřímající cit. „Myslím, že od nás není hezké nechat Tamsin, aby se takhle vdávala, a ani jeden z nás tam nebyl, aby jí dodal odvahy a aby věděla, že nám na ní záleží. Nijak se nezostudila, ani neudělala nic, čím by si to zasloužila. Stačí už to, že je svatba takhle ve spěchu a bez slávy, a ještě my se tam neukážem. Na mou duši, vždyť je to hanba. Já půjdu.“

„Touhle dobou už je po ní,“ namítla matka s povzdechem, ledaže by měli zpoždění, nebo on -“

„Tak tam aspoň budu tak, abych je viděl vycházet. Nakonec nejsem tak docela rád, že to přede mnou tajila, mami. A napůl bych si přál, aby tam nepřišel!“

„A zničil jí pověst?“

„Nesmysl, to by Thomasinu nezničilo.“

Sebral klobouk a spěšně opustil dům. Paní Yeobrightová se tvářila dost nešťastně a bez hnutí seděla v hlubokém zamyšlení. Ale dlouho o samotě nezůstala. O pár minut později se Clym opět vrátil a spolu s ním přišel Diggory Venn.

„Zjistil jsem, že už bych to nestihl,“ oznámil Clym.

„Takže už je vdaná?“ zeptala se paní Yeobrightová a otočila k rudkaři tvář, na níž bylo vidět podivný zápas protichůdných přání.

Venn se uklonil. „Ano, je, madam.“

„Připadá mi to tak podivné,“ zamumlal Clym.

„Takže tentokrát ji nezklamal?“ dodala paní Yeobrightová.

„Ne. A její jméno je čisté. Pospíšil jsem si napřed, abych vám to pověděl, když jsem viděl, že tam nejste.“

„Jak to, že jste tam byl vy? Jak jste to věděl?“ zeptala se.

„Byl jsem tam poblíž a viděl jsem je, jak jdou dovnitř,“ řekl rudkař. „Wildevé přišel ke dveřím kostela na chlup přesně. Nečekal jsem to od něj.“ Nedodal, jak by mohl, že se tam poblíž nevyskytoval tak docela náhodou, že protože Wildevé znovu začal uplatňovat na Thomasinu své právo, Venn se s důkladností, která byla součástí jeho povahy, rozhodl být svědkem konce té epizody.

„Kdo tam byl?“ optala se paní Yeobrightová.

„Skoro nikdo. Stoupl jsem si pěkně stranou a ona mě neviděla.“ Rudkař promluvil zastřeným hlasem a díval se přitom do zahrady.

„Kdo ji vedl k oltáři?“

„Slečna Vyeová.“

„To je ale pozoruhodné! Slečna Vyeová! Asi to máme považovat za poctu, ne?“

„Kdo je slečna Vyeová?“ zeptal se Clym.

„Vnučka kapitána Vye ze Zamlženého vršku.“

„Pyšná dívka z Budmouthu,“ pokračovala paní Yeobrightová. „Ne tak docela podle mého gusta. Lidé říkají, že je to čarodějnice, ale to je samozřejmě absurdní.“

Rudkař si nechal pro sebe, že se s tou krásnou osobou zná, a taky to, že tam Eustacie byla, protože se pro ni stavil v souladu s tím, co slíbil, když se dozvěděl, že ke svatbě dojde. Řekl pouze: „Seděl jsem na hřbitovní zdi, když tam přišli, jeden odtud, druhý odjinud, a slečna Vyeová se tam procházela a dívala se na náhrobní kameny. Jak vešli dovnitř, šel jsem ke dveřím, protože jsem to chtěl vidět, když jsem ji tak dobře znal. Zul jsem si boty, abych nedělal hluk a šel jsem na ohoz. Tehdy jsem viděl, že kněz a písař už jsou tam.“

„Jak to, že s tím měla co do činění slečna Vyeová, když se tam jen procházela?“

„Protože tam nebyl nikdo jiný. Vešla do kostela těsně přede mnou, ale nešla nahoru. Než to začalo, kněz se rozhlédl, a protože ona byla jediná nablízku, pokynul jí a ona popošla dopředu. Když pak došlo na podpisy, zvedla si závojíček a podepsala se jako svědek, a Tamsin jí nejspíš za tu laskavost byla vděčná.“ Rudkař vyprávěl příběh zamyšleně, protože mu nešlo z mysli, jak Wildeve změnil barvu, když Eustacie zvedla hustý závojíček, pod kterým nebyla k poznání, a klidně se mu podívala do tváře. „A pak,“ řekl Diggory smutně, „jsem odešel, protože její historie jako Tamsin Yeobrightové se skončila.“

„Nabízela jsem se, že půjdu s ní,“ řekla paní Yeobrightová lítostivě. „Ale ona mi řekla, že to není nutné.“

„Už na tom nezáleží,“ řekl rudkař. „Konečně se dokonalo, co se mělo stát už tehdy, a Bůh jí seslal štěstí. Teď se s vámi rozloučím.“

Nasadil si čepici a odešel.

Od chvíle, kdy odešel od dveří paní Yeobrightové, rudkaře na Egdonském vřesovišti mnoho měsíců neviděli. Dočista zmizel. Příštího rána byl kout pod ostružiním, kde stával jeho vůz, prázdný jako

dřív a skoro tu po něm nezůstala stopa, kromě pár stébel slámy a trochy červenidla na trávě, kterou smyl už příští prudký déšť.

Zpráva o svatbě, kterou Diggory přinesl, sama o sobě pravdivá, postrádala jednu důležitou podrobnost, jež mu unikla, protože stál v kostele v určité vzdálenosti. Když se Thomasina rozechvěle podepisovala, Wildeve vyslal k Eustacii pohled, který jí jasně říkal: „Tak, to máš za trest.“ Odpověděla tiše – a on ani nevěděl, jak pravdivě – „Mýlíš se, činí mi to největší potěšení vidět ji tu dnes jako tvou ženu.“

KNIHA TŘETÍ
OKOUZLENÍ

I.

Moje mysl je mé království

Ve tváři Clyma Yeobrighta se v náznaku rýsovalo typické vzezření budoucnosti. Kdyby v umění bylo mělo následovat klasické období, jeho Feidias by patrně zpodobňoval takovéto tváře. Názor na život jako na věc, kterou je nutno vydržet, jenž nahradil potěšení z existence tak nápadné v raných civilizacích, musí nakonec vstoupit do ustrojení pokročilejších národů tak zjevně, že výraz tváře z toho plynoucí bude přijat jako nový umělecký výchozí bod. Lidé už teď mají pocit, že člověk, který žije, aniž hne brvou, či kdekoli na sobě dá znát duševní starost, je natolik vzdálen modernímu vnímání, že přestává být moderním typem. Fyzicky krásní muži – pýcha lidstva, když bylo mladé – jsou nyní téměř anachronismem, a nás napadá, zda za nějaký čas nebudou anachronismem také krásné ženy.

Pravdou zřejmě je to, že dlouhá řada staletí rozčarování už natrvalo vystřídala helénskou představu života, či jakkoli to chceme nazývat. Co Řekové pouze tušili, my už víme dobře, co si představoval jejich Aischylos, pociťují u nás už děti předškolního věku. To zastaralé libování si v obecném údělu je stále méně možné, když zjišťujeme nedostatky přírodních zákonů a vidíme, v jak obtížné situaci se člověk ocitl jejich působením.

Charakteristické rysy, vtělené do ideálů založených na tomto poznání, pravděpodobně budou příbuzné Yeobrightovým. Oko pozorovatele zaujala jeho tvář ne jako obraz, ale jako stránka, ne tím, čím byla, ale co v ní bylo poznamenáno. Jeho rysy byly přitažlivé ve světle symbolů, jako se zvuky ve skutečnosti běžné stávají přitažlivými v jazyce a jako se tvary ve skutečnosti jednoduché stávají zajímavými, když je napíšeme.

Byl to mládenec, od něhož se něco očekávalo. A dál si bylo možno představit cokoli. Zdálo se stejně pravděpodobné, že může originálním způsobem dosáhnout úspěchu, jako že to s ním originálním

způsobem může jít od desíti k pěti. Jediná absolutní jistota byla, že nezůstane stát na místě v prostředí, kde se narodil.

Takže když náhodou někomu ze sousedů uklouzlo jeho jméno, posluchač hned reagoval: „Á, Clym Yeobright: copak teď dělá?“ Když se lidé instinktivně ptají, co ten a ten dělá, máte pocit, že jde o člověka, u něhož byste jen tak nezjistili, že jako většina z nás nedělá nic zvláštního. Neurčitě se pociťuje, že zcela jistě dělá něco kromobyčejného, ať už v dobrém či ve zlém. A panuje oddaná naděje, že se mu daří dobře. Nebo tajná víra, že to asi pěkně packá. Asi tak půl tuctu blahobytných trhovců, kteří se pravidelně stavovali u Tiché ženy, když jeli kolem s vozy, si rádo o tom podebatovalo. Vlastně třebaže nebyli přímo z Egdonu, sotva se mohli tomu námětu vyhnout, když pobafávali z těch svých hliněných dýmek a oknem vyhlíželi na vřesoviště. Clym v chlapeckých letech do vřesoviště tak vrostl, že na ně stěží někdo mohl pohlédnout, aniž se mu v duchu nevybavil. A tak se toto téma hovoru objevovalo znovu a znovu: jestli bohatl a dělal si jméno, tím líp pro něj, jestli snad spěje ve světě spíše k tragické postavě, tím lépe pro příběh.

Pravdou je, že Yeobrightova sláva se šířila až nepřírozeně ještě předtím, než odešel z domova. „Je zlé, když vaše sláva předstihne vaše prostředky,“ řekl španělský jezuita Gracián. V šesti letech už se Clym ptal otázkou Písma: „Kdo byl první člověk, o němž se ví, že nosil kalhoty?“ a potlesk se ozýval až ze samého kraje vřesoviště. V sedmi namaloval bitvu u Waterloo pomocí pylu lilie zlatohlavé a šťávy černého rybízu, bez jakýchkoli vodových barev. Když dosáhl věku dvanácti let, znali ho takhle jako umělce a badatele v okruhu nejméně dvou mil. Člověk, jehož věhlas se šíří na vzdálenost tří čtyř tisíc metrů za dobu, kdy sláva jiných, podobně situovaných, urazí pouhých šest či osm set, musí nutně mít cosi do sebe. Možná, že Clymova sláva, podobně jako Homérova, dlužila cosi jeho životním náhodám, nicméně, slavný byl.

Vyrostl a v životě to neměl těžké. Rozvernost osudu, která způsobila, že Clive začínal jako písař, Gay jako pláteník, Keats jako chirurg a tisíc jiných tisícem jiných podivných způsobů, odsoudila to-

hoto nespoutaného a asketického hochy z vřesoviště k zaměstnání, jehož jedinou náplní bylo zabývat se těmi typickými symboly dopřávání si a marnivosti.

Není třeba vyjmenovávat podrobnosti této volby jeho zaměstnání. Když zemřel jeho otec, jeden šlechtic ze sousedství se laskavě uvolil poskytnout chlapci nějaký základ, a ten se uskutečnil formou jeho vyslání do Budmouthu. Yeobright si nijak nepřál tam jet, ale byl to jediný proveditelný začátek. Odtud odešel do Londýna, a odtamtud brzy poté do Paříže, kde zůstal až do nynějška.

Jelikož se od něj cosi čekalo, nebyl ještě doma ani tak dlouho a už vzbudil na vřesovišti velkou zvědavost, proč se tu vlastně dál zdržuje. Přírozená doba dovolené uplynula, a přesto setrval tady. V neděli ráno po tom týdnu, kdy měla Thomasina svatbu, se odehrávala debata na toto téma u stříhání vlasů probíhajícího před domem Fairwaye. V tuto denní dobu se zde vždycky prováděly holičské úkony, následovalo velké koupání obyvatel v poledne, po němž naopak následovalo velké nedělní oblékání o hodinu později. Na Egdomském vřesovišti nezačínala vlastní neděle dříve než kolem oběda, a i tak to byl poněkud nabouraný den.

Nedělní stříhání provozoval Fairway, oběť seděla bez kabátu na špalku před domem a sousedé kolem klevetili a netečně pozorovali, jak se lokýnek po ustřižení zmocňuje vítr a odlétají z dohledu do všech světových stran. V zimě v létě se opakoval stejný výjev, ledaže snad vítr foukal přespříliš, a to pak přemístili stoličku za roh. Kdybyste si snad stěžovali na zimu, jak tam tak sedíte bez čepice a bez kabátu, zatímco Fairway mezi cvakáním nůžek vykládá pravdivé historky, znamená to, že nejste mužský. Cuknout sebou, vykřiknout či pohnout svailem ve tváři při těch drobných bodnutích obdržených od toho nástroje, či při hmoždění krku hřebenem, by bylo považováno za hrubé porušení dobrých způsobů, uvážíme-li, že to Fairway dělal všechno zadarmo. Pro krvácení z temene v neděli odpoledne bylo naprosto dostačující vysvětlení: „Nechal jsem se ostříhat, víte.“

Hovor se stočil na Yeobrighta, když se v dálce před nimi ten mladý muž objevil a volnou procházkou přecházel vřesoviště.

„Člověk, kterýmu se daří jinde, by tu nebyl dva tři tejdny jen tak pro nic za nic,“ začal Fairway. „Něco má za lubem, dejte na mý slova.“

„No, krám s brilantama by si tu sotva otevřel,“ řekl Sam.

„Nevím, proč by si nechal poslat ty dvě těžký krabice, kdyby tu nemínil zůstat, a pámbu ví, co tu asi chce dělat.“

Než se mohli vyžívat v mnoha dalších dohadách, Yeobright se přiblížil, a když uviděl skupinku kolem střihání, zamířil k nim. Přikráčel, chvíli si je kriticky prohlížel, a pak bez dlouhého úvodu povídá: „Tak teď mě nechte hádat, o čem jste si to tu povídali.“

„Ale proč ne, když chcete,“ odpověděl Sam.

„O mně.“

„Teda, normálně by mi ani ve snu nenapadlo vám to říct, ale když už jste to pojmenoval, pane Yeobright, tak přiznávám, že jsme mluvili o vás. Divili jsme se, co vás může držet tady doma jako nákýho máminýho mazánka, když máte takovou reputaci jako obchodník – tak, to je ta pravda.“

„Povím vám to,“ řekl Yeobright nečekaně upřímně. „Nelituju té příležitosti. Vrátil jsem se domů, protože když se to vezme kolem a kolem, můžu být kapánek míň zbytečný tady než kdekoli jinde. Ale na to jsem přišel teprve nedávno. Když jsem tenkrát odešel z domova, myslel jsem si, že tohle místo nestojí za námahu. Myslel jsem si, že život, který tu vedeme, je opovrženíhodný. Boty si natíráme olejem místo černidlem, kabáty klepeme rákoskou, místo aby-chom je okartáčovali; je snad něco směšnějšího, říkal jsem si.“

„Však to tak je, tak to je!“

„Ne, ne – mýlíte se, není.“

„Odpusťte, ale měli jsme za to, že tak to myslíte.“

„Když jsem měnil názor, byla pro mě ta cesta, kterou jsem se ubíral, najednou skličující. Zjistil jsem, že se snažím být jako lidi, kteří se mnou nemají skoro nic společného. Usiloval jsem o to vyměnit jeden druh života za jiný, a přitom nebyl o nic lepší než ten, co jsem znal předtím. Byl prostě jen jiný.“

„Pravda a o hodně jiný,“ přisvědčil Fairway.

„Ano, Paříž musí být nádherný místo,“ povídá Humphrey. „Skvělý výklady, trubky, bubny, a tady jak vystrčíme nos, je věčně vítr a slota“

„Ale vy mi nerozumíte,“ dožadoval se Clym. „Všechno to bylo moc skličující. Ale ne tak skličující jako něco, čeho jsem si všiml potom – že moje práce je ta nejzahálčivější, nejzarmovnější a nejzženštilější, co kdy mužský dělal. To rozhodlo: řekl jsem si, že toho nechám a pokusím se dělat nějakou smysluplnou práci mezi lidmi, které znám nejlíp a kterým mohu nejvíc prospět. Přišel jsem domů – a svůj plán míním provést takhle: povedu školu co nejbliž u Egdonu, abych mohl chodit sem a po večerech učit u matky v domě. Ale nejdřív musím trochu studovat, abych měl správnou kvalifikaci. A teď, sousedé, musím jít.“

A Clym se znovu pustil přes vřesoviště.

„Nikdy se mu to nepovede,“ řekl Fairway. „Za pár tejdnu se naučí vidět věci jinak.“

„Je to od toho mladíka hezký,“ řekl jiný. „Ale co se týče mě, myslím, že si měl hledět svého.“

II.

Rozhodnutí působí zklamání

Yeobright lidstvo miloval. Žil v přesvědčení, že většině lidí chybí vědomosti, které by přinášely moudrost, a ne blahobyť. Přál si pozvednout vrstvu na úkor jednotlivců, spíše než jednotlivce na úkor vrstvy. A navíc, byl připraven učinit pro to okamžitě první oběť.

V přechodu od bukolického k intelektuálnímu životu jsou většinou dvě mezifáze, často jich je mnohem více, a jednou z těchto fází je téměř určité světská kariéra. Těžko si představíme bukolickou vyrovnanost, jak spěje k intelektuálním cílům, aniž by mezitím došlo k přechodné fázi cílů společenských. Yeobrightova místní zvláštnost byla v tom, že se sice snažil o vysoké myšlenky, ale přesto lpěl na obyčejném živobytí – dokonce v mnoha ohledech neotesaném a chudém živobytí – a na bratrství s šašky.

Byl takovým Janem Křtitelem, který si za svůj text zvolil zušlechťení, a ne pokání. Duševně byl v provinční budoucnosti, to jest v mnoha ohledech předstihoval městské myslitele své doby. Možná, že za hodně v tomto směru vděčil svému čilému životu v Paříži, kde se seznámil s etickými systémy populárními v té době.

V důsledku této relativní pokročilosti, bylo možno o Yeobrightovi říci, že nemá štěstí. Venkovský svět pro něj nedozrál. Člověk by měl předejít svou dobu jen částečně: předcházet dobu ve všech ohledech vlastního snažení ničí pověst. Kdyby byl Filipův bojechtivý syn intelektuálně na takové výši, že by se pokusil o civilizaci bez krveprolití, byl by dvakrát tak božským hrdinou, než se zdál, ale nikdo by nikdy neslyšel o nějakém Alexandrovi.

V zájmu pověsti by se měla snaha jít dopředu objevovat hlavně ve schopnosti zařizovat věci. Úspěšní propagátoři uspěli proto, že doktrína, kterou formulovali, byla v souhlase s tou, již jejich posluchači už nějakou dobu pociťovali, ale nebyli schopni si dát dohromady. Člověka, který obhájí estetické úsilí a opovrhne společen-

ským, pravděpodobně pochopí pouze vrstva, pro niž se společenské snahy staly mrtvou záležitostí. Mluvit v bukolickém světě o tom, že kultura by měla jít před luxusem, je sice hezké, ale je to snaha porušit následnost, na niž bylo lidstvo dlouho uvyklé. To, že Yeobright kázal egdonským poustevníkům, že se mohou povznést k vyrovnané moudrosti, aniž by prošli procesem materiálního obohacení se, nepostrádalo podobnost s vnucováním myšlenky Chaldejcům, že na vzestupu ze země k čistému empyreu není nutné nejdřív projít v cestě ležícím éterickým nebem.

Měl to Yeobright v hlavě v pořádku? Ne. Ten, kdo to má v hlavě v pořádku je člověk, který nemá žádné zvláštní předsudky, člověk, o němž můžeme bezpečně říci, že jeho mysl nikdy nezpůsobí, že by ho museli zavřít do blázince, mučit jako kacíře či ukřižovat jako rouhače. A že na druhé straně také nezpůsobí, že by mu lidé tleskali jako prorokovi, uctívali ho jako kněze, či ho velebili jako krále. Ten, kdo to má v hlavě v pořádku, je šťastný a průměrný. Tak vzniká poezie, kterou psal Rogers, malby Westa, státnictví Northe, duchovní pastýřství Tomlinea. Umožňuje mu to najít cestu k bohatství, dobře se připravit na likvidaci, odstoupit důstojně, umřít v pohodlí v posteli a dostat pak slušný pomník, který si mnozí takoví plně zaslужují. Kdyby to měl Yeobright v hlavě v pořádku, nikdy by nepřipustil, aby zahodil obchod kvůli prospěchu svých bližních.

Šel zpátky k domovu cestou necestou. Jestli někdo znal vřesoviště dobře, byl to Clym. Byl celý prostoupen jeho místy, jeho substancí, jeho vůněmi a pachy. Dalo by se o něm říci, že byl jeho produktem. Na něm se mu prvně otevřely oči, všechny první obrazy jeho paměti se mísily s jeho vzhledem, jeho vztah k životu jím byl zabarven, jeho hračkami byly pazourky a špičky kopí, které tam nacházel, a divil se, jak mohou kameny „narůst“ do takhle podivných tvarů, jeho květinami byly fialové zvonky a žlutý hlodaš, jeho zvířecím královstvím hadi a vřesožrouti, jeho společností lidé z vřesoviště. Kdybyste vzali všechny jednotlivé druhy nenávisti, které pociťovala vůči vřesovišti Eustacie Vyeová, a převedli je do druhů lásky, do-

stanete srdce Clyma. Jak šel, pohlížel na ten široký výhled před sebou, a měl radost.

Pro mnoho lidí byl Egdon místem, které vyklouzlo ze svého století před mnoha generacemi, aby se jako cosi neotesaného vetřelo do tohoto. Bylo to cosi zastaralého a málokdo měl chuť se jím zabývat. Jak by tomu také mohlo být jinak v době obdélkových polí, vyplétaných živých plotů a luk zavlažovaných podle plánu tak pravidelného, že o slunečném dni vypadaly jako stříbrné rošty? Farmář, který se na projížděce mohl usmívat na uměle zasetou travu, toužebně pohlížel na klíčící obilí a smutně vzdychat nad požranými listy tuřinu, se nad vzdálenou pahorkatinou vřesoviště pouze zamračil. Ale pokud šlo o Yeobrighta, když se podíval z výšin, kudy krácel, nemohl se barbarsky netěšit z toho, že některé snahy zušlechtit vřesoviště vydržely sice rok dva, ale pak znovu musely ustoupit kapradí a keřům hlodaše, které se vytrvale vracely.

Sestoupil do údolí a brzy došel k domovu v Blooms-End. Matka uštípovala suché listy z květín v oknech. Podívala se na něj, jako by nechápala smysl jeho dlouhého pobytu u ní, měla ten výraz na tváři už několik dní. Pochopil, že zvědavost, kterou projevila skupinka u stříhání, přerůstala u jeho matky ve starost. Ale nezeptala se přímo, ani tehdy, když příjezd jeho lodních kufrů dával tušit, že ji hned tak neopustí. Její mlčení si žádalo od něj vysvětlení více než slova.

„Už se do Paříže nevrátím, mami,“ řekl. „Alespoň ne tak, jak jsem tam byl. Nechal jsem toho obchodu.“

Paní Yeobrightová se k němu otočila bolestně překvapena. „Říkala jsem si, že něco není v pořádku, když přišly ty krabice. Pročpak jsi mi to neřekl dřív?“

„Měl jsem to udělat. Ale pochyboval jsem, jestli by tě můj plán potěšil. V několika bodech si sám nejsem jist. Hodlám začít úplně jinak.“

„Udivuje mě to, Clyme. Jak můžeš chtít ještě něco lepšího, než jsi měl tam?“

„Docela snadno. Ale nebude to nic lepšího v tom smyslu, jak si myslíš ty, nejspíš se tomu řekne horší. Ale to zaměstnání, co jsem

dělal, už nesnesu, a než umřu, chci udělat něco záslužného. Myslím, že to dokážu jako učitel – učitel chudých a nevzdělaných, abych je naučil, co je nikdo jiný neučí.“

„Po vši té námaze, kterou si s tebou jiní dali, abys dobře začal, když už by ti stačilo jen se toho dál držet, a dosáhl bys bohatství, řekneš, že budeš učit chudé. Ty tvoje bláznivé nápady tě zničí, Clyme.“

Paní Yeobrightová promluvila klidně, ale síla citu za jejími slovy byla příliš zjevná pro někoho, kdo ji znal tak dobře jako její syn. Neodpověděl. Ve tváři se mu zračila beznaděj z nepochopení, která se vloudí, když není možné namítajícímu podat logické vysvětlení, protože to je i za příznivých podmínek téměř příliš hrubým nástrojem k vyjádření složitosti věci.

Dál o tom nemluvili, dokud nepoobědvali. Pak matka začala, jako by od dopoledne neuběhla žádná doba. „Dělá mi starost, Clyme, že ses vrátil domů s takovými nápady. Neměla jsem ani tušení, že se chceš z vlastní vůle zahodit. Jistěže jsem si vždycky myslela, že půjdeš dál dopředu, jako všichni muži, – teda ti, kdo si toho označení zasluhují – když se jim dostalo dobrého začátku k tomu, aby uspěli.“

„Nemůžu jinak,“ odpověděl Clym rozrušeně. „Mami, já to honosné zaměstnání nenávidím. Ty mluvíš o mužích, co si mají za sloužit to označení, ale může snad nějaký muž mařit takhle čas takovým zženštilým způsobem, když vidí, že půlka světa jde k čertu, protože lidem chybí někdo, kdo by se do toho pořádně pustil a naučil je, jak se mají postavit té bídě, do které se narodili? Každé ráno vstávám a vidím, jak celé lidstvo sténá a v bolesti se dře, jak říká svatý Pavel, a přitom sám prodávám blyštivé tretky bohatým ženám a volnomyšlenkářkám s tituly, a přisluhuju těm nejhorším marnivostem – já, který mám zdraví a sílu na všechno. Celý rok jsem se tím v duchu trápil a výsledek je, že už to nemohu dál dělat.“

„Proč to nemůžeš dělat jako jiní?“

„Důvod nevím, leda to, že je mnoho věcí, na kterých jiným lidem záleží, a mně ne, a to je zčásti důvod, proč si myslím, že bych

to měl udělat. Zaprvé: moje tělo si mnoho neřádá. Na lahůdkách mi nijak nesejde, dobroty jsou pro mě plýtváním. Měl bych tedy tuhle vadu proměnit ve výhodu, a když jsem schopen se obejít bez toho, co jiní vyžadují, mohu takhle ušetřené peníze vynaložit na někoho jiného.“

Jelikož Yeobright měl některé z těchto instinktů po ženě, která stála před ním, nemohl v ní neprobudit vstřícnost alespoň skrze city, když ne silou argumentu, přestože se snažila ji pro jeho dobro zastírat. „A přece jsi mohl být bohatý, jen kdybys byl vytrval. Ředitel takového velkého obchodu s diamanty – co lepšího si muž může přát? Jaké důvěryhodné a vážené postavení! Nejspíš budeš jako tvůj otec, jako kdysi jeho, i tebe začíná úspěch unavovat.“

„Ne,“ odporoval syn, „ten mě neunavuje, i když pravda je, že mě unavuje to, co tím myslíš. Mami, co to prosím tě znamená, úspěch?“

Paní Yeobrightová byla příliš přemítavá žena, aby se spokojila nějakou rychle vyslovenou definicí, a stejně jako „Co je to moudrost?“ Platónova Sokrata, či „Co je to pravda?“ Piláta Pontského, zůstala palčivá Yeobrightova otázka bez odpovědi.

Ticho přerušilo bouchnutí zahradní branky, ozvalo se zaklepání a někdo otevřel dveře. V místnosti se objevil Christian Cantle v nedělních šatech.

Na Egdonu bylo zvykem začít se zprávou ještě ve dveřích, takže když stál návštěvník s navštíveným konečně tváří v tvář, byla už v plném proudu. Když se dveře otvíraly, říkal jim Christian, „Kdo by si pomyslel, že já, který sotva vytáhnu paty z domu, jsem u toho zrovna dneska ráno byl!“

„Takže ty nám, Christiane, neseš nějakou novinu?“ povídá paní Yeobrightová.

„No, jistě, o čarodějnici, a musíte odpustit, že jdu v tak nevhodnou dobu, protože jsem si hned řek: ‚Musím jít a říct jim to, i když ještě nebudou po obědě.‘ Můžete mi věřit, že jsem se třás jak osika. Myslíte, že se mi z toho může něco stát?“

„No – a z čeho?“

„Dneska ráno v kostele, všickni stojíme a kněz povídá: ‚Pomodelme se.‘ A já si řeknu: ‚To snad bude líp si kleknout‘, tak si kleknu, a stejně tak všickni ostatní hned faráře poslechli. Ještě jsme se nemodlili ani minutu, když se v kostele ozve příšerný zaječení, jako by někdo zrovna vydechnul naposled. Všickni vyskočili a pak jsme přišli na to, že Susan Nunsuchová píchla slečnu Vyeovou dlouhou jehlicí, jak taky už dlouho vyhrožovala, že to udělá, hned jak se jí podaří tu mladou dámu dostat do kostela, kam ona moc často nechodí. Celý týdný čekala na tuhle chvíli, aby jí pustila žilou a skoncovala s těma čárama, který slečna Vyeová praktikuje už takovou dobu na jejích dětech. Šla za ní do kostela, sedla si vedle ní a hned jak měla příležitost, bodla tu jehlicí do ruky té dámy.“

„Proboha živého, to je hrůza!“ řekla paní Yeobrightová.

„Sue ji bodla tak hluboko, že to děvče omdlelo, a protože jsem se bál, že začne pralice, skočil jsem za basu a víc jsem neviděl. Ale prej ji vynesli ven na vzduch, ale když se rozhlíželi po Sue, už byla pryč. Jak to děvče chudák vykřiklo! Kněz v té své rochetě zvednul ruku a povídá: ‚Pojďte se posadit, lidičky, posaďte se!‘ Ale kdež, kdo by si sednul. A co myslíte, že jsem zjistil, paní Yeobrightová? Farář má pod rochetou normální šaty! – viděl jsem, jak mu vyčuhuje černej rukáv, když zvednul tu ruku.“

„To je krutost,“ povídá Yeobright.

„Ano,“ souhlasila matka.

„Mělo by se to vyšetřit,“ řekl Christian. „Tak se mi zdá, že tamhle jde Humphrey.“

Vešel Humphrey. „Tak už jste to slyšeli? Vidím, že ano. Je to podivný, že když jde člověk z Egdonu do kostela, vždycky se něco semele. Posledně, co tam našinec byl, to zas jste, paní Yeobrightová, zakázala ty ohlášky.“

„A bylo to děvče, co s ní tak krutě naložili, vůbec schopné jít samo domů?“ zeptal se Clym.

„Prý se jí udělalo líp a pak šla domů docela dobře. Tak jsem vám to pověděl a musím se taky ubírat.“

„A já taky,“ přidal se Humphrey. „Teď se konečně dovíme, jestli je něco na tom, co se o ní povídá.“

Když opět zmizeli na vřesovišti, Yeobright řekl tiše matce: „Ještě si myslíš, že jsem se tím učitelem stal moc brzy?“

„Je správné, aby byli učitelé a misionáři a takoví muži,“ odpověděla. „Ale je taky správné, abych já se snažila pozvednout tě tady z toho života do většího bohatství, a ty ses nevracel zpátky, jako bych neudělala vůbec nic.“

Později odpoledne přišel ještě rašelinář Sam. „Přišel jsem si něco půjčit, paní Yeobrightová. Asi už jste slyšeli, co se stalo tý krásce z kopce?“

„Ano, Same, každý druhý nám to chodí povídat.“

„Krásce?“ zeptal se Clym.

„Ano, je dost pohledná,“ odpověděl Sam. „Propána! – každé tady kolem vám řekne, že je to ta nejpodivnější věc na světě, že taková žena přišla žít sem.“

„Má tmavé nebo plavé vlasy?“

„Teda, i když jsem ji viděl už nejmíň dvacetkrát, na to si zrovna nevzpomenu.“

„Tmavší než Tamsin,“ zamumlala paní Yeobrightová.

„Je to žena, který je všechno jedno, dá se říct.“

„Takže je melancholická?“ ptal se Clym.

„Potuluje se sama a s nikým se nekamarádí.“

„Je to slečna, kterou baví dobrodružství?“

„O tom já nic nevím.“

„Nemohla by třeba hrát s kluky, aby se trochu povyrazila tady na té samotě?“

„Ne.“

„Třeba ve vánoční hře?“

„Ne. Je prostě jiná. Řekl bych, že v myšlenkách se toulá někde hodně daleko, u pánů a dam, který nikdy nepozná, a na sídlech, který už nikdy neuvidí.“

Když si paní Yeobrightová povšimla, že Clym se nějak výjimečně zajímá, trochu nesvá řekla Samovi: „Vidíte v ní trochu víc než větší-

na z nás ostatních. Podle mého názoru je slečna Vyeová hodně lenivá na to, aby mohla okouzlovat. Nikdy jsem neslyšela, že by něco udělala, ať už pro sebe, nebo pro jiné. S hodnými děvčaty se nezachází jako s čarodějkami ani na Egdonu.“

„Nesmysl – to nic přece nedokazuje,“ řekl na to Yeobright.

„Já teda takovej fajnovejm nerozumím,“ povídá Sam a stáhl se před možným nepříjemným dohadováním, „a myslím, že si prostě musíme počkat, až se ukáže, co je zač. Vlastně jsem se tady stavil proto, abych si půjčil nějaký pořádně silný a dlouhý provaz. Kapitánovi spadlo vědro do studně a teď jim chybí voda, a protože jsou dneska chlapi doma, myslíme, že bysme ho mohli společně vytáhnout. Už máme tři tažný lana, ale nedosáhnou na dno.“

Paní Yeobrightová mu odpověděla, ať si v kůlně vybere, jaký provaz chce, a Sam vyšel ven. Když se vracel kolem dveří, Clym se k němu přidal a doprovodil ho k brance.

„Zdrží se ta mladá dáma-čarodějka na Zamlženém vršku dlouho?“ zeptal se.

„Řekl bych, že ano.“

„Je to ale kruté a hanebné, takhle s ní zacházet! Musela si hodně vytrpět – víc v duchu než na těle.“

„Byl to ohavný úskok – a přitom je to taková hezká holka. Měl byste ji navštívit, pane Yeobright, jako mladík, co přišel zdaleka a má na svůj věk víc co k předvedení než většina z nás.“

„Myslíte, že by ráda učila děti?“ zeptal se Clym.

Sam zavrtěl hlavou. „Hádal bych, že to nebude nic pro ni.“

„Ale, to mě jen tak napadlo. Bylo by samozřejmě nutné ji navštívit a promluvit s ní o tom – což není tak úplně snadné, protože moje rodina se s její moc nestýká.“

„Povím vám, jak byste se s ní moh setkat, pane Yeobright,“ navrhl Sam. „Budem se pokoušet vytáhnout to vědro v šest odpoledne u jejího domu a moh byste nám s tím pomoci. Přijde nás takovejch pět šest, ale studna je hluboká a možný je, že bude potřeba dalšího, kdyby vám nevadilo bejt tam jako pomocník. Ona určitě bude chodit někde kolem.“

„Promyslím to,“ řekl na to Yeobright a rozešli se.

Hodně o tom přemýšlel, ale o Eustacii už doma nepadlo ani slovo. Stále zůstávala nevyřešená otázka, zda tahle romantická oběť předsudku a melancholická herečka, s níž mluvil za úplňku, jsou jedna a táž osoba.

III.

První čin v pradávném dramatu

Odpoledne bylo pěkně a Yeobright asi hodinu chodil s matkou po vřesovišti. Když došli na vyvýšený hřeben, který dělil dolinu Blooms-Endu od přilehlého údolí, tiše postáli a dívali se kolem. Jedním směrem bylo na nízko položeném okraji vřesoviště vidět hostinec U Tiché ženy a v dálce na druhé straně se zvedal Zamlžený vršek.

„Chceš navštívit Thomasinu?“ zeptal se.

„Ano. Ale nemusíš tentokrát chodit se mnou,“ odpověděla matka.

„V tom případě se tady rozejdeme, mami. Já jdu na Zamlžený vršek.“

Paní Yeobrightová se k němu tázavě otočila.

„Jdu jim pomoci vytáhnout to vědro z kapitánovy studně,“ pokračoval. „Když je tak moc hluboko, můžu jim být k užitku. A rád bych navštívil tu slečnu Vyeovou – ani ne tak k jejímu dobru, jako z jiného důvodu.“

„Opravdu tam musíš?“ zeptala se matka.

„Chtěl jsem.“

A rozešli se. „Tady není pomoci,“ zašeptala Clymova matka zachmuřeně, když se vzdálil. „Jistěže se musejí setkat. Byla bych radši, kdyby Sam nosil ty svoje novinky jinam než k nám.“

Clymova vzdalující se postava se stále zmenšovala, jak se postupně vynořovala a zase zacházela za kopečky na cestě. „Má měkké srdce,“ řekla si paní Yeobrightová, jak se za ním dívala, „jinak by mu na tom tak nesešlo. Že ale spěchá!“

A skutečně, Clym kráčel hlodašem rozhodně a přímo, jako by na tom závisel jeho život. Matka se zhluboka nadechla, od návštěvy Thomasiny upustila a pustila se zpět. Večerní opar začal v údolí vytvářet mlžné obrázky, ale na výšiny stále ještě dopadaly paprsky

zimního slunce klonícího se k západu a zářily také na Clyma, jak kráčel dopředu sledován každým králíkem a kvíčalou, co jich kolem bylo, a dlouhý stín se šinul před ním.

Když se přiblížil k hlodašemu porostlé výspě a příkopu, které opevňovaly kapitánův příbytek, zaslechl hlasy, což znamenalo, že už na tom pracují. U postranní branky se zastavil a podíval se.

Půl tuctu statných mužských stálo v řadě u obrubně studny a drželo provaz, který vedl přes rumpál do hlubin dole. Fairway s kratším provazem omotaným kolem těla a připevněným k jednomu sloupku, aby nedošlo k nějaké nehodě, se nakláněl nad otvorem a v pravé ruce svíral provaz, který se snášel do studny.

„Teď ticho, lidi,“ vyzval je Fairway.

Hovor ustal a Fairway provazem zatočil, jako by míchal těsto. Po chvíli se ze dna studně ozvalo duté šplouchnutí, spirálový pohyb provazu dosáhl až ke kotvici dole.

„Táhněte!“ křikl Fairway a muži, kteří drželi provaz, ho začali natáčet na kolo.

„Myslím, že něco máme,“ povídá jeden z tahačů.

„Tak táhněte pořádně dál,“ řídil je Fairway.

Vytahovali provaz dál a dál, až bylo zdola slyšet pravidelné odkapávání do studny. Jak vědro stoupalo, byl zvuk stále jasnější a brzy vytáhli už třicet metrů provazu.

Tu rozsvítil Fairway lucernu, přivázal ji k jinému provazu a začal jej spouštět do studny vedle toho prvního. Clym postoupil kupředu a pohlédl až dolů. Jak lucerna klesala, na stěnách studně se objevilo podivné mokré listí, které se neřídilo ročním obdobím, a prazvláštní mechy, konečně paprsky osvětlily zašmodrchaný provaz a vědro pohupující se ve vlhkém, temném vzduchu.

„Chytli jsme ho jen za kraj ucha – tak proboha pomalu!“ varoval je Fairway.

Tahali, jak nejjemněji to šlo, až se mokré vědro objevilo asi dva metry pod nimi, jako mrtvý přítel vracející se na zem. Tři nebo čtyři ruce se natáhly, a pak provaz cukl, kolo se roztočilo, dva přední tahači spadli nazad, bylo slyšet lomoz padajícího tělesa, které se zase

vzdalovalo po stěnách studně, a nakonec se ze dna ozvala hromová rána. Vědro bylo zase pryč.

„Zatracený vědro!“ zaklel Fairway.

„Tak znova dolů,“ vybídl ho Sam.

„Jsem celej ztuhlej z toho předklonu,“ namítl Fairway, napřímil se a protáhl, až mu klouby zapraskaly.

„Odpočiň si na chvíli, Timothy,“ navrhl Yeobright. „Vezmu to místo tebe.“

Znovu spustili kotvici. Její jasné plesnutí na vzdálenou hladinu dolehlo k jejich sluchu jako polibek, načež si Yeobright klekl, naklonil se přes obrubeň a začal roztáčet kotvici, jako to předtím dělal Fairway.

„Přivažte ho provazem – je to nebezpečné!“ vykřikl kdosi nad nimi měkkým a úzkostným hlasem.

Všichni se otočili. Promluvila žena, která skupinku bedlivě sledovala z okna nahoře, jehož tabulky plály v červenavé západní záři. Rty měla pootevřené a jako by na chvíli zapomněla, kde je.

Omotali mu tedy řádně provaz kolem těla a práce pokračovala. Když táhli po druhé, náklad nebyl těžký a zjistili, že zachytili pouze spletenec lana, které se utrhlo z vědra. Klubko odhodili stranou. Humphrey vystřídal Yeobrighta a znovu ponořili kotvici.

Yeobright poodstoupil k hromádce vytaženého lana v přemítavě náladě. Ani na okamžik nezapochyboval, že hlas té ženy a melancholického herce byl jeden a tentýž. „Bylo to od ní pozorné!“ řekl si.

Eustacii, která se začervenala, když uviděla, jak na skupinku dole její výkřik zaúčinkoval, už u okna nebylo vidět, třebaže Yeobright se tam toužebně a pátravě díval. Zatímco postával, mužům u studny se podařilo vytáhnout vědro bez další nehody. Jeden z nich se šel poptat po kapitánovi, aby se dozvěděl, jaké jsou jeho rozkazy ohledně správy rumpálu. Ukázalo se, že kapitán není doma, a u dveří se objevila Eustacie a vyšla ven. Mezitím nabyla vyrovnaného a důstojného klidu, naprosto nepodobného těm rozčileným slovům, když šlo o Clymovu bezpečnost.

„Bude možné už večer tahat vodu?“ ptala se.

„Ne, slečno, dno vědra je uražené. Teď už nemůžeme nic dělat, takže půjdem a vrátíme se zítra ráno.“

„Takže bez vody,“ zamumlala a otočila se.

„Pošlu vám sem nějakou z Blooms-End,“ řekl Clym a jak muži odcházeli, pokročil k ní a smekl klobouk.

Yeobright s Eustacii chvíli hleděli jeden na druhého, jako by oba měli v hlavě těch pár okamžiků, kdy spolu sdíleli jistý měsíční výjev. S tím pohledem se klidná nehybnost jejich rysů sublimovala do výrazu kultivovanosti a vřelosti: jako když se právě poledne během několika sekund povýší na důstojný západ slunce.

„Děkuji, ale nebude to třeba,“ odpověděla.

„Ale když nemáte žádnou vodu?“

„Tedy, já tomu říkám, že není voda,“ odpověděla, začervenala se a pozvedla ta víčka s dlouhými řasami, jako by to byla práce vyžadující úvahu. „Ale pro dědečka je to vody dost. Ukážu vám, jak to myslím.“

Popošla o pár kroků a Clym šel za ní. Když došla do rohu ohra-
dy, kde byly zbudované schody k výstupu na hraniční výspy, vy-
běhla je s lehkostí, která se zdála podivná, poté co se ke studni při-
blížila tak netečně. Nepřímo se tím vyjevilo také to, že její patrná
pomalost nepramení z nedostatku síly.

Clym vystoupil po schodech za ní a povšiml si kola vypáleného
na vršku výspy. „Popel?“ zeptal se.

„Ano,“ odpověděla Eustacie. „Měli jsme na pátého listopadu ma-
lý ohýnek a to tu po něm zbylo.“

Na tom místě plál oheň, který zažehla, aby přilákala Wildevea.

„Tohle je jediná voda, co máme,“ pokračovala a hodila kamínek
do tůňky, která ležela na druhé straně výspy jako bělmo oka bez
panenky. Kamínek dopadl se žbluňknutím, ale na druhé straně se
neobjevil žádný Wildeve, jako při předchozí příležitosti. „Dědeček
říká, že na moři musel přes dvacet let vydržet o vodě dvakrát horší,
než je tahle,“ pokračovala, „a má za to, že nám v nouzi docela dobře
postačí.“

„Pravda je, že touhle roční dobou voda těch tůňek neobsahuje nečistoty. Právě do nich napršelo.“

Zavrtěla hlavou. „Ještě tak zvládnou existenci v pustině, ale nemůžu pít z rybníčku,“ namítla.

Clym pohlédl zpátky ke studni, která byla nyní opuštěná, když muži odešli domů. „Je to dálka, poslat si pro pramenitou vodu,“ řekl po chvilce mlčení. „Ale když se vám nelíbí tahle z tůňky, zkusím vám obstarat nějakou sám.“ Vrátil se ke studni. „Ano, myslím, že bych to dokázal, kdybych si přivázal tenhle kbelík.“

„Ale když už jsem s tím neotravovala ty mužské, nemohu to s klidným svědomím dovolit vám.“

„Vůbec mi to nevadí.“

Připevnil kbelík na konec dlouhého smotaného provazu, přehodil jej přes kolo a popouštěl ho mezi rukama dolů. Než však se spustil do hloubky, zarazil jej.

„Musím pořádně uvázat nejdřív druhý konec, nebo můžem přijít i o tenhle,“ řekl Eustacii, která přistoupila blíž. „Mohla byste to na chvilku podržet, než to přivážu – nebo mám zavolat vaši služku?“

„Můžu to podržet sama,“ odpověděla Eustacie, a on jí dal provaz do ruky a jal se hledat jeho konec.

„Můžu ho popouštět?“ ptala se.

„Radil bych, abyste ho nepouštěla moc daleko,“ řekl na to Clym. „Zjistíte, že to hodně ztěžkne.“

Eustacie už však začala popouštět. Jak uvazoval konec provazu, vykřikla: „Nemohu to zastavit!“

Clym přiběhl k ní a zjistil, že může zarazit provaz jedině tak, že obtočí volný konec kolem sloupku, a tehdy se s trhnutím zastavil. „Poranilo vás to?“

„Ano,“ odpověděla.

„Hodně?“

„Ne, myslím, že ne.“ Rozevřela ruce. Z jedné jí tekla krev – provaz jí sedřel kůži. Eustacie si to obvázála kapesníkem.

„Měla jste to pustit,“ řekl Yeobright. „Proč jste to neudělala?“

„Říkal jste, že to mám pevně držet. ...To už mám dneska druhé zranění.“

„Ano, slyšel jsem o tom. Stydím se za svůj rodný Egdon. Bylo to vážné zranění, co se vám přihodilo v kostele, slečno Vyeová?“

V tónu Clymova hlasu bylo tolik účasti, že Eustacie pomalu vytáhla rukáv a odhalila svou oblou bílou paži. Na její hladké kůži se objevila jasně červená tečka, jako rubín na parském mramoru.

„Tady je to,“ řekla a ukázala na tečku prstem.

„Byla to od té ženy podlost,“ řekl Clym. „Nenechá ji kapitán Vye potrestat?“

„Právě kvůli tomu je teď pryč z domu. Nevěděla jsem, že mám pověst kouzelnice.“

„Omdlela jste?“ pokračoval Clym a díval se na tu šarlatovou díрку jako by ji chtěl políbit, aby už to nebolelo.

„Ano, vyděsilo mě to. Už dlouho jsem v kostele nebyla. A teď už zase nejmén tak dlouho nepůjdu – možná nikdy. Stydím se jim teď jít na oči. Nemyslíte, že je to příšerně ponižující? Ještě dlouhé hodiny potom jsem si přála, abych byla mrtvá, ale teď už je mi to jedno.“

„Přišel jsem právě trochu pročistit ty hlavy,“ řekl Yeobright. „Nechtěla byste mi pomoci – tím, že byste učila ve vyšší třídě? Moc bychom jim tak mohli prospět.“

„Po tom nijak nedychtím. Moc lásky k svým bližním nechovám. Někdy je i docela nenávídím.“

„Přesto si myslím, že kdybych vám řekl o mém plánu, třeba by vás to začalo zajímat. Nenávist k lidem je k ničemu – jestli něco nenávidíte, měla byste nenávidět to, z čeho pocházejí.“

„Myslíte přírodu? Tu už nenávídím. Ale ten váš plán si kdykoli ráda poslechnu.“

Situace se vyřešila a dalším přirozeným krokem pro ty dva bylo rozloučit se. To Clym věděl velice dobře a Eustacie už pokročila k závěru, přesto se na ni podíval, jako by měl ještě něco na srdci. Možná kdyby byl nežil v Paříži, nikdy by to nevyslovil.

„Už jsme se setkali,“ řekl a díval se na ni s větším zájmem, než bylo nutné.

„O tom nic nevím,“ odpověděla Eustacie se zakřiknutým, nehybným pohledem.

„Ale já si můžu myslet, co chci.“

„Ano.“

„Je vám tu smutno.“

„Nesnáším vřesoviště, zvláště když je fialové. Vřesoviště je mi krutým pánem.“

„Jak to můžete říct?“ zeptal se. „Pro mě je úžasně povzbudivé, posilující a uklidňující. Žil bych na těchhle kopcích radši než kdekoli na světě.“

„Možná pro malíře je to tu dobré, ale já nejsem schopna naučit se kreslit.“

„A zrovna támhle je velice zajímavý kámen Druidů.“ Hodil tím směrem oblázek. „Chodíte se na něj často dívat?“

„Ani jsem nevěděla, že nějaký takový zajímavý kámen Druidů existuje. Zato vím, že v Paříži jsou bulváry.“

Yeobright se zamyšleně díval do země. „To říká hodně,“ řekl.

„Ano, skutečně,“ souhlasila Eustacie.

„Pamatuju si, že jsem měl tu samou touhu po městském vzruchu. Pět let v takovém městě by vás z toho dokonale vyléčilo.“

„Kdyby mi tak nebe takovou léčbu seslalo! Tak, pane Yeobrighte, já si teď půjdu zavázat tu ruku.“

Rozešli se a Eustacie zmizela v houstnoucích stínech. Připadalo jí, že překypuje mnoha věcmi. Její minulost byla najednou prázdná, život začal. Clym odhalil účinek tohoto setkání na sebe až o něco později. Jak kráčel domů, měl takový zřetelný pocit, že jeho plán byl jaksi glorifikován, neboť do něj vstoupila krásná žena.

Když dorazil domů, odešel do pokoje, který se měl stát jeho pracovnou, a večer se zaměšnával tím, že vybaloval knihy z krabic a rovnal je na police. Z jiné krabice vytáhl lampu a plechovku petroleje. Nachystal a zapálil lampu, urovňoval si stůl a řekl: „Tak, jsem připraven začít.“

Příštího rána vstal brzy, před snídání dvě hodiny četl u lampy – četl pak celé dopoledne a celé odpoledne. Když už zapadalo slunce, měl pocit únavy v očích a opřel se o opěradlo židle.

Z jeho pokoje bylo vidět před dům a na vřesové údolí za jejich pozemkem. Nejšikmější paprsky zimního slunce vrhaly stín domu přes plaňky plotu až na zelený okraj vřesoviště a daleko do údolí, kam se obrysy komína a okolních korun stromů natahovaly jako dlouhé tmavé špice. Protože seděl celý den u práce, rozhodl se projít se po kopcích, než padne tma, a hned vyšel a pustil se přes vřesoviště k Zamlženému vršku.

Až za hodinu a půl se opět objevil u zahradní branky. Okenice domu už byly zavřené a Christian Cantle, který celý den rozvážel po zahradě hnůj, odešel domů. Když vešel dovnitř, zjistil, že matka na něj dlouho čekala, a pak se najedla sama.

„Kde jsi byl, Clyme?“ zeptala se okamžitě. „Proč jsi mi neřekl, že jdeš pryč v tuhle dobu?“

„Byl jsem na vřesovišti.“

„Budeš se potkávat s Eustacií Vyeovou, když budeš chodit tam nahoru.“

Clym se na chvilku zarazil. „Ano, potkal jsem ji dnes večer,“ řekl, jako by ho k tomu nutila pouhá snaha zachovat se čestně.

„Říkala jsem si to.“

„Nebylo to domluvené.“

„Ne, taková setkání nikdy nejsou domluvená.“

„Ale ty se přece nezlobíš, mami?“

„Těžko můžu říct, že ne. Zlobím? Ne. Ale když uvážím obvyklou povahu popudu, který způsobuje, že nadějní muži zklamou svět, není mi lehké.“

„Zasloužíš si pochvalu za ten pocit, mami. Ale ujišťuji tě, že kvůli mně si v tomhle starost dělat nemusíš.“

„Když pomyslím na tebe a na tvoje nové ztřeštěné nápady,“ pokračovala paní Yeobrightová s jistým důrazem, „pochopitelně už nejsem tak klidná jako před rokem. Připadá mi neuvěřitelné, že by se muž zvyklý na přitažlivé ženy v Paříži a jinde nechal tak snadno

obalamutit dívkou z vřesoviště. Mohl jsi přece jít na procházku někam jinam.“

„Celý den jsem studoval.“

„Ale to ano,“ dodala už nadějněji, „říkala jsem si, že ti třeba to učitelování půjde a pozvedneš se tím, když už sis vzal do hlavy, že to, cos dělal předtím, nesneseš.“

Yeobright jí nechtěl tuto myšlenku brát, byť jeho plán byl na hony vzdálen něčemu, kde by vzdělávání mládeže mělo být pouhou cestou dosažení společenského vzestupu. Neměl žádnou takovou touhu. Dosáhl stádia v životě mladého muže, kdy je poprvé jasné vidět chmurnost obecné lidské situace, a toto uvědomění způsobí, že ambice se poněkud pozastaví. Ve Francii není neobvyklé spáchat v tomto stádiu sebevraždu, v Anglii jsme na tom o hodně líp, nebo hůř, jak se to vezme.

Láska mezi mladým mužem a jeho matkou byla nyní podivně neviditelná. O lásce se dá říci, že čím méně pozemská je, tím méně se předvádí. Ve své absolutně nezničitelné podobě dosahuje hloubky, v níž je veškeré ukazování sebe sama trapné. Tak to bylo u nich dvou. Kdyby byl někdo slyšel jejich hovory, řekl by si: „Jak jsou jeden k druhému chladní!“

Jeho teorie a jeho přání věnovat svou budoucnost výuce na paní Yeobrightovou zapůsobily. A vlastně jak jinak by tomu mohlo být, když on byl její součástí – když jejich hovory jako by probíhaly mezi pravou a levou rukou téhož těla? Propadl beznaději, že by ji mohl přesvědčit argumentem, a byl pro něj téměř objev, že je možné proniknout k ní magnetismem, který o tolik převyšuje slova, jako slova převyšují křik.

Jakkoli se to zdá zvláštní, začal mít pocit, že nebude tak těžké přesvědčit tu, která mu byla nejlepším přítelem, že relativní chudoba je pro něj vyšším posláním, jako srovnat se svými city to, že ji přesvědčí. Ze všech prozíravých hledisek měla matka tak nepochybně pravdu, že ho nutně muselo bolet, když zjistil, že jejím přesvědčením může otrást.

Měla jedinečný vhled do toho, jak to v životě chodí, když uvážíme, že vlastně k němu tak moc nečichla. Najdeme příklady lidí, kteří aniž měli přesnou představu o věcech, jež kritizují, měli naprosto přesné představy o vztazích mezi těmito věcmi. Blacklock, básník, jenž byl od narození slepý, dokázal přesně popsat předměty vidění, profesor Sanderson, který byl také slepý, skvěle přednášel o barvách a naučil jiné teorii o představách, které měli oni, ale ne on. Ve sféře společenské mají tohle nadání převážně ženy, dokážou sledovat svět, který nikdy neviděly a odhadovat síly, o nichž pouze slyšely. Říkáme tomu intuice.

Čím byl velký svět pro paní Yeobrightovou? Davem, jehož sklonu, když už ne jeho podstatu, bylo možno vnímat. Společenství lidí nahlížela jakoby z dálky, viděla je tak, jako nazíráme davy hemžící se na plátnech Sallaerta, Vana Alsloota a jiných z této školy – rozsáhlé masy bytostí, které se všelijak strkají, kličkují a táhnou určitými směry, ale jejichž rysy jsou k nerozeznání právě pro samu všeobsažnost pohledu.

Bylo na ní vidět, že její dosavadní život byl bohatý na rozjímání. Filosofie její povahy a její omezení okolnostmi byly téměř vepsány v jejích pohybech. Měly jakýsi majestátní základ, byť samy o sobě vůbec majestátní nebyly, a vyzařovaly sebejistotu, byť samy o sobě sebejisté nebyly. Tak jako její kdysi pružná chůze časem ztoporněla, také jejím nejlepším létům bránily v rozkvětu její potřeby.

Další drobnost, která měla utvářet Clymův osud, se přihodila o několik dní později. Na vřesovišti otevřeli jednu mohylu a Yeobright byl u toho a vynechal kvůli tomu několik hodin studia. Odpodle ne se Christian vrátil z cesty ze stejného směru a paní Yeobrightová se ho vyptávala.

„Vykopali díru a našli takové jakoby obrácené květníky, paní Yeobrightová, a uvnitř byly skutečný kosti jako v márnici. Odnesli si je domů, ale já bych nechtěl u těch kostí spát. Přeci víme, že někdy se mrtví vracejí a chtějí svoje. Pan Yeobright si vzal jeden ten hrnek s kostma a chtěl si je odnést domů – opravdový kosti z kostry – ale dopadlo to jináč. Asi budete ráda, že se toho hrnku s tím vším

nakonec zbavil, a taky máte pravdu, paní Yeobrightová, jen považte, jak v noci ten vítr kvílí.“

„Zbavil se toho?“

„Ano. Dal to slečně Vyeový. Ona má zřejmě takový kanibalský choutky a hřbitovní vkus.“

„Slečna Vyeová tam taky byla?“

„No, myslím že ano.“

Když se vrátil Clym, což bylo brzy poté, matka mu zvláštním tónem řekla: „Tak ty ses zbavil té urny, cos mi chtěl přinést?“

Yeobright neodpověděl, směr, kterým se ubíraly její city, byl příliš znatelný, aby to přiznal.

První týdny roku uběhly. Yeobright jistě doma studoval, ale také chodil hodně venku, a jeho procházky vždycky směřovaly někam mezi Zamlžený vršek a Dešťovou mohylu.

Přišel březen a vřesoviště prozrazovalo první náznaky probouzení ze zimního transu. To probouzení bylo tak kradmé, že mělo v sobě až cosi kočičího. Tůňka za výspou u domku Eustacie, která se pozorovateli, jenž se pohyboval a dělal hluk, jevila jako mrtvá a bezútěšná, postupně jevila velké oživení, pokud jste ji chvíli v tichosti pozorovali. Plachý svět živočichů se na další sezónu probouzel k životu. Malí pulci a čolci začali pouštět bublinky a honit se vodou, žáby vyluzovaly zvuky podobné kachním a po dvou po třech se přibližovaly ke kraji, nad vodou létali sem a tam v houstnoucím světle čmeláci a jejich bzukot se přibližoval a vzdaloval jako zvuk gongu.

Jednoho takového večera sestupoval Yeobright do údolí Blooms-End od tůňky, kde předtím stál ještě s jinou osobou docela tiše a tak dlouho, aby slyšel to titěrné vzkříšení přírody, a přece je neslyšel. Jak scházel do údolí, šel rychlým a pružným krokem. Než vstoupil do matčiny domény, zastavil se a nadechl. Světlo, které na něj dopadalo z okna, odhalovalo začervenalou tvář a jasné oko. Nedokázalo už odhalit cosi, co se mu drželo na rtech jako pečeť. Přetrvávající přítomnost toho otisku byla tak skutečná, že se sotva odvažoval do

domu, aby se náhodou matka nezeptala: „Co ti to tak rudě září na ústech?“

Ale vstoupil brzy poté. Svačina byla hotová a on se posadil proti matce. Neřekla toho mnoho, a pokud šlo o něj, cosi se právě stalo a na kopci byla vyřčena určitá slova, což mu zbraňovalo, aby načal povrchní povídání. Mlčenlivost matky značila něco zlověstného, ale jemu jako by to bylo jedno. Věděl, proč řekla tak málo, ale nemohl odstranit příčinu jejího chování k němu. Ta skoro mlčenlivá sezení u nich teď byla celkem běžná. Konečně Yeobright začal tím, čím chtěl zamířit rovnou k jádru problému.

„Už pět dní takhle sedíme spolu u jídla a nepadne skoro ani slovo. K čemu to, mami?“

„K ničemu,“ řekla utrápeným tónem. „Ale má to až moc dobrý důvod.“

„To určitě neřekneš, až se dovíš všechno. Už nějakou dobu o tom chci s tebou promluvit a jsem rád, že jsme to načali. Tím důvodem je samozřejmě Eustacie Vyeová. Doznávám, že jsem se s ní poslední dobou scházel, a viděl jsem se s ní dokonce mnohokrát.“

„Ano, ano, a já vím, co to znamená. Trápí mě to, Clyme. Plýtváš tu svým životem a je to jenom kvůli ní. Kdyby nebylo té ženy, nikdy bys nebyl dostal ten nápad s učením.“

Clym se na matku upřeně podíval. „Víš, že tak to není.“

„Ano, vím, že ses rozhodl pokusit se o to, ještě než jsi ji viděl, ale to by bylo skončilo u toho záměru. Dalo se o tom docela hezky povídat, ale bylo by směšné uvést to do života. Plně jsem očekávala, že tak za měsíc za dva přijdeš na pošetilost takové oběti, a touhle dobou že už budeš znovu v Paříži s něčím obchodovat. Dokážu pochopit námitky proti obchodu s diamanty – vlastně jsem si sama řekla, že to třeba neodpovídá životní představě muže, jako jsi ty, i když ses tak mohl stát milionářem. Ale teď když vidím, jak se mýlíš v té dívce, mám svoje pochyby, jestli máš správný úsudek v jiných věcech.“

„Jak se v ní mýlím?“

„Je líná a nespokojená. Ale to není ještě všechno. Dejme tomu, že je tak dobrá, jak ty si myslíš, což rozhodně není, ale proč se vůbec chceš teď s někým svazovat?“

„Jsou tu i praktické důvody,“ začal Clym a pak téměř klesl pod tíží argumentu, který bylo možno vznést proti tomuto jeho tvrzení. „Když si vezmu školu, vzdělaná žena by mi byla neocenitelnou pomocí.“

„Cože! Ty se s ní skutečně chceš oženit?“

„Bylo by předčasné to vyjádřit takhle jasně. Ale uvaž, jaké zřejmé výhody by z toho plynuly. Ona –“

„Nečekej, že má nějaké peníze. Nemá ani vindru.“

„Je ohromně vzdělaná a mohla by školu dobře spravovat. Upřímně doznávám, že jsem svoje názory trochu poopravil, z úcty k tobě, a mělo by tě to uspokojit. Už netrvám na svém záměru hlásat základní vzdělání té nejnižší vrstvě. Můžu udělat něco lepšího. Můžu si založit dobrou soukromou školu pro syny farmářů, a aniž bych přerušil výuku, mohu přitom stihnout zkoušky. Tímhle způsobem a s pomocí manželky jako je ona –“

„Clyme!“

„Budu nakonec, doufám, stát v čele jedné z nejlepších škol v hrabství.“

Yeobright vyslovil slovo ‚ona‘ s vášní, která byla v hovoru s matkou směšně nediskrétní. Mateřské srdce na jakékoli ze čtyř světových stran by sotva mohlo nebýt podrážděné tím špatně vypočítaným prozrazením citu k jiné ženě.

„Jsi zaslepený, Clyme,“ řekla dopáleně. „Byl to zlý den, kdy jsi ji poprvé spatřil. A ten tvůj plán je jenom vzdušný zámek, postavený za účelem ospravedlnění toho bláznovství, co tě posedlo, a k tomu, abys spasil svoje svědomí v téhle nerozumné situaci.“

„Mami, to není pravda,“ oponoval rozhodně.

„Můžeš pořád ještě tvrdit, že tu sedím a říkám nepravdy, když jedině, co si přeju, je uchránit tě smutku? Proboha, Clyme! A všechno kvůli té ženské – kvůli té drzé holce!“

Clym zrudl jako mák a zvedl se. Položil ruku matce na rameno a řekl tónem, který se pohyboval mezi prosbou a rozkazem: „Nebudu to poslouchat. Mohl bych pak odpovědět tak, že bychom toho oba litovali.“

Matka pootevřela rty, aby načala opět nějakou další neotřesitelnou pravdu, ale když se na něj podívala, uviděla v jeho tváři něco, co ji přimělo slova nevyřknout. Yeobright jednou dvakrát přešel přes pokoj a pak náhle vyšel z domu. Bylo jedenáct hodin, když se vrátil, i když nešel dál než na zahradu. Matka už šla spát. Na stole zůstalo rozsvícené světlo a bylo prostřeno k večeři. Jídla se netknul, zajistil dveře a šel nahoru.

IV. Hodina slasti a mnoho hodin zármutku

Příští den v Blooms-End byl dosti skličující. Yeobright zůstal ve své pracovně a vysedával nad otevřenými knihami, ale práce udělal během těch hodin neutěšeně málo. Rozhodl se, že svým chováním k matce nesmí naznačit nic, co by připomínalo vzdor, a proto k ní občas prohodil pár slov o všedních záležitostech a schválně si nevšímal stručnosti jejích odpovědí. Se stejně odhodlanou snahou podržet zdání hovoru řekl asi v sedm večer: „Dneska večer bude ztmění měsíce. Jdu se na to podívat.“ Vzal si svrchník a odešel.

Před domem nebyl ještě měsíc visící nízko na obloze vidět a Yeobright šplhal ven z údolí, až stál v záplavě jeho světla. Ale i tehdy pokračoval dál a jeho kroky vedly směrem k Dešťové mohyle.

Za půl hodiny stál na jejím vrcholku. Obloha byla jasná na všech stranách a měsíc vrhal své paprsky po celém vřesovišti, aniž je viditelně prosvětloval, kromě míst, kde cesty a potoky odhalily bílé křemínky a třpytící se křemičitý písek, čímž vznikly světlejší pruhy v jinak celistvém stínu. Když chvíli stál, sehnul se a sáhl si na vřes. Byl suchý a on si lehl na zem na Mohyle tváří obrácen k měsíci, který vykresloval v jeho očích svou vlastní podobiznu.

Často chodil sem nahoru, aniž řekl matce proč, tentokrát to bylo poprvé, kdy se navenek vyjádřil o účelu otevřeně, i když jej vlastně zatajil. Byla to morální situace, kterou by si ještě před třemi měsíci nedovedl u sebe představit. Tím, že se vrátil pracovat tady na tom odlehlém místě, čekal únik od nepříjemných tlaků společnosti, a podívejme, byly tu také. Víc než kdy jindy toužil po tom, aby byl v nějakém světě, kde osobní ambice nejsou jedinou uznávanou formou pokroku – jako tomu třeba někdy bylo na té stříbrné kouli, která tu teď na něj svítila. Zrak mu bloudil po celé té vzdálené krajině –

přes Duhový záliv, temné Moře krizí, Oceán bouří, Jezero snů, rozlehlé Obehnané pláně a úžasné Prstencové hory – až měl skoro pocit, jako by skutečně cestoval po jeho divoké scénérii, stál na jeho proláklých kopcích, překonával jeho pouště, sestupoval do jeho údolí a na dna starých moří, či šplhal na okraje jeho kráterů.

Zatímco pozoroval tu předalekou krajinu, na dolním okraji se objevila hnědá skvrna: začínalo zatmění. To značilo předem dohodnutý okamžik: neboť vzdálený nebeský úkaz byl v podměsíční oblasti použit jako milenecký signál. Yeobrightova mysl zalétla při tom pohledu zpět na zem, zvedl se, oklepal se a naslouchal. Ubíhala minuta za minutou, možná jich uplynulo deset, a stín na měsíci se viditelně rozšířil. Uslyšel šustot po levici, postava v plášti s pozdviženou tváří se objevila na úpatí Mohyly a Clym sestoupil dolů. V okamžiku byla ta postava v jeho náruči a jeho rty na jejich.

„Eustacie moje!“

„Clyme, miláčku!“

Takhle se vyvinula situace za necelé tři měsíce.

Dlouho neřekli vůbec nic; slova byla jako rezivé nástroje dávno minulé barbarské epochy a bylo je možno snášet jen občas.

„Už jsem si začínal říkat, proč jsi nepřišla,“ začal Yeobright, když se trošičku od něj odtáhla.

„Říkal jsi deset minut od první známky stínu na kraji měsíce, a to je teď.“

„Dobrá, budem teď myslet jen na to, že jsme tu spolu.“

Pak se drželi za ruce a znovu byli potichu a stín na kole měsíce se trochu zvětšil.

„Připadala ti ta doba, co jsi mě neviděl, dlouhá?“ zeptala se.

„Připadala mi smutná.“

„A ne dlouhá? To proto, že máš co dělat, a tak mou nepřítomnost nevnímáš. Mně, která nemůže dělat nic, to připadalo jako bych žila pod stojatou vodou.“

„Radši bych snášel nudu, drahá, než si krátit čas tak, jak jsem si ho krátil já.“

„A čím sis ho krátil? Myslel si na to, že bys byl na tom líp, kdybys mě nemiloval?“

„Jak by si muž mohl něco takového přát, a přece dál milovat? Ne, Eustacie.“

„To muži mohou, ale ženy ne.“

„No, ať jsem si myslel cokoli, jedno je jisté – miluju tě – víc než jsem schopen dohlédnout a popsat. Miluju tě až nesnesitelně – já, který jsem nikdy předtím nenašel v žádné ženě víc než pomíjivé zalíbení. Nech mě dívat se na tvou tvář ve světle měsíce a spočinout na každé její lince a křivce! Jen o něco víc než o vlásek se liší tahle tvář od tváří, kterých jsem viděl tolik, než jsem poznal tebe, a přece – jaký je to rozdíl – rozdíl mezi vším a ničím. Ještě jednou se dotknout těch rtů! Tady a tady a ještě tady. Máš smutné oči, Eustacie.“

„Ne, takhle já vypadám pořád. Nejspíš to pramení z toho, že se někdy strašně lituju, že jsem se vůbec narodila.“

„Ale teď nemáš ten pocit?“

„Ne. Ale přesto vím, že se takhle nebudeme milovat navždycky. Nic nedokáže zajistit trvalost lásky. Vypaří se jako duch, a proto jsem plná obav.“

„To nemusíš.“

„To ty neznáš. Viděl jsi víc než já, byl jsi ve městech a mezi lidmi, o kterých já jsem jen slyšela, a jsi na světě déle než já, ale v tomhle já jsem starší než ty. Kdysi jsem milovala jednoho muže a teď miluju tebe.“

„Proboha živého, nemluv takhle, Eustacie!“

„Ale myslím, že já nebudu první, kdo se toho druhého nabaží. Bohužel to skončí takhle: tvoje matka zjistí, že se se mnou scházíš, a poštvě tě proti mně!“

„To se nemůže stát. Už o těch schůzkách ví.“

„A mluví proti mně?“

„To ti nepovím.“

„Tak, jen jdi! Poslechni ji. Zničím tě. Je od tebe pošetilé se se mnou takhle scházet. Polib mě a odejdi navždy! Navždy – slyšíš – navždy!“

„To neudělám.“

„Je to tvoje jediná šance. Mnohému muži se láska stala prokletím.“

„Jsi zoufalá, máš spoustu představ a jsi svéhlavá, a nechápeš. Mám ještě jiný důvod, proč jsem za tebou dnes večer přišel, kromě lásky. Protože i když na rozdíl od tebe já si myslím, že naše láska může trvat věčně, souhlasím s tebou v jednom, že takhle to mezi námi nemůže jít dál.“

„Tak je v tom tvoje matka! Je to tak! Já to věděla.“

„Na tom přece nezáleží. Věř mi, nenechám si tě vzít. Musím tě mít vždycky nablízku. Na tenhle strach je jen jeden lék, má nejdražší – musíš se stát mou ženou.“

Lekla se, pak se snažila říci klidně: „Cynikové říkají, že ten strach přejde, když se vyléčíš z lásky.“

„Ale musíš mi dát odpověď. Můžu o tebe jednoho dne požádat – nemyslím hned?“

„Musím o tom přemýšlet,“ zašeptala Eustacie. „Zatím mi povídej o Paříži. Existuje jiné takové místo na zemi?“

„Je velmi krásná. Ale budeš mou?“

„Nebudu nikoho jiného na světě – stačí ti to?“

„Ano, zatím.“

„A teď mi povídej o Tuileriích a o Louvru,“ pokračovala vyhýbavě.

„Hrozně nerad mluvím o Paříži! No tak dobře, vzpomínám si na jeden prosluněný pokoj v Louvru, kam by ses skvěle hodila – je to Apollónova galerie. Její okna vedou hlavně na východ, a časné ráno, když slunce jasně svítí, celý ten pokoj nádherně září. Paprsky se odrážejí od zlacení na nádherně vykládané truhlice, od truhlic na zlaté a stříbrné talíře, od talířů na šperky a drahokamy, od těch zase na emaily, až vznikne dokonalá síť světla, která přímo oslňuje zrak. Ale teď k našemu sňatku –“

„A Versailles – Královská galerie musí být taky tak úchvatný pokoj, ne?“

„Ano. Ale k čemu si tu máme povídat o úchvatných pokojích? Mimochodem, Malý Trianon by se nám krásně hodil k bydlení, tam bys mohla chodit za měsíční noci po zahradě a myslet si, že jsi v anglickém parku, je to podle anglické módy.“

„To bych tedy nesnášela!“

„Pak by ses měla raději držet trávníku před Velkým palácem. Tam bys bezpochyby měla dojem světa historické romace.“

Pokračoval, protože pro ni to všechno bylo nové a popisoval jí Fontainebleau, St. Cloud, Boulognský lesík a mnoho dalších známých oblíbených míst Pařížanů, až náhle řekla –

„Kdy jsi na ta místa chodíval?“

„V neděli.“

„Á, jistě. Nemám ráda anglické neděle. Jak bych se tam shodla s těmi jejich způsoby! Clyme, miláčku, pojedíš tam znovu?“

Clym zavrtěl hlavou a díval se na zatmění.

„Když tam přece pojedíš, já – budu něco,“ řekla něžně a přiblížila se hlavou k jeho hrudi. „Když budeš souhlasit, dám ti svůj slib okamžitě.“

„Jak je to podivné, že ty a moje matka v tomhle spolu jste zajedno!“ povzdechl si Yeobright. „Přísahal jsem, že už se tam nevrátím, Eustacie. Ne že by se mi nelíbilo to místo, ale nemám rád to zaměstnání.“

„Ale můžeš tam přece dělat něco jiného.“

„Ne. Krom toho by mi to křížilo plány. Nenaléhej, Eustacie. Vezmeš si mě?“

„To nemohu říct.“

„No tak – nech Paříž Paříží, není o nic lepší než jiná místa. Slíb mi to, lásko!“

„Nikdy ten svůj plán se školou nedotáhneš do konce, tím jsem si jista, a pak to bude pro mě dobře, takže slibuju, že budu navždy tvá.“

Clym si jemně přitáhl její tvář a políbil ji.

„Nevíš ale, co ve mně máš,“ řekla. „Někdy si myslím, že Eustacie Vyeová nemá v sobě nic z toho, co činí správnou manželku. Ale nechme to být – podívej, jak nám čas prchá, prchá, prchá!“ Ukázala na zatmění měsíce.

„Jsi moc zasmušilá.“

„Ne. Jen mám hrůzu myslet na cokoli dál, než je přítomnost. Co je, to známe. Jsme teď spolu, a není známo, jak dlouho to tak bude: neznámo vždycky naplňuje mé myšlenky strašnými možnostmi, i tehdy, kdy bych mohla rozumně předpokládat radost. ... Clyme, ten zatmělý měsíc svítí na tvou tvář podivně cizí barvou a ukazuje ji jako vytesanou ze zlata. To znamená, že bys měl dělat lepší věci než tohle.“

„Jsi ctižádostivá, Eustacie – ne, ne přesně ctižádostivá, chceš luxus. Asi bych měl smýšlet stejně, abys byla se mnou šťastná. A přece to tak zdaleka není a já bych dokázal žít a umřít tady v té pustevně, jen kdybych měl pořádnou práci.“

Jeho tón v sobě skrýval nedůvěru v postavení toužícího milence, pochyby, zda jedná spravedlivě s tou, jejíž vkus se blížil jeho jen ve vzácných a nečastých bodech. Uviděla, co má na mysli, a zašeptala tiše, ale dychtivě své ujištění: „Abys mě dobře pochopil, Clyme: třebaže bych Paříž měla ráda, miluju tě pro tebe samotného. Být tvou ženou a žít v Paříži by byl pro mě ráj, ale raději bych s tebou žila tady v té pustevně, než nebýt tvoje vůbec. Tak jako tak získám, a to hodně. Vidíš, to je moje přeupřímné vyznání.“

„Promluvila jsi jako žena. A teď už budu muset jít. Doprovodím tě k domu.“

„Ale opravdu už musíš jít domů?“ zeptala se. „Ano, písek už je skoro přesypaný, už to vidím a zatmění se zvětšuje stále víc. Nechod' ještě! Počkej, dokud celá hodina nevyprší, pak už na tebe nebudu naléhat. Půjdeš domů a dobře se vyspíš, já ve spánku pořád vzdychám! Zdá se ti někdy o mně?“

„Nevzpomínám si na nějaký zřetelný sen o tobě.“

„Já vidím tvou tvář v každé scéně svých snů a slyším tvůj hlas v každém zvuku. Kdyby to tak jen nebylo! Je to až moc, co cítím.“

Říká se, že taková láska nikdy nevydrží. Ale musí! A přece si vzpomínám, jak jsem jedenkrát viděla jednoho důstojníka od husarů jet po ulici v Budmouthu, a i když jsem ho vůbec neznala a nikdy s ním nepromluvila, milovala jsem ho tak, že jsem až myslela, že umřu láskou – ale neumřela jsem a nakonec jsem přestala na něj myslet. Jak by to bylo strašné, kdyby přišel čas, kdy už bych tě nemilovala, Clyme můj!“

„Neříkej prosím takové kruté věci. Až uvidíme, že se ten čas přiblížil, řekneme ‚Přežili jsme svou víru a cíl,‘ a umřeme. Tak, hodina uběhla: pojd’me.“

Ruku v ruce šli pěšinou k Zamlženému vršku. Když byli blízko domu, řekl: „Dneska už je moc pozdě, abych šel za dědečkem. Myslíš, že bude mít námitky?“

„Promluvím s ním. Jsem natolik zvyklá být svou vlastní paní, že mě ani nenapadlo, že bychom se ho měli zeptat.“

Pak se loudavě rozešli a Clym sestupoval dolů do Blooms-End.

Jak se stále víc vzdaloval čarovnému prostředí své olympské dívky, jeho tvář se stahovala novým smutkem. Dilema, před než ho jeho láska postavila, se mu vrátilo s plnou silou. Přes Eustaciinu ochotu přečkat období neslibného zasnoubení, než se zavede ve svém novém postavení, si chvílemi nemohl nepovšimnout, že ho miluje spíš jako návštěvníka ze světa radovánek, k němuž po právu patřila, než muže s cílem zcela opačným, vzhledem k jeho nedávné minulosti, která ji tolik zajímala. Při jejich schůzkách jí často uniklo slovo či vzdech. Znamenalo to, že ačkoli si nekladla žádné podmínky, pokud šlo o jeho návrat do francouzského hlavního města, v ten právě tajně doufala v případě sňatku, a to ho okrádalo o mnohou jinak příjemnou hodinu. K tomu se ještě přidružovala čím dál větší roztržka s matkou. Kdykoli nějaká maličkost zdůraznila více než obvykle zklamání, které jí působí, vycházel na osamělé a trucovité procházky, nebo probděl většinu noci kvůli rozbouření citů, které takové poznání způsobilo. Kdyby jen chtěla paní Yeobrightová prohlédnout a vidět, jaký záslužný cíl si vytkl, a jak málo se kříží s jeho oddaností Eustacii, pohlížela by na něj úplně jinak!

Jak tedy Yeobrightův zrak pomalu přivykal prvotní oslepující svatozáři, kterou kolem něj zažehla láska a krása, začal teprve vnímat, v jaké překérní situaci se octl. Někdy si přál, aby byl Eustacii nikdy nepoznal, ale to přání okamžitě bral zpět jako krutost. Musel udržet při životě tři neslučitelné síly: důvěru matky v něj, plán stát se učitelem a Eustaciino štěstí. Jeho horoucná povaha si nemohla dovolit upustit ani od jedné z nich, byť nemohl doufat ve více než dvě z těch tří. Třebaže jeho láska byla tak čistá jako láska Petrarky k Lauře, učinila pouta z toho, co dříve byla jen nesnáz. Postavení, jež nebylo zrovna jednoduché, dokud působil seriózně, se stalo nepopsatelně komplikovaným, jakmile do něj vstoupila Eustacie. Zrovna když matka začínala tolerovat jeden plán, přišel s jiným, ještě méně přijatelným než byl ten první, a v té kombinaci už to matka nemohla unést.

V.

Padnou ostrá slova a vzniká krize

Když nebyl Yeobright s Eustacií, otrocky vysedával nad knihami, když nečetl, scházel se s ní. Tyto schůzky probíhaly za přísného utajení.

Jednoho odpoledne se matka vrátila domů z dopolední návštěvy u Thomasiny. Z její rozbrázděné tváře vyčetl, že se něco stalo.

„Dozvěděla jsem se nepochopitelnou věc,“ řekla roztrpčeně. „Kapitán prohlásil U Ženy, že jste s Eustacií Vyeovou zasnoubení.“

„Ano, to jsme,“ odpověděl Yeobright. „Ale může to trvat ještě dlouho, než se vezmem.“

„To bych ani neřekla, že dlouho. Nejspíš ji vezmeš do Paříže, ne?“ zeptala se s unavenou beznadějí v hlase.

„Nevrátím se do Paříže.“

„Co teda budeš dělat s ženou?“

„Povedu školu v Budmouthu, jak už jsem ti říkal.“

„To je k nevěře! To město se učiteli jen hemží. Ty nemáš speciální kvalifikaci. Jakou šanci takoví jako ty asi mají?“

„Žádnou šanci na zbohatnutí. Ale se svým vzděláním, které je nové a správné, vykonám pro své bližní spoustu dobra.“

„To jsou jen sny! Kdyby bylo ještě ve vzdělání co vymýšlet, byli by to na univerzitách udělali už dávno.“

„Mýlíš se, mami. Nemohou to udělat, protože jejich učitelé nepřijdou do styku s vrstvou, která si takového vzdělání vyžaduje – to jest s těmi, kdo zatím k učení ani nepřišli. Mám v plánu vštěpovat ty nejlepší vědomosti do prázdných hlav, aniž bych do nich nejdřív hustil všechno to, co se pak musí odhustit, než se začne s opravdovým studiem.“

„Byla bych ti ještě možná věřila, kdyby ses držel stranou jiných závazků, ale tahle žena – kdyby to byla hodná holka, i tak by to bylo špatné, ale protože je –“

„Je to hodné děvče.“

„To si myslíš ty. Dcera korfského kapelníka! Jaký měla život? Její příjmení ani není její pravé.“

„Je vnučka kapitána Vye a její otec pouze přijal jméno její matky. A od přírody je dáma.“

„Říkají mu kapitán, ale to může být kapitán kdekdo.“

„Byl v Královském loďstvu!“

„Nepochybuju, že byl s nějakou tou bárkou na moři. Proč se o vnučku nestará? Dáma by se nepotulovala po vřesovišti celý den a noc tak jako ona. Ale to ještě není všecko. Mezi ní a Thomasinovým mužem bylo kdysi něco podivného – tím jsem si jistá, jako že tu stojím.“

„Eustacie mi to řekla. Asi před rokem se o ni zajímal, ale na tom přece není nic špatného. Mám ji proto ještě radši.“

„Clyme,“ řekla mu matka pevně, „nemám proti ní žádné důkazy, naneštěstí. Ale jestli z ní bude dobrá žena, tak nikdy nebyla žádná špatná.“

„Věř mi, skoro mě popuzuješ,“ řekl Yeobright důrazně. „A to jsem zrovna chtěl zařídit, abyste se sešly. Ale ty mi nedáš pokoj, snažíš se překazit moje přání úplně ve všem.“

„Nenávidím, pomýšlení na to, že by se můj syn měl špatně oženit! Kéž bych se toho byla nikdy nedočkala, je to pro mě příliš – je to horší než zlý sen!“ otočila se k oknu. Zrychleně oddechovala, bledé, pootevřené rty se jí třáslly.

„Mami,“ řekl Clym, „ať uděláš cokoli, budeš mi vždycky drahá – to přece víš. Ale mám právo říct jedno, že ve svém věku už jsem dost starý na to, abych věděl, co je pro mě nejlepší.“

Paní Yeobrightová nějakou chvíli otřeseně mlčela, jako by už neměla co říci. Pak odpověděla: „Nejlepší? Je pro tebe nejlepší zničit si vyhlídky kvůli takové rozkošnické a líné ženské? Nechápeš, že právě tím, že sis vybral ji, dokazuješ, že nevíš, co je pro tebe nejlepší?“

Vzdáváš se vlastního úsudku – celou svou duši vsadíš – abys vyhověl ženě.“

„Ano. A ta žena jsi ty.“

„Jak se mnou můžeš mluvit takhle lehkovážně!“ řekla matka a otočila se k němu s usazeným pohledem. „Jsi krutý, Clyme, a nečekala jsem to od tebe.“

„Nejspíš ano,“ řekl neradostně. „Nevěděla jsi, do jaké míry se postavíš proti mně, a proto si ani nevěděla, jakou měrou se ti to vrátí.“

„Odmlouváš mi, myslíš jen na ni. Straníš jí ve všem.“

„To dokazuje, že si to zaslouží. Nikdy jsem nepodporoval něco špatného. A není pravda, že mi záleží jen na ní. Záleží mi na tobě a na sobě a na všem, co je dobré. Když žena jednou pojme k druhé nechuť, je nemilosrdná!“

„Clyme! Prosím tě nedávej za vinu mně to, co je jen tvoje tvrdohlavá pomýlenost. Když sis přál spojit se s nehodnou osobou, proč jsi kvůli tomu musel jezdit sem domů? Proč jsi to neudělal v Paříži? – tam je to víc v módě. Přijel jsi mě, osamělou ženskou, jenom trápit, a ukrátit mi život! Kéž bys svou přítomností oblažoval tam, kde oblažuješ láskou!“

Clym řekl chraplavě: „Jsi moje matka a už víc neřeknu – jen prosím za odpuštění, že jsem si myslel, že tohle je můj domov. Už tě nebudu sužovat, půjdu.“ A se slzami v očích vyšel ven.

Bylo slunečné odpoledne na začátku léta a vlhké prolákliny vřesoviště postoupily od stádia hnědi k zelené. Yeobright popošel na okraj pánve, která se táhla od Zamlženého vršku a Dešťové mohyly. To už byl klidný a rozhlížel se po krajině. V menších údolích, mezi pahorky, které členily obrys údolí, bujně rostlo čerstvé mladé kapradí, které později dosáhne výšky až metr a půl, i víc. Sešel o kousek níž a vrhl se na zem na místo, odkud z jedné dolinky vybíhala cestička, a čekal. Slíbil Eustacii, že právě sem přivede odpoledne matku, aby se mohly setkat a spřátelit. Jeho pokus naprosto selhal.

Ležel uprostřed jasné zeleně. Kapradovitá vegetace kolem něj, byť byla hustá, byla také jednotvárná: loubí ze strojově stejných zelených lístků, svět zelených trojúhelníků s pilovitým okrajem, a ani

jeden kvítek. Vzduch byl parně teplý a ticho nepřerušované. Ještěrky, kobylky a mravenci zde byli jedinými živými tvory k vidění. Scéna jako by přináležela do starodávného světa karbonského období, kdy bylo rostlinných tvarů ještě málo a všechny kaprad'ovité, kdy nebylo ani poupat, ani květů, nic než monotónní listoví, v kterém nezazpíval ptáček.

Když nějakou dobu seděl opřený o loket a zasmušile přemítal, zahlédl nad kapradím čepec z bílého hedvábí, který se přibližoval zleva, a hned věděl, že skrývá hlavu jeho milované. Srdce se vyburcovalo ze své apatie k vřelému vzrušení a Clym nahlas řekl: „Věděl jsem, že určitě přijde.“

Na pár chvil zmizela v dolině, a pak se z křovisek vynořila celá její postava.

„Jsi tu sám?“ vykřikla s náznakem zklamání, které však vzápětí popřel její ruměnc a napůl provinilý tichý smích. „Kde je paní Yeobrightová?“

„Nepřišla,“ odpověděl tlumeným hlasem.

„Škoda, že jsem nevěděla, že tu budeš sám,“ řekla vážně, „a že budeme mít takový příjemný čas pro sebe. Potěšení, o němž předem nevíme, je zpola vyplývané, těšit se na ně znamená je zdvojnásobit. Ani na chvilku mě dnes nenapadlo, že tě budu mít odpoledne jen pro sebe, a když to přijde, zas je to tak brzy pryč.“

„To máš pravdu.“

„Chudáčku Clyme!“ pokračovala a něžně mu pohlédla do tváře. „Jsi smutný. U vás doma se něco přihodilo. Nevšímejme si té pravdy, dělejme jako by nebyla.“

„Ale co budem dělat, lásko?“ zeptal se.

„To, co dosud – žít od jednoho setkání k druhému a nedělat si starost s tím, co bude zítra. Víím, že na to pořád myslíš – vidím to na tobě. Ale to nesmíš – ano, Clyme?“

„Jsi zrovna jako všechny ostatní ženy. Vždycky docela spokojeně staví svůj život na jakémkoli náhodném postavení, které se namane, zatímco muži by si rádi přizpůsobili celou zem. Poslechni mě, Eustacie. Je tu jedna věc, kterou už nehodlám déle odkládat. Tvoje

chápaní moudrosti *Carpe diem* na mě dneska nepůsobí. Nás současný způsob života musí brzy skončit.“

„Je v tom tvoje matka!“

„Je. Ale tím, že ti o tom říkám, tě nemiluju o nic méně, jenom je správné, abys to věděla.“

„Bála jsem se o své štěstí,“ řekla jen s nepatrným pohybem rtů.
„Bylo příliš silné a stravující.“

„Ještě je tu naděje. Mám před sebou ještě čtyřicet let práce, a proč bys ty měla zoufat? Jsem jenom na nepříjemné křižovatce. Přál bych si, aby se lidé tolik nedrželi myšlenky, že není pokroku bez jednotnosti.“

„Á – už zase zabíháš v myšlenkách do filosofie. Pravda je, že tyhle smutné a beznadějně překážky mají jednu výhodu, že nám umožňují dívat se lhostejně na krutou satiru, ve které se Osud rád vyžívá. Slyšela jsem o lidech, kteří když přišli najednou ke štěstí, umřeli strachem, že si ho nebudou moct užít. Já sama jsem poslední dobou měla takový pocit neklidu a náládovosti, ale toho teď budu ušetřená. Pojďme.“

Clym ji vzal za ruku, kterou kvůli němu vysvlékla z rukavičky – rádi se drželi za holé ruce – a vedl ji kapradím. Tvořili velice působný obrázek té nejžhavější lásky, když kráčeli údolím toho pozdního odpoledne, vpravo se slunce klonilo k západu a vrhalo jejich tenké přízračné stíny vysoké jako topoly daleko přes kapradí a hlodaš. Eustacie měla zvláště zakloněnou hlavu a v jejích očích se objevil radostný a vzrušený pohled prozrazující pocit vítězství z toho, že si sama vydobyla muže, s kterým se tak dokonale doplňovali, pokud šlo o znalosti a schopnosti, vzhled a věk. Na mladíkovi už nebyla tak patrná bledost tváře, kterou si s sebou přivezl z Paříže a počínající stopy času a přemítavosti. Zdravá a energická odolnost, jež mu od přírody patřila, opět zčásti nabyla původních rozměrů. Šli dál, až dorazili k druhému kraji vřesoviště, kde začínaly mokřiny, které dál přecházely v močál.

„Tady se s tebou musím rozloučit, Clyme,“ řekla Eustacie.

Tiše stáli a připravovali se na rozloučení. Vše před nimi vypadalo v tu chvíli dokonale. Slunce na obzoru vysílalo své paprsky na zem mezi měděnými a fialovými mraky, které se táhly nízko pod jemně zelenou oblohou. Všechny temné předměty obrácené směrem ke slunci se halily do fialového oparu, na jehož pozadí vyletovala hejna bzučících komárů, vznášela se do výšky a tančila jako jiskry.

„Nesnesu to, nemohu se s tebou rozloučit!“ vykřikla Eustacie náhle bolestným šepotem. „Tvá matka na tebe bude mít velký vliv, nebudou mě soudit spravedlivě, a až se dostane mezi lidi, že nejsem dobrá holka, přidají si k tomu tu báhorku s čarodějnici a očerní mě ještě víc!“

„To nemohou. Nikdo si nedovolí mluvit neuctivě o tobě nebo o mně.“

„Jak bych si přála mít jistotu, že tě nikdy neztratím – že mě nebudeš moct nějak opustit!“

Clym stál chvíli tiše. Jeho city překypovaly, chvíle dosáhla vášně, a on ten uzal rozřal.

„Budeš mít tu jistotu, miláčku,“ řekl a vzal ji do náruče. „Vezmeme se hned.“

„Clyme!“

„Souhlasíš s tím?“

„Jestli – jestli můžem.“

„Jistěže můžeme, oba jsme přece plnoletí. A já jsem nepracoval všechna ta léta, aniž bych něco nenašetřil, a když budeš souhlasit s tím, že bychom žili v malé chalupě někde na vřesovišti, než si najmu pro školu dům v Budmouthu, můžeme to pořídit s malými výdaji.“

„Jak dlouho budeme muset žít v té malé chalupě, Clyme?“

„Asi tak šest měsíců. Tou dobou už dokončím studia – ano, uděláme to a skončujeme s tímhle trápením. Budeme samozřejmě žít v naprostém odloučení a navenek se naše manželství projeví, až když si najmeme dům v Budmouthu, kam už jsem kvůli tomu psal. Dovolil by ti to dědeček?“

„Myslím, že ano – s tou podmínkou, že by to netrvalo déle než šest měsíců.“

„To mohu zaručit, pokud do toho nepřijde nějaká smůla.“

„Pokud do toho nepřijde nějaká smůla,“ opakovala pomalu.

„Což není pravděpodobné. Drahá, řekni datum.“

Pak tu otázku probrali a zvolili si den. Mělo to být za čtrnáct dní.

Tím jejich hovor skončil a Eustacie od něj odešla. Clym se za ní díval, jak se vzdalovala směrem k slunci. Zářivé paprsky ji se zvětšující se vzdáleností pohlcovaly a šustění šatů na rašící ostřici a jiných trávách odeznívalo. Jak se díval, přemohla ho ta mrtvá rovina scenérie před ním, i když plně vnímal krásu nedotčené raně letní zeleně, kterou se pro tentokrát honosil i ten nejubožejší list. V její tíživé horizontálnosti bylo cosi, co mu příliš připomínalo arénu života, měl z toho pocit, že sám se sotva tak rovná kterékoli živé bytosti pod sluncem, natožpak aby ji převyšoval.

Eustacie už pro něj nebyla bohyní, ale ženou, bytostí, za niž bylo potřeba bojovat, podporovat ji, pomáhat jí a nechat se kvůli ní pomlouvat. Teď když došel k chladnějšímu okamžiku, byl by dal přednost trochu méně uspěchané svatbě, ale karta byla vynesena a on byl rozhodnut hrát podle pravidel. To, jestli bude Eustacie jen další z těch, kdo milují příliš horoucně, aby milovali dlouho a dobře, měla pohotově ukázat následující událost.

VI.

Yeobright odchází a roztržka se dovršuje

Celý ten večer doléhaly z Yeobrightova pokoje k uším jeho matky jasné zvuky, potvrzující, že čile balí své věci.

Příštího rána se vypravil z domu a znovu se vydal přes vřesoviště. Měl před sebou dlouhý pochod, jehož cílem bylo zajistit příbytek, do něhož by mohl přivést Eustacii, až se stane jeho ženou. Takový domek – malý, opuštěný a se zabedněnými okny – viděl náhodou asi tak před měsícem, nějaké dvě míle za vesnicí Východní Egdon, tedy celkem asi šest mil odtud – a tam dnes zamířil.

Počasí bylo velmi odlišné od předchozího večera. Žlutý, mlžný západ slunce, který skrýval Eustacii před jeho pohledem, když odcházela, předpovídal změnu. Nastal jeden z těch ne tak docela řídkých dní anglického června, které jsou mokré a větrné, jako by byl listopad. Studená mračna se honila v souvislé vrstvě, jako namalovaná na pohyblivém pásu. S větrem přiletěly mlhy z jiných končin, obtáčely ho a zase odlétaly, jak kráčel.

Konečně Clym dorazil na kraj lesa jedlí a buků, který vydělili z vřesoviště v roce, kdy se narodil. Zde stromy, hustě obalené čerstvým, vlhkým listím, zakoušely teď větší škodu, než za těch nejsilnějších větrů v zimě, kdy jsou větve zbavené listí, aby mohly bouřím lépe odolávat. Mokrým boučkům to usekávalo údy, uštěďrovalo pohmožděnin, mrzačilo je to. Sklízely hluboké rány, z nichž ještě po mnoho dní bude prýštit míza a které zanechají jizvy viditelné až do dne, kdy je někdo spálí. S každým kmínkem to cloumalo až u kořene jako kostí v kloubní jamce a při každém dalším náporu vichřice se z větví ozývaly dušené zvuky, jako by pociťovaly bolest. V sousedním houští se snažila zpívat pěnkava, ale vítr jí foukal pod peří, až se obracelo, kroutil jí ocáskem, až ji přinutil zpěvu zanechat.

A přesto, o pár metrů vlevo od Yeobrighta, na otevřeném vřesovišti, si bouře na své nepřišla. Ty poryvy, které rvaly stromy, pouze rozvlnily hlodaš a vřes, jako by je lehce laskaly. Egdon byl na tenhle nečas jako stvořený.

Yeobright došel k prázdnému domku asi v poledne. Stál téměř tak o samotě jako domek Eustaciina dědečka, ale skutečnost, že se nacházel u vřesoviště, zakrýval pás jedlí, které téměř obklopovaly celý pozemek. Popošel ještě asi o míli dál do vesnice, kde žil majitel, a když se s ním k domku vrátil, vyřídili potřebné a muž slíbil, že alespoň jedna místnost bude nazítří připravena k obývání. Clym měl v úmyslu žít zde o samotě, dokud se k němu v jejich svatební den nepřipojí Eustacie.

Pak se otočil ke zpáteční cestě domů mrholením, které tak výrazně pozměnilo celé místo. Z kapradí, v němž předešlého dne pohodlně ležel, teď crčela voda, a máčelo mu nohy až na kůži, jak se o ně otíral, kožíšek králíků, kteří před ním uskakovali, byl touž spoustou vody zchumlaný do tmavých pramínků.

Domů došel celý mokrý a po té desetimílové procházce dost unavený. Stěží by se tomu dalo říci příznivý začátek, ale vybral si svou cestu a neuhne od ní. Večer a následující ráno strávil dokončováním příprav na odchod. Měl pocit, že když jednou dospěl k tomuto rozhodnutí, zůstat doma jen o minutu déle, než bylo nutné, znamenalo pouze působit bolest matce nějakým slovem, pohledem nebo činem.

Najal si povoz a ve dvě hodiny už měl věci na cestě. Dále si musel sehnat nějaký nábytek, který by po dočasném užití v chalupě posloužil později také v domě v Budmouthu, kde jej doplní lepšími kusy. V Anglebury, o pár mil dál za místem, jež si zvolil za svoje bydliště, měli vhodný trh a tam se rozhodl strávit nadcházející večer.

Zbývalo už jen dát matce sbohem. Seděla jako obvykle u okna, když sešel dolů.

„Mami, odcházím od tebe,“ řekl a podal jí ruku.

„Myslela jsem si to, když jsi balil,“ odpověděla paní Yeobrightová hlasem, z něhož byla pečlivě vyloučena jakákoli částka citu.

„A rozejdeme se přátelsky?“

„Jistě, Clyme.“

„Budu se pětadvacátého ženit.“

„Myslela jsem si, že se budeš ženit.“

„A pak – pak se musíš přijít na nás podívat. Pak mi líp porozumíš a naše situace nebude tak smutná, jako je teď.“

„Myslím, že není moc pravděpodobné, že bych k vám přišla na návštěvu.“

„Pak to nebude ani moje vina, ani Eustaciina, mami. Sbohem!“

Políbil ji na tvář a odešel velice roztrpčeně a několik hodin mu trvalo, než se trochu uklidnil. Dál se nedalo říci nic, pokud by se nejdříve nezbourala bariéra, a to se nemohlo stát.

Sotva Yeobright odešel od matky z domu, nehybnost rysů její tváře vystřídalo otevřené zoufalství. Po nějaké chvíli se dala do pláče a slzy jí přinesly trochu úlevy. Po zbytek dne nedělala nic jiného, než že chodila sem a tam po zahradní cestičce ve stavu, který se blížil naprostému otupení. Přišla noc a s ní jen málo oddechu. Příštího dne, protože instinktivně cítila, že by měla něco udělat, aby se šok zmírnil v zármutek, šla do synova pokoje a vlastníma rukama jej dala do pořádku, pro ten imaginární den, kdy se zase vrátí domů. Trochu se věnovala květinám, ale byla to jen zběžná péče, protože už ji netěšily.

Velice se jí ulevilo, když časně odpoledne nečekaně přišla na návštěvu Thomasina. Nebylo to první setkání mezi těmi příbuznými od Thomasininy svatby, a protože minulé chyby byly alespoň zhruba napraveny, ty dvě se vždycky vítaly s potěšením a bez rozpaků.

Šikmý svazek paprsků, který mladou manželku provázel dveřmi dovnitř, jí velice slušel. Prosvětloval ji tak, jako její přítomnost prosvětlovala vřesoviště. V pohybech i pohledu připomínala přihlížejícímu opeřence, kteří žili blízko jejího domova. Všechna přirovnání a alegorie vztahující se k ní začínala a končila ptáky. Její pohyby skrývaly takovou rozmanitost jako jejich let. Když přemítala, při-

pomínala poštolku, která visí ve vzduchu pomocí neviditelného pohybu křídel. Když šla v prudkém větru, jejím lehkým tělem to smýkalo proti stromům a svahům jako s volavkou. Když se něčeho polekala, bezhlučně přebíhala sem a tam jako ledňáček. Když byla v klidné, vyrovnané náladě, klouzala jako vlaštovka, a tak se pohybovala právě nyní.

„Vypadáš velmi spokojeně, na mou duši, Tamsinko,“ prohlásila paní Yeobrightová se smutným úsměvem. „Jak se daří Damonovi?“

„Má se moc dobře.“

„Je na tebe hodný, Thomasino?“ a paní Yeobrightová si ji pozorně prohlížela.

„Dost hodný.“

„A říkáš skutečně pravdu?“

„Ano, teto. Řekla bych ti, kdyby nebyl hodný.“ Váhavě a se začervenáním dodala: „On – nevím, jestli si ti mám takhle postěžovat, ale nevím tak docela, co dělat. Potřebuju nějaké peníze, víš, teto, abych si mohla koupit nějaké drobnosti – a on mi žádné nedává. Nechci si mu o ně říkat, ale možná mi žádné nedává, protože to neví. Měla bych si mu o ně říct, teto?“

„To víš, že bys měla. To ses nikdy ani slůvkem o tom nezmínila?“

„Víš, měla jsem nějaké svoje peníze,“ odpověděla Thomasina vyhýbavě, „a až donedávna jsem žádné od něj nepotřebovala. Naznačila jsem něco minulý týden, ale jako by na to zapomněl.“

„Prostě mu to musíš připomenout. Víš, že mám malou krabičku plnou guinejí, které mi tvůj strýc dal do rukou, abych je rozdělila mezi tebe a Clyma, kdykoli budu chtít. Možná přišel ten čas, kdy by se to mělo udělat. Vždycky se dají vyměnit za sovereignty.“

„Myslím, že bych ráda dostala svůj díl – tedy jestli proti tomu nic nemáš.“

„Dostaneš, jestli je to potřeba. Ale sluší se, abys nejdřív řekla svému manželovi, že jsi bez peněz, a uvidíš, jak se zachová.“

„Dobře, udělám to. ...Teto, doslechla jsem se o Clymovi. Vím, že se kvůli němu trápíš, a proto jsem přišla.“

Paní Yeobrightová se odvrátila a na její tváři se odehrával boj, jak se snažila své city skrýt. Pak se přestala o to pokoušet a s pláčem řekla: „Thomasino, myslíš, že mě nenávidí? Jak může snést pomýšlení, že mi působí takový zármutek, když jsem celá ta léta žila jen pro něj?“

„Nenávidí – ne, to ne,“ utěšovala ji Thomasina. „Jde jen o to, že ji má teď příliš rád. Pohlédni na to klidně – prosím. Není to od něj taková špatnost. Víš, řekla jsem si, že si mohl vybrat i hůř. Slečna Vyeová je z dobré rodiny na matčině straně, a její otec byl romantický tulák – takový řecký Odysseus.“

„Nemá to cenu, Thomasino, nemá to cenu. Myslíš to dobře, ale já tě nebudu otravovat svými argumenty. Probrala jsem si všechno, co se dá říct pro obě strany, už mockrát. Nerozešli jsme se s Clymem ve zlosti, rozešli jsme se hůř. Vášnivá hádka by mi nezlomila srdce, ale ten jeho vytrvalý odpor a setrvávání na omylu ano. Thomasino, býval to takový hodný chlapec – tak něžný a laskavý!“

„Býval, já vím.“

„Nečekala jsem, že někdo, koho jsem měla za svého, se mnou bude takhle zacházet. Mluvil se mnou tak, jako bych se stavěla proti němu, abych mu způsobila bolest. Jako bych mu snad mohla přát něco zlého!“

„Na světě jsou horší ženy než Eustacie Vyeová.“

„Ale je taky mnoho lepších, v tom je to trápení. Byla to ona, Thomasino, a jenom ona, kdo vedl tvého manžela k takovému jednání; přísahala bych na to!“

„Ne,“ ozvala se Thomasina dychtivě. „Ještě než znal mě, myslel si na ni, a nebylo to nic než flirt.“

„Jak myslíš, nechme to být. Tohle rozmotávat nemá teď význam. Synové asi musí být slepí, když chtějí. Jak je možné, že žena vidí i na dálku to, čeho si muž nevšimne ani zblízka? Ať si Clym dělá, co chce – už mi na něm nesejde. A takhle vypadá mateřství – dáš nejlepší léta a nejvíc lásky, aby sis mohla být jista, že sklidiš opovržení!“

„Jsi hrozně neústupná. Než řekneš takhle silná slova o Clymovi, pomysli na to, kolik matek synové přivedli do veřejné hanby tím, že spáchali opravdové zločiny!“

„Thomasino, nepoučuj mě – to nestrpím. Sílu rány určuje to, jak moc převyšuje očekávání, a to nemusí být větší v jejich případě než v mém: ony třeba předvíдалy to nejhorší. ...Nejsem na to stavěná, Thomasino,“ dodala se smutným úsměvem. „Některé vdovy se uchrání ran, které jim děti zasadí, tím, že věnují své srdce jinému manželovi a začnou nový život. Ale já jsem vždycky byla takový ubohý, slabý tvor, upnutý jen na jedno – neměla jsem ani tak široké srdce, ani takovou podnikavost. Tak jak jsem byla opuštěná a omráčená, když ode mě odlétla duše mého muže, tak jsem zůstala sedět na místě – nikdy jsem se nepokoušela něco nějak napravit. Byla jsem tehdy poměrně mladá a touhle dobou už jsem mohla mít další rodinu, která by mě utěšovala, když mě syn tak zklamal.“

„Je od tebe šlechetnější, že jsi to neudělala.“

„Čím šlechetnější, tím neprozíravější.“

„Zapomeň na to a nech se utěšit, drahá teto. Nenechám tě samotnou dlouho. Budu tě chodit navštěvovat každý den.“

A jeden týden Thomasina do písmene dodržela slovo. Snažila se, aby teta viděla lepší stránku té svatby, přinášela jí novinky o přípravách a řekla, že dostala pozvání. Další týden jí bylo dost nedobře a neobjevila se. Ohledně guinejí zatím nebylo nic učiněno, protože Thomasina se bála oslovit v tomto smyslu manžela, a teta na té podmínce trvala.

Jednoho dne těsně předtím stál Wildeve u dveří Tiché ženy. K Dešťové mohyle a Zamlženému vršku vedla kromě příkré cestičky vřesovištěm také vozová cesta, jež odbočovala ze silnice kousek pod hostincem a stoupala k Zamlženému vršku oklikou a pozvolna. Na této straně to byla pro povozy jediná přístupová cesta ke kapitánovu domku. Z nejbližšího městečka přijel po ní lehký vůz a mladík, který řídil, zastavil před hostincem, aby si dal něco k pití.

„Jedete ze Zamlženého vršku?“ optal se Wildeve.

„Ano. Vozí se tam dobroty. Bude svatba.“ A vozka skryl tvář ve džbánu.

Wildevuovi se zatím nedoneslo ani slovo a jeho tvář náhle zastřel výraz bolesti. Odešel na chvíli do chodby, aby jej skryl. Pak se zase vrátil.

„Myslíte slečnu Vyeovou?“ zeptal se. „Jak to – že se vdává tak brzy?“

„Nejspíš z vůle Boží a jednoho ochotného mladíka.“

„Myslíte snad pana Yeobrighta?“

„Ano. Chodil s ní potají celé jaro.“

„Nejspíš se do něj hrozně zamilovala?“

„Přímo po něm šlí, aspoň to povídalo jejich děvče pro všechno. A ten hoch Charley, co se jim stará o koně, je z toho celý přepadlý. Ten dřevák si na ni nějak myslel.“

„Je potěšená – je ráda? Tak brzy se vdát – tomu říkám něco!“

„Není to zas tak brzy.“

„Ne, není to tak brzy.“

Wildevu zašel dovnitř do prázdné místnosti a zmocnil se ho podivný srdebol. Loktem se opřel o římsu u krbu a rukou si podepřel bradu. Když vešla do pokoje Thomasina, neřekl jí, co se právě dozvěděl. V duši se mu znovu ozvala dávná touha po Eustacii: a to hlavně proto, že zjistil, že se jí miní zmocnit jiný muž.

Toužit po nesnadném, nabažit se nabízeného, chtít vzdálené a nemít rád, co je nablízku, taková byla vždycky Wildevuova povaha. Tak se pozná muž, jímž zmítají city. Třebaže Wildevuův vroucný cit nedosáhl básnické šíře, byl dostatečně hluboký. Dalo by se mu přezdívat egdonský Rousseau.

VII.

Ráno a večer jednoho dne

Přišlo svatební ráno. Z toho, co bylo patrné v Blooms-End, by nikdo neusuzoval, že mají toho dne něco společného se Zamlženým vrškem. Kolem domu Clymovy matky vládlo vážné ticho a uvnitř nebylo o nic živěji. Paní Yeobrightová, která odmítla zúčastnit se obřadu, seděla u stolu ve starém pokoji, který vedl přímo na zápraží, s očima neklidně upřenýma k otevřeným dveřím. Byla to místnost, ve které se před šesti měsíci shromáždila veselá vánoční sešlost, na niž přišla Eustacie tajně a jako cizinec. Jediná živá bytost, která sem vnikla teď, byl vrabec, a když neviděl žádný pohyb, aby se měl čeho bát, odvážně poskakoval po pokoji a s úmyslem vyletět oknem se natrásal mezi květináči. To vyburcovalo osamělou sedící osobu, vstala, pustila ptáka ven a popošla ke dveřím. Čekala Thomasinu, která jí předešlého večera poslala vzkaz, že přišel čas, kdy by si přála dostat ty peníze, a že se, pokud je to možné, staví dnes.

Přesto však, když se paní Yeobrightová podívala údolím vřesoviště, oživeného motýly a kobylkami, jejichž tlumený hluk na všech stranách vytvářel šeptající sbor, nestála Thomasina v popředí jejích myšlenek. Domácí drama, jehož přípravy teď vrcholily míli či dvě odtud, její oči neviděly před sebou o nic méně zřetelně, než kdyby se odehrávalo přímo před ní. Snažila se představu zapudit a chodila po zahradě, ale její oči znovu a znovu bloudily směrem k farnímu kostelu Zamlženého vršku a její vzrušená představivost roztínala kopce, které dělily ten svatostánek od jejího zraku. Ráno ubíhalo. Udeřila jedenáctá hodina: je možné, že svatba už probíhá? Určitě ano. Představovala si dál výjev u kostela, ke kterému se touhle dobou už se svou nevěstou přiblížil. Představila si malou skupinku dětí u brány, až tam dojede vůz tažený poníkem, v němž, jak se dozvěděla Thomasina, podniknou tu krátkou cestu. Pak viděla, jak vcházejí, procházejí do kněžiště a klekají si – a obřad jako by pokračoval.

Zabořila hlavu do dlaní. „Je to omyl!“ zanařikala. „A on toho bude jednoho dne litovat, a pak si na mě vzpomene!“

Přemožena zlou předtuchou, nějakou chvíli takhle setrvala, až hodiny uvnitř odbily dvanáct. Brzy poté k ní z dálky za kopci dolehly tlumené zvuky. Foukal odtamtud větřík a přinesl s sebou slabé zvonění zvonů, které vesele zahlaholily: jedna, dva, tři, čtyři, pět. Zvoníci ve Východním Egdonu ohlašovali svatbu Eustacie a jejího syna.

„Je to pryč,“ zašeptala. „Tak, tak! A život bude taky brzy pryč. A proč bych si měla takhle ničit pořád tvář? Jak jednou začne člověk nad něčím v životě plakat, mohl by si oči vyplakat, všechno souvisí se vším. A přece říkáme: ‚čas smíchu‘!“

K večeru přišel Wildeve. Od Thomasininy svatby mu paní Yeobrightová projevovala to neradostné přátelství, které nakonec vzejde v takových případech nevytoužené spřízněnosti. Od představy toho, co mělo být, se upustí už z únavy, a poražená lidská snaha se už jen snaží využít toho, co je. Wildeve, abychom byli spravedliví, se k tetě manželky choval velice zdvořile, ani ji nepřekvapilo, když ho teď uviděla vcházet.

„Thomasina nemohla přijít, jak slíbila,“ odpověděl na její dotaz, v němž byla úzkost, protože věděla, že neteř nutně potřebuje peníze. „Kapitán včera večer přišel a osobně ji přemlouval, aby jim dnes dělala společnost. Takže nechtěla vypadat nezdvořile a rozhodla se jít. Přijeli pro ni s poníkem a zase ji přivezou zpět.“

„Takže je to dokonáno,“ řekla paní Yeobrightová. „Jeli už do svého nového domova?“

„Nevím. Co odjela Thomasina, nemám ze Zamlženého vršku žádné zprávy.“

„Nejel jste s ní?“ zeptala se, jako by věděla, že k tomu třeba má dobrý důvod.

„Nemohl jsem,“ odpověděl Wildeve a trochu se začervenal. „Nemohli bychom oba být pryč z domu, dopoledne bylo dost rušno, protože v Anglebury je dneska velký trh. Myslím, že něco pro Thomasinu máte. Jestli chcete, vezmu jí to.“

Paní Yeobrightová zaváhala a přemýšlela, jestli Wildeve ví, co to něco je. „Ona vám o tom říkala?“ zeptala se.

„Ne přímo. Jen se zběžně zmínila, že má dojednáno, že si tu vyzvedne nějakou věc, či co.“

„Myslím, že není nutné to posílat. Může si pro to přijít, až se jí to bude hodit.“

„To hned tak nebude. V jejím současném zdravotním stavu nemůže už tolik chodit, jak byla zvyklá.“ S mírnou jízlivostí dodal: „Copak je to za zázrak, že mi to nesvěříte do rukou?“

„Není to nic, s čím bych vás musela obtěžovat.“

„Člověk by si skoro řekl, že mi nevěříte,“ řekl se smíchem, třebaže zrudl, jak jím projel vztek, u něj častý.

„Nic takového si nemusíte myslet,“ odpověděla suše. „Prostě jde jen o to, že já, ve shodě s ostatním světem, mám pocit, že určité věci by raději měli dělat určití lidé, a ne jiní.“

„Jak chcete, jak chcete,“ odpověděl Wildeve lakonicky. „Nestojí to snad za hádku. Tak myslím, že zas půjdu, protože hostinec nemůže zůstat na starosti jen toho chlapce a služky.“

Šel si zase po svých a rozloučení nebylo zdaleka tak zdvořilé jako pozdrav při příchodu. Ale paní Yeobrightová už ho znala natolik, že si jeho způsobu nijak zvlášť nevšímal, ať byl dobrý či špatný.

Když Wildeve odešel, paní Yeobrightová zůstala stát a přemýšlela, jak to nejlépe zařídit s těmi guinejemi, které nechtěla svěřit Wildeveovi. Stěží mohla uvěřit, že by mu Thomasina řekla, aby o ně požádal, když jejich potřeba vznikla z obtíže získat peníze od něj. Zároveň je Thomasina opravdu potřebovala a možná nebude nejméně další týden schopna si pro ně do Blooms-End přijít. Donést jí peníze či poslat je do hostince by nebylo moudré, protože Wildeve zcela jistě bude u toho, nebo by transakci odhalil, a jestli s ní, jak teta tušila, zachází méně laskavě, než si zaslouží, mohl by pak z jejích laskavých rukou celou částku vyzískat. Ale dnes večer bude Thomasina na Zamlženém vršku a bylo možno jí tam nechat donést cokoli, aniž by to její muž věděl. Vzato kolem a kolem ta příležitost stála za využití.

Její syn je tam také a teď je ženatý. Nenastane už asi vhodnější chvíle, kdy by mu mohla dát jeho díl. A šance, která by se jí naskytla tím, že by mu poslala tento dar, aby mu ukázala, jak je daleka toho přát mu něco zlého, rozveselila smutné mateřské srdce.

Odešla nahoru a vytáhla ze zamčené zásuvky malou krabičku, z níž vysypala poklad širokých neopotřebovaných guinejí, které tam ležely celá dlouhá léta. Bylo jich celkem sto a ona je rozdělila na dvě hromádky po padesáti. Uvázala je do dvou malých plátěných pytlíků, šla na druhý konec zahrady a zavolala na Christiana Cantlea, jenž se tam zdržoval v naději na večeři, kterou mu ve skutečnosti nikdo nedlužil. Paní Yeobrightová mu dala váčky s penězi, nařídila mu, aby s tím šel na Zamlžený vršek a za žádných okolností je nepředával do rukou nikomu jinému než jejímu synovi a Thomasině. Napadlo ji, že by bylo radno říci Christianovi, co přesně pytlíky obsahují, aby si byl vědom důležitosti svého úkolu. Christian si strčil pytlíky do kapes, slíbil co největší opatrnost a vydal se na cestu.

„Nemusíš spěchat,“ řekla paní Yeobrightová. „Bude lepší, když tam nedojdeš před setměním, pak si tě nikdo nevšimne. Vrať se sem pak zpátky na večeři, jestli nebude moc pozdě.“

Bylo skoro devět hodin, když začal stoupat údolím k Zamlženému vršku, dlouhé letní dny však vrcholily a první stíny večera teprve začaly zatemňovat krajinu. V tu chvíli uslyšel Christian hlasy a zjistil, že vycházejí od skupinky mužů a žen, kteří přecházeli dolík před ním, takže bylo vidět jen temena jejich hlav.

Zarazil se a pomyslel na peníze, které nese. Dokonce i pro Christiana byla ještě dost brzy na to, aby se vážně obával loupeže, nicméně učinil opatření, ke kterému se uchyloval od chlapeckých let, kdykoli měl při sobě více než dva tři šilinky – opatření podobné opatření jistého ministra, když ho naplnila podobná předtucha. Zul si boty, rozvázal pytlíky s guinejemi a vyprázdnil obsah jednoho sáčku do pravé boty a druhého do levé, rozprostřel je co možná nejlépe po dně boty, jež byla schránkou rozhodně neomezenou velikostí nohy. Znovu si je natáhl a zašněroval až nahoru a pokračoval v cestě, s lehčím pocitem v hlavě než v nohou.

Jeho cesta se sbíhala s cestou hlučné společnosti, a když se přiblížili, s úlevou zjistil, že je to několik lidí z Egdonu, které zná velmi dobře, a s nimi jde Fairway z Blooms-Endu.

„Cože! Christian jde taky?“ vykřikl Fairway, hned jak nově příchozího rozeznal. „Ty určitě nemáš žádnou slečnu, ani ženu, který bys dával šaty, no ne?“

„Co tím chcete říct?“ povídá Christian.

„Jdem si přece hodit. Jako každé rok. Jdeš taky?“

„Nic o tom nevím. To je něco jako šerm holí, nebo nějaký jiný druh krvelačného zápolení? Nechci urazit, ale pěkně děkuju, pane Fairway.“

„Christian neví, jaká je to švanda, a určitě by se mu to líbilo,“ řekla jedna baculatá žena. „Není v tom žádný nebezpečí, Christiane. Každé mužskej dá šilink a jeden z nich pak vyhraje látku na šaty pro svou ženu nebo děvče, když nějaký má.“

„To není můj případ, takže to pro mě nemá smysl. Ale rád bych tu legraci viděl, když v tom nejsou žádný čáry a jestli se člověk může jen tak podívat a nic ho to nestojí, nebo se nedostane do nějaký šarvátky.“

„U toho není žádná rvačka, nic takového,“ řekl Timothy. „A jestli chceš jít, můžeš se spolehnout, Christiane, že dáme pozor, aby se nic nestalo.“

„A žádný nemravnosti, doufám? Víte, sousedi, v takovém případě bych dával tátovi špatnej příklad, protože on je takovej nevázanej. Ale šaty za šilink a žádný zlý čáry – to stojí za podívanou a nezdrží mě to dýl jak půl hodinky. Ano, půjdu, jestli mě pak kousek doprovodíte k Zamlženému vršku, když mezitím padne tma a nikdo zrovna nepůjde tím směrem?“

Jeden či dva mu to příslibili a Christian uhnul ze své přímé cesty a zamířil se svými společníky vpravo k Tiché ženě.

Když vešli do velkého lokálu, našli tam už shromážděných asi deset mužů ze sousedství a skupina se nově příchozími zdvojnásobila. Většina z nich seděla kolem dokola na lavicích oddělených dřevěnými opěradly na ruce, jako mívají hrubá křesla v katedrále,

na nichž byly vyryté iniciály mnoha slavných dávných pijáků, kteří zde trávili své dny a večery a nyní odpočívali v alkoholickém popelu na nejbližším hřbitově. Mezi poháry na dlouhém stole před sedícími ležel otevřený balík s jemnou látkou – na šaty, jak tomu říkali –, o který se mělo soupeřit. Wildeve stál zády ke krbu a kouřil doutník, a pořadatel hry, obchodník ze vzdáleného města, básnil o hodnotě látky jakožto materiálu na letní šaty.

„Takže, pánové,“ pokračoval, když nově přichozí zaujali místa u stolu, „zatím si vsadilo pět, potřebujeme čtyři další, aby nám to šlo do počtu. Na tvářích těch pánů, co právě vešli, čtu, že mají tolik fištróna, aby využili téhle vzácné příležitosti, kdy mohou přikrášlit svou dámu za směšnou cenu.“

Fairway, Sam a ještě jiný člověk položili své šilinky na stůl a muž se otočil ke Christianovi.

„Ne, pane,“ odpověděl mu Christian a na tváři se mu mihla zlá předtucha. „Jsem jenom chuděj člověk, co se přišel podívat, jestli mi to ráčíte dovolit. Ani nevím, jak to děláte. Kdybych si moh bejt jistej, že to dostanu, dal bych ten šilink, ale jinak bych to nemoh udělat.“

„Myslím, že si skoro můžete být jist,“ povídá mu podomní obchodník. „Vlastně, jak se tak na vás dívám, tak i když nemůžu najisto slíbit, že vyhrajete, můžu říct, že jsem nikdy v životě neviděl nikoho, kdo by víc vypadal na výhru.“

„A budeš mít v každým případě stejnou šanci jako my ostatní,“ dodal Sam.

„A k tomu navíc štěstí, protože jsi přišel poslední,“ řekl další.

„A narodil jsem se s blánou na hlavě, tak možná, že se nejen ne-utopím, ale taky nezkrachuju?“ dodal Christian, který začínal povolovat.

Nakonec Christian přisadil svůj šilink, hra začala a kostky šly z ruky do ruky. Když došlo na Christiana, vzal krabičku třesoucí se rukou, ustrašeně s ní zatřepal a hodil nejvyšší možnou kombinaci. Tři další hodili pouze nízké páry a zbytek pouhé body.

„Ten pán vypadal, že vyhraje, jak jsem to povídal,“ korektně poznamenal podomní obchodník. „Vezměte si to, pane, zboží je vaše.“

„Ha, ha, ha!“ zasmál se Fairway. „Ať se propadnu, jestli jsem někdy viděl něco divnějšího.“

„Moje?“ ptal se Christian a nepřítomně zíral těma svýma obkrouženými očima. „Já přeci nemám ani slečnu, ani ženu nebo vdovu a bojím se, že si ze mě budou jen tropit smích, když si to vezmu, pane kramář. Jen jsem byl zvědavěj, ale na tohle bych nikdá nepomyslel! Co já budu dělat s ženskou róbou u sebe v pokoji – to snad není ani slušný!“

„Rozhodně si to nech,“ povídá Fairway, „už kdyby jen pro štěstí. Třebas se dá zlákat nějaká z těch, co tě nechtěly s prázdnýma rukama.“

„Rozhodně si to nech,“ řekl Wildeve, který scénu z dálky nezúčastněně pozoroval.

Ze stolu pak uklidili, co tam nepatřilo, a muži začali pít.

„Teda kdo by to řek!“ povídá Christian napůl pro sebe. „Jen považte, že mám nakonec takovýhle štěstí, a doposavád jsem na to nepřišel! Že jsou to ale podivný věcičky, tyhle kostky – jakou moc nad náma všema mají, a přeci mě poslechly! Teď už se rozhodně nemusím ničeho bát.“ Jednu po druhé kostky bral do ruky. „Teda pane,“ zašeptal důvěrně Wildeveovi, kterého měl nablízku po levici, „kdybych dokázal tuhle moc, co mám, použít k množení peněz, udělal bych dobrou skutek pro jednu vaši příbuznou, když pomyslím, co jejího teď u sebe mám – no ne?“ A poklepal si na jednu z bot naloženou penězi.

„Co tím chceš říct?“ otázal se Wildeve.

„To je tajemství. No nic, už musím jít.“ Podíval se úzkostně směrem k Fairwayovi.

„Kampak máš namířeno?“ zeptal se Wildeve.

„Na Zamlženej vršek. Musím tam s něčím za paní Thomasinou, to je všechno.“

„Já tam taky jdu, vyzvednout paní Wildeveovou. Můžeme jít spolu.“

Wildeve se zamyslel a v očích mu svítilo, když pochopil. Jsou to peníze pro jeho ženu, které jemu paní Yeobrightová nesvěřila.

„A přitom je svěřila tomuhle chlápkoví,“ řekl si. „Proč to, co náleží ženě, nepatří taky jejímu manželovi?“

Zavolal na pomocníka, aby mu donesl klobouk, a řekl: „Tak, Christiane, jsem připravený.“

„Pane Wildeve,“ povídá Christian nesměle, když se měl k odchodu, „nemohl byste mi ty zázračný věcičky, co nesou v sobě moje štěstí, půjčit, abych si to moh kapánek natrénovat, víte?“ Podíval se žádostivě na kostky a krabičku ležící na krbové římse.

„Ale jistě,“ odpověděl Wildeve ledabyle. „Vyřezal je jeden hoch nožem a nemají žádnou cenu.“ Christian se vrátil a nenápadně si je strčil do kapsy.

Wildeve otevřel dveře a vyhlédl ven. Večer byl teplý a podmračený. „Tam je ale tma,“ povídá. „No snad tu cestu najdem.“

„Kdybysme zabloudili, bylo by to hloupý,“ řekl na to Christian. „Tady nám bezpečně pomůže jedině lucerna.“

„Tak to si ji rozhodně vezmem.“ Přinesli lucernu z konírny a zapálili ji. Christian si vzal látku na šaty a ti dva se pustili do kopce.

Muži v místnosti se rozpovídali, až na okamžik obrátili svou pozornost do kouta u krbu. Byl rozlehlý a v něm, jako v mnoha dalších takových na Egdonu, stálo sedátko, kde mohl člověk sedět, aniž ho kdo viděl, pokud ho neosvětloval oheň, což byl případ tohoto večera a celého léta. Do svitu svíček ze stolu vyčuhoval z výklenku teď jediný předmět. Byla to hliněná dýmka a měla červenavou barvu. Muže přilákal k tomuto předmětu hlas za dýmkou, žádající si oheň.

„Na mou duši, až to se mnou cuklo, jak ten člověk promluvil!“ ulevil si Fairway a vzal do ruky svíčku. „Ale to je rudkař! Sedíte tu tak potichu, mladíku.“

„Ano, neměl jsem co říct,“ poznamenal Venn. Za pár minut se zvedl a popřál společnosti dobrou noc.

Mezitím Wildeve a Christian zmizeli ve vřesovišti.

Byl bezvětřný, teplý a mlhavý večer, provoněný sytými vůněmi čerstvé vegetace, kterou ještě nevysušilo horké slunce, mezi nimiž zejména vynikala vůně kapradí. Lucerna, která se pohupovala

Christianovi v ruce, se otírala o kolemstojící pernaté listy, plašila můry a jiný okřídlený hmyz, který vyletoval a dosedal na její rohovinové stěny.

„Takže ty neseš paní Wildeveové peníze?“ povídá Christianův společník po chvíli mlčení. „Nemyslíš si, že je velice podivné, že je nemám dostat do ruky já?“

„Jelikož muž a žena jedno tělo jsou, řek bych, že by to mělo vyjít nastejno,“ povídá Christian. „Ale dostal jsem přísněj rozkaz dát ty peníze paní Wildeveové do ruky: a člověk má dělat, co je správný.“

„To nepochybně,“ odvětil Wildeve. Kdokoli by to byl sledoval, musel by si všimnout, jak Wildevea ohromil objev, že ta přenášená věc jsou peníze a ne, jak předpokládal v Blooms-End, nějaká drobnůstka, která může zajímat jen ty dvě ženy. Odmítnutí paní Yeobrightové znamenalo, že ho nepovažuje za dostatečně čestného, aby ho použila jako spolehlivého nosiče majetku jeho ženy.

„Je dneska večer takový teplo, Christiane!“ řekl se supěním, když už byli skoro pod Dešťovou mohylou. „Pojďme si probůh na pár minut sednout.“

Wildeve usedl na měkké kapradí, a Christian postavil lucernu a balíček na zem a dřepł si celý skrčený poblíž, přičemž měl kolena skoro u brady. Vzápětí vrazil jednu ruku do kapsy kabátu a začal s ní potřepávat.

„Čím to tam chrastíš?“ zeptal se Wildeve.

„Jenom kostkama, pane,“ odpověděl Christian a rychle ruku vytáhl. „Jsou to ale kouzelný nástroje, tyhle věcičky, pane Wildeve! Tahle hra by mě nikdá nepřestala bavit. Nevadilo by vám, kdybych je vytáhl a chvílku se na ně díval, jak jsou udělaný? Nechtěl jsem se dívat moc zblízka před ostatníma, aby si snad nemysleli, že jsem nákej nevychovanec.“ Christian je vytáhl a ve světle lucerny si je na dlani prohlížel. „Že můžou tyhle věcičky přinést takový štěstí, takový kouzlo a čáry, že mají takovou moc, nad tím mi rozum zůstává stát,“ pokračoval s okouzleným pohledem upřeným na kostky, které, jak tomu na venkově často bývá, byly ze dřeva a tečky na nich byly vypálené drátem.

„Tak maličké, a tolik v nich je, říkáš si?“

„Ano. Myslíte, že to jsou opravdický hračky d'ábla, pane Wildeve? Jestli ano, pak to není moc dobrý znamení, že jsem měl takový štěstí.“

„Měl bys vyhrát nějaký peníze, když teď máš kostky po ruce. Pak by si tě vzala kdekterá. Přišel tvůj čas, Christiane, a já bych ti doporučoval, abys tu šanci nepropásl. Někteří se se štěstím narodí, jiní ne. Já patřím k těm druhým.“

„Víte ještě o někom, kdo se s ním taky narodil, kromě mě?“

„To ano. Jednou jsem slyšel o Italovi, který se posadil k hracímu stolku s jedním lousidlem (to je jako cizí sovereign) v kapse. Hrál čtyřadvacet hodin a vyhrál deset tisíc liber, a tím úplně rozbil bank. Pak byl zase jiný, co přišel o tisíc liber a příštího dne jel k překupníkovi, aby mu prodal svoje zboží, aby měl na zaplacení dluhu. Ten muž, co mu ty peníze dlužil, jel s ním v drožce, aby jim to ubíhalo, hodili si, kdo zaplatí cestu. Vyhrál ten zruinovaný a tomu druhému to nedalo a chtěl hrát dál, tak hráli celou cestu. Když vozka zastavil, řekli mu, že zas může jet zpátky domů: ten muž, co se chystal prodávat, vyhrál celých těch tisíc liber zase zpátky!“

„Ha - ha - to je skvělý!“ vykřikl Christian. „Co dál - co dál?“

„To byl taky jeden Londýňan, co dělal pouhýho pingla v klubu White. Začal nejdřív s půlkorunovými sázkami, pak sázel výš a výš, až hodně zbohatnul, dostal vysoký místo v Indii a dotáhl to až na guvernéra státu Madrás. Jeho dcera si vzala poslance a biskup z Carlisle byl jednomu z jejich dětí za kmotra.“

„To je div! Div!“

„A pak taky jeden mladík v Americe hrál a hrál, až přišel o poslední dolar. Dal do zástavy svoje hodinky a řetěz, prohrál jako předtím, zastavil svůj deštník a zase prohrál; zastavil svůj klobouk, zase prohrál; zastavil svůj kabát a už byl jen v košili, a znovu prohrál. Už si začal svlékat kalhoty, když mu někdo z přihlížejících dal něco málo, aby mu dodal kuráž. S tím vyhrál. Pak vyhrál zpátky svůj kabát, vyhrál zpátky klobouk, vyhrál deštník, hodinky, peníze a domů odešel jako boháč.“

„Je to až moc pěkný – až mi to bere dech! Pane Wildeve, myslím, že zkusím hrát o další šilink s vámi, když patřím k těmhle lidem, nehrozí tu žádný nebezpečí a vy si můžete dovolit prohrát.“

„No tak dobře,“ řekl Wildeve a zvedl se. S lucernou pátral kolem, až našel velký plochý kámen, který položil mezi sebe a Christiana, a znovu se posadil. Otevřeli lucernu, aby z ní šlo větší světlo a její paprsky dopadaly přímo na kámen. Christian vsadil šilink, Wildeve také a každý si hodil. Christian vyhrál. Hráli o dva. Christian opět vyhrál.

„Zkusme o čtyři,“ navrhl Wildeve. Hráli o čtyři. Tentokrát vyhrál sázky Wildeve.

„Takové drobné nehody se stávají samozřejmě i těm největším šťastlivcům,“ poznamenal.

„A teď jsem bez peněz!“ vykřikl Christian vzrušeně. „A přitom, kdybych mohl pokračovat, dostal bych to zase zpátky, a víc! Kdyby tak tohle bylo moje,“ dupnul si o zem, takže guineje zacinkaly

„Cože! Ty sis tam dal peníze paní Wildeveové?“

„Ano. Aby byly v bezpečí. Může nějak uškodit, kdybych si vsadil peníze vdané ženy, když až vyhraju, tak si nechám jen to, co mi patří, a jí dám ty její tak jako tak? A když vyhraje ten druhý, její peníze přijdou k zákonnému majiteli?“

„Vůbec ne.“

Od chvíle, kdy vyšli, nešlo Wildeveovi z mysli nízké mínění, které o něm mají příbuzní jeho ženy, a pěkně ho to hryzlo. Jak ubíhaly minuty, došel postupně, aniž si to v tu chvíli uvědomil, k úmyslu pomstít se za to. Ať si z toho vezme paní Yeobrightová ponaučení, jinými slovy, jestli se mu to podaří, ukáže jí, že manžel její neteře je řádný správce peněz její neteře.

„Tak jdem na to!“ řekl Christian a začal si rozvazovat jednu botu. „Asi se mi o tom bude ještě dlouho v noci zdát, ale řek bych, že mi z toho nebude naskakovat husí kůže!“

Vrazil ruku do boty a vytáhl jednu z vzácných guinejí chudinky Thomasiny, ještě celou horkou. Wildeve už mezitím položil na kámen sovereign. Začali hrát znovu. První vyhrál Wildeve a Christian

to zkusil po druhé a tentokrát vyhrál on. Hra se klonila tu k jedné, tu k druhé straně, ale v průměru vítězil Wildeve. Oba muži se do hry tak zabrali, že vnímali pouze ty trpasličí předměty přímo před očima: plochý kámen, otevřená lucerna, kostky a pár osvětlených listů kapradí jim byly celým světem.

Nakonec začal Christian rychle prohrávat a vzápětí zjistil ke své hrůze, že všech padesát guinejí náležejících Thomasině předal svému protivníkovi.

„Nevadí – nevadí!“ kňoural a v zoufalství se pustil do rozvazování levé boty, aby se dostal k druhé padesátce. „Ďábel mě za ten dnešní večer vidlemi hodí rovnou do plamenů, to vím! Ale třeba ještě vyhraju a pak si najdu ženu, která se mnou bude vysedávat po večerech, a nebudu se bát, nebudu! Tady je další, kamaráde!“ Plácl další guineji na kámen a krabička s kostkami znovu zachrastila.

Čas ubíhal. Wildeve se dostal do stejného varu jako Christian. Když začal hrát, zamýšlel jen takový trpký kanadský žertík na paní Yeobrightovou. Získat ty peníze, čestně nebo jinak, a předat je s opovržením Thomasině v přítomnosti její tety, tak nějak si to asi představoval. Ale lidé jsou zrazováni od svých úmyslů už ve chvíli, kdy je začnou provádět, a nebylo téměř pochyb o tom, že když Wildeve dosáhl dvacáté guineje, byl si vědom ještě jiného úmyslu než vlastního obohacení. Navíc už nehrál o peníze své ženy, ale o Yeobrightovy, třebaže tohle mu Christian ve svém strachu vyjevil až potom.

Bylo skoro jedenáct hodin, když téměř s výkřikem Christian položil na kámen poslední Yeobrightovu blyštivou guineji. Za třicet vteřin putovala stejnou cestou jako její spoléčnice.

Christian se otočil a vrhl se do kapradí v záchvatu výčitek. „Co já si teď chudák jen počnu?“ naříkal. „Co budu dělat? Smilují se nebesa nad mou proradnou duší?“

„Dělat? Budeš žít dál jako předtím.“

„Nebudu žít dál jako předtím! Umřu! Povídám, že jste –“

„Schopnější než můj bližní, že?“

„To ano, schopnější než můj bližní, schopnej všeho!“

„Chudáku, ty jsi dopad, ale tohle je nevychovanost!“

„To teda nevím, kdo je tu nevychovaněj! Máte peníze, který vám nepatří. Půlka guinejí byla chudáka pana Clyma.“

„Jak to?“

„Protože jsem měl padesát dát jemu. Paní Yeobrightová to řekla.“

„Skutečně?... No, bylo by od ní vhodnější, kdyby je dala jeho ženě Eustacii. Ale teď je mám v rukách já.“

Christian si natáhl boty a s těžkými vzdechy, které bylo slyšet na dálku, se sebral, vstal a odklopýtal pryč. Wildeve se chystal zavřít zase lucernu a vrátit se k domu, protože mu připadalo, že už je moc pozdě, aby šel ženě naproti na Zamlžený vršek, když ji stejně měli přivézt domů v kapitánově čtyřkoláku. Když zavíral malá rohovníková dvířka lucerny, vynořila se zpoza keře nablízku postava a postoupila do světla lucerny. Byl to rudkař.

VIII.

Do hry vstupuje nová síla

Wildeve jen zíral. Venn se chladně na něj podíval, a aniž řekl slovo, úmyslně se posadil tam, kde předtím seděl Christian, vrazil ruku do kapsy, vytáhl sovereign a položil jej na kámen.

„Vy jste se na nás z toho křoviska díval?“ zeptal se Wildeve.

Rudkař přikývl. „Tak si vsaďte,“ vyzval ho. „Nebo nemáte odvalu pokračovat?“

Hazard je ovšem druh zábavy, která se s plnými kapsami mnohem snadněji začíná, než opouští, a třebaže s chladnější hlavou by Wildeve byl mohl pozvání odmítnout, vzrušení z nedávného úspěchu ho úplně strhlo. Položil jednu z guinejí na kámen vedle rudkařova sovereignu. „Já mám guineji,“ řekl.

„Guineji, která vám nepatří,“ poznamenal Venn jízlivě.

„Patří,“ odpověděl Wildeve povýšeně. „Je mojí ženy, a co je její, je taky moje.“

„Jak chcete, takže začnem.“ Zatřásl krabičkou a hodil osm, deset a devět, ty tři dávaly dohromady dvacet sedm.

To Wildevea povzbudilo. Převzal krabičku, jeho tři kostky daly dohromady pětáctyřicet.

Rudkař vsadil další svůj sovereign proti tomu prvnímu, který teď použil Wildeve. Tentokrát hodil Wildeve jednapadesát, ale žádný pár. Rudkař se zachmuřil, hodil esa a shrábl sázky.

„Tak znovu,“ vyzval ho Wildeve opovržlivě. „Zdvojnásobte sázku.“ Položil na kámen dvě z Thomasinových guinejí a rudkař svoje dvě libry. Venn opět vyhrál. Znovu hráči položili na kámen své sázky a pokračovali jako předtím.

Wildeve byl nervózní a vznětlivý člověk, hra se začínala projevat na jeho náladě. Vrtěl se, vztekal, poposedával, a tlukot jeho srdce byl téměř slyšitelný. Venn seděl se rty lhostejně sevřenými a z očí mu zbyly jen nepatrné jiskřičky, jako by ani nedýchal. Vypadal jako

Arab nebo automat, nebýt pohybu paže s krabičkou s kostkami, podobal by se soše z červeného pískovce.

Hra se klonila tu na jednu, tu na druhou stranu, aniž získal jeden z nich znatelnou převahu. Takhle uběhlo téměř dvacet minut. Světlo svíčky začalo přitahovat mušky z vřesoviště, můry a jiné okřídlené noční tvory, kteří se vznášeli kolem lucerny, nalétávali do plamene či se třepotali kolem tváří dvou hráčů.

Ale ani jeden si jich moc nevšímal, oči se soustřeďovaly jen na ten placatý kámen, který jim byl arénou tak ohromnou a důležitou, jako je bitevní pole. Nyní už se hra začínala proměňovat, rudkař neustále vítězil. Do jeho rukou už přešlo šedesát guinejí – padesát Thomasinových a deset Clymových. Wildeve se začal chovat zbrkle, zoufale a popudlivě.

„A vyhrál zpátky kabát,“ řekl Venn poťouchle.

Další hod – a peníze zase putovaly k němu.

„Vyhrál klobouk,“ pokračoval Venn.

„Ne, ne!“ sykl Wildeve.

„Vyhrál hodinky, peníze a domů odcházel jako boháč,“ dodával Venn větu po větě, jak získával další a další sázky.

„Ještě pět!“ vykřikl Wildeve a hodil peníze na kámen. „A k čertu se třemi hody – jeden to rozhodne!“

Červený automat proti němu se odmlčel, přikývl a následoval jeho příklad. Wildeve zachrastil krabičkou a hodil dvě šestky a pětku. Zatleskal, „Tentokrát se mi to povedlo – hurá!“

„Hrají dva a zatím hodil jen jeden,“ poznamenal rudkař a klidně překlopil krabičku. Oči obou se tak upřeně soustředily na kámen, že bylo možno si představit, jak vysílají paprsky, jako slunce v mlze.

Venn zvedl krabičku a odhalil trojici šestek.

Wildeve byl vzteky bez sebe. Zatímco rudkař sbíral sázky, Wildeve popadl kostky a se strašným zaklením je hodil i s krabičkou do tmy. Pak se zvedl a začal dusat sem a tam jako blázen.

„Takže je po všem?“ otázal se Venn.

„Ne, ne!“ vykřikl Wildeve. „Chci ještě jednu šanci. Musím ji mít!“

„Ale, člověče, co jste to udělal s kostkami?“

„Zahodil jsem je – byl to chvilkový záchvat. To jsem ale blázen! Pojd'te, pojd'te mi je pomoci hledat – musíme je zas najít!“

Wildeve popadl lucernu a začal dychtivě pátrat v hlodaši a kapradí.

„Tam je nejspíš nenajdete,“ řekl Venn, když se vydal za ním. „Proč jste udělal takovou ztřeštěnost? Tady je krabička. Kostky nemůžou být daleko.“

Wildeve dychtivě posvítíl na místo, kde Venn našel krabičku, a převracel listy a větve na všech stranách. Za pár minut byla nalezena jedna kostka. Hledali ještě chvíli, ale žádná další nebyla k vidění.

„Nevadí,“ řekl Wildeve, „budem hrát s jednou.“

„Platí,“ souhlasil Venn.

Opět se tedy usadili a začali znovu se sázkami jedné guineje. Hra pěkně pokračovala. Ale Štěstěna se toho večera nepochybně zamilovala do rudkaře. Vyhrával neustále, až získal dalších čtrnáct zlatých mincí. Devětasedmdesát ze sta guinejí už bylo jeho a Wildeve vlastnil pouze jednadvacet. Na oba protivníky byl teď jedinečný pohled. Kromě pohybů, které vykonávali, v jejich očích probíhalo dokonalé dioráma výkyvů hry. V každé panence se odrážela zmenšenina plamene svíčky a v ní bylo možno rozeznávat záblesky naděje a odevzdanosti i u rudkaře, třebaže na tváři nepohnul ani svaem. Wildeve hrál dál se zoufalou ledabylostí.

„Co je to?“ vykřikl náhle, když uslyšel šustění, a oba vzhledli.

Byli obklopeni mlžnými postavami tak metr dvacet metr a půl vysokými, stojícími pár kroků za dosahem paprsků lucerny. Jak si je prohlédli, okamžitě věděli, že ty stíny jsou vřesožrouti, s hlavami otočenými k hráčům, jež upřeně sledovali.

„Kšá!“ vyplašil je Wildeve a všech těch čtyřicet či padesát zvířat se okamžitě otočilo a odklusalo. Hra opět pokračovala.

Uběhlo deset minut. Z okolních temnot se vynořila velká můra smrtihlav, dvakrát zakroužila kolem lucerny a pak vlétla rovnou na svíčku a silou toho nárazu ji zhasila. Wildeve právě hodil, ale ještě nezvedl krabičku, aby se podíval kolik, a teď už to nebylo možné.

„V tom snad je ďábel!“ zařval. „Co budem dělat? Možná jsem hodil šestku – máte zápalky?“

„Ne,“ odpověděl Venn.

„Christian měl nějaké – kdepak asi je? Christiane!“

Ale na Wildeveovo volání nepřišla žádná odpověď, kromě smutného křiku volavek, které hnízily o něco níže v údolí. Oba muži se bezradně rozhlíželi kolem, ale nezvedali se. Jak přivykli tmě, povšimli si slabých zelenavých světýlek v trávě a na kapradí. Těmi světélky byla stráž posetá jako hvězdami malé velikosti.

„Á – světlušky,“ povídá Wildeve. „Počkejte chvíli. Můžeme ještě ve hře pokračovat.“

Venn klidně seděl a jeho společník chodil sem a tam, až nasbíral třináct světlušek – kolik jich jen mohl za těch pět minut najít – na list náprstníku, který k tomu účelu utrl. Rudkař se tiše a vesele zasmál, když uviděl svého soupeře, jak se s nimi vrací. „Takže jste odhodlaný pokračovat?“ zeptal se suše.

„To jsem vždycky!“ odpověděl Wildeve navztekaně. Setřásl světlušky z listu a třesoucí se rukou je srovnal na kameni do kruhu, přičemž uprostřed nechal místo na krabičku s kostkami, kterou teď slabým fosforeskujícím světlem nasvítilo třináct lampiček. Znovu započali hru. Náhodou bylo období roku, kdy světlušky září nejjasněji, a světlo, které poskytovaly, bylo k tomuto účelu naprosto dostačující, protože o takových nocích lze při svitu dvou či tří číst i dopis.

Nepřiměřenost toho, co muži dělali, vzhledem k prostředí, jež je obklopovalo, byla značná. Uprostřed měkké šťavnaté vegetace dolíku, v němž seděli, v té nehybné a pusté samotě, vetřelecky cinkaly guineje, chřestily kostky, vykřikovali hazardní hráči.

Jakmile měli světlo, Wildeve zvedl krabičku a jediná kostka hlásala, že výsledek je dosud proti němu.

„Už nebudu hrát: máte kostky poznačený!“ křičel.

„Jak to, vždyť je to vaše vlastní?!“

„Budem hrát jinak: sázku vyhraje vždycky ten nejnižší hod – třeba se mě ta smůla pustí. Odmítáte?“

„Ne – pokračujte,“ řekl Venn.

„Ksakru, už jsou tu zas!“ vykřikl Wildeve a vzhlédl. Vřesožrouti se neslyšně vrátili a přihlíželi se vztyčenými hlavami jako předtím, bázlivé oči upírali na výjev před sebou, jako kdyby se divili, co můžou lidští tvorové a světlo v těchhle končinách v tuhle nekřesťanskou hodinu dělat.

„Ty potvory mě ničí, když na mě takhle čumí!“ řekl a hodil kamenem, který je rozprášil, pak hra pokračovala jako předtím.

Wildeveovi nyní zbývalo deset guinejí a každý vsadil pět. Wildeve hodil trojku, Venn dvojku a shrábl mince. Ten druhý popadl kostku a v tupém vzteku se do ní zahryzl, jako by ji chtěl rozkousat. „Nevzdat se, to je moje heslo – tady je mých posledních pět!“ vykřikl a hodil je na kámen. „Zatracený světlušky – zhasínají. Proč nesvítíte dál, vy hňupky? Trošku je popoženu.“

Dloubl do světlušek klacíkem a překulil je, aby byly svítivým zadečkem vzhůru.

„To světlo stačí. Házejte,“ řekl Venn.

Wildeve překlopil krabičku doprostřed svítivého kroužku a dychtivě se podíval. Hodil eso. „Dobře! – řekl jsem, že to vezme obrat, a taky že jo.“ Venn na to neřekl nic, ale ruka se mu neznatelně třásla.

Také hodil eso.

„Krucinál!“ zvolal Wildeve.

Kostka dopadla na kámen podruhé. Znovu to bylo eso. Se zasmušilým pohledem hodil Venn: kostka tam ležela rozpolcená na dva kusy, řezem nahoru.

„Nehodil jsem nic,“ řekl.

„Dobře mi tak – rozkousl jsem kostku. Na – vemte si svoje peníze. Nic je míň než jedna.“

„Nechci je.“

„Vemte si je, povídám – vyhrál jste je!“ A Wildeve hodil sázky rudkaři na prsa. Venn je posbíral, zvedl se a opustil ho. Wildeve tam zůstal sedět v naprosté otupělosti.

Když se vzpamatoval, také se zvedl a se zhasnutou lucernou v ruce se vydal k silnici. Když na ni došel, zůstal stát. Ticho noci ovládlo celé vřesoviště, kromě jednoho místa: Zamlženého vršku. Tam uslyšel rachot kol a brzy uviděl dvě kočárové lampy, jak sjíždějí z kopce. Wildeve se ukryl za křoviskem a čekal.

Vozidlo projelo kolem. Byl to najatý povoz a za vozkou seděly dvě osoby, jež dobře znal: Eustacie a Yeobright, který ji držel kolem pasu. Pod kopcem zahnuili prudce doprava směrem k dočasnému domku, který si Clym najal a zařídil, asi pět mil na východ.

Wildeve úplně zapomněl na prohrané peníze, když uviděl svou lásku, kterou také prohrál a jejíž vzácnost rostla v jeho očích geometrickou řadou s každou další příhodou, jež mu připomněla jejich beznadějně rozdělení. Když se vydal opačným směrem k hostinci, vzmáhal se v něm pocit sklíčenosti.

Asi ve stejnou chvíli, kdy Wildeve vkročil na silnici, došel na ni také Venn o nějakých sto metrů před ním, a také on při zvuku kol počkal, až povoz přejede. Když viděl, kdo sedí v něm, jako by byl zklamán. Chvilku se rozmýšlel, kočár jel dál, pak přešel přes silnici a vzal to zkratkou hlodašem a vřesem k místu, kde se silnice zatáčela a začala stoupat do kopce. Opět tím kočár předešel a ten se brzy krokem přibližoval. Venn postoupil do vozovky a ukázal se.

Eustacie se lekla, když na něj posvítla lampa, a Clym bezděčně stáhl ruku z jejího pasu. Oslovil ho: „Copak, Diggory? Sám na procházce?“

„Ano – omlouvám se, že jsem vás zastavil,“ řekl Venn. „Ale čekám na paní Wildeveovou: mám pro ni něco od paní Yeobrightové. Můžete mi říct, jestli už jela z oslavy domů?“

„Ne. Ale pojede brzy. Možná se s ní potkáte na rohu.“

Venn se obřadně rozloučil a odkráčel ke svému původnímu stanovišti, kde se postranní vozová cesta ze Zamlženého vršku napojovala na silnici. Tam zůstal na místě téměř půl hodiny, pak se začal z kopce přibližovat další pár světél. Byl to staromódní povoz vzpírající se popisu, který patřil kapitánovi a v němž seděla samotná Thomasina, řídil Charley.

Rudkař popošel k nim, když pomalu zahýbali za roh. „Omlouvám se, že vás zastavuju, paní Wildeveová,“ řekl. „Ale mám pro vás nějakou osobní věc od paní Yeobrightové.“ Předal jí malý balíček, pozůstával z té stovky guinejí, které právě vyhrál a jen nahrubo zabalil do papíru.

Thomasina se vzpamatovala ze svého překvapení a vzala si balíček. „To je všechno, madam – přeju vám dobrou noc,“ řekl a zmizel jí z očí.

Tak se stalo, že Venn v dychtivé snaze o nápravu předal do rukou Thomasiny nejen těch padesát guinejí, které jí po právu náležely, ale i těch padesát zamýšlených pro bratrance Clyma. Jeho omyl se zakládal na úvodních slovech Wildevea na začátku hry, kdy napsupeně popřel, že by ta guinea nebyla jeho. Rudkař nepochopil, že v půli hry se začalo pokračovat s penězi jiné osoby, a byl to omyl, který později způsobil větší neštěstí, než kterým by byla trojitá ztráta v penězích.

Noc už poněkud pokročila, Venn se pustil hloub do vřesoviště, až přišel k propasti, kde stál jeho vůz – místu vzdálenému ne více než nějakých dvě stě metrů od dějiště hazardní hry. Vstoupil do svého pohyblivého příbytku, zapálil lucernu a než zavřel na noc dveře, postál a popřemýšlel o událostech předešlých několika hodin. Jak tak stál, na severovýchodní straně nebe začínal úsvit a protože mraky odpluly a byl čas léta, světlo se začínalo šířit, byť bylo teprve mezi jednou a druhou hodinou. Venn byl nesmírně unavený, zavřel tedy dveře a uleh k spánku.

KNIHA ČTVRTÁ
ZAVŘENÉ DVEŘE

I.

Shledání u tuňky

Nad Egdonem zářilo červencové slunce a barvilo karmínový vřes do šarlatova. Nastalo to roční období a to počasí, kdy je vřesoviště nádherné. Toto období květu představovalo druhou část cyklu těch změn povrchu, které jediné tady mohly probíhat. Následovalo po zeleném období mladého kapradí, jež představovalo ráno, a předcházelo hnědému času, kdy zvonečky vřesu a kapradí obléknou rezaté barvy večera, ty pak zase nahradí černá barva zimy, představující noc.

Clym a Eustacie ve svém domečku v Alderworthu za Východním Egdonem žili s jednotvárností, jež je těšila. Vřesoviště a změny počasí prozatím neměly v jejich očích místa. Obklopoval je jakýsi prozářený opar, jenž před nimi skrýval okolí jakékoli neladné barvy a všem věcem dodával světlo. Když přšelo, okouzlovalo je to, protože mohli celý den zůstat doma, a měli k tomu dobrý důvod. Když bylo hezky, radovali se, protože mohli spolu vysedávat na kopcích. Byli jako dvojice hvězd, které se otáčejí jedna kolem druhé a z dálky vypadají jako jedna. Naprostá odloučenost, v níž žili, umocňovala jejich vzájemné myšlenky, a přece by někdo byl mohl říci, že v tom byla nevýhoda, protože jejich vzájemná náklonnost se stravovala s hroživou marnotratností. Sebe se Yeobright neobával, ale vzpomínka na to, co kdysi Eustacie řekla o prchavosti lásky, na což už zjevně zapomněla, ho někdy nutila, aby se ptal sám sebe, a děsil se pomyšlení, že ráj má také svou konečnost.

Když takhle uběhly tři nebo čtyři týdny, Yeobright se znovu pustil vážně do studia. Aby dohonil ztracený čas, studoval neúnavně, neboť si přál nastoupit učitelskou dráhu s nejmenším možným zpožděním.

Eustacie vždycky chovala sen, že až bude za Clyma vdaná, podaří se jí ho přimět k návratu do Paříže. On se pečlivě vyhnul jaké-

mukoli takovému slibu, ale nepodlehne snad, až ho bude lákat a snášet mu argumenty? Počítala s pravděpodobným úspěchem do té míry, že dědečkovi představila jako jejich budoucí domov Paříž, a ne Budmouth. Její naděje byly svázané s tímto snem. Za klidných dnů po svatbě, kdy Yeobright obdivně zíral na její rty, oči a křivky její tváře, ona jen a jen přemítala o svém snu, a to i když jeho upřený pohled opětovala, a když teď viděla knihy, předpovídající budoucnost jejímu snu nenakloněnou, více než silně se jí to dotklo. Doufala, že přijde doba, kdy ona, jako paní nějakého pěkného, třeba malého podniku, blízko pařížského bulváru, bude trávit své dny alespoň na okraji toho veselého světa a sem tam ji nemine třeba jen troška těch radovánek velkoměsta, pro něž jako by se narodila. A přesto byl Yeobright svému opačnému úmyslu tak pevně věrný, jako by v něm manželství tu mladou filantropii spíše utvrdilo, než ji zapudilo.

Její úzkost se stupňovala, ale cosi v tom, jak se Clym neúhybně choval, ji nutilo čekat, než se ho přímo zeptá.

V tomto okamžiku jejich soužití se však přihodila věc, která jí pomohla. Stalo se to jednoho večera asi tak šest týdnů po svatbě a pramenilo to právě z nevědomého Vennova omylu, když předal na nesprávné místo padesát guinejí zamýšlených pro Yeobrighta.

Den dva poté, co Thomasina dostala peníze, poslala tetě děkovný vzkaz. Velikost částky ji překvapila, ale protože teta se o přesné sumě nikdy nezmínila, přikládala to štědrosti svého zesnulého strýce. Teta jí přísně nařídila, aby o tomto daru neříkala ani slovo manželovi, a Wildeve, jak se dalo čekat, se nepřinutil, aby se ženě zmínil o podrobnostech půlnoční scény na vřesovišti. Podobně také Christianovi hrůza svázala jazyk, pokud šlo o jeho podíl na celé záležitosti, a v naději, že se peníze nakonec nějak dostaly ke svému pravému cíli, to pouze potvrdil a detaily si nechal pro sebe.

Když uplynul týden či dva, paní Yeobrightová se začala divit, proč se nikdy nedoslechla od syna o tom, že dar dostal, a aby byla její zmatenost ještě pochmurnější, mohla se domnívat, že mlčí, protože se na ni zlobí. Skoro tomu nemohla věřit, ale proč tedy nepsal? Zeptala se Christiana a jeho zmatené odpovědi by ji byly vedly

k podezření, že něco není v pořádku, nebýt toho, že svou polovinu potvrdila písemně Thomasina.

Paní Yeobrightová se nacházela v tomto stavu nejistoty, když jí někdo jednoho rána řekl, že žena jejího syna jde na návštěvu k dědečkovi na Zamlžený vršek. Rozhodla se vyjít kopec, navštívit Eustacii a ujistit se z úst snachy, zda se rodinné guineje, které pro paní Yeobrightovou znamenaly totéž co rodinné šperky pro bohatší vdovy, někam zatoulaly, či ne.

Když se Christian dozvěděl, kam jde, jeho starost dostoupila vrcholu. Ve chvíli, kdy byla na odchodu, už to nemohl déle skrývat, přiznal se jí k hazardní hře a řekl jí celou pravdu, jak ji znal on – že guineje vyhrál Wildeve.

„Cože, a on si je chce nechat?“ vykřikla paní Yeobrightová.

„Doufám a věřím, že ne!“ zanařikal Christian. „Je to dobrý člověk a možná věci napraví. Řekl, že jste měla dát podíl pana Clyma Eustacii, a to možná udělá sám.“

Jakmile paní Yeobrightová byla schopna klidného uvažování, připadalo jí to dost pravděpodobné, protože stěží mohla uvěřit, že by si Wildeve skutečně přivlastnil peníze náležející jejímu synovi. Nepřímý způsob, jímž by je dal Eustacii, by mohl Wildevea těšit. Ale matku to nicméně naplňovalo hněvem. Paní Yeobrightové působilo nesmírnou bolest, že se nakonec Wildeve stejně guinejí zmocnil a předal je jinak, když Clymův podíl dostala do rukou Clymova žena, protože kdysi byla Wildeveova milá, a kdoví, jestli není dál.

Za to, jak se v celé záležitosti zachoval nebohý Christian, ho okamžitě propustila ze svých služeb, ale protože byla bez něj bezradná a nedokázala se bez něj obejít, řekla mu později, že může u ní zůstat ještě nějaký čas, jestli chce. Pak odspěchala k Eustacii, poháněna mnohem méně příznivým citem ke snaše, než když se před půlhodinou na cestu chystala. Tehdy měla v úmyslu přátelsky se poptat, jestli se peníze nešťastnou náhodou neztratily, teď se šla zeptat přímo, zda jí Wildeve tajně dal peníze, které byly myšleny jako posvátný dar Clymovi.

Vyrazila ve dvě a její setkání s Eustacií uspíšilo to, že u tůňky a náspu, které ohraničovaly pozemek jejího dědečka, se objevila mladá dáma. Stála tam a upírala pohled na to místo, možná vzpomínala na romantické dění, jehož bylo v minulosti svědkem. Když se paní Yeobrightová přiblížila, Eustacie si ji prohlížela klidně jako cizího člověka.

Tchyně promluvila první. „Jdu za vámi,“ řekla.

„Opravdu?!“ podivila se Eustacie, protože paní Yeobrightová, k velkému dívčinu zklamání, odmítla účast na jejich svatbě. „Nečekala jsem vás.“

„Přišla jsem jen v jisté záležitosti,“ řekla návštěvnice, chladněji než na počátku. „Promiňte mi tu otázku – ale dostala jste nějaký dar od Thomasinina manžela?“

„Dar?“

„Myslím peníze!“

„Cože – já?“

„Ano, vy, tajně – i když jsem to nechtěla přímo takhle říct.“

„Peníze od pana Wildevea? No tohle! Madam, co tím chcete říct?“ Eustacie rychle vybuchla, protože vědomí bývalého vztahu mezi ní a Wildevem ji vedlo k ukvapenému závěru, že paní Yeobrightová o něm také ví a možná ji přišla obviňovat, že přijímá od něj nyní nečestně dárky.

„Jenom se ptám,“ řekla paní Yeobrightová. „Nějak jsem –“

„Měla byste o mně mít lepší mínění – bála jsem se, že jste proti mně od samého začátku!“ vykřikla Eustacie.

„Ne. Prostě jsem byla pro Clyma,“ odpověděla paní Yeobrightová až příliš upřímně. „Člověk se instinktivně stará o svoje blízké.“

„Jak můžete naznačovat, že bylo potřeba ho přede mnou střežit?“ vykřikla Eustacie s hněvivými slzami v očích. „Neublížila jsem mu, když jsem si ho vzala! Jakého hříchu jsem se dopustila, že o mně smýšlíte tak špatně? Neměla jste právo mluvit před ním proti mně, když jsem vám nikdy nic neudělala.“

„Dělala jsem jen to, co bylo za těch okolností správné,“ řekla paní Yeobrightová tišším hlasem. „Byla bych radši o tomhle vůbec ne-

mluvila, ale vy mě nutíte. Nestydím se říct vám čistou pravdu. Byla jsem pevně přesvědčená, že si vás nemá brát – a proto jsem se všemožně snažila mu to rozmluvit. Ale už se stalo a já si nemíním dál naříkat. Jsem připravena vás uvítat.“

„Ano, není nad to vidět teď věci střízlivě, že?“ zamumlala Eustacie s potlačovaným hněvem. „Ale proč byste si měla myslet, že je něco mezi mnou a panem Wildevem? Já mám taky duši jako vy. Jsem rozhořčená, a byla by každá na mém místě. Já jsem se snížila k tomu, že jsem si Clyma vzala, a nebyl to žádný manévr – to bych vám ráda připomněla, a proto nedopustím, aby se se mnou jednalo jako s nějakou pletichářkou, s kterou je nutné se snést, protože se vloudila do rodiny!“

Paní Yeobrightové se vydral tlumený výkřik, když se marně snažila ovládnout svůj hněv. „Nikdy jsem neslyšela, že by snad původ mého syna nebyl tak dobrý jako rodiny Vyeů – možná je i lepší. Jste směšná, když mluvíte o snižení.“

„Nicméně to bylo snižení,“ řekla Eustacie důrazně. „A kdybych byla tehdy věděla, co vím teď, že ještě měsíc po svatbě budu trčet tady na tom divokém vřesovišti, byla bych se moc rozmyslela, než bych souhlasila.“

„To byste snad raděj neměla říkat, může to znít jako nepravda. Nejsem si vědoma žádného klamu z jeho strany – vím to určitě – ať už je tomu na druhé straně jakkoli.“

„Tohle není k vydržení!“ odpověděla mladší žena ochraptěle, tvář jí zrudla a z očí šlehalý blesky. „Jak se můžete opovážit takhle se mnou mluvit? Trvám na tom a zopakuju vám tady, že kdybych byla věděla, že můj život po svatbě bude takový, jaký je, byla bych řekla ne. Nestěžuju si. Ani jsem o tom nehlesla. Ale je to pravda. Doufám tedy, že v budoucnu už nebudete vykládat nic o tom, jak jsem se hrnula. Když mi teď ublížíte, ublížíte sama sobě.“

„Ublížit vám? Myslíte si, že jsem zlovolná osoba?“

„Ublížila jste mi už před svatbou a teď jste mě podezírala, že tajně projevuju přízeň jinému muži a mám z toho peníze!“

„Nemohla jsem se tomu názoru ubránit. Ale nikdy jsem o vás nemluvila mimo svůj dům.“

„Mluvila jste o mně ve svém domě před Clymem, a nic horšího jste už udělat nemohla.“

„Konala jsem svou povinnost.“

„A já budu konat svoji.“

„Což zčásti bude nejspíš v tom, že ho poštvete proti matce. Vždycky to tak je. Ale proč bych to neměla nést, jako to nesly jiné přede mnou!“

„Rozumím vám,“ řekla Eustacie skoro bez dechu. „Myslíte, že jsem schopna kdejaké špatnosti. Může být ještě horší člověk než manželka, která dává naději milenci a vnáší jed do duše manžela proti jeho příbuzné? A tak jste vy teď označila mě. Půjdete a budete se mi ho snažit vyrvat z rukou!“

Paní Yeobrightová jí oplatila stejně vášnivou odpovědí.

„Nevztekejte se na mě, madam! Nesluší to vaší kráse a já vám nestojím za tu urážku, kterou mi tím můžete způsobit. Jsem jen chudák stará ženská, která přišla o syna.“

„Kdybyste se byla ke mně chovala se ctí, mohla jste ho mít dál,“ odpověděla Eustacie a žhavé slzy jí vytryskly z očí. „Nechala jste se strhnout pošetlostí, způsobila jste rozkol, který už nic nikdy nespraví!“

„Nic jsem neudělala. Tahle troufalost od mladé ženy je víc, než mohu snést!“

„Řekla jste si o to: podezírala jste mě a přinutila jste mě mluvit o manželovi tak, jak bych to jinak neudělala. Určitě mu povíte, že jsem tohle řekla, a způsobíte nám tím trápení. Běžte už pryč! Nechováte se přátelsky!“

„Půjdu, jen ještě slůvko. Kdyby kdokoli říkal, že jsem vás sem přišla zpovídat, aniž jsem k tomu měla dobrý důvod, pak ta osoba říká nepravdu. Jestli kdokoli řekne, že jsem se pokusila zabránit tomu manželství jiným než čestným způsobem, pak ta osoba taky říká nepravdu. Přišla na mě zlá doba, Bůh je ke mně nespravedlivý, když vás nechá mě urážet! Šťěstí mého syna patrně neleží na tomhle světě,

protože je to pošetilec, který nedbá rady matky. Vy, Eustacie, stojíte na kraji propasti a nevíte o tom. Ukažte mému synovi jen polovic toho výbuchu, co jste předvedla tady mně – a brzy se to může stát – a zjistíte, že i když je na vás teď hodný jako dítě, dovede být tvrdý jako ocel!”

Poté se rozčilená matka vzdálila a Eustacie zrychleně oddechovala a dál se dívala do tůňky.

II.

Clyma zasáhne nepřízeň osudu, ale zpívá Píseň

Výsledkem toho nepříznivého rozhovoru bylo, že se Eustacie, místo aby strávila odpoledne s dědečkem, spěšně vrátila ke Clymovi, kam dorazila o tři hodiny dříve, než ji očekával.

Vešla dovnitř s rozpálenou tváří a v očích měla dosud stopy nedávného rozjitření. Yeobright užasle vzhlédl, nikdy ji neviděl ve stavu, který by se jen blížil něčemu takovému. Prošla kolem něj a byla by se nepozorovaně odebrala hned nahoru, ale Clymovi to dělalo takovou starost, že šel hned za ní.

„Co se stalo, Eustacie?“ zeptal se. Stála na koberečku v ložnici, dívala se do země, ruce svírala před sebou, čepec měla dosud na hlavě. Chvilí neodpovídala, pak řekla potichu –

„Viděla jsem se s tvou matkou, a už nikdy víc!“

Na Clyma dolehla tíže jako kámen. Téhož rána, když se Eustacie chystala jít navštívit dědečka, vyjádřil Clym přání, aby jela do Blooms-End a poptala se po tchyni, nebo zkusila nějak jinak, jak uzná za vhodné, dosáhnout smíření. Zvesela se vydala na cestu, a on doufal v mnoho.

„Copak je?“ zeptal se.

„Nemůžu ti to říct – nepamatuji si to. Setkala jsem se s tvou matkou. A už se s ní nikdy nesetkám.“

„Proč?“

„Co já teď vím o panu Wildeveovi? Nedopustím, aby někdo o mně rozšiřoval pomluvy. Jak mě pokořila, když se mě ptala, jestli jsem od něj dostala nějaké peníze, nebo mu nějak dávala naději, nebo tak něco – nevím, co přesně myslela!“

„Jak se tě mohla na něco takového ptát?“

„Prostě se ptala.“

„Pak to musí mít nějaký význam. Co ještě říkala matka?“

„Nevím, co říkala, krom toho, že jsme obě vyřkly slova, která se nikdy nedají odpustit!“

„Musí v tom být nějaké nedorozumění. Čí chyba to byla, že neřekla přesně, co myslí?“

„To bych radši neříkala. Možná to byla chyba okolností, které byly přinejmenším trapné. Clyme – už to nemohu neříct – je to strašně nepříjemné postavení, do jakého jsi mě dostal. Ale ty s tím musíš něco udělat – ano, říkej si, co chceš – protože já už to takhle nesnesu! Vem mě do Paříže a pokračuj tam ve svém dřívějším zaměstnání, Clyme! Nevadí mi, když budeme zpočátku žít nuzně, jen když to bude Paříž, a ne Egdomské vřesoviště.“

„Ale já jsem se té myšlenky naprosto vzdal,“ odpověděl Yeobright překvapeně. „Přece jsem ti nikdy nic takového nesliboval?“

„To přiznávám. Ale přesto jsou myšlenky, kterých se člověk nezabývá, a tohle byla ta moje. Nemám snad taky hlas v té věci, když jsem teď tvoje žena a sdílím s tebou tvoje zatracení?“

„Jistě, o něčem se ani nemusíme dohadovat, ale myslel jsem, že právě na tomhle jsme se spolu dohodli.“

„Clyme, to, co právě slyším, mě činí nešťastnou,“ řekla potichu, otočila se a sklopila oči.

Toto nečekané odhalení Eustaciiných skrývaných nadějí manžela znepokojilo. Bylo to poprvé, kdy se setkal s nepřímým způsobem, kterým žena dosahuje svého cíle. Avšak jakkoli Eustacii miloval, jeho záměrem to neotráslo. Její poznámka na něj zapůsobila jen v tom, že se rozhodl ještě pevněji připoutat ke knihám, aby byl dříve schopen dovolávat se podstatných výsledků z jiného směru, až bude jejímu rozmaru oponovat.

Příštího dne se záhada s guinejemi vyjasnila. Thomasina se rychle vydala k nim na návštěvu a Clymův podíl byl doručen jejíma vlastníma rukama. Eustacie zrovna nebyla doma.

„Takže tohle měla matka na mysli,“ vykřikl Clym. „Thomasino, víš, že se hrozně pohádaly?“

V chování Thomasiny k bratranci byl teď trochu větší odstup než dřív. Je důsledkem manželství, že v několika směrech zapustí od-

stup, který odstraní v jednom. „Tvá matka mi to řekla,“ odpověděla tiše. „Po setkání s Eustacií přišla ke mně domů.“

„Stalo se to nejhorší, čeho jsem se obával. Byla matka moc rozčilená, když k tobě přišla, Thomasino?“

„Ano.“

„Opravdu hodně?“

„Ano.“

Clym se loktem opřel o kůl zahradní branky a zakryl si oči rukou.

„Netrap se tím, Clyme. Ještě se můžou spřátelit.“

Zavrtěl hlavou. „Dvě osoby s tak vznětlivou povahou jako mají ony ne. No což, co musí být, musí být.“

„Jedna věc je na tom potěšující – že se neztratily ty guineje.“

„To bych o ně radši dvakrát přišel, než aby se stalo tohle.“

Za těchto drásavých okolností měl Yeobright pocit, že jedna věc je nevyhnutelná – aby urychleně ukázal nějaký pokrok ve svých plánech se školou. Mnohou noc kvůli tomu četl až do časných raních hodin.

Jednoho rána, po vážnější námaze, než na jakou byl zvyklý, se probudil ráno s podivným pocitem v očích. Slunce svítlo přímo na okenní roletu a při prvním pohledu tím směrem ucítil tak ostrou bolest, že musel oči rychle zavřít. Při každém dalším pokusu se opakovala táž chorobná citlivost na světlo a po tvářích mu tekly slzy z bolesti. Když se oblékal, byl nucen si oči obvázat, a během dne nemohl obvaz sundat. Eustacii to velice vyplašilo. Když příštího rána viděli, že nenastalo zlepšení, rozhodli se poslat do Anglebury pro doktora.

K večeru přijel a prohlásil, že je to akutní zánět, který si Clym přivolał nočním studiem, v němž pokračoval i přes prodělané nachlazení, jež mu oči na čas oslabilo.

Sužován netrpělivostí nad tím přerušením úkolu, který se tak dychtivě snažil uspíšit, Clym se změnil v invalidu. Byl zavřený v místnosti, do níž nesmělo přijít žádné světlo, a byl by se cítil na-prosto bídne, kdyby mu Eustacie nečetla při slabém světle zastíněné lampy. Doufal, že to nejhorší bude mít brzy za sebou, ale při třetí

návštěvě lékaře se ke své hrůze dozvěděl, že i když se za pár týdnů bude moci s chráněnými očima odvážit ven, myšlenky na svou práci nebo čtení jakéhokoli tisku musí pustit z hlavy ještě na dlouhou dobu.

Jeden týden uběhl a pak další a zdálo se, že chmurnou situaci mladého páru nemůže nic rozjasnit. Eustacie měla děsivé představy, ale dávala si pečlivě pozor, aby se neprořekla před manželem. Co když oslepne, nebo se v každém případě jeho zrak nevzpamatuje natolik, aby mohl vykonávat zaměstnání, které by vyhovovalo její povaze a mělo za následek odstěhování z tohoto opuštěného místa mezi kopci? Dokud trvá toto neštěstí, sen o Paříži by se těžko mohl uskutečnit. Jak ubíhal den za dnem, její myšlenky se stále více ubíraly touhle smutnou kolejí a ona odcházelá od něj do zahrady, kde zoufale plakala.

Yeobright si říkal, že pošle pro matku, a pak si zase řekl, že ne. Kdyby věděla, v jakém je stavu, jen by ji to víc rozesmutnilo, a žili natolik vzdálení od ostatních lidí, že by se zpráva o jeho trápení sotva k ní mohla dostat jinak než po zvláštním poslu. Snažil se své soužení brát co nejvíce filosoficky a čekal do třetího týdne, kdy vyšel od počátku nemoci poprvé ven. V tomto stádiu ho znovu navštívil lékař a Clym na něj naléhal, aby se jasně vyjádřil. S překvapením se dozvěděl, že doba, kdy by mohl očekávat, že se zase pustí do své práce, je v nedohlednu, protože jeho oči mu sice dopřejí tolik vidění, aby mohl chodit, ale je nepřípustné, aby je namáhal soustředěním na jakýkoli určitý předmět, neboť akutní zánět by se mohl opakovat.

Clym velice zvážněl, když se to dozvěděl, ale ještě nezoufal. Zmocnila se ho klidná rozhodnost a dokonce radost. Nebude slepý, to mu stačilo. Být odsouzen k nazírání světa zakouřenými skly na neurčitou dobu bylo už samo o sobě dost zlé a znamenalo to konec veškerého pokroku, ale Yeobright byl naprostý stoik tváří v tvář neštěstí, které ovlivňovalo pouze jeho společenské postavení, a nebýt Eustacie, jeho by uspokojovalo i to nejnuznější postavení, pokud by do něj nějak zapojil svůj plán osvěty. Jednou možností by

bylo vést v chalupě večerní školu, a bolest nezvítězila nad jeho duchem, jak se to jinak mohlo stát.

Kráčel v teplém slunci na západ do těch částí Egdonu, s nimiž byl nejvíc obeznámený, protože ležely v blízkosti jeho starého domova. V jednom údolí před sebou uviděl, jak se zablýskla nabroušená ocel, a když přišel blíž, matně vnímal, že ten odlesk pocházel z nástroje muže, jenž klestil hlodaš. Dělník Clyma poznal a Yeobright po hlase zjistil, že je to Humphrey.

Humphrey vyjádřil zármutek nad Clymovým stavem a dodal: „Kdybyste dělal tak obyčejnou práci jako já, mohl byste v ní pokračovat.“

„Ano, to bych mohl,“ zamyšleně odpověděl Clym. „Kolik dostáváš za ty otýpky?“

„Půlkorunu za stovku, a když jsou dny takhle dlouhý, žiju z toho docela slušně.“

Po celou cestu zpátky do Alderworthu se Yeobright zaměstnával úvahami, které nebyly nepříjemné. Když se vrátil k domku, Eustacie na něj promluvila z okna a on k ní popošel.

„Miláčku,“ řekl, „jsem mnohem šťastnější. A kdyby se matka smířila se mnou i s tebou, byl bych myslím úplně spokojený.“

„To se bohužel asi nikdy nestane,“ řekla a podívala se těma krásnýma divokýma očima do dálky. „Jak jen můžeš říct ‚Jsem šťastnější‘, když se vůbec nic nezměnilo?“

„Pramení to z toho, že jsem konečně přišel na to, co můžu dělat pro obživu v tomhle čase nepřízně osudu.“

„Ano?“

„Budu klestit hlodaš a rýpat rašelinu.“

„Ne, Clyme!“ vykřikla a náznak naděje, který se jí objevil na tváři, zase rychle zmizel a vypadala ještě hůř než předtím.

„Jistěže ano. Není snad od nás víc než nemoudré utrácet tu trochu peněz, které máme, když můžu výdaje zmenšit poctivým zaměstnáním? Práce venku mi udělá dobře, a kdo ví, třeba za pár měsíců budu zase moci pokračovat ve studiu?“

„Ale dědeček se nabídl, že nám vypomůže, kdybychom potřebovali.“

„Nepotřebujeme. Když se dám na klestění hlodaše, budeme na tom docela dobře.“

„Ve srovnání s otroky a s Izraelity v Egyptě a takovými lidmi!“ Po Eustaciině tváři se začala koulet hořká slza, kterou on neviděl. Říkal to tak nenuceným tónem, že bylo vidět, že ho vůbec nezarmucuje výsledek, jenž pro ni znamenal naprostý děs.

Hned nazítří se Yeobright vypravil k Humphreymu a půjčil si od něj kamaše, rukavice, brousek a kosíř, než si bude moci koupit vlastní. Pak vyrazil se svým novým spolupracovníkem a starým známým, a když si vybral místo, kde byl hlodaš nejhustší, poprvé se rozmáchl k práci v povolání, které přijal. Jeho zrak, jako křídla v „Rasselas“, byť mu byl k nepotřebě pro jeho vyšší cíl, postačoval k tomuto nižšímu, a zjistil, že až se to trochu naučí a dlaně mu ztvrdnou, aby se na nich nedělaly puchýře, bude se mu pracovat docela snadno.

Den po dni vstával se sluncem, připnul si kamaše a odešel na schůzku s Humphreym. Měl ve zvyku pracovat od čtyř ráno do poledne, pak, když bylo největší horko, odešel domů a tak hodinku dvě si pospal, poté znovu vyšel ven a pracoval do devíti, kdy padl soumrak.

Tento muž z Paříže byl nyní natolik změněn svou koženou výstrojí a ochrannými brýlemi, které musel nosit, že kolem mohl projít jeho nejbližší přítel, aniž ho poznal. Byl pouze hnědou tečkou uprostřed olivově zelené širavy hlodaše, a nic víc. Třebaže často propadal sklíčenosti, pokud zrovna nepracoval, díky myšlenkám na postavení Eustacie a odcizení matky, když byl v plné práci, měl veselou náladu a byl klidný.

Jeho každodenní život se odehrával ve zvláštním mikrosvětě, jenž byl omezený okruhem několika stop kolem jeho osoby. Jeho známými se stali brouci a křídlatý hmyz a zdálo se, jako by ho přijali mezi sebe. Včely mu důvěrně bzučely kolem uší a nasedaly na květy vřesu a hlodaše v jeho okolí v takovém počtu, že je ohýbaly k zemi.

Zvláštní jantaroví motýli, které plodil Egdon a kteří nebyli k vidění nikde jinde, se třepotali v dechu jeho rtů, přistávali mu na ohnutá záda a pohrávali si se zářivým hrotem jeho kosíře, jak jím mával sem a tam. Celé kmeny smaragdově zelených kobylek mu přeskakovaly přes nohy, nešikovně dopadaly na záda, na hlavu či bok, jako netrénovaní akrobaté, prostě jak to přišlo, nebo hlučně flirtovali pod kapradím s tichými, hnědavými samičkami. Obrovské mouchy, jimž nebyly známé spíže a sítě v oknech, celé zdivočelé bzučely kolem něj, aniž poznaly, že je to člověk. Z úzkých údolíček zarostlých kapradím vylézali hadi zářivě modří či žlutí, protože zrovna nedávno svlékli svou starou kůži, a měli tudíž nejjasnější barvu. Mladí králíkové vycházeli z nor, aby se slunili na pahorcích, a horké paprsky prosvěcovaly jemnou tkáň jejich tenkých uší a rozpalovaly je do krvavé průsvitnosti, v níž bylo vidět žilky. Žádný z nich se ho nebál.

Jednotvárnost zaměstnání ho uklidňovala a byla sama o sobě potěšující. To, že musel omezit svoje snažení, bylo ospravedlněním obyčejné práce, kterou vykonával tento neambiciózní muž, jehož svědomí by mu stěžilo dovolilo zůstat nečinný, když měl stále dostatek fyzické síly. Proto si Yeobright někdy zpíval, a jestliže se musel přidat k Humphreymu, když si potřebovali najít šlahouny na svazování otýpek, bavil svého společníka obrázky Paříže a jejího života, a tak si krátil čas.

Jednoho takového teplého odpoledne šla Eustacie sama směrem k Yeobrightovu pracovišti. Pilně osekával větve hlodaše a dlouhá řádka otýpek, která se táhla dolů od jeho stanoviště, představovala práci udělanou toho dne. Nevšiml si, že se Eustacie přiblížila, a ona stála blízko něho a slyšela písničku. Ohromilo ji to. Vidět ho tam, chudáka člověka stíženého nemocí, jak v potu tváře vydělává peníze, ji nejdřív dojalo k slzám, ale když slyšela, že si zpívá a vůbec se nebourá proti zaměstnání, jež jakkoli mohlo uspokojovat jeho, ponižovalo ji jakožto manželku a dámu, nesmírně se jí to dotklo. Nevědom si její přítomnosti, zpíval si dál: –

*,Le point du jour
A nos bosquets rend toute leur parure,
Flore est plus belle a son retour,
L'oiseau reprend doux chant d'amour,
Tout célèbre dans la nature
Le point du jour.
Le point du jour
Cause parfois, cause douleur extrême,
Que l'espace des nuits est court
Pour le berger brulant d'amour,
Forcé de quitter ce qu'il aime
Au point du jour!'*

Eustacie s trpkostí poznala, že je mu společenské postavení úplně lhostejné, a ta pyšná krásná žena sklopila hlavu a plakala v zoufalém pomyšlení na to, jak tenhle jeho přístup a stav ničí její vlastní život. Pak popošla k němu.

„To bych radši hladověla, než dělat tohle!“ vykřikla důrazně. „A ty si ještě zpíváš! Půjdu bydlet zpátky k dědečkovi!“

„Eustacie! Neviděl jsem tě, i když jsem si všiml nějakého pohybu,“ řekl jí něžně. Přistoupil k ní, stáhl si obrovskou koženou rukavici a vzal ji za ruku. „Proč mluvíš tak divně? Je to jen taková stará písnička, která se mi zalíbila, když jsem byl v Paříži, a teď se zrovna hodí na můj život s tebou. To v tobě umřela všechna láska ke mně jen proto, že už nevypadám jako lepší člověk?“

„Drahý, nedávej mi nepříjemné otázky, nebo tě opravdu přestanu milovat.“

„Myslíš, že je možné, že bych něco takového riskoval?“

„Děláš si, co chceš ty, a nedbáš na to, že já si přeju, abys téhle ostudné práce nechal. Je snad něco, co se tobě nelíbí na mně, že se chováš v rozporu s mým přáním? Jsem tvoje žena, proč mě tedy neposloucháš? Ano, jsem opravdu tvá žena!“

„Vím, co ten tón znamená.“

„Jaký tón?“

„Tón, kterým jsi řekla ‚Jsem opravdu tvá žena‘. Znamená to ‚Mám tu smůlu, že jsem tvá žena.‘“

„Není od tebe pěkné, že mě zkoušíš touhle poznámkou. Žena může mít důvod, i když není bezcitná, a kdybych si myslela, že ‚Mám tu smůlu‘, nebyl by to podlý pocit – byl by jen přirozený. Aspoň vidíš, že se nesnažím říkat nepravdu. Vzpomínáš si, jak než jsme se vzali, varovala jsem tě, že nemám vlastnosti dobré manželky?“

„Posmíváš se mi, když mi to teď říkáš. Alespoň v tomhle bys měla šlechetně mlčet, protože jsi stále ještě moje královna, Eustacie, třebaže já už nejsem tvůj král.“

„Jsi můj manžel. To tě neuspokojuje?“

„Ne, když lituješ, že jsi mou ženou.“

„Na to ti nemůžu odpovědět. Vzpomínám si, že jsem řekla, že to se mnou nebudeš mít lehké.“

„Ano, to jsem viděl.“

„Pak jsi tedy viděl víc než dost! Žádný opravdový milenec by nic takového neviděl, soudíš mě moc přísně, Clyme – vůbec se mi nelíbí, když takhle mluvíš.“

„Vzal jsem si tě přesto a nelituju toho. Jak jsi dneska odpoledne chladná! A já si přitom myslíval, že není vroucnější srdce než to tvoje.“

„Ano, bojím se, že se naše vztahy ochladily – vidím to stejně dobře jako ty,“ povzdechla si smutně. „A jak šíleně jsme se milovali před dvěma měsíci! Nikdy ses nemohl nabažit pohledu na mě, ani já na tebe. Kdo by si tehdy pomyslel, že za tuhle dobu už ti moje oči nebudou připadat tak krásné, ani tvé rty nebudou pro mě tak sladké? Za dva měsíce – je to možné? Ano, je to až moc pravda!“

„Vzdycháš, drahá, jako by ti to bylo líto, a to je známka naděje.“

„Ne. Kvůli tomu nevzdychám. Mám jiné důvody ke vzdychání a měla by je kterákoli žena na mém místě.“

„To, že jsi promarnila svou životní šanci, když sis unáhleně vzala nešťastného muže?“

„Proč mě nutíš, Clyme, říkat nepříjemné věci? Zasloužím si zrovna tolik soucitu jako ty. Zrovna tolik? – myslím, že si zasloužím víc. Ty si můžeš zpívat! Byla by to podivná hodina, která by mě zastihla při zpěvu pod tímhle mrakem! Věř mi, milý, plakala bych tolik, že by to poddajnou duši jako je ta tvoje muselo udivit a zatratit. I kdyby ti bylo jedno tvé vlastní postižení, mohl by ses vystříhat zpěvu aspoň kvůli soucitu s tím mým! Pane Bože! Já být mužem v takovém postavení, spíš bych klela, než zpívala.“

Yeobright jí položil ruku na rameno. „Nemysli si, ty moje nezkušená holčičko, že se nemůžu bouřit tak vznešeně jako Prométheus proti bohům a osudu, jako to děláš ty. Měl jsem v sobě víc páry a kouře toho druhu, než ty si dovedeš vůbec představit. Ale čím víc poznávám život, tím víc si uvědomuju, že na těch nejvyšších místech není zas tak moc vznešeného, a že tudíž není nic tak moc nízkého na tom, že já klestím hlodaš. Jestliže cítím, že to největší požehnání, kterého se nám může dostat, není zas tak cenné, jak mi může připadat jako nějaká hrůza, když mi není dopřáno? Tak si zpívám, aby mi to ubíhalo. To jsi opravdu už ztratila ke mně veškerý cit, že mi zazlíváš i trochu radosti?“

„Pořád mi ještě nějaký cit pro tebe zbývá.“

„Tvoje slova už ztratila svou původní příchut'. Láska umírá s dobrým bydlem!“

„Nemohu tohle poslouchat, Clyme – skončí to hořce,“ řekla zlomeným hlasem. „Půjdu domů.“

III.

Eustacie vyrazí do boje proti depresi

O několik dní později, ještě před koncem srpna, seděli spolu Eustacie a Yeobright u časné večeře.

Eustacie byla v poslední době téměř apatická. V krásných očích měla bezútěšný výraz, který, ať už si to zasloužila či ne, by byl vzbudil ostrou lítost v duši kohokoli, kdo ji znal v době její největší lásky ke Clymovi. Do jisté míry se duševní stav manželů měnil v protikladu k jejich postavení. Clym, jako postižený, byl veselý, a dokonce se snažil utěšovat tu, jež nikdy v životě nepoznala žádné utrpení.

„No tak, miláčku, rozvesel se, zase bude líp. Jednoho dne třeba uvidím tak dobře jako dřív. A slavnostně ti slibuju, že nechám klestění hlodaše, jakmile budu mít sílu dělat něco jiného. Přece by sis vážně nemohla přát, abych nečinně posedával celé dny doma?“

„Ale je to tak děsné – klestič hlodaše! A to jsi přitom člověk, který zná svět, umí francouzsky a německy a hodí se k mnohem lepší práci.“

„Nejspíš je to tak, že když jsi mě poprvé viděla a slyšela o mně, byl jsem v tvých očích zahalený do nějaké zlaté aureoly – muž se vzácnou znalostí věcí, který se pohyboval v nádherném světě – zkrátka rozkošný a zábavný hrdina hodný zbožnění?“

„Ano,“ vzlykla.

„A teď jsem chudák oblečený do hnědé kůže.“

„Nemuč mě. Ale dost. Už se nedám skličovat. Jdu dnes odpoledne pryč, jestli proti tomu ani nenamítáš. Bude taková vesnická slavnost ve Východním Egdonu – říká se tomu cikánský bál – a já tam půjdu.“

„Tančit?“

„Proč ne? Když ty si můžeš zpívat?“

„No jistě, jak chceš. Nemám ti přijít naproti?“

„Když se vrátíš z práce brzy, tak ano. Ale nedělej si kvůli mně nějaké násilí. Domů trefím a vřesoviště pro mě neskrývá žádnou hrůzu.“

„A tobě jde o to tolik, že půjdeš kvůli té zábavě pěšky až do vesnice?“

„Takže ty nejsi rád, že jdu sama? Clyme, nežárlíš náhodou?“

„Ne. Ale šel bych s tebou, kdyby ti to udělalo radost, i když za téhle situace mě máš asi i tak dost. Ale přece bych tak nějak byl radši, kdybys tam nechtěla jít. Ano, možná žárlím, a kdo by měl k tomu lepší důvod než já, poloslepý muž, když má takovou ženu jako jsi ty?“

„Tak nesmíš uvažovat. Nech mě jít a neber mi náladu.“

„Radši bych přišel o všechnu svou, moje sladká žena. Jdi a dělej si, co chceš. Kdo by ti mohl zakazovat, když se chceš oddat svým rozmarům? Máš dosud celé moje srdce, a protože to se mnou snášíš, i když jsem ti popravdě na obtíž, dlužím ti dík. Ano, jdi tam sama zazářit. Pokud jde o mě, podržím se svého rozsudku. Na takové zábavě by se mi lidi vyhýbali. Můj kosíř a rukavice jsou jako malomocný třes Lazara a varují ostatní, aby se vyhnuli podívané, která by je rozesmutnila.“ Políbil ji, natáhl si kamaše a vyšel ven.

Když odešel, opřela si hlavu o ruce a řekla si: „Dva zničené životy – jeho a můj. Toho jsem se dočkala! Dožene mě to k šílenství?“

Snažila se najít něco, co by vedlo alespoň k malému zlepšení současného stavu věcí, ale nemohla na nic přijít. Dovedla si představit, jak všechny ty dívky z Budmouthu, až se dozvědí, co se z ní stalo, řeknou: „Jen se podívejte na děvče, kterému nikdo nebyl dost dobrý!“ Eustacii připadala vlastní situace takovým výsměchem jejích nadějí, že se smrt jevila jediným úlevným východiskem, pokud si z ní nebesa budou dál tropit šašky.

Náhle se vzpamatovala a vykřikla: „Ale já to ze sebe setřesu. Ano, setřesu! Nikdo nebude o mém utrpení vědět. Budu veselá v trpkosti a ironicky nevázaná a budu se výsměšně smát! A začnu touhle taneční zábavou na palouku.“

Vyšla nahoru do ložnice a přepečlivě se oblékla. Přihlízejícímu člověku by její krása učinila její city téměř pochopitelnými. Ten ponurý kout, do něhož tuto ženu zahrnala náhoda stejným dílem jako neuváženost, mohl vést i člověka jen mírně jí nakloněného k pocitu, že má přesvědčivé důvody ptát se Nejvyšší moci, jakým právem byla takhle úžasná bytost zasažena okolnostmi, které z jejích půvabů činily spíše prokletí než požehnání.

Bylo pět dopoledne, když vyšla přichystaná z domu. Skýtala obrazy, jenž by dokázal dobýt hned dvacet dalších srdcí. Vzpurný smutek, který bylo až příliš vidět, když seděla doma bez čepce na hlavě, halilo a zjemňovalo oblečení na ven, v němž byla vždycky jakási mlhavost, takže její tvář vyhlížela ze svého okolí jakoby z oblaku, přičemž mezi ní a oblečením nebyla žádná zřetelná dělicí čára. Horko dne dosud nepolevilo a ona šla po těch prosluněných kopcích volným krokem, protože na svou výpravu za zábavou měla času víc než dost. Kdykoli vedla její cesta vysokým kapradím, skrylo ji jeho listoví, které nyní vytvářelo miniaturní lesy, byť ani jeden z jeho stvolů nevyraší příští rok znovu.

Místo vybrané pro vesnickou slavnost bylo jednou z těch paloukovitých oáz, s nimiž se člověk čas od času, ale ne často, setkával na náhorní rovině vřesoviště. Na jeho okraji náhle končila změř hlodaše a kapradí a uvnitř byla samá tráva. Kolem toho místa vedla dobytčí stezka, aniž vybočovala z kapradí, a tudy se teď Eustacie pustila, aby si skupinku lidí obhlédla, než se k nim přidá. Zvучné tóny vychodoegdonské kapely ji bezpečně vedly a už spatřila samotné hudebníky, kteří seděli na modrém voze, jehož červená kola byla vyleštěná tak, že vypadala jako nová, a v oblouku nad ním se klenuly větve ověšené snítkami a květinami. Před ní se odehrával skvělý ústřední tanec patnácti či dvaceti párů, přičemž po stranách se přidávali horší jednotlivci, jejichž kroužení se neodehrávalo tak zcela v rytmu hudby.

Mladíci měli na sobě modrobílé rozety a se začervenalými tvářemi tančili s dívkami, které vzrušením a pohybem zružověly víc než ty četné stuhý, kterými byly ověšené. Krásky s dlouhými lokýnkami,

krásky s krátkými kudrlinkami, krásky s dlouhým pramenem přes rameno, krásky s copy se otáčely dokola a dokola, a pozorovatel by se byl mohl divit, kde se tu vzalo tolik příjemně vyhlížejících mladých žen podobného vzrůstu, věku a vzhledu, když bylo možno vybírat jen z jedné ze dvou vesnic. V pozadí tančil o samotě jeden šťastný muž se zavřenýma očima, který naprosto nevnímal ostatní. Opodál pod hlohem s uříznutou korunou hořel oheň, nad nímž v řadě visely tři kotlíky. Ještě o kus dál stál stůl, na němž starší matrány připravovaly svačinu, ale Eustacie mezi nimi marně hledala ženu obchodníka s dobyt看, která jí navrhla, aby přišla, a slíbila jí zajistit příznivé přijetí.

Nečekaná nepřítomnost jediné místní obyvatelky, kterou Eustacie znala, značně poškodilo její představu bezstarostně veselého odpoledne. Připojit se k nim bude obtížné, nehledě na to, že kdyby se i přiblížila, ty veselé matrány by jí honem nesly čaj a nadělaly by povyk kolem neznámé, jejíž půvaby a vědomosti převyšovaly jejich. Když shlédla ještě další dva tance, rozhodla se popojít dál k jedné chalupě, kde by se mohla občerstvit, a pak se za stinného večera zase vrátit domů.

To také udělala, a když se znovu vracela k místu cikánského bálu, kolem něhož musela projít na cestě do Alderworthu, slunce už se klonilo k západu. Vzduch byl teď tak nehybný, že slyšela kapelu už z dálky a připadalo jí, že hrají s větší vervou než předtím, pokud to ještě bylo možné. Když došla na kopec, slunce už mezitím zapadlo, ale na tom ani Eustacii, ani tanečnickům nijak nesešlo, neboť před ní vycházel kulatý žlutý měsíc, byť jeho paprsky zatím nepřemohly ty od západu. Tanec pokračoval jako dříve, ale mezitím přišli neznámí lidé a vytvořili kroužek kolem tančících, takže Eustacie tu mohla postát, aniž ji někdo poznal.

Rozkošnictví celé vesnice, po celý rok jaksi roztroušené, zde jako v ohnisku vytrysklo na celou hodinu. Čtyřicet srdcí těch vlnících se párů tlouklo tak, jak netlouklo celých těch dvanáct měsíců od té doby, co se v podobném veselí sešly. Na čas v jejich srdcích ožilo po-

hanství, radost ze života jim byla vším a nezbožňovali nic krom sebe samých.

Nad tím, kolik z těch vášnivých současných objetí bylo osudem určeno k věčnosti, možná přemítali nejen ti, jichž se to týkalo, ale také Eustacie, když přihlížela. Začala jim závidět to kroužení, začala hladovět po naději a štěstí, které jako by v nich okouzlení tancem budilo. Eustacie sama vášnivě ráda tančila a jedna z věcí, jež čekala od Paříže, byla příležitost, kterou by jí poskytla, oddávat se právě této oblíbené kratochvíli. Naneštěstí toto očekávání v ní teď navždy odumřelo.

Zatímco nepřítomně sledovala, jak se točí a vlní v přibývajícím měsíčním svitu, náhle uslyšela, jak někdo za ní šeptá její jméno. Překvapeně se otočila a uviděla těsně vedle sebe člověka, jehož přítomnost jí vehnala krev až do spánků.

Byl to Wildeve. Od své svatby, kdy se náhodou ukázala v kostele a polekala ho, když zvedla závojíček a podepsala se do matriky jako svědek, až do této chvíle se nesetkali. A přece by Eustacie nedokázala říct, proč pohled na něj vyvolal u ní to začervenání.

Než mohla promluvit, zašeptal: „Pořád tak ráda tancuješ jako dřív?“

„Myslím, že ano,“ odpověděla tiše.

„Zatančíš si se mnou?“

„Byla by to pro mě velká změna, ale nebude se to někomu zdát neobvyklé?“

„Co je neobvyklého na tom, když si příbuzní spolu zatančí?“

„Aha – ano, příbuzní. Asi nic.“

„A jestli nechceš, aby tě někdo viděl, stáhni si závojíček, i když v tomhle světle by tě sotva někdo poznal. Je tu spousta cizích lidí.“

Udělala, co jí navrhl, a tím činem mlčky vyjádřila souhlas s jeho nabídkou.

Wildeve jí nabídl rámě a odvedl ji na vnější konec kruhu, na okraj tanečního reje, a začali. Za další dvě minuty už se účastnili figury a začali se propracovávat na druhý konec. Než se dostali asi do poloviny, Eustacie si více než jednou přála, aby byla jeho žádosti ne-

vyhověla, od středu na konec měla pocit, že když už přišla za povyražením, dělá jen to, co je přirozené. Když se Eustacie soustředila na nekonečné klouzání a otočky, které jim jejich nové postavení jakožto prvního páru poskytovalo, její puls se zrychlil natolik, že už nestihla o ničem hloubat.

Skrze těch pětadvacet párů tančili omámeně zpět a do ní vstoupila nová energie. Bledá zář večera propůjčovala tomu zážitku kouzlo. Existuje jistý stupeň a tón světla, které jako by vyváděly smysly z rovnováhy a nebezpečně vyvolávaly láskyplné nálady, když se připojí k pohybu, city začnou vřít, rozum pak stejnou měrou usíná a přestává vnímat, a toto světlo teď dopadalo z kotouče měsíce na ty dva. Všechny tančící dívky pociťovaly ty příznaky, ale Eustacie nejvíc ze všech. Tráva pod jejich nohama už byla udusaná a tvrdý povrch země šikmo proti paprskům měsíce vypadal jako naleštěný stůl. Vzduch zcela znehybněl, praporek nad vozem, v němž seděli hudebníci, visel kolem tyče a hráče bylo vidět jen v siluetě na pozadí oblohy, kromě chvilky, kdy ze stínu jejich postav jako obrovské oči probleskly kulaté jícny trombónu, tuby a lesního rohu. Hezké šaty dívek přišly o jemné odstíny barev, které měly za světla, a jevily se víceméně jako mlžně bílé. Vedena Wildeveovou rukou, točila se Eustacie dokola a dokola, její tvář nabyla unesené a nehybné podoby, její duše jako by se z jejích rysů vzdálila a zapomněla na ně, takže vypadaly prázdné a klidné jako vždy, když cit přesáhne jejich rejstřík.

Jak blízko byla Wildeveovi! Hrůza pomyslet! Vnímala jeho dech a on její ovšem také. Jak ošklivě s ním jednala! A přece tady byli v naprosté shodě. Okouzlení tancem ji překvapilo. Jako hmatatelný plot byl jasný rozdíl mezi její zkušeností z tohoto reje a jejího života bez něj. To, že začala tančit, bylo jako změna prostředí, vně jako by ji obklopoval arktický chlad, ve srovnání s tropickými pocity tady. Vkročila do tance z obtíží svého života v poslední době, asi jako by člověk vstupoval do zářivé komnaty po noční chůzi lesem. Wildeve sám o sobě by byl způsobil pouze zneklidnění, ale Wildeve spolu s tancem, měsíčním světlem a tajností začínaly působit jako rozkoš.

Zda jeho osobnost dodávala většinu tohoto složeného pocitu, či zda tanec a scéna v něm převažovaly, byla sladká záhada, kterou Eustacie nedokázala teď řešit.

Lidé si začínali šeptat: „Kdo to je?“, ale nedošlo k žádným záštitelným otázkám. Kdyby se byla Eustacie připojila k děvčatům za všedního dne, byl by to jiný případ: zde ji neuvádělo do rozpaků přílišné okukování, neboť ve všech ta příležitost umocnila půvaby. Jako planeta Merkur zaplavená jasným západem slunce, její trvalá zářivost prošla bez přílišného povšimnutí v dočasné skvělosti situace.

Pokud šlo o Wildevea, jeho city nebylo těžké uhádnout. Překážky byly jeho lásce sluncem, jež uspíší zranění, a v tomto okamžiku procházel deliriem nevýslovného utrpení. Na pět minut svírat to, co patřilo jinému po zbytek roku, byla věc, kterou zejména on dokázal ocenit. Už dávno začal znovu vzdychat po Eustacii, dokonce se dá tvrdit, že když podepsal svůj sňatek s Thomasinou, byl to pro něj přirozený signál k návratu jeho srdce na původní místo, a že další komplikace, když se vdala Eustacie, byla jen přísadou nutnou k tomu, aby ten návrat byl neodvolatelný.

Tím se stalo, že co pro ostatní byl vzrušující pohyb, pro ty dva znamenalo let ve vichřici. V mysli obou tanec neodolatelně zaútočil na smysl pro společenský řád, s úmyslem vrátit je do starých kolejí, které byly nyní dvojnásob proti pravidlům. Třikrát po sobě protančili z jednoho konce na druhý, pak se Eustacie, unavená neustálým pohybem, otočila, že půjde z kola ven, protože už tam i tak byla příliš dlouho. Wildeve ji odvedl na travnatý násep o pár metrů dál, kde se posadila a její společník zůstal stát vedle ní. Od chvíle, kdy ji na začátku oslovil, až do teď si nevyměnili ani slovo.

„Tanec a ta dlouhá procházka tě unavily?“ zeptal se vlídně.

„Ne, ne nijak zvlášť.“

„Je to zvláštní, že jsme se setkali zrovna tady, když jsme se tak dlouho neviděli.“

„Neviděli jsme se nejspíš proto, že jsme se o to snažili.“

„Ano. Ale tys to celé začala – když jsi nedodržela slib.“

„Nemá snad ani smysl o tom teď mluvit. Od té doby jsme uzavřeli jiné svazky – ty zrovna tak jako já.“

„Slyšel jsem, že tvůj muž je nemocný – to je mi líto.“

„Není nemocný – jenom nemůže dělat svou práci.“

„Ano: to jsem tím chtěl říct. Upřímně s tebou v tom soužení cítím. Osud se k tobě zachoval krutě.“

Nějakou chvíli mlčela. „Slyšel jsi, že se rozhodl klestit hlodaš?“ zeptala se tichým, smutným hlasem.

„Někdo mi to říkal,“ odpověděl Wildeve váhavě. „Ale skoro jsem tomu nemohl věřit.“

„Je to pravda. Jak ti připadám jako žena klestiče hlodaše?“

„Nepřipadáš mi o nic jiná než jindy, Eustacie. Tebe nemůže nic takového snížit: ty zaměstnání svého muže zušlechťuješ.“

„Kdybych to tak mohla pociťovat i já.“

„Je tu šance, že se pan Yeobright pozdraví?“

„Myslí si to. Já o tom pochybuju.“

„Dost mě překvapilo, když jsem slyšel, že si najal chalupu. Myslel jsem si jako jiní, že tě vezme do Paříže, hned jak se za něj vdáš. ‚Jakou veselou a světlou budoucnost má před sebou!‘ myslel jsem si. Nejspíš se tam s tebou vrátí, až mu zase zesílí zrak?“

Když viděl, že neodpovídá, podíval se na ni pozorněji. Skoro plakala. Představy budoucnosti, kterou si nikdy neužije, obnovený pocit hořkého zklamání a obraz zadržovaného výsměchu sousedů, jež v ní Wildeveova slova vyvolala, to vše bylo pro klid pyšné Eustacie příliš.

Wildeve také sotva držel vlastní, až moc troufalé city na uzdě, když viděl její tiché rozrušení. Ale předstíral, že to nevidí, a ona se brzy znovu zklidnila.

„Nechtěla jsi snad jít domů sama?“ zeptal se jí.

„Ano,“ odpověděla Eustacie. „Co by mně, která nic nemá, mohlo na vřesovišti ublížit?“

„Když si trochu zajdu, můžu se vrátit domů stejnou cestou. Rád ti budu dělat společnost až na Throopeovo nároží.“ Když viděl, že Eustacie dál nerozhodně sedí, dodal: „Možná ti připadá nerozumné,

nechat se se mnou vidět na stejné cestě, po tom, co se stalo minulé léto?“

„To si skutečně nemyslím,“ řekla povýšeně. „Přijmu každou společnost, kterou uznám za vhodnou, ať si ti ubožáci z Egdonu myslí, co chtějí.“

„Tak pojďme – jestli jsi připravená. Nejbliž to bude směrem k tomu keři cesmíny s temným stínem, který vidíš tamhle dole.“

Eustacie se zvedla a šla vedle něj naznačeným směrem, prodírala se vlhnocím vřesem a kapradím, s bujným veselím tanečníků za sebou. Měsíc teď svítil jasným stříbrem, ale vřesoviště tomuto osvětlení odolávalo a bylo zde možno pozorovat podivný tmavý a neozářený pruh země pod nebem prosvětleným od nadhlavníku až po všechn obzor tím nejběleším světlem. Oku nad nimi by se jejich dvě tváře byly jevily jako dvě perly na ebenové tabulce.

Z tohoto důvodu nebyly znatelné ani nerovnosti terénu a Wildeve občas klopýtl, zatímco Eustacie byla nucena předvádět půvabné balancování, kdykoli z trávy úzké stezky vyčuhoval chomáč vřesu nebo kořen hlodaše a zachytil jí nohu. Když se vyskytly tyto překážky, vždycky se k ní natáhla ruka, aby jí pomohla rovnováhu udržet, a pevně ji podržela, dokud nedošli opět na rovnou zem, kde se ruka zase odtáhla do uctivé vzdálenosti.

Cestu podnikli z větší části mlčky a už se přiblížili k Throopeovu nároží, pár set metrů odkud odbočovala krátká cestička k Eustaciině domovu. Postupně rozeznali blížící se dvojici lidských postav, zřejmě mužských.

Když přišli ještě trochu blíž, Eustacie prolomila mlčení a řekla: „Jeden z těch mužů je můj manžel. Slíbil, že mi přijde naproti.“

„A ten druhý je můj největší nepřítel,“ řekl Wildeve. „Vypadá jako Diggory Venn.“

„Je to on.“

„To je trapné setkání,“ řekla, „ale takovou už já mám smůlu. Ví o mně příliš mnoho, ledaže by mohl vědět ještě víc, a tak si dokázat, že co ví teď, nic neznamená. Co se dá dělat? – musíš mě k nim doručit.“

„Rozmysli si, než po mně budeš chtít něco takového. Ten člověk nezapomněl ani puntík z našich schůzek u Dešťové mohyly: jde s tvým manželem. Kdo z nich, když nás tu uvidí spolu, uvěří, že jsme se setkali a tančili spolu na cikánském bále jen náhodou?“

„Tak dobře,“ zašeptala neradostně. „Odejdi ode mě, než k nám dorazí.“

Wildeve se s ní něžně rozloučil a pustil se napříč kapradím a hlodašem, Eustacie šla pomalu dál. Za dvě tři minuty se potkala s manželem a jeho společníkem.

„Já už dneska večer dál nejdu, rudkaři,“ řekl Yeobright, hned jak ji zahlédl. „Vrátím se s touhle dámou zpátky. Dobrou noc.“

„Dobrou noc, pane Yeobright,“ odpověděl Venn. „Doufám, že už vám brzy bude líp.“

Měsíc posvítíl přímo na Vennovu tvář, když promluvil, a odhalil Eustacii každou její křivku. Díval se na ni podezíravě. Bylo docela pravděpodobné, že Vennovo bystré oko zachytilo, co slabý zrak Yeobrightův nemohl – muže, který se od Eustacie odpojil.

Kdyby byla Eustacie mohla rudkaře následovat, byla by brzy zjistila překvapivé potvrzení své domněnky. Hned jak jí Clym nabídl své ramě a odvedl ji odtud, rudkař uhnul z vyšlapané cestičky do Východního Egdonu, kam kráčel jen proto, aby doprovodil Clyma na jeho pochůzce, protože se svou maringotkou už zase byl poblíž. Natáhl své dlouhé nohy a přešel tu část vřesoviště bez cesty poněkud ve směru, jímž se dal Wildeve. Pouze člověk přivyklý nočním potulkám mohl v tuto dobu sestupovat po těch zarostlých stráních tak rychle jako Venn, aniž spadl po hlavě do jámy, či si vymkl kotník při vkročení do králičího doupěte. Venn však bez zjevného nepohodlí pelášil směrem k Tiché ženě. Dorazil tam asi za půl hodiny a moc dobře věděl, že žádný člověk, který se nacházel v blízkosti Throopeova nároží ve chvíli, kdy on sám se vydal sem, to nemohl stihnout dřív.

Osamělá hospoda neměla ještě zavřeno, i když tam nebylo téměř živáčka, protože sloužila hlavně poutníkům, kteří projížděli kolem na svých dlouhých cestách, a ti už odjeli dál. Venn vešel do výčepu,

řekl si o džbánek piva a ledabyle se zeptal služky, jestli je doma pan Wildeve.

Thomasina seděla ve vedlejší místnosti a uslyšela Vennův hlas. Když tu byli zákazníci, málokdy se ukazovala, vzhledem ke své vnitřní nechuti k tomuto obchodu, ale když zjistila, že tam dnes večer není nikdo jiný, vyšla.

„Není ještě doma, Diggory,“ řekla mile. „Ale čekala jsem ho dřív. Šel do Východního Egdonu koupit koně.“

„Měl na sobě světlý širák?“

„Ano.“

„Tak to jsem ho viděl u Throopeova nároží, jak si jednoho vede domů,“ řekl Venn chladně. „Krásného, s bílou hlavou a hřívou černou jako noc. Nepochybně tu bude brzy.“ Zvedl se, na chvíli se zadíval do Thomasininy čisté, milé tváře, na kterou dolehl stín smutku od té doby, co ji naposledy viděl, a pak zkusmo řekl: „Pan Wildeve je poslední dobou nějak často pryč.“

„Ano,“ vykřikla Thomasina tónem, který chtěl být bezstarostný. „Manželé se občas toulají, víš. Kdybys mi tak mohl říct o nějakém tajném způsobu, kterým bych ho udržela večer u sebe doma.“

„Popřemýšlím, jestli na něco přijdu,“ odpověděl Venn stejně lehkým tónem, který znamenal, že vůbec lehký není. Pak se uklonil po svém vlastním způsobu a měl se k odchodu. Thomasina mu podala ruku, a bez povzdechu, ale s důvodem pro mnohý, rudkař odešel.

Když se o čtvrt hodiny později vrátil Wildeve, Thomasina se prostě zeptala, tím pokořeným tónem, který pro ni byl nyní obvyklý: „Kde máš toho koně, Damone?“

„Ále, nakonec jsem ho nekoupil. Ten chlap za něj chce moc.“

„Ale někdo tě s ním viděl u Throopeova nároží, jak ho vedeš domů – byl prý krásný, s bílou hlavou a hřívou černou jako noc.“

„Á,“ řekl Wildeve a upřel na ni oči, „kdopak ti to povídal?“

„Rudkař Venn.“

Wildeveův obličej se podivně zkřivil. „To je omyl – musel to být někdo jiný,“ řekl pomalu a nedůtklivě, protože vyrozuměl, že Venn opět zahájil protitahy.

IV.

Dochází k hrubému nátlaku

Thomasinina slova, která nevypadala nijak významně, ale tolik toho vyjadřovala, zněla dál v uších Diggorymu Vennovi: „Pomoz mi udržet ho večer doma.“

Tentokrát přijel Venn na Egdomské vřesoviště jen proto, aby se dostal na druhou stranu: se zájmy Yeobrightovy rodiny ho nadále nic nespojovalo a měl dost práce se svým vlastním řemeslem. A přece náhle pocítil, jak ho to zase táhne do té staré koleje manévru v Thomasinin prospěch.

Seděl ve svém voze a uvažoval. Z Thomasininyh slov a chování jasně vysoudil, že ji Wildeve zanedbává. Kvůli komu by ji mohl zanedbávat, když ne kvůli Eustacii? A přece sotva mohl věřit tomu, že věci dospěly tak daleko, že mu snad Eustacie dává nějaké naděje. Venn se rozhodl pečlivě sledovat opuštěnou cestu, která vedla údolím od Wildeveova obydlí až ke Clymovu domku v Alderworthu.

Prozatím, jak jsme viděli, byl však Wildeve naprosto nevinný, pokud jde o nějakou promyšlenou intriku, a kromě toho tance na palouku se s Eustacií od její svatby neviděl. Ale že v sobě nějaké pletichy nosil, ukazoval jeho romantický zvyk z poslední doby: zvykl si vycházet ven po setmění a procházet se směrem k Alderworthu, kde se díval na měsíc a hvězdy, na Eustaciin dům, a pak se zase pomalu vydal zpět.

Proto ho také rudkař uviděl, když byl na hlídce večer po slavnosti, jak stoupá po cestičce, chvíli se opírá o branku Clymovy zahrady, pak si povzdechne a začne se vracet. Bylo jasné, že Wildeveova intrika probíhala spíše v myšlenkách, než ve skutečnosti. Venn se vzdálil před ním dolů z kopce na místo, kde byla cestička pouhým zářezem ve vřesu, tam se záhadně chvíli skláněl nad zemí, a pak odešel. Když došel k tomu místu Wildeve, o něco zachytil kotníkem a upadl napřed na zem.

Jakmile znovu popadl dech, posadil se a poslouchal. V příšeří nebylo slyšet vůbec nic, kromě neživého proudění letního vánku. Když hmatl kolem sebe, aby našel překážku, o kterou zakopl, zjistil, že přes cestičku byly svázané dva chomáče vřesu, které tak tvořily smyčku, jež pro pocestného nutně znamenala ztrátu rovnováhy. Wildeve vytáhl provázek, jímž byly svázané, a obstojnou rychlostí pokračoval dál. Když došel domů, všiml si, že provázek je načervenalý. Přesně to čekal.

Třebaže mezi jeho slabostmi nijak nevynikal fyzický strach, tenhle útok od člověka, kterého až příliš dobře znal, dělal Wildeveovi starosti. Ale jeho pohyb tím nedoznal změny. Další, či ten přes příští večer se opět vydal údolím k Alderworthu, ale dával si pozor, aby nešel po cestičkách. Pocit, že ho někdo sleduje, že bylo použito lsti k zmaření jeho potulných choutek, dodával pikantnosti jeho i tak silně citové výpravě, dokud ovšem nešlo o nebezpečí, jehož by bylo třeba se obávat. Představoval si, že Venn a paní Yeobrightová se spráhli, a měl pocit, že na boji proti takové koalici je cosi pravoplatného.

Vřesoviště vypadalo dnes večer dokonale opuštěné, a na Wildevea, poté co se s doutníkem v ústech nějakou chvíli díval přes Eustaciinu branku, přišlo pokušení kouzlem, jež pro jeho povahu skýtaló emocionální pašeráctví, pokročit k oknu, které nebylo úplně zavřené a jehož roleta byla stažená jen zčásti. Viděl do místnosti a Eustacie tam seděla sama. Wildeve ji chvíli pozoroval, pak ustoupil do vřesoviště a chvíli plácal do kapradí, až začaly vyletovat vyplašené můry. Jednu si chytil, vrátil se k oknu, přidržel mûru u škvíry a vpustil ji dovnitř. Mûra zamířila ke svíčce na Eustaciině stole, dvakrát třikrát zakroužila a pak vlétla do plamene.

Eustacie se vylekala. Tohle byl známý signál ze starých dob, když Wildeve chodil na tajné námluvy na Zamlžený vršek. Okamžitě věděla, že Wildeve je venku, ale než mohla uvážít, co má dělat, přišel dolů její manžel. Eustaciina tvář rudě zaplála při tom nečekaném střetu událostí a objevilo se v ní oživení, které tak často postrádala.

„Máš pěknou barvu, drahá,“ řekl Yeobright, když se přiblížil natolik, že na ni viděl. „Slušelo by ti, kdybys tak byla stále.“

„Je mi teplo,“ odpověděla Eustacie. „Myslím, že půjdu na chvíli na vzduch.“

„Mám jít s tebou?“

„Ne, to ne. Půjdu jenom po zahradě.“

Zvedla se, ale než měla čas vyjít z místnosti, ozvalo se silné zaklepání na hlavní dveře.

„Jdu tam – jdu tam,“ řekla Eustacie nebyvale rychle a hbitě pohledla k oknu, odkud sem vlétla mūra, ale tam se nic neobjevilo.

„Snad bys raději neměla, když už je pozdě večer,“ řekl Clym. Vyšel před ní do chodby a Eustacie čekala a její ospalý způsob zakryl vnitřní žár a vzrušení.

Poslouchala a Clym otevřel dveře. Venku nezazněla žádná slova a on dveře brzy zase zavřel a vrátil se. „Nikdo tam nebyl. Co to asi mělo znamenat?“

Svým úvahám byl ponechán po zbytek večera, neboť žádné vysvětlení se nenabízelo a Eustacie neřekla nic, protože to, co věděla ona, pouze celé události dodávalo ještě větší záhadnost.

Mezitím se venku odehrálo malé drama, které alespoň ušetřilo Eustacii toho, aby se ten večer jakkoli zkompromitovala. Zatímco Wildeve připravoval svůj signál s můrou, přišla za ním k brance jiná osoba. Tento muž, který měl v ruce pušku, chvíli sledoval počínání toho druhého u okna, pak přešel k domu, zaklepal na dveře a zmizel za rohem a přes plot pryč.

„Ksaku!“ zaklel Wildeve. „Zase mě sledoval!“

Protože jeho signál tím rázným zaklepáním pozbyl na účinnosti, Wildeve se vzdálil, vyšel brankou ven a rychle odcházel po cestičce, aniž myslel na cokoli jiného, než dostat se odtud pryč nepozorován. Asi v půli kopce vedla pěšina kolem shluku osekaných cesmín, který v té všeobecné tmě kolem vystupoval jako panenka v černém oku. Když Wildeve k tomu místu došel, polekal ho výstřel a pár prázdných nábojnic dopadlo do listí kolem něj.

Nebylo pochyb o tom, že on sám je důvodem vypálení té pušky, vrhl se k cesmínám a vztekle začal do keřů tlouci holí, ale nikdo tam nebyl. Tenhle útok už byl vážnější než předchozí a Wildeveovi chvíli trvalo, než se opět uklidnil. Dal se do pohybu nový, velice nepříjemný systém výhrůžek, jejichž účelem zřejmě je způsobit mu ublížení na těle. Na první Vennův pokus pohlížel Wildeve jako na hrubý žert, kterému se rudkař oddával, protože se neumí bavit jinak, nyní však byla překročena hranice, která dělí protivné od skutečně nebezpečného.

Kdyby byl Wildeve věděl, jak moc vážně to Venn myslí, byl by pociťoval ještě větší znepokojení. Rudkaře pohled na Wildevea před Clymovým domem natolik popuzoval, že byl připraven sáhnout k čemukoli, krom toho, že by ho rovnou zastřelil, aby zastrašil mladého hospodského od dalších umíněných činů. Pochybná legitimnost takového hrubého nátlaku Vennovo svědomí netížila. V takových případech to trápí málo lidí a někdy toho ani nelitují. Od obžaloby Strafforda, až po Lynchův krátký proces s virginskými uličníky došlo k mnoha triumfům justice, které jsou výsměchem právu.

Asi půl míle od Clymova osamělého příbytku ležela vesnička, kde žil jeden ze dvou konstáblů, kteří dbali na udržování klidu a míru v alderworthské farnosti, a Wildeve zamířil rovnou k jeho domku. Téměř první věc, kterou uviděl, když otevřel dveře, byl konstáblův obušek visící na hřebíku, jako by ho chtěl ujistit, že zde najde prostředek ke svému cíli. Když se však po konstáblovi ptal, dozvěděl se od jeho ženy, že není doma. Wildeve řekl, že počká.

Minuty ubíhaly a strážník se nevracel. Wildeve postupně vychladl ze stavu velkého rozhořčení k neklidné nespokojenosti se sebou samým, s tímhle místem, s konstáblovou ženou a se všemi těmi okolnostmi. Zvedl se a dům opustil. Vzato kolem a kolem, měly zážitky toho večera zchlazovací, pokud ne přímo zmrazující účinek na jeho láskyplné city uplatňované na špatném místě, a Wildeve neměl ani pomýšlení na to, že by se zase po setmění potuloval kolem Alderworthu v naději, že zachytí náhodný Eustaciin pohled.

Potud měl tedy rudkař obstojný úspěch se svými hrubými metodami na potlačování Wildeveova sklonu toulat se po večerech. Právě ten večer zardousil v zárodku možné setkání Eustacie a jejího dávného milence. Ale nečekal, že směr, jakým se ubíraly jeho činy, způsobí odklon Wildeveova záměru, ale nezarazí jej. Hazardní hra s guinejemi nevedla jistě k tomu, že by mohl být Clymovi vítaným hostem, ale navštívit příbuzného své ženy bylo jen přirozené a on se rozhodl, že Eustacii musí vidět. Bylo nutné vybrat nějakou vhodnější dobu než deset hodin večer. „Jestliže není bezpečné jít tam večer, půjdu za dne,“ řekl si.

Mezitím Venn opustil vřesoviště a šel navštívit paní Yeobrightovou, s kterou byl v přátelských vztazích, od té doby, co se dozvěděla, jaký prozíravý protitah nasadil, když šlo o znovuzískání rodinných guinejí. Pozdní doba jeho návštěvy jí přišla divná, ale nenařítala.

Dopodrobna jí vypověděl, co se stalo Clymovi, a vylíčil jí, jak žije, pak se zmínil o Thomasině a jemně se dotkl jejího zjevného smutku. „Madam, věřte mi,“ řekl, „nemůžete udělat nic lepšího ani pro jednoho z nich, než že se budete u nich ukazovat, i když to asi nejdřív narazí na odpor.“

„Ale jak ona, tak můj syn mě neposlechli, když jsem byla proti svatbě, proto mě jejich domácnosti nezajímají. To trápení na sebe přivolali sami.“ Paní Yeobrightová se snažila o přísný tón, ale vylíčení stavu, v jakém je její syn, jí pohnulo víc, než chtěla ukázat.

„Vaše návštěvy by mohly způsobit, že Wildeve bude chodit rovnou domů, a mohly by zabránit neštěstí kousek dál na vřesovišti.“

„Co tím chcete říct?“

„Viděl jsem tam dneska večer něco, co se mi pranic nelíbilo. Kdyby tak dům vašeho syna a pana Wildevea byly tak sto mil od sebe, a ne ty čtyři pět.“

„Takže něco přeci bylo mezi ním a Clymovou ženou, když si udělal blázna z Thomasiny!“

„Budeme doufat, že teď tam nic takového není.“

„A naše naděje bude patrně marná. Ach Clyme! Ach Thomasino!“

„Ještě se nic hrozného nestalo. Vlastně jsem Wildevea přiměl k tomu, aby si hleděl svého.“

„Jak?“

„No, slovy ne – použil jsem takový plán, kterému říkám tichý systém.“

„Doufám, že se vám to podaří.“

„Určitě ano, když mi pomůžete tím, že navštívíte syna a zase se s ním udobříte. Budete tak mít šanci na všechno se podívat sama.“

„Když už to došlo takhle daleko,“ řekla paní Yeobrightová smutně, „přiznám se vám, rudkaři, že jsem měla v úmyslu tam jít. Byla bych mnohem spokojenější, kdybychom se usmířili. Ten sňatek už nikdo nezmění, se mnou se může něco stát a ráda bych umřela v míru. Je to můj jediný syn, a když už jsou synové takoví, ani neližu, že jich nemám víc. Pokud jde o Thomasinu, od té jsem nikdy mnoho nečekala, a ona mě nezklamala. Jí jsem odpustila už dávno, a jemu odpustím teď. Půjdu tam,“

Zrovna v tu chvíli, kdy rudkař rozmlouval s paní Yeobrightovou v Blooms-End, jiný hovor na totéž téma probíhal v Alderworthu.

Celý den se Clym tvářil, jako by měl dost co na přemýšlení, aby se ještě zabýval vnějšími věcmi, ale nyní jeho slova prozradila, čím se v myšlenkách zabýval. Načal to téma brzy po tom záhadném zaklepání. „Jak jsem byl dneska pryč, Eustacie, uvažoval jsem o tom, že se něco musí udělat, aby se zahladila ta strašná roztržka mezi mou drahou matkou a mnou. Trápí mě to.“

„Co navrhuješ?“ zeptala se Eustacie nepřítomně, neboť ještě nepřekonala vzrušení, které jí způsobil nedávný Wildeveův manévr, kterým se pokusil o rozhovor s ní.

„Zdá se, že tě stejně moc nezajímá, co navrhnou, ať je to málo, nebo hodně,“ odvětil Clym mírně dopáleně.

„Mýlíš se,“ odpověděla, když při jeho slovech ožila. „Jenom přemýšlím.“

„O čem?“

„Zčásti o té můře, jejíž kostřička dohořívá u knotu svíčky,“ odpověděla pomalu. „Ale víš, že mě vždycky zajímá, co říkáš.“

„Tak dobře, drahá. Tak si zkrátka myslím, že ji musím jít navštívit.“ ... A rozechvěle pokračoval: „Nejsem natolik pyšný, abych to nedokázal, a jen strach, že ji popudím, mě zdržoval, že jsem to neudělal dřív. Ale něco udělat musím. Nečiním dobře, když dopouštím, že to takhle jde dál.“

„Co si chceš dávat za vinu?“

„Ona stárne a žije osaměle, a já jsem její jediný syn.“

„Má Thomasinu.“

„Thomasina není její dcera, a i kdyby byla, neomlouvalo by to mne. Ale tohle je vedlejší. Rozhodl jsem se, že za ní půjdu, a jediné, na co se tě chci zeptat, je, jestli uděláš, co bude v tvých silách, abys mi pomohla – to jest, jestli zapomeneš na to, co bylo, a když ona projeví ochotu k usmíření, jestli bys jí vyšla vstříc tím, že bys ji u nás uvítala, nebo přijala uvítání u ní?“

Eustacie nejdřív stiskla rty tak, že to vypadalo, že by udělala cokoli na světě, krom toho, co jí navrhuje. Ale když o tom popřemýšlela, ústa povolila, i když ne tolik, jak by byla mohla, a řekla: „Nebudu ti nijak stát v cestě, ale potom, co se stalo, žádáš po mně moc, když chceš, abych šla za ní jako první.“

„Nikdy jsi mi doslova neřekla, co se mezi vámi přihodilo.“

„Tehdy jsem to nemohla udělat a dnes taky ne. Někdy se za pět minut zaseje víc hořkosti, než lze vymazat za celý život, a to je možná tenhle případ.“ Na chvíli se odmlčela a pak dodala: „Kdyby ses byl do svého rodiště nikdy nevrátil, Clyme, jaké by to bylo pro tebe požehnání!... Změnil se tím osud –“

„Tři lidí.“

„Pěti,“ pomyslela si Eustacie, ale to si nechala pro sebe.

V.

Cesta přes vřesoviště

Čtvrtek jednatřicátého srpna byl jedním z řady dní, kdy i v útulných domech bylo vedro k zalknutí a chladný průvan těšil, kdy se v hlinitých zahradách objevovaly trhliny v zemi, kterým bojácné děti říkaly „zemětřesení“, kdy se v kolech vozů a povozů uvolňovaly paprsky a štipavý hmyz zamořoval vzduch, zemi i každou kapku vody, co byla ještě k nalezení.

V zahradě paní Yeobrightové rostliny s velkými křehkými listy vadly už kolem desáté, reveň se sklonila k zemi v jedenáct, a dokonce i tuhé zelí bylo k poledni zplihlé.

Asi v jedenáct toho dne se paní Yeobrightová vydala přes vřesoviště k domku svého syna, aby se všemožně pokusila o smíření s ním a s Eustacií, v souladu se slovy, která vyřkla před rudkařem. Doufala, že popojde notný kus cesty, než nastane nejhorší vedro, ale když vyšla, zjistila, že se jí to nepodaří. Slunce už poznamenalo celé vřesoviště a dokonce i purpurová kvítka vřesu během několika předešlých dní vedřin zhnědla. V každém údolí bylo jako v peci a čistý křemičitý písek zimních vodních toků, které v létě vytvářely pěšinky, prošel od začátku sucha přímo vypalovacím procesem.

Za chladného, svěžího počasí by cesta pěšky do Alderworthu nebyla pro paní Yeobrightovou nikterak nepohodlná, ale za spalujícího žáru, který panoval, byla výprava pro starší ženu těžkým úkolem, na konci třetí míle ji mrzelo, že si nenajala Fairwaye, aby ji alespoň část cesty dovezl. Ale z místa, kam se dostala, bylo stejně snadné dojít ke Clymovi, jako vrátit se domů. Tak pokračovala, vzduch kolem ní tiše pulsoval a uvaloval na zem malátnost. Podívala se na oblohu nad sebou a uviděla, že safírovou barvu jarního a raně letního zenitu vystřídalala kovově fialová.

Občas dorazila k místu, kde samostatný svět jepic trávil čas v šíleném kolotoči, některé ve vzduchu, některé na horké půdě

a v rostlinách, jiné ve vlažné, řasnaté vodě téměř vyschlé tůňky. Všechny mělčí rybníčky se vypařily na bahno, v němž bylo v náznaku vidět nesčetné červovité tvory, kteří se tu s chutí hemžili a rozvalovali. Paní Yeobrightové nebylo filosofování cizí a někdy usedla pod svým slunečníkem, odpočívala a dívala se, jak jsou spojení, protože jistá naděje, pokud jde o výsledek její návštěvy, jí mezi důležitými myšlenkami doprávala oddávat se i přemítání o jakémkoli věčném námětu, který jí padl do oka.

Nikdy předtím u syna nebyla, a nevěděla přesně, kde se jeho domov nachází. Zkusila jednu cestu do kopce, pak druhou, ale zjistila, že ji zavádějí. Vrátila se, odkud vyšla, a dorazila na rovinu, kde v dálce uviděla pracovat nějakého muže. Popošla k němu a ptala se ho na cestu.

Dělník jí ukázal směr a dodal: „Vidíte tamtoho člověka, toho klesťce, madam, co jde po té pěšině nahoru?“

Paní Yeobrightová si namáhala zrak a konečně přisvědčila.

„Když půjdete za ním, nemůžete zabloudit. Jde tam, kam vy.“

Sledovala označenou postavu. Připadal jí takový hnědý, téměř k nerozeznání od svého okolí, jako housenka od listu, který požírá. Když se dal do pohybu, šel rychleji než paní Yeobrightová, ale vzdálenost mezi nimi zůstávala stejná, protože se zastavoval, kdykoli uviděl nějaké ostružiní. Když naopak ona došla na každé takové místo, našla tam tak půl tuctu dlouhých uvadlých šlahounů, které během zastávky uřízl z keřů a nechal ležet rovnou u cestičky. Zcela zřejmě si je chtěl na zpáteční cestě sebrat na svazování otýpek.

Ta mlčenlivá bytost, která vykonávala tuto činnost, nevypadala o nic důležitěji než nějaký hmyz. Vypadal jako pouhý příživník na vřesovišti, který svou každodenní práci vřesoviště nahlodává, tak jako mol šatstvo, a nezajímá ho nic jiného než jeho plody jako jsou kapradí, hlodaš, vřes, lišejníky a mech.

Klestič hlodaše byl natolik soustředěn na svou práci, že se nikdy neotočil, a jeho postava v kožených kamaších a rukavicích nakonec představovala jen pohybující se ukazatel cesty. Náhle si všimla zvláštnosti jeho chůze, a to ji přimělo zabývat se jeho osobností. Byl

to krok, který už někde viděla, a způsob chůze jí toho člověka odhalil, stejně jako podle chůze poznal na vzdálené pláni králův strážný Achimaze. „Jde stejně, jako chodíval můj muž,“ řekla si, a pak jí náhle napadlo, že ten klestič hlodaše je její syn.

Stěží se mohla obeznámit s touto novou skutečností. Řekli jí sice, že Clym často chodí klestit hlodaš, ale domnívala se, že se tou prací zabývá pouze, když mu vyjde čas, a má to za užitečnou kratochvíli, ale teď ho uviděla jako člověka, jenž klestí hlodaš a nedělá nic jiného – má dokonce na sobě obvyklý oděv příslušející tomuto řemeslu a myslí způsobem, který mu také přísluší – alespoň soudě podle jeho pohybů. Když jí hlavou proběhl tučet kvapných myšlenek, jak by ušetřila jeho a Eustacii tohoto způsobu života, pospíšila si za ním a uviděla, jak vešel do vlastního domu.

Na jedné straně Clymova domku byl pahorek a na jeho vršku skupinka jedlí tyčící se tak vysoko do nebe, že z dálky jejich koruny vypadaly jako černý bod ve vzduchu nad vrcholkem kopce. Když paní Yeobrightová dorazila k tomuto místu, zmítala jí úzkost, únava a nevolnost. Vystoupila na kopec a posadila se do stínu jedlí, aby se trochu vzpamatovala a uvážila, jak načne hovor s Eustacií, aby nepodráždila ženu, za jejíž zdánlivě nehybnou povahou číhaly vášně ještě silnější a průraznější než její vlastní.

Stromy, pod nimiž se usadila, byly nebývale ošlehané, rozervané a divoké a paní Yeobrightová na pár minut zapudila pomyšlení na svůj vlastní rozbouřený a vyčerpaný stav a pozorovala jejich. Na devíti stromech, jež skupinku tvořily, se nenašla ani jediná větev, která by nebyla našťipnutá, uražená či jinak znetvořená bouřným počasím, jemuž byly vydány napospas, kdykoli zavládlo. Některé byly spálené a rozčísnuté jakoby od blesku a jejich kůra poznamenaná řadou ohořelých míst, zatímco zem u jejich úpatí byla posetá suchým jehličím a hromadami šišek sražených vichřicemi minulých let. Tomu místu se říkalo Ďáblův měch a stačilo pouze přijít sem večer v březnu či listopadu, abyste zjistili pádné důvody k tomuto názvu. Za současného horkého odpoledne, kdy nevál ani větřík,

vydávaly stromy vytrvalý ston, o němž jste jen stěží mohli věřit, že jej působí vzduch.

Zde tedy poseděla asi tak dvacet minut, než byla schopna sebrat všechnu rozhodnost a vydat se ke dveřím, neboť na odvaze jí ubírala fyzická malátnost. Kterékoli jiné ženě než matce by asi bylo připadalo poněkud ponižující, že ona, jakožto starší z nich dvou, měla učinit první krok. Ale paní Yeobrightová tohle všechno dobře uvážila a myslela jen na to, jak to nejlépe provést, aby se její návštěva jevila Eustacii jako moudrá, ne zavrženíhodná.

Ze svého postavení na vršku viděla ta vyčerpaná žena střechu domku dole, zahradu a celý pozemek té malé domácnosti. A nyní, když se zvedala, uviděla druhého muže, jak se blíží k brance. Pohyboval se podivně, váhavě, ne jako člověk, který přichází v obchodní záležitosti či na pozvání. Se zájmem obzíral dům, pak šel kolem a prohlížel si vnější hranici zahrady, jako by se třeba díval na Shakespearovo rodiště, či na vězení Marie Stuartovny nebo zámek Hougomont. Když to celé obešel a opět dospěl k brance, vstoupil. Paní Yeobrightovou to trochu zamrzelo, protože doufala, že zastihne syna se ženou samotné, ale za chvíličky ji napadlo, že přítomnost nějakého známého by mohla zmírnit trapnost její první návštěvy v domě, protože hovor by se omezil na obecné záležitosti, dokud by si na sebe nezvykli. Sešla z kopce k brance a pohlédla do rozpálené zahrady.

Na vyštěrkované cestičce spala kočka, jako by jí postele, koberečky a koberce už připadaly nesnesitelné. Listy proskurníku visely jako napůl stažené slunečníky, ve stoncích téměř vřela míza a lesklé listoví se blyštělo jako kovová zrcadla. Rovnou za brankou rostla malá jabloňka, jediná, jíž se v zahradě se špatnou půdou dařilo, a mezi spadánými jablíčky na zemi pod ní se povalovaly vosy opilé jablečnou šťávou, či prolézaly dutinami v plodech, jež vyhrzaly, než z té sladkosti docela zmalátněly. U dveří ležel Clymův kosíř a poslední hrst šlahounů na otýpky, které ho viděla sbírat; zcela zjevně je tu odhodil, než vešel do domu.

VI.

Kritická shoda okolností a její důsledek pro pocestnou

Wildevé, jak už bylo řečeno, byl rozhodnut Eustacii drze navštívit za dne, jako příbuzný, neboť rudkař vypožoroval a zmařil jeho procházky k ní za večerů. Kouzlo, kterým na něho zapůsobila při tanci za měsíčku, znemožnilo muži, jenž v sobě neměl nijak zvláštní puritánství, aby se jí úplně vyhýbal. Počítal pouze s tím, že se s ní a s jejím mužem normálně setká, chvíli popovídají a on zase půjde. Každá vnější známka měla být naprosto konvenční, ale on dosáhne velkého uspokojení: uvidí ji. Ani si nepřál, aby Clym nebyl doma, protože bylo přece jenom možné, že by Eustacii vadilo dostat se do jakékoli situace, jež by ji mohla jako úctyhodnou manželku zkompromitovat, ať už v jejím srdci sám znamená cokoli. Ženy jsou často takové.

Tudíž se tam vydal, a náhodou přišel zrovna v tu dobu, kdy paní Yeobrightová odpočívala na pahorku u domu. Když obhlédl místo způsobem, kterého si povšimla, vešel do zahrady a zaklepal na dveře. Uběhlo pár minut a pak se v zámku otočil klíč a stála před ním samotná Eustacie.

Z jejího nynějšího vystupování by nikdo nepoznal, že zde stojí žena, která s ním týden předtím vášnivě tančila, ledaže by dokázal skutečně vidět pod povrch a zvážit skutečnou hloubku toho pomalého toku.

„Doufám, že jsi došla v pořádku domů?“ zeptal se Wildevé.

„Ale ano,“ odpověděla lhostejně.

„A nebyla jsi ten další den unavená? Měl jsem strach, že třeba budeš.“

„Docela ano. Nemusíš mluvit potichu – nikdo nás neuslyší. Moje služtička šla za nějakou pochůzkou do vesnice.“

„Takže Clym není doma?“

„Ano, je.“

„Aha. Myslel jsem, že jsi třeba měla zamčeno, protože jsi sama a bála ses tuláků.“

„Ne – můj muž je tu.“

Stáli ve vchodu. Když zavřela dveře a otočila klíčem, otevřela dveře vedlejší místnosti a vybídla ho, aby vstoupil. Wildeve vešel, protože místnost vypadala prázdná, ale jakmile popošel pár kroků, ulekl se. Na koberečku před krbem spal Clym. Vedle něj ležely kamaše, pevné boty, kožené rukavice a vesta s rukávy, v níž pracoval.

„Můžeš jít dál, jeho nevzbudíš,“ řekla za ním. „Dveře zamykám proto, aby sem nevpadl někdo cizí, když tu Clym spí a já jsem třeba nahoře nebo na zahradě.“

„Proč tam spí?“ zeptal se Wildeve tiše.

„Je hrozně utahaný. Odešel ráno v půl páté a od té doby pracoval. Klestí hlodaš, protože to je jediná práce, při které si tolik nenamáhá ty ubohé oči.“ Protiklad mezi vzezřením spáče a Wildevea byl nyní pro Eustacii bolestně patrný, protože Wildeve měl na sobě elegantní oblek a klobouk. Pokračovala: „Kdybys věděl, jak vypadal, když jsem se s ním poprvé setkala, i když to není tak dávno. Ruce měl bílé a jemné jako moje, a podívej se na ně teď, jak jsou drsné a hnědé! Pleť má od přírody bílou a ta snědá barva, která je jako to jeho kožené oblečení, je od slunce.“

„Proč vůbec chodí ven?“ zašeptal Wildeve.

„Protože nesnáší nečinnost, třebaže to, co vydělá, nám do rozpočtu moc nepřidá. Ale říká, že když lidé žijí z úspor, musejí aspoň snižovat běžné výdaje přivyděláním každé pence, která se naskytne.“

„Osud k tobě nebyl laskavý, Eustacie Yeobrightová.“

„Nemám mu zač děkovat.“

„On taky ne – krom toho jednoho velkého daru.“

„A to je co?“

Wildeve se jí podíval do očí.

Eustacie se poprvé toho dne začervenala. „No, já jsem pochybný dar,“ odpověděla tiše. „Myslela jsem, že myslíš dar být spokojený, který on má, a já ne.“

„Dovedu pochopit spokojenost v takovém případě, i když mě mate, jak ho může lákat to postavení.“

„To jen proto, že ho neznáš. Dovede se nadchnout pro myšlenku, a na vnější věci nedbá. Často mi připomíná apoštola Pavla.“

„Rád slyším, že má takovou ohromnou povahu.“

„Ano, ale nejhorší na tom je, že třebaže v Bibli byl Pavel skvělý muž, ve skutečném životě by to tak asi nebylo.“

Instinktivně ztišili hlas, třebaže zpočátku si nedávali zvláštní pozor, aby Clyma nevzbudili. „Jestli to znamená, že tvé manželství je pro tebe neštěstí, víš, čím je to vina,“ řekl Wildeve.

„Manželství samotné by nebylo neštěstím,“ odpověděla Eustacie s jistou nedůtklivostí. „Prostě jen ta smolná příhoda, která se stala později, mě ničí. Já jsem skutečně dostala na tomhle světě trny místo fíků, ale jak jsem mohla vědět, co přinese čas?“

„Někdy mi, Eustacie, připadá, že je to trest. Po právu jsi patřila mně, víš, a já jsem tě nechtěl ztratit.“

„Ne, nebyla to moje chyba! Nemohla jsem ti patřit, a jen si vzpomenu, že než jsem se nadála, šel jsi k jiné ženě. Byla to od tebe krutá nestálost. Nikdy se mi ani nesnilo o tom, že bych sama hrála takovou hru, než jsi s tím začal ty.“

„Nemyslel jsem nic zlého,“ odpověděl Wildeve. „Byla to jenom mezihra. Muži mají sklon oblíbit si na chvíli někoho jiného, i když stále milují jednu ženu, a ta láska se potom prosadí jako dřív. To kvůli tvé vzurnosti jsem se nechal vyprovokovat a šel dál, než jsem měl, a když sis pořád se mnou tak zahrávala, šel jsem ještě dál a oženil se s ní.“ Otočil se a znovu pohlédl na nevnímajícího Clyma: „Bohužel si asi dost neceníš své výhry – Clyma. ...On by měl být spokojenější než já aspoň v jednom. Možná ví, co to je, když člověk klesne společensky a když ho postihne velké osobní neštěstí, ale nejspíš neví, co je to ztratit ženu, kterou miloval.“

„Není nevďěčný za to, že ji získal,“ zašeptala Eustacie, „a v tom ohledu je to hodný muž. Mnoho žen by šlo za takovým manželem hodně daleko. Ale přeju já si snad nerozumně mnoho, když chci to, čemu se říká život – hudbu, poezii, vášeň, válku a všechen ten tlukot

a puls, který probíhá ve velkých tepnách světa? Tak vypadal sen mého mládí, ale nedosáhla jsem ho. A přece jsem si myslela, že vidím způsob, jak na to ve svém Clymovi.“

„A to sis ho vzala jen kvůli tomu?“

„Tady se ve mně mýlíš. Vzala jsem si ho, protože jsem ho milovala, ale neříkám, že jsem ho zčásti nemilovala proto, že jsem v něm viděla příslib toho života.“

„Takže už se zase lituješ.“

„Ale nenechám se sklíčit,“ vykřikla zatvrzele. „Když jsem šla na ten bál, začala jsem s něčím novým a míním se toho držet. Clym si dokáže vesele zpívat – proč bych neměla já?“

Wildevé se na ni zkoumavě zadíval. „Lehko se řekne, že budeš zpívat, hůř se to dělá, i když, kdybych mohl, podpořil bych tě v té snaze. Ale protože život je mi k ničemu bez jedné věci, která teď už není možná, budeš mi muset odpustit, že tě v tom podpořit nemůžu.“

„Damone, co je to s tebou, že takhle mluvíš?“ zeptala se a pozdvihla k němu ty tmavé, stinné oči.

„Je to něco, co nikdy neřeknu jasně, a možná, že když se ti to budu pokoušet říkat v hádankách, nebudeš je chtít uhádnout.“

Eustacie chvíli mlčela a pak řekla: „Dneska spolu mluvíme opravdu zvláště. Říkáš věci nebývale hezky. Chceš říct, Damone, že mě pořád ještě miluješ. Z toho je mi smutno, protože já ve svém manželství nejsem tak docela šťastná, abych tebou za tohle sdělení pohrdala, jak bych měla. Ale už jsme toho řekli příliš mnoho. Chceš snad čekat, dokud se můj muž neprobudí?“

„Myslel jsem, že s ním promluví, ale není to nutné. Eustacie, jestli tě urážím tím, že jsem na tebe nezapomněl, máš právo mi to říct, ale nemluv o pohrdání.“

Neodpověděla. Stáli tam a zamyšleně se dívali na Clyma, jak hluboce spí spánkem, který je výsledkem fyzické námahy prováděné za okolností, jež nevzbuzují nervózní strach.

„Bože, jak mu ten spánek závidím!“ řekl Wildevé. „Takhle jsem nespál od dětství – a to už je drahé let.“

Zatímco se na něj dívali, ozvalo se klapnutí branky a ode dveří zaklepání. Eustacie popošla k oknu a vyhlédla ven.

Její výraz se změnil. Nejdřív zrudla, a pak červeň postupně mizela, až jí zbledly i rty.

„Mám odejít?“ zeptal se Wildeve a zvedl se.

„Já nějak nevím.“

„Kdo je to?“

„Paní Yeobrightová. Kdybys věděl, co mi tehdá řekla! Nechápu tuhle návštěvu – co tím chce říct? A navíc tuší, co bylo mezi námi dvěma.“

„Jsem v tvých rukách. Jestli myslíš, že by mě tu radši neměla vidět, půjdu vedle do pokoje.“

„Ano, jdi.“

Wildeve okamžitě zmizel, ale nebyl ve vedlejší místnosti ani půl minuty, když Eustacie přišla za ním.

„Ne,“ řekla, „takhle to nejde. Když vstoupí, musí tě vidět – a když chce, jen ať si pomyslí, že něco není v pořádku! Ale jak jí můžu otevřít, když mě nemá ráda – nechce vidět mě, ale svého syna? Neotevřu jí!“

Paní Yeobrightová zaklepala silněji.

„Její klepání ho nejspíš vzbudí,“ pokračovala Eustacie, „a pak jí půjde otevřít sám. Á – poslouchej.“

Slyšeli, jak se Clym ve vedlejší místnosti pohnul, jako by ho klepání vzbudilo, a vyřkl slovo „mami“.

„Ano – je vzhůru – půjde jí otevřít,“ usoudila s úlevou. „Pojď tudy. Mně nemůže přijít na jméno a tebe nesmí vidět. Nutí mě jednat pokradmu, ne proto, že bych dělala něco špatného, ale protože to jiní rádi o mně říkají.“

Tou dobou už ho dovedla k zadním dveřím, které byly otevřené, a za nimi cestička do zahrady. „Už jenom jedno slovo, Damone,“ poznamenala, když vykročil ven. „Tohle je tvoje první návštěva tady, ať je taky poslední. Kdysi jsme se moc milovali, ale teď už to nepůjde. Sbohem.“

„Sbohem,“ řekl Wildeve. „Dostal jsem vše, kvůli čemu jsem přišel, a jsem spokojený.“

„Co to bylo?“

„Chtěl jsem tě vidět. Na mou čest, že jsem nepřišel pro víc.“

Wildeve poslal polibek krásné dívky, kterou oslovil a vyrazil do zahrady, kde ho viděla ještě jít po pěšince a přejít po schůdcích přes plot ven do kapradí, jež se mu otíralo o boky, až se v jeho houští ztratil. Když zmizel, pomalu se otočila a věnovala pozornost vnitřku domu.

Ale je možné, že její přítomnost si Clym a matka nemusejí ve chvíli prvního setkání přát, nebo že by byla nadbytečná. V každém případě nijak nespěchala se s paní Yeobrightovou setkat. Rozhodla se počkat, až se po ní Clym bude shánět, a vyšla zpátky do zahrady. Zde se chvíli něčím jen tak zaměstnávala, až když zjistila, že si jí nikdo nevšímá, vrátila se zpět do přední části domu a chvíli naslouchala, jestli z pokoje zazní hlasy. Ale když nic neslyšela, otevřela dveře a vešla. Ke svému údivu našla Clyma přesně tak, jak ho s Wildevem opustili, ve spánku, který zřejmě nic nepřerušilo. Klepání ho patrně vyrušilo a navodilo sen a slovo, které vyřkl, ale neprobudilo úplně. Eustacie odspěchala ke dveřím a přes svou nechť otevřít je ženě, jež o ní mluvila tak nehezky, odemkla a vyhlédla ven. Nikdo tam nebyl. U dveří ležel Clymův kosíř a hrst šlahounů na vázání otýpek, které si přinesl, před ní se prostírala jen prázdná cestička a pootevřená zahradní branka, a ještě dál obrovské údolí fialového vřesu tiše se chvějící ve slunci. Paní Yeobrightová byla pryč.

Tou dobou Clymova matka už kráčela po cestičce, kterou před Eustacií skrývalo úbočí kopce. Od zahradní branky sem odešla spěšně a rozhodně, jako žena, která nedychtí o nic méně zmizet z tohoto místa, než předtím dychtí sem vstoupit. Oči upírala do země, dva obrazy měla pevně vryté v hlavě – Clymův kosíř a šlahouny u dveří a tvář ženy za oknem. Rty se jí chvěly a nepřírozeně stahovaly, když si mumlala: „Tohle už je příliš – jak to Clym může dopustit! Je doma – a přece ji nechá, aby přede mnou zavřela dveře!“

V úporné snaze uhnout z přímého dohledu od domu sešla z přímé cesty domů, a když se pokoušela znovu ji najít, narazila na malého chlapce, jenž v dolíku sbíral borůvky. Byl to Johnny Nunsuch, který dělal Eustacii topiče u ohničku, a se sklonem menšího tělesa obíhat kolem většího se začal motat kolem paní Yeobrightové hned, jak se objevila, a cupital vedle ní, aniž si toho byl viditelně vědom.

Paní Yeobrightová k němu promluvila jako v omámeném spánku. „Domů je daleko, dítě moje, a nebudem tam dřív jak večer.“

„Já ano,“ odpověděl její malý společník. „Před večerí budu ještě hrát kuličky, my večeríme v šest, protože to chodí domů náš táta. Váš táta taky chodí domů v šest?“

„Ne: ten nikdy nepřijde, a můj syn taky ne, a nikdo jiný.“

„Co vás tak sebralo? Viděla jste strašidlo?“

„Viděla jsem něco horšího – ženu, která se na mě dívala za oknem.“

„To je zlé znamení?“

„Ano. To je vždycky zlé znamení, když se nějaká žena dívá na unavenou poutnici a nepustí ji dovnitř.“

„Jednou, když jsem šel k Throopeovu rybníku chytat... uviděl jsem sám sebe ve vodě, a tak jsem se lek, že jsem úplně poskočil.“

... „Kdyby mi byli vyšli vstříc jen na půl cesty, jak to mohlo všechno být jinak! Ale nejde to. Zavřeli přede mnou! Určitě ho proti mně poštvala. Může snad být krásné tělo bez srdce? Asi ano. Tohle bych neudělala ani sousedovic kočce v takové výhni jako je dnes!“

„Co to povídáte?“

„Nikdy víc – už nikdy! Ani kdyby pro mě poslali!“

„Musíte být hrozně zvláštní paní, když takhle mluvíte.“

„Ale ne, to vůbec ne,“ vrátila se k chlapcovu brebentění. „Většina lidí, co vyrostou a mají děti, mluví takhle. Až ty vyrosteš, tvoje maminka bude taky takhle mluvit.“

„To doufám nebude, protože to je zlý, když někdo mluví nesmysly.“

„Ano, dítě, nejspíš je to nesmysl. Nejsi úplně vyřízený z toho horka?“

„Ano. Ale asi ne tolik jako vy.“

„Jak to víš?“

„Máte celou bledou a mokrou tvář a hlavu tak nějak divně svěšenou.“

„Ano, jsem vyčerpaná zevnitř.“

„Proč děláte tak divný kroky?“ Dítě sebou při těch slovech trhlo a zakulhalo jako invalida.

„Protože mám břemeno, které nemohu unést.“

Malý chlapec nad tím tiše přemítal a klopýtali vedle sebe dál, až uběhlo více než čtvrt hodiny a paní Yeobrightová, jejíž slabost se viditelně zhoršila, mu řekla: „Musím si sednout a odpočinout si.“

Když se usadila, dlouze se jí zadíval do tváře a pak řekl: „Vy tak divně dýcháte – jako když uženete jehně, že má skoro dost. To vždycky takhle dýcháte?“

„Ne vždycky.“ Mluvila teď tak tiše, že to vyznělo téměř jako šepot.

„Asi si trochu zdřímnete, ne? Už se vám zavírají oči.“

„Ne. Nebudu ještě spát, až jindy – a to pak doufám bude dlouhý spánek – hodně dlouhý. Nevíš náhodou, jestli je rybníček v Rims-mooru letos v létě vyschlý?“

„Rimsmoorský ano, ale Okerova tůňka ne, protože je hluboká a nikdy nevyschne – ta je rovnou támhle.“

„Je voda čirá?“

„Celkem to jde – kromě místa, kde chodí pít vřesožrouti.“

„Na, vem si tohle a utíkej rychle. Dones mi tu nejčistší, co najdeš. Je mi moc slabo.“

Z malého proutěného košíčku, který si nesla, vytáhla starodávný porcelánový šálek bez ouška, byl to jeden z šesti stejných, které ležely v košíčku a jež opatrovala od svého dětství a dnes nesla s sebou jako dárek pro Clyma a Eustacii.

Chlapec vyrazil za svým úkolem a brzy se vrátil s vodou, kterou našel. Paní Yeobrightová se jí zkusila napít, ale byla tak teplá, že se jí

z toho zvedal žaludek, a vylila ji. Poté dál zůstávala sedět se zavřenýma očima.

Chlapec čekal, hrál si poblíž, chytil několik malých hnědých motýlků, kterých tu létalo dost a dost, a pak, když znovu čekal, řekl: „Já radši jdu, než jsem na místě. Už brzy zase vyrazíte?“

„Nevím.“

„Já bych šel teda sám,“ uzavřel ze strachu, že bude nucen k nějaké další nepříjemné službě. „Potřebujete mě ještě, prosím?“

Paní Yeobrightová neodpověděla.

„Co mám říct mámě?“ pokračoval chlapec.

„Řekni jí, že jsi potkal ženu se zlomeným srdcem, kterou zavrhl vlastní syn.“

Než ji zcela opustil, vrhl na ni pochybovačný pohled, jako by tušil, že není od něj moc hezké takhle ji tu opouštět. Zíral na její tvář nepřítomným, udiveným pohledem, jako člověk, který zkoumá nějaký zvláštní starý rukopis, k jehož písmu nemůže najít klíč. Nebyl tak malý, aby vůbec necítil, že je tu zapotřebí jisté účasti, a nebyl zároveň tak starý, aby necítil strach při pohledu na bídu dospělých, kteří mu dosud připadali nedotknutelní, a jeho rozum nestačil k posouzení toho, zda ona může spíš způsobit potíže, než jimi trpět, zda ji s jejím neštěstím má spíše litovat, nebo se jí bát. Sklopil oči a šel dál bez jediného dalšího slova. Než urazil půl míle, už zapomněl vše, krom toho, že to byla žena, která si tam sedla k odpočinku.

Fyzické i citové vypětí paní Yeobrightové ji téměř nutily k ulehnutí, ale ploužila se pomalu dál, po malých úsecích a s dlouhými přestávkami. Slunce se nyní posunulo na jihozápad a svítilo jí rovnou do tváře, jako nějaký nelítostný žhář s pochodní v ruce, který jen čeká, aby ji strávil. S odchodem chlapce zmizel z okolí veškerý viditelný život, byť neutuchající cvrčení kobylek z každého chomáče hlodaše dostatečně potvrzovalo, že mezi ležícími většími živočichy probíhá neviditelný hmyzí život v plném proudu.

Za dvě hodiny došla ke stráni asi ve tříčtvrtinové vzdálenosti od Alderworthu k jejímu vlastnímu domovu, kde do cesty vrůstal ko-

pec mateřídoušky, a usadila se na tu vonnou podušku, kterou tu vytvářel. Před ní si celá kolonie mravenců vyšlapala svou cestičku přes pěšinu a dřela se v nekonečném, pilném davu. Dívat se na ně bylo jako shlížet z vršku věže na ulici města. Uvědomila si, že na témže místě tenhle rušný život mravenců probíhá už celá léta – a nepochybně ti ze starých časů byli předchůdci těch, co tu běhají nyní. Opřela se dozadu, aby si důkladněji odpočinula, a bledá východní část oblohy ulevovala jejím očím stejně jako poduška z mateřídoušky její hlavě. Zatímco se dívala, po straně vyletěla volavka a vznášela se tváří ke slunci. Vyletěla celá mokrá z nějakého rybníčku v údolí, a jak stoupala, okraje a spodek křídel, stehna i prsa se tak třpytila ve slunci, že vypadala jako vytepaná ze stříbra. Nahoře na nebi, kde se vznášela, jako by bylo nějaké šťastné, svobodné místo, vzdálené veškerému spojení s tou pozemskou koulí, k níž byla přivázána ona sama, a ona si přála, aby se mohla nedotčená zvednout z jejího povrchu a letět jako ta volavka.

Ale protože byla matkou, nevyhnutelně vzápětí začala hloubat o svém vlastním stavu. Kdyby se byla dráha její myšlenky mohla objevit jako křivka na nebi, jako dráha meteoru, byla by se projevila v opačném směru než volavčina a směřovala by na východ na střechu Clymova domku.

VII.

Tragické setkání dvou starých známých

On se mezitím probрал ze spánku, posadil se a rozhlédl kolem. Eustacie seděla v křesle poblíž a třebaže držela v ruce knihu, už nějakou dobu se do ní nedívala.

„No tohle!“ řekl Clym a protíral si oči. „Jak tvrdě jsem spal! Taký jsem měl ohromný sen: ten snad nikdy nezapomenu.“

„Myslela jsem si, že se ti něco zdá,“ odpověděla.

„Ano. Bylo to o mé matce. Zdálo se mi, že jsem tě zavedl k ní domů, abychom zahladili různice, a když jsme tam došli, nemohli jsme se dostat dovnitř, i když ona na nás volala o pomoc. Ale sny jsou sny. Kolik je hodin, Eustacie?“

„Půl třetí.“

„Už tak pozdě? Nechtěl jsem se tak zdržet. Než něco pojím, bude po třetí hodině.“

„Anna se ještě nevrátila ze vsi a já jsem si říkala, že tě nechám spát, než přijde.“

Clym popošel k oknu a vyhlédl ven. Vzápětí zamyšleně prohlásil: „Ubíhá týden po týdně a matka nepřichází. Myslel jsem si, že se ozve už dávno.“

Předtucha, lítost, strach, rozhodnost se v rychlém sledu vystřídaly ve výrazu Eustaciiných očí. Stála tvář v tvář strašnému problému a rozhodla se od něj osvobodit tím, že jej odloží.

„Určitě se musím brzy vydat do Blooms-End,“ pokračoval, „a myslím, že bych radši měl jít sám.“ Sebral kamaše a rukavice, znovu je odhodil a dodal: „Když budu dneska jít tak pozdě, nevrátím se na vřesoviště, ale budu až do večera pracovat na zahradě a pak, až se ochladí, půjdu procházkou do Blooms-End. Jsem si jistý, že když matce vyjdu trochu vstříc, bude ochotná na všechno zapomenout. Vrátním se domů dost pozdě, protože nemůžu jednu cestu

ujít rychleji než za půldruhé hodiny. Ale na jeden večer ti to nebude vadit, že ne, drahá? Na co myslíš, že vypadáš tak duchem nepřítomná?”

„To ti nemohu říct,“ řekla pomalu. „Byla bych radši někde jinde, Clyme. Tady jako by bylo všechno špatně.“

„No – máme to asi takové, jaké si to uděláme. Jestlipak Thomasi-na byla někdy teď v Blooms-End? Doufám, že ano. Ale nejspíš ne, protože, pokud vím, má do měsíce nebo tak nějak porodit. Škoda, že mě to nenapadlo dřív. Chudák matka musí být opravdu opuštěná.“

„Nechci, abys tam chodil dneska večer.“

„Proč ne dnes večer?“

„Může být řečeno něco, co mi hrozně ublíží.“

„Matka není pomstychtivá,“ řekl Clym a trochu zrudl.

„Ale přála bych si, abys tam nechodil,“ opakovala Eustacie tiše. „Když budeš souhlasit, že nepůjdeš dnes večer, slibuju, že k ní půjdu zítra sama, udobřím se s ní a počkám, až ty mě vyzvedneš.“

„Proč to chceš udělat zrovna teď, když kdykoli předtím jsem to navrhl, tak jsi to odmítla?“

„Nemůžu vysvětlit víc, než že bych s ní ráda mluvila sama, než ji navštívíš ty,“ odpověděla s netrpělivým trhnutím hlavy a dívala se na něj přitom s úzkostí častěji vídanou u sangviniků než u lidí, jako byla ona sama.

„Je to moc podivné, že ve chvíli, kdy jsem se rozhodl jít sám, ty zrovna chceš udělat to, co jsem navrhoval už dávno. Když budu čekat na tebe, abys tam šla zítra, bude ztracený další den, a já vím, že už v noci nebudu klidně spát, když tam nepůjdu. Chci to vyřídit, a taky to udělám. Musíš ji tedy navštívit až potom: vyjde to nastejno.“

„Mohla bych třeba jít s tebou teď?“

„Sotva bys ušla ty dvě cesty, aniž bys odpočívala déle, než budu muset já. Ne, dnes večer ne, Eustacie.“

„Ať je to teda podle tvého,“ odpověděla klidně jako člověk, který se sice chabým úsilím snaží zabránit zlým následkům, ale nechá událostem volný průběh, spíše než by bojoval o jejich usměrnění.

Clym pak vyšel do zahrady, a na Eustacii dolehla po zbytek odpoledne zádumčivá malátnost, kterou její manžel přičítal horkému počasí.

Večer se vydal na cestu. Třebaže letní žár byl ještě silný, dny už se značně zkrátily, a než ušel míli své pouti, všechny fialové, hnědé a zelené barvy vřesoviště se slily do jedné, bez živosti či odstupňování, přerušované pouze bílými skvrnami tam, kde malé hromádky čistého křemičitého písku ukazovaly cestu do králíčího doupěte, nebo tam, kde se jako nitě táhly přes vřesoviště bílé křemínky pěšin. Téměř na každém z těch osamělých a pochroumaných hlohů, které se sem a tam vyskytovaly, odhalil svou přítomnost nějaký noční pták tím, že klapal jako mlýnské kolo, dokud mu stačil dech, pak přestal, zaplácal křídly, obletěl keř, přistál a po tiché, naslouchavé přestávce spustil znovu. Při každém doteku Clymových nohou vyletovaly do vzduchu bílé mūrky, právě tak vysoko, aby jejich poprášená křídla zachytila zlátnoucí světlo od západu, které nyní zářilo přes doliny a roviny, aniž na ně dopadalo a osvětilo je.

Yeobright šel dál tím klidným okolím s nadějí, že brzy bude vše v pořádku. Po třech mílích došel k místu, kde přes cestičku něco jemně vonělo, a on chvíli postál a vdechoval tu povědomou vůni. Bylo to místo, kde se čtyři hodiny předtím usadila jeho vyčerpaná matka k odpočinku na kopečku mateřídoušky. Zatímco tam stál, dolehl k jeho sluchu zvuk napůl jako dech, napůl ston.

Pohlédl směrem, odkud vycházel, ale nic tam neviděl, kromě úpatí kopce, který se tu nerušeně tyčil k nebi. Popošel pár kroků tím směrem a nyní spatřil ležící postavu téměř u svých nohou.

Z těch různých možností, pokud šlo o totožnost osoby, Yeobrightovi ani na okamžik nenapadlo, že by to mohl být někdo z jeho vlastní rodiny. Touhle roční dobou někdy spávali venku klestičí hlodaše, aby si ušetřili dlouhou cestu domů a zpět, ale Clym si připomněl to zasténání, podíval se blíž a uviděl, že je to žena, a jako chladný vzduch ho ovanula hrůza. Ještě si však nebyl úplně jist, že ta žena je jeho matka, až se sehnul a uviděl její tvář, bledou a se zavřenýma očima.

Jako by se najednou nemohl ani nadechnout a úzkostný výkřik, který by mu byl unikl, mu odumřel na rtech. Během té chvíle, která uplynula, než si uvědomil, že musí něco udělat, ho opustil veškerý smysl pro čas a místo, a připadalo mu, jako by tu byli s matkou, tak jak tu bývali v jeho dětských létech touhle denní dobou. Pak se vyburcoval k činnosti, když se sehnul ještě níž, zjistil, že ještě dýchá a že, i když má slabý dech, je pravidelný, kromě občasného přerušení vzdechem.

„Co se děje?! Mami, je ti moc špatně – neumíráš snad?“ vykřikl a přitiskl rty na její tvář. „Já jsem Clym. Jak ses sem dostala? Co to všechno znamená?“

V tu chvíli Yeobright zapomněl na propast, kterou v jejich životech způsobila jeho láska k Eustacii, a pro něj byla přítomnost nepřerušeně spjatá s přátelskou minulostí, kterou zažívali před rozdělením.

Pohnula rty, zdálo se, že ho poznává, ale nemohla mluvit, a Clym se snažil uvážit, jak ji nejlépe přemístit, protože bylo nutné odnést ji odtud, než padne silná rosa. Byl zdatný a matka hubená. Sevřel ji do náruče, pozvedl ji a zeptal se: „Bolí tě to?“

Zavrtěla hlavou a on ji zvedl, pak se pomalým krokem vydal se svým nákladem dál. Vzduch byl teď úplně chladný, ale kdykoli procházel nad písčítým kouskem cesty, nepokrytým rostlinstvem, jeho povrch mu odrážel do tváře horko, které nasál za dne. Na začátku své výpravy sotva pomyslel na vzdálenost, kterou má ještě před sebou do Blooms-End, ale třebaže se odpoledne prospal, brzy začal pociťovat tíži svého břemene. Tak šel dál, jako Aeneas se svým otcem, netopýři mu kroužili kolem hlavy, lelci plácali svými křídly kousek před ním a v doslechu nebyla ani jedna lidská bytost.

Když mu zbývala ještě asi míle k domu, matka začala projevovat známky neklidu z toho, že ji nese, jako by jí jeho paže vadily. Položil si ji na kolena a rozhlédl se kolem. Místo, k němuž dorazili, byť vzdáleno jakékoli vozové cestě, bylo necelou míli od Bloomsendských domků Fairwaye, Sama, Humphreyho a Cantleů. Navíc asi padesát metrů odtud stála chatrč postavená z trámů a zastřešená

tenkou vrstvou drnů, nyní naprosto nepoužívaná. Bylo vidět prostou siluetu osamělé boudy a tam se rozhodl se pustit. Jakmile tam došel, položil ji opatrně u vchodu a kapesním nožem nařezal náruč nejsuššího kapradí. To rozprostřel po chatrči, jež byla na jedné straně úplně otevřená, a položil na ně matku: pak běžel, jak nejrychleji dovedl, ke stavení Fairwaye.

Uběhlo skoro čtvrt hodiny, kdy bylo slyšet pouze namáhavý dech trpitelky, když obzor mezi vřesovištěm a oblohou začaly zalidňovat pohybující se postavy. Za pár okamžiků přišel Clym s Fairwayem, Humphreym a Susan Nunsuchovou, Olly Dowdenová, která náhodou byla u Fairwayů, a Christian a děda Cantle horempádem běželi za nimi. Přinesli lucernu a zápalky, vodu, polštář a pár dalších věcí, které je v tom spěchu napadly. Sama poslali zpět pro brandy a chlapec přivedl Fairwayova poníka, na němž odjel k nejbližšímu doktorovi, s pokynem, aby se cestou stavil u Wildevea a pověděl Thomasině, že tetě je špatně.

Brzy dorazil Sam s brandy a ve světle lucerny ji nemocné podali, poté ožila natolik, aby jim naznačila, že má něco s nohou. Olly Dowdenová konečně pochopila, co myslí, a označenou nohu si prohlédla. Byla oteklá a červená. Přímo před očima jim červená začala ještě víc rudnout a uprostřed se objevila šarlatová tečka menší než hrášek a na ní kapka krve, která nad hladkým kotníkem vytvářela půlkruh.

„Vím, co to je,“ vykřikl Sam. „Uštkla ji zmije!“

„Ano,“ odpověděl okamžitě Clym. „Vzpomínám si, že jako dítě jsem takové kousnutí viděl. Chudák matka!“

„Mýho otce taky uštknul had,“ řekl Sam. „A je tu jediná pomoc. Musíte to místo potřít tukem jiných zmijí a to se dá udělat jediné tak, že je usmažíte. To mu udělali.“

„To je starý lék,“ soudil Clym nedůvěřivě, „a já mám o něm své pochybnosti. Ale než přijde doktor, nemůžeme dělat nic jiného.“

„Je to zaručený lék,“ ozvala se důrazně Olly Dowdenová. „Já jsem to používala, když jsem chodívala k nemocným.“

„To se teda musíme modlit, aby už bylo světlo, abychom mohli nějaké chytit,“ řekl Clym chmurně.

„Podívám se, jestli bych něco nedokázal,“ povídá Sam.

Vzal zelený lískový prut, který používal jako hůl, rozčísl ho na konci, vsunul tam malý křemínek a s lucernou v ruce odešel na vřesoviště. To už Clym rozdělal malý ohniček a poslal Susan Nunsuchovou pro pánev. Než se vrátila, byl zpátky Sam se třemi zmijemi, z nichž jedna se svíjela a zase natahovala ve vidličce hole a druhé dvě visely mrtvé přes ni.

„Podařilo se mi chytit jen jednu živou a čerstvou pěkně jak má být,“ řekl Sam. „Tyhle neživé jsem zabil dneska v práci, ale protože zmije umírají až po západu slunce, nemůžou být ještě zkažené.“

Živá zmije vrhala na shromážděnou skupinku zlověstný pohled malého černého oka, a krásný černohnědý vzor na jejích zádech jako by se ještě umocnil rozhořčením. Paní Yeobrightová toho tvora uviděla a tvor uviděl ji: roztrásla se po celém těle a odvrátila zrak.

„Jen se na ni podívejme,“ zamumlal Christian Cantle. „Sousedí, jak víme, že něco z toho dávného hada v Boží zahradě, který dal jabko té mladé ženě, co neměla nic na sobě, nežije v těch zmijích a hadech dál? Jen se mu podívejte na to oko – vždyť vypadá dočista jako vraní oko! Jen doufejme, že nás nemůže uřknout! Na vřesovišti už je pěkných pár, co se na ně zle podívala. Já už jaktěživo žádnou zmiji nezabiju.“

„No, však je správný bát se věcí, když si člověk nemůže pomoci,“ povídá děda Cantle. „Svého času by mi to bylo ušetřilo mnohou horkou chvíli.“

„Zdá se mi, že jsem slyšel něco venku,“ řekl Christian. „Byl bych radši, kdyby nesnáze přicházely za dne, protože pak může aspoň mužskej prokázat svou kuráž, nemusí se doprošovat milosti u každý čarodějnice, kterou vidí, a když je chrabrej, tak jí prostě může utýct!“

„To i takovej hlupák, jako jsem já, by neudělal tuhle blbost,“ řekl na to Sam.

„Na druhý straně neštěstí prostě přichází, když ho nejmní čekáme, ať chcem či nechcem. Sousedí, kdyby náhodou paní Yeobright-

tová umřela, myslíte, že by nás mohli zavřít a soudit za zabití ženy?“

„Ne, takhle by to nemohli postavit,“ odpověděl na to Sam, „ledaže by prokázali, že jsme někdy pytláčili. Ale ona se vzpamatuje.“

„Teda, mě kdyby uštklo třebas deset zmijí, ani bych nevynechal den v práci,“ povídá děda Cantle. „To už je prostě moje nátura. Ale u vojáka je to možná běžný. Ba, ba co všechno já si neprodělal, ale od té doby, co jsem začal ve čtvrtém roce vojančit, nic zlého se mi nepřihodilo.“ Zavrtěl hlavou a při vzpomínce na sebe sama v uniformě se usmál. „Zamlada jsem i v těch nejšerednějších půtkách dycinky šel první!“

„To bylo nejspíš proto, že vždycky poslali toho největšího blázna napřed!“ ozval se Fairway od ohně, vedle něhož klečel a foukal do něj.

„To si vážně myslíš, Timothy?“ zeptal se děda Cantle, popošel k němu a najednou se zatvářil zkormouceně. „To pak znamená, že si člověk léta myslel, že má kolem sebe dobrou společnost, a celý ty léta se vlastně mejlil?“

„Nechme to být, dědo. Pohněte sebou a přineste pár dalších klaců. Nejde mi na rozum, že může starej člověk takhle plácát, když tu jde o život a o smrt.“

„Ano, ano,“ odpověděl děda Cantle s melancholickou přesvědčivostí. „Je to smutnej večer pro každýho, kdo na tom byl kdysi dobře, a kdybych uměl dobře na hboj nebo na violu, neměl bych to srdce hrát na ně zrovna teďka.“

Dorazila Susan s pánví, živou zmijí zabili a usekli hlavy všech tří. Zbytky rozřízli napodél a hodili na pánev, která začala syčet a prskat nad ohněm. Brzy z těl začal odkapávat čůrek čistého tuku, Clym namočil v tekutině cíp svého kapesníku a pomazal jím ránu.

VIII.

Eustacie se dozví o zbohatnutí a uvidí, jaké zlo napáchala

Eustacii, která mezitím osaměla v domku v Alderworthu, vývoj událostí značně sklíčil. Následky, které mohou vyplynout, až se Clym dozví, že jeho matka byla toho dne odehnána od jeho prahu, budou nejspíš nepříjemné, a těch se obávala stejně, jako by byly strašné.

Kdykoli musela večer trávit sama, byla to pro ni otrava, ale dnes večer to bylo ještě horší z důvodu rozrušení posledních pár hodin. Ty dvě návštěvy ji velice zneklidnily. Představa, že se v hovoru mezi Clymem a matkou objeví ona sama ve špatném světle, ji neuváděla do přílišných rozpaků, ale zlobilo ji to, a její ospalou letoru to dráždilo natolik, že si skoro přála, aby byla ty dveře otevřela. Opravdu byla přesvědčena, že klepání Clyma probudilo, a ta výmluva sama o sobě by jistě byla poctivá, ale nic ji nemohlo uchránit pokárání za to, že nešla otevřít při prvním zaklepání. Přesto, místo aby vinila sama sebe, naložila vinu na ramena jakéhosi ohromného Vládce světa, který ovládal její postavení a řídil její osudy.

Touto roční dobou bylo příjemnější procházet se večer než za dne, a když byl Clym pryč asi tak hodinu, náhle se rozhodla, že půjde na procházku směrem k Blooms-End a třeba ho potká, až půjde zpátky. Když došla k brance, zaslechla přibližující se rachot kol, ohlédla se a spatřila dědečka, který přijížděl svým vozem.

„Nemůžu se zdržet, děkuju ti,“ odpověděl jí na pozdrav. „Jedu do Východního Egdonu, ale stavil jsem se, abych ti pověděl novinku. Možná už jsi to slyšela – že pan Wildeve přišel k penězům?“

„Ne,“ odpověděla Eustacie zaraženě.

„Spadlo mu do klína jedenáct tisíc liber – umřel mu v Kanadě strýc, sotva se doslechl, že celá jeho rodina, kterou posílal domů, se

potopila s Kasiopeiou, takže všechno zdědil Wildeve, a přitom nic takového vůbec nečekal!“

Eustacie stála chvíli nehnutě. „Jak dlouho už to ví?“ zeptala se.

„No, musel se to dozvědět hnedka po ránu, protože já jsem se to doslechl v deset, když se vrátil Charley. Tomu teda říkám štěstí. Že jsi ale byla blázen, Eustacie!“

„Jak to myslíš?“ zeptala se a zdánlivě klidně na něj pohlédla.

„No přece, že ses ho nedržela, když jsi ho měla.“

„Měla, to tak zrovna!“

„Až donedávna jsem vůbec nevěděl, že mezi váma něco bylo, a ví Bůh, že bych bejval byl tvrdě proti tomu, kdybych to věděl, ale jestli to teda tak bylo, tak proč ses ho ksakru nedržela?“

Eustacie neodpověděla, ale tvářila se, že by mohla říci totéž, kdyby se jí chtělo.

„A jak se má ten chudák tvůj poloslepý muž?“ pokračoval stařec. „To taky není špatnej chlapík, to je pravda.“

„Má se docela dobře.“

„Je to dobrá zpráva pro jeho sestřenici, jak se to jmenuje? K čertu, děvče, měla jsi to s ním táhnout dál! Tak já už musím jet. Nepotřebuješ něco? Co je moje, je taky tvoje, však víš.“

„Děkuju ti, dědečku, zatím nemáme nouzi,“ odpověděla chladně. „Clym klestí hlodaš, ale dělá to hlavně jako užitečnou kratochvíli, protože nemůže dělat nic jiného.“

„Za tu kratochvíli mu platí, ne? Tři šilinky za stovku, pokud vím.“

„Clym má svoje peníze,“ řekla a začervenala se, „ale rád si trochu přivydělá.“

„No jak myslíš, tak dobrou noc.“ A kapitán odjel.

Když ji dědeček opustil, Eustacie mechanicky pokračovala v cestě, ale v myšlenkách už se nezaobírala tchyní a Clymem. Wildevea se přes všechny jeho stížnosti na život Osud opět chopil a posadil ho na výsluní. Jedenáct tisíc liber! Z hlediska všech na Egdonu byl boháč. Také v Eustaciiných očích to byla víc než vysoká suma – taková, že by stačila uspokojit všechny ty její potřeby, jež

Clym ve svých přísnějších chvílích měl za marnivé a přepychové. Třebaže samotné peníze nijak nemilovala, milovala to, co peníze mohly s sebou nést, a to, co Wildevea nyní doplňovalo, ho činilo velice zajímavým. Rozpomněla se, jak byl ten den nápadně dobře oblečený: nejspíš si na sebe vzal svůj nejnovější oblek, nehledě na poškození, které mu mohla způsobit cesta hložími a trnami. A pak pomyslela na to, jak se choval k ní.

„Teď to chápu, teď to chápu,“ řekla si. „Jak si teď přeje, aby mě měl, aby mi mohl dát všechno, po čem toužím!“

Když se rozpomněla na podrobnosti jeho pohledů a slov – které v té chvíli skoro nevnímala – bylo jí jasné, do jaké míry se řídily vědomím této nové události. „Kdyby to byl muž, který mi má za zlé, že jsem mu dala košem, byl by mi s chutí vypověděl, jak přišel ke štěstí. Místo toho se ani slovem nezminil, s ohledem na moje neštěstí, a pouze nepřímou řečí řekl, že mě stále ještě miluje jako člověka, který ho převyšuje.“

Wildeveovo mlčení toho dne ohledně této události bylo jednání přesně vypočítané na to, aby udělalo dojem na takovou ženu. Ty jemné náznaky dobrého vkusu byly ve skutečnosti silnými stránkami jeho chování k druhému pohlaví. Zvláštností Wildevea bylo, že jak dokázal být v jednání s ženou popudlivý, kritický a naštvaný, jindy s ní zacházel s nepopsatelným půvabem, takže předchozí zanedbání se pak nejevilo jako neslušnost, urážka nebyla urážlivá, vměšování se stalo jemnou pozorností a zničení její pověsti vrcholem rytířskosti. Tento muž, jehož obdivu si dnes Eustacie nevšímal, jehož přání všeho dobrého sotva tak přijala a jehož vyprovodila z domu zadními dveřmi, vlastnil jedenáct tisíc liber – a to byl přitom člověk se slušným odborným vzděláním, jenž toto vzdělání uplatnil jako stavební inženýr.

Eustacie se natolik zabrala do představ o Wildeveově šťastném osudu, že zapomněla, oč spjatější je její vlastní s Clymovým, a místo aby šla dál Clymovi naproti, posadila se na kámen. Z jejího snění ji vyrušil hlas, který se ozval za ní, a když se otočila, uviděla svého starého milence a šťastlivého dědice bohatství rovnou vedle sebe.

Zůstala sedět, třebaže proměna v jejích očích musela odhalit kterémukoli muži, jenž ji znal tak dobře jako Wildeve, že myslela na něj.

„Kde ses tu vzal?“ zeptala se svým zvučným tichým hlasem. „Myslela jsem, že jsi doma.“

„Když jsem odešel z vaší zahrady, šel jsem do vesnice, a teď jsem se zase vrátil: to je vše. Kterým směrem jdeš ty, jestli se smím ptát?“

Mávla rukou směrem k Blooms-End. Jdu naproti manželovi. „Myslím, že jak jsi byl dneska u nás, dostala jsem se do pěkné bryndy.“

„Jak to?“

„Tím, že jsem neotevřela paní Yeobrightové.“

„Doufám, že moje návštěva tě nějak nepoškodila.“

„Ne. Nebyla to tvoje chyba,“ řekla tiše.

To už se zvedla, a nechtěně šli volným krokem spolu dál, aniž nějaké dvě tři minuty řekli slovo. Eustacie prolomila mlčení a řekla: „Nejspíš ti musím blahopřát.“

„K čemu? Aha, k mým jedenácti tisícům liber, chceš říct. Když jsem tedy už nezískal něco jiného, asi se musím spokojit s tímhle.“

„Mluvíš, jako by ti to bylo jedno. Proč jsi mi to neřekl dneska, když jsi přišel?“ zeptala se tónem opomíjeného člověka. „Dozvěděla jsem se to jenom náhodou.“

„Chtěl jsem ti to říct,“ odpověděl Wildeve. „Ale – no řeknu ti to upřímně – nechtělo se mi pak o tom mluvit, když jsem viděl, Eustacie, že tobě zrovna štěstí nekvete. Když jsem viděl tvého muže, jak tam leží celý udřený z těžké práce, měl jsem pocit, že vychloubat se vlastním štěstím by bylo dost nevhodné. Ale taky když jsem tě viděl tam vedle něj stát, nemohl jsem si nepomyslet, že v mnoha ohledech on je bohatší než já.“

V tomto okamžiku se Eustacie zeptala s pomalou poťouchlostí: „Cože, ty bys snad s ním měnil – tvoje bohatství za mě?“

„To zcela určitě,“ odpověděl Wildeve.

„Začínáme mluvit o nemožném a směšném, pojďme obrátit list, ano?“

„Jak chceš, povím ti o svých plánech do budoucna, jestli je chceš slyšet. Devět tisíc rovnou investuju, tisíc si nechám stranou jako rezervu a za ten zbývajících tisíc budu asi rok cestovat.“

„Cestovat? To je výborný nápad! Kam pojedesh?“

„Odtud do Paříže, kde strávím zimu a jaro. Pak pojedu do Itálie, Řecka, Egypta a Palestiny, než začne velké horko. V létě pojedu do Ameriky, a potom, ale to není ještě ujednané, do Austrálie a do Indie. Pak se patrně zase vrátím do Paříže a tam zůstanu, jak dlouho si to budu moct dovolit.“

„Zpátky do Paříže,“ zašeptala hlasem, který byl jako vzdech. Nikdy Wildeveovi neřekla o svých pařížských tužbách, které v ní zase lo Clymovo vyprávění, a tady stál nevědomky v postavení, které by jí je mohlo splnit. „Máš o Paříži vysoké mínění?“ dodala.

„Ano. Podle mého názoru je to hlavní místo, které stojí za to na světě vidět.“

„Já si to taky myslím! A Thomasina pojedje s tebou?“

„Ano, když bude chtít. Možná radši zůstane doma.“

„Takže ty si budeš cestovat a já zůstanu tady!“

„Nespíš ano. Ale víme, čím je to chyba.“

„Však já tě neviním,“ řekla rychle.

„Aha, myslel jsem si, že ano. Kdybys někdy měla snad chuť mi dávat vinu, vzpomeň si na jistý večer u Dešťové mohyly, kam jsi slíbila za mnou přijít, a nepřišla. Poslala jsi mi dopis, a když jsem ho četl, bolelo mě srdce tak, že bych ti to nikdy nepřál. Tam jsme se rozdělili. A pak já jsem něco uspěchal. ...Ale je to hodná žena a už o tom nebudu mluvit.“

„Vím, že tehdy to byla moje vina,“ řekla Eustacie. „Ale vždycky tomu tak nebylo. Mým neštěstím jsou náhlé citové zvraty. Damone, prosím tě, už mi nevyčítej – nemohu to snést!“

„Mlčky šli další dvě nebo tři míle, když Eustacie náhle řekla: „A nezacházíte si, pane Wildeve?“

„Je mi jedno, kam dneska večer půjdu. Dojdu s tebou až na ten kopeček, odkud je vidět na Blooms-End, protože už se připozdívá a nemůžeš jít sama.“

„Nedělej si starost. Nikdo mě nenutil, abych šla. Myslím, že bych byla raději, kdybys mě dál nedoprovázel. Vypadalo by to divně, kdyby nás někdo viděl.“

„Jak chceš, půjdu pryč.“ Nečekaně ji vzal za ruku a políbil ji – poprvé od jejího sňatku. „Co je to tam na kopci za světlo?“ zeptal se, jako by se snažil zakrýt ten akt něhy.

Podívala se a uviděla blikající světlo ohně vycházející z otevřené stěny chatrče kousek před nimi. Chatrč, kterou dosud vždycky našla prázdnou, jako by byla nyní obydlená.

„Když už jsi došel se mnou tak daleko,“ řekla Eustacie, „doprovodíš mě, prosím tě, ještě kolem té chatrče? Myslela jsem, že potkám Clyma někde tady, ale když se neobjevuje, pospíším si a dorazím do Blooms-End, než on se vypraví zpět.“

Pokročili k chatrči kryté drny, a když se přiblížili, svit plamenů a lucerny dostatečně odhalil postavu ženy ležící na lůžku z kapradí a skupinu mužů a žen z vřesoviště stojící kolem ní. Eustacie nepoznala v ležící postavě paní Yeobrightovou, ani Clyma jako jednoho z okolostojících, dokud nepřišla blíž. Pak rychle chytila Wildevea za paži a naznačila mu, aby ustoupil od otevřené strany chatrče do stínu.

„To je můj manžel a jeho matka,“ zašeptala vzrušeným hlasem. „Co to může znamenat? Nešel by ses tam podívat a pak mi to říct?“

Wildeve se vzdálil a zašel za zadní zeď chatrče. Vzápětí Eustacie uviděla, jak jí mává, aby se šla podívat, a připojila se k němu.

„Je to vážné,“ řekl Wildeve.

Ze svého postavení slyšeli, co se děje uvnitř.

„Nechápu, kam mohla jít,“ říkal Clym někomu. „Zjevně musela ujít notný kus cesty, ale i když před chvílíčkou mohla promluvit, nechtěla mi říct, kde byla. Co si opravdu myslíte?“

„Je čeho se obávat,“ přišla vážná odpověď a podle hlasu Eustacie poznala, že patří jedinému místnímu lékaři. „Utrpěla kousnutím zmije, ale přemohlo ji hlavně vyčerpání. Mám dojem, že musela jít někam hodně daleko.“

„Říkával jsem jí, aby to s procházkami v tomhle počasí nepřeháněla,“ řekl Clym stísněně. „Myslíte, že jsme udělali dobře, když jsme ránu pomazali zmijím tukem?“

„To je velice dávný lék – dávný lék lovců zmijí, myslím,“ odpověděl doktor. „Zmiňuje se o něm jako o neomylném prostředku Hoffman, Mead a myslím i abbé Fontana. Nepochybně jste nemohli udělat nic lepšího, i když bych si troufal říct, že některé jiné oleje by byly stejně účinné.“

„Pojďte sem, pojd'te sem!“ ozval se rychle úzkostný ženský hlas, a bylo slyšet, jak se Clym s doktorem vrhli ze zadní části přístřešku kupředu, směrem k paní Yeobrightové.

„Copak je?“ zašeptala Eustacie.

„To mluvila Thomasina,“ vysvětlil Wildeve. „Takže pro ni došli. Nevím, jestli bych měl jít dovnitř – ale může to být na škodu.“

Dlouhou dobu byla skupina uvnitř naprosto zticha, ticho přerušil Clym, když ztrápeným hlasem řekl: „Doktore, co to má znamenat?“

Doktor neodpověděl okamžitě, nakonec řekl: „Rychle odchází. Její srdce už bylo zasažené a vyčerpání mu dalo poslední ránu.“

Pak se ozval ženský pláč, pak čekali, potom přidušené výkřiky, pak podivné vzdechnutí a bolestné ticho.

„Je po všem,“ řekl doktor.

Chalupníci dál v chatrči zašeptali: „Paní Yeobrightová je mrtvá.“

Téměř v tutéž chvíli ti dva přihlížející zpozorovali malé, přemoudré dítě, které vešlo dovnitř. Susan Nunsuchová, jejíž chlapec to byl, si pospíšila k otevřené stěně a ukazovala mu, aby se vrátil.

„Já ti chci něco říct, mami,“ vykřikl pronikavým hlasem. „Ta pani, co tady spí, šla dneska kousek cesty se mnou, a povídala, že mám říct, že jsem ji viděl a že má zlomený srdce, protože ji syn zavrhnul, a to už jsem pak šel domů.“

Uvnitř bylo slyšet přidušené vzlyknutí muže a Eustacie slabě zašeptala: „To je Clym – musím k němu – ale troufnu si? Ne, jdem pryč!“

Když se vzdálili od chatrče, řekla ochraptěle: „Je to moje vina. A potká mě za to něco zlého.“

„Takže ona nakonec k vám nevešla?“ ptal se Wildeve.

„Ne, a v tom to všechno vězí! Co si počnu?! Nepůjdu tam dovnitř: půjdu rovnou domů. Damone, sbohem! Teď už s tebou nemůžu mluvit.“

Rozdělili se, a když Eustacie došla na další kopec, ohlédla se. K Blooms-End se táhlo ve světle lucerny smutné procesí. Wildevea nebylo nikde vidět.

KNIHA PÁTÁ

ODHALENÍ

I.

Proč světlo svítí tomu, kdo je v neštěstí?

Jednoho večera, asi tak tři týdny po pohřbu paní Yeobrightové, když stříbrná tvář měsíce vysílala svazek paprsků rovnou na podlahu Clymova domku v Alderworthu, vyšla zevnitř žena. Opřela se o zahradní branku, jako by se chtěla na chvíli osvěžit. Bledé doteky měsíce, které z čarodějnic dělají krásy, propůjčovaly této, i tak krásné tváři božskost.

Nepostála venku dlouho, když po cestě přišel nějaký muž a jaksi váhavě se zeptal: „Jak se mu dnes večer daří, madam?“

„Je mu líp, i když pořád ještě dost nedobře, Humphrey,“ odpověděla Eustacie.

„Blouzní, madam?“

„Ne. Teď už je docela při smyslech.“

„Pořád ještě šílí kvůli matce, chudák?“ pokračoval Humphrey.

„Pořád, i když už ne tak divoce,“ řekla tiše.

„Bylo to nešťastné, že mu ten malý Johnny řekl, co povídala jeho matka, než umřela, jak má zlomené srdce a že ji syn zapudil. To by rozházelo každého.“

Eustacie na to neodpověděla, pouze malinko zatajila dech, jako když člověk chce promluvit, ale nemůže, a Humphrey, který odmítl pozvání, aby šel dál, se vzdálil.

Eustacie se otočila, vešla do domu a vystoupila po schodech do ložnice v průčelí, kde svítila zastíněná lampa. V posteli ležel Clym – bledý, ztrhaný, zcela bdělý, házel sebou ze strany na stranu a oči mu rozpalovalo horké světlo, jako by zřítelnice stravoval oheň.

„To jsi ty, Eustacie?“ zeptal se, když se posadila.

„Ano, Clyme. Byla jsem jen u branky. Měsíc krásně svítí a ani lístek se nepohne.“

„Svítí, říkáš? K čemu je člověku, jako jsem já měsíc? Jen ať si svítí – ať je cokoli, jen kdybych se nemusel dožít dalšího dne!... Eustacie, nevím, kam se podívat: myšlenky mě probodávají jako meče. Kdyby se někdo chtěl proslavit na věky tím, že by namaloval obraz bídy a utrpení, ať přijde ke mně!“

„Proč to říkáš?“

„Pořád mám pocit, že jsem ji zabil já.“

„Ne, Clyme.“

„Ano, bylo to tak, nemá cenu mě omlouvat! Choval jsem se vůči ní ohavně – neučinil jsem ani krok k usmíření, a ona se nemohla přinutit k tomu, aby mi odpustila. Teď je mrtvá! Kdybych jen byl projevil ochotu usmířit se dřív, znovu bychom se sblížili, a pak umřela, nebylo by to tak těžké vydržet. Ale nikdy jsem se ani nepřiblížil k jejímu domu, tak ona se nepřiblížila k mému, a nevěděla, jak by byla vítaná – to mě tak strašně trápí. Nevěděla, že jsem zrovna ten večer šel k ní, už nebyla při smyslech, aby mi porozuměla. Kdyby jen mě byla přišla navštívit! Tak jsem po tom toužil. Ale nemělo se to stát.“

Eustacii unikl jeden z těch chvějivých vzdechů, které jí kdysi otrásaly jako nemocné zvíře. Ještě mu to neřekla.

Ale Yeobright byl příliš zahloubán do myšlenek souvisejících s jeho vlastními výčitkami svědomí, že si toho nevšiml. Během své nemoci neustále mluvil takhle. K jeho původnímu smutku se ještě přidružilo zoufalství z nešťastné výpovědi chlapce, který vyslechl poslední slova paní Yeobrightové – slova vyřčená s přílišnou hořkostí v hodině nedorozumění. Pak teprve trpěl a toužil po smrti, jako dělník na poli touží po stínu. Žalostný pohled na něj ukazoval člověka v samém středu smutku. Neustále naříkal nad svou opožděnou cestou k matce, protože to byla chyba, kterou už nikdy nemůže napravit, a trval na tom, že takovou zvrácenost mu musel snad nějaký čert našeptat, že nepomyslel dřív na to, že je jeho povinností jít za ní, když ona nepřišla za ním. Žádal po Eustacii, aby s ním v jeho sebezatrácování souhlasila, a když ona, uvnitř tajně šířaná tajemstvím, které se neodvažovala vyzradit, prohlašovala, že

nemůže vyjádřit své mínění, říká: „To proto, že jsi neznala povahu mé matky. Byla vždycky ochotná odpustit, když ji o to kdokoli požádal, ale musel jsem se jí jevit jako umíněné dítě, a proto neustupovala. A ani se nedá říct, že neustoupila: prostě jen měla svou hrdost a udržela si odstup, to je vše. ...Ano, chápu, proč si tak dlouho stála na svém. Čekala na mě. Odvážuju se říct, že si ve svém zármutku stokrát řekla: „Jak mi odplácí za všechny ty oběti, které jsem pro něj udělala! A já za ní nešel! Když jsem se vydal k ní na návštěvu, bylo už pozdě. To pomyšlení je přímo k nesnesení!“

Někdy setrval v nevýslovných výčitkách, jež nezmírnila ani slza čistého zármutku: a pak se zmítal na posteli v horečce způsobované spíše přemýšlením než fyzickou nevolností. „Kdybych jen dostal jedno ujištění – že nezemřela ve víře, že se na ni zlobím,“ řekl jednoho dne, když byl v takovémto rozpoložení, „bylo by to pro mě víc než naděje v nebe. Ale toho se mi dostat nemůže.“

„Příliš se oddáváš tomu vyčerpávajícímu zoufalství,“ napomenula ho Eustacie. „I jiným mužům zemřely matky.“

„To nikterak nezmírňuje ztrátu té moje. A přece nejde ani tolik o tu ztrátu, jako o její okolnosti. Prohřešil jsem se na ní, a proto mi nemůže svitnout naděje.“

„Myslím, že ona se prohřešila na tobě.“

„Ne: to není pravda. Vina je moje, a nechť celé to břemeno dopadne na mou hlavu!“

„Myslím, že by sis měl rozmyslet, co říkáš,“ odpověděla Eustacie. „Svobodní muži mají nepochybně právo svolávat na sebe kletby, jak se jim zlíbí, ale ženatí muži ženou do zatracení, o něž prosí, dva.“

„Jsem v příliš zuboženém stavu, abych chápal, co se tu snažíš zlepšovat,“ řekl ten ubožák. „Den i noc na mě křičí: ‚Zemřela s tvým přičiněním!‘, ale tím, že sebou takhle opovrhuju, můžu, to přiznávám, být nespravedlivý vůči tobě, mé ubohé ženě. Odpusť mi to, Eustacie, protože já vážně nevím, co mám dělat.“

Eustacie vždycky toužila vyhnout se pohledu na svého muže v tomto stavu, jenž pro ni skrýval stejnou hrůzu jako scéna soudu pro Jidáše Iškariotského. Znovu a znovu se jí vracel přízrak unavené

ženy, jež klepala na dveře, které ona jí nechtěla otevřít, a vždycky před tou představou couvla. Přesto však bylo pro Yeobrighta lepší, když o své mučivé lítosti otevřeně mluvil, neboť v mlčení trpěl nekonečně víc a někdy zůstával v tomto napjatém, hloubavém rozpoložení, jímž se šířal, takovou dobu, že bylo naprosto nutné přimět ho k hovoru, aby se jeho zármutek při tomto úsilí poněkud stravoval.

Eustacie nebyla uvnitř dlouho, poté co se vyšla ven podívat na měsíc, když se k domu přiblížily tiché kroky a služka ohlásila Thomasinu.

„Thomasino! Děkuju ti, že jsi dneska večer přišla,“ ozval se Clym, když vstoupila do místnosti. „Jen se na mě podívej. Takový ubohý zjev, že si nepřeju, aby mě takhle viděl kdokoli z přátel, a skoro bych nechtěl, ani abys mě viděla ty.“

„Ode mě nesmíš utíkat, Clyme,“ řekla Thomasina vážně tím svým milým hlasem, který trpícímu připadl jako čerstvý vzduch, když zavane do pekel. „U tebe mnou nikdy nic nemůže otrást, ani mě odehnat. Už jsem tu byla, ale ty si to nepamatuješ.“

„Ale pamatuju, nejsem pominutý, Thomasino, ani jsem vůbec nebyl. Nevěř tomu, pokud to někdo říká. Jenom se strašně trápím tím, co jsem provedl: a to trápení, spolu se slabostí ze mě dělá šílence. Ale můj rozum je v pořádku. Myslíš, že bych si pamatoval všechno kolem smrti mé matky, kdybych se pomátl? To štěstí mě nepotkalo. Dva a půl měsíce, Thomasino, poslední svého života, žila chudák matka sama, šílená smutkem kvůli mně, a já ji ani nenavštívil, i když jsem bydlel jen šest mil od ní. Dva a půl měsíce – pětasedmdesát dní slunce pro ni vycházelo a zase zapadalo v opuštěnosti, kterou si nezaslouží ani pes! Obyčejní lidé, kteří s ní neměli nic společného, by o ni byli pečovali a navštěvovali ji, kdyby byli věděli o její bolesti a opuštěnosti, ale já, který jí měl být vším, jsem se držel stranou jako mizera! Jestli je Bůh spravedlivý, ať mě nyní zabije! Už mě téměř oslepil, ale to není dost. Kdyby mě navštívil ještě větší bolestí, uvěřil bych v Něj na věky!“

„Pst, nech toho! Prosím tě, Clyme, tohle neříkej!“ prosila ho Thomasina, poděšená k vzlykům a slzám, zatímco Eustacie na druhém konci místnosti, byť její bledá tvář zůstávala klidná, sebou šila v křesle. Clym si nedal říci a pokračoval.

„Ale nejsem hoden ani toho, abych dostal další důkaz, jak mě nebe kárá. Myslíš, Thomasino, že mě poznala – že nezemřela v tom strašlivě mylném přesvědčení, že jsem jí neodpustil, o kterém ti ani nemůžu říct, jak k němu přišla? Kdybys mě tak mohla o tomhle ujistit! Myslíš si to, Eustacie? Řekni mi něco.“

„Myslím, že tě mohu ujistit o tom, že nakonec povolila,“ řekla Thomasina. Bledá Eustacie neřekla nic.

„Proč tedy ke mně nepřišla? Byl bych ji pozval dál a ukázal jí, jak ji přese všechno miluju. Ale ona nikdy nepřišla, a já jsem nešel za ní, a ona pak umřela na vřesovisti jako nějaké odkopnuté zvíře, nikdo jí nepomohl, až už bylo příliš pozdě! Kdybys ji jen byla viděla, Thomasino, jak jsem ji viděl já – ubohou umírající ženu, která tam ve tmě ležela na holé zemi, sténala, nikdo nablízku, s pomyšlením, že už ji opustili úplně všichni na světě, byla bys měla strašný pocit, ten pohled by byl pohnul i zvířetem! A ta ubohá žena byla moje matka! Není divu, že tomu děcku řekla: ‚Viděl jsi ženu se zlomeným srdcem.‘ Do jakého stavu se to musela dostat, aby tohle vyslovila! A kdo jiný ji k tomu mohl dohnat než já? Je to strašlivé pomyšlení a já si jen přeju, aby na mě dolehl ještě větší trest. Jak dlouho jsem byl beze smyslů, jak se říká?“

„Myslím týden.“

„A pak jsem se uklidnil.“

„Ano, na čtyři dny.“

„A teď už zase nejsem klidný.“

„Ale zkus se utiřit: prosím, a brzy se zase nabudeš síly. Kdybys dokázal zahnat ten dojem z mysli –“

„Ano, ano,“ řekl netrpělivě. „Ale já nechci nabýt síly. K čemu by to bylo, kdybych se uzdravil? Pro mě by bylo lepší umřít a určitě by to bylo lepší pro Eustacii. Je tu někde Eustacie?“

„Ano.“

„Bylo by pro tebe lepší, vid', Eustacie, kdybych umřel?“

„Nenaléhej na tu otázku, Clyme.“

„No, je to však jen pramalý předpoklad, protože naneštěstí budu žít. Cítím, že se pozdravuju. Thomasino, jak dlouho budete ještě žít v hostinci, když tvůj muž přišel k tolika penězům?“

„Nejspíš ještě tak měsíc dva, dokud nebudu zase v pořádku. Do té doby nemůžeme odjet. Myslím ještě tak měsíc nebo trochu déle.“

„Ano, ano. Jistě. Sestřenko Tamsin, ty to své trápení překonáš – ještě tak měsíc a budeš to mít za sebou, a něco tě potěší, ale já se přes to svoje nedostanu nikdy a žádná útěcha nepřijde!“

„Clyme, jsi k sobě nespravedlivý. Můžeš se spolehnout, že teta na tebe myslela v dobrém. Víím, že kdyby žila, byli byste se usmířili.“

„Ale nepřišla sem na návštěvu, i když jsem ji zval, než jsem se oženil, aby přišla. Kdyby byla přišla, nebo kdybych byl já šel tam, nezemřela by se slovy: ‚Jsem žena se zlomeným srdcem, zavržená od syna.‘ Moje dveře jí byly vždycky otevřené – vždycky ji tady čekalo uvítání. Ale ona nikdy nepřišla, aby to viděla.“

„Už bys radši neměl mluvit, Clyme,“ ozvala se Eustacie z druhého konce místnosti, protože scéna pro ni začínala být k nesnesení.

„Místo toho ti budu povídat já po tu chvilku, co tu ještě zůstanu,“ navrhla Thomasina konejšivě. „Jen uvaž, jak jednostranně se na to díváš, Clyme. Tomu malému chlapci to řekla ještě předtím, než jsi ji našel a vzal do náruče, a třeba to pronesla ve chvíli nesmírné trpkosti. Teta dost často říkala věci ukvapeně. Někdy tak mluvívala se mnou. I když nepřišla, jsem přesvědčená, že na tu návštěvu pomýšlela. Myslíš si snad, že by něčí matka dokázala žít dva tři měsíce, aniž pomyslela někdy na odpuštění? Odpustila mně, proč by tedy neměla odpustit tobě?“

„Ty sis dala práci, abys ji přesvědčila, já jsem neudělal nic. Já, který se chystal učit lidi, jak dosáhnou vyššího stupně štěstí, jsem se nedokázal vyvarovat té strašné trýzně, které se většina nevzdělců moudře vyhne.“

„Jak ses sem dnes večer dostala, Thomasino?“ zeptala se Eustacie.

„Damon mě vysadil na konci cesty. Jel do Východního Egdonu za obchodem a brzy se zase staví a vyzvedne mě.“

Brzy poté také už uslyšeli rachot kol. Wildeve přijel a s koněm a dvoukolákem čekal venku.

„Pošlete mu vzkaz, že tam budu za dvě minutky“ řekla Thomasina.

„Doběhnu tam sama,“ navrhla Eustacie.

Vyšla ven. Wildeve sestoupil a stál koni u hlavy, když otevřela Eustacie dveře. Ani se neotočil, protože si myslel, že jde Thomasina. Pak se podíval, trochu sebou cuknul a řekl: „Tak co?“

„Ještě jsem mu to neřekla,“ odpověděla septem.

„Tak to nedělej, dokud mu nebude dobře – bude to strašné. Už sama jsi z toho nemocná.“

„Je mi tak hrozně. ...Damone,“ propukla v pláč, „nemůžu ti – nemůžu ti ani říct, jak jsem nešťastná! Skoro to nemůžu snést. Nikomu nemůžu o svém trápení říct – nikdo to neví, kromě tebe.“

„Chudinko!“ litoval ji Wildeve, viditelně rozrušený při pohledu na její stísněnost, a konečně ji vzal za ruku. „Je to tvrdé, když sis to nezasloužila, abys byla chycená do takovéhle pavoučí sítě. Ty nejsi pro smutek stvořená. Největší vinu na tom nesu já. Kdybych ti to jen byl mohl ušetřit!“

„Ale, Damone, proboha tě prosím, řekni mi, co mám dělat? To mám jen sedět u něj hodinu za hodinou a poslouchat, jak si vyčítá, že zapříčinil její smrt, a vědět přitom, že já jsem ta hříšnice, pokud na světě vůbec nějaká je – z toho jsem naprosto zoufalá! Nevím, jak se zachovat. Měla bych mu to říct, nebo ne? Stále se na to sama sebe ptám. Chci mu to říct, a přesto se bojím. Když to zjistí, určitě mě musí zabít, protože nic jiného v jeho současném rozrušení není možné. ‚Tichá voda břehy mele‘ zní mi teď v uších dnem a nocí, když se na něj dívám.“

„Prostě počkej, dokud mu nebude líp, a svěř se šťastné náhodě. A až mu to řekneš, musíš mu říct jen část, už kvůli němu,“ řekl tiše.

„Kterou část mám tedy zamlčet?“

Wildeve se na chvilku odmlčel. „Že jsem byl v té době u vás,“ odpověděl tiše.

„Ano, to musím zamlčet, když víme, co se šeptalo. Oč snadnější jsou ukvapené činy, než slova, která je pak mají ospravedlnit.“

„Kdyby jen tak chtěl umřít,“ zamumlal Wildeve.

„Na to nemysli! Nekoupila bych si naději na nedotknutelnost takovým zbabělým přáním, ani kdybych ho nenáviděla! Jdu zas k němu nahoru. Thomasina mě požádala, abych ti vyřídila, že tu bude za pár minut. Sbohem.“

Vrátila se a brzy se objevila Thomasina. Když se usadila v kočáře u manžela a kůň vyrážel, Wildeve pozvedl oči k oknům ložnice. Z jednoho vyhlížela bledá, tragická tvář, jež sledovala jeho odjezd. Patřila Eustacii.

II.

Potemnělému rozumu svitne prudké světlo

Clymův zármutek se zmírňoval únavou ze sebe sama. Vracela se mu síla a měsíc po návštěvě Thomasiny už ho bylo možné vidět chodit po zahradě. V jeho tváři se podivně mísily výdrž a zoufalství, klid duše a chmury, zdravá barva a smrtelná bledost. Nyní až nepřirozeně mlčel o veškeré minulosti týkající se jeho matky, a přestože Eustacie věděla, že na to nicméně myslí, byla až příliš ráda, že tomuto tématu unikla, aby se o něm sama kdy zmiňovala. Když měl zesláblou mysl, vedlo to k vylévání srdce, ale když se rozum poněkud zotavil, upadl Clym v mlčenlivost.

Jednoho večera, když takhle stál na zahradě a nepřítomně holi vyhrabával nějaké býlí, objevila se zpoza rohu kostnatá postava a přišla až k němu.

„To je Christian, ne?“ řekl Clym. „Jsem rád, žes mě vyhledal. Brzy tě budu potřebovat ku pomoci v Blooms-End, abychom dali do pořádku dům. Nesjpíš je pořád zamčený, jak jsem ho nechal?“

„Ano, pane Clym.“

„Vykopal jsi brambory a kořenovou zeleninu?“

„Ano, a pěkně zasucha, chválabohu. Ale přišel jsem vám říct něco jinýho, úplně jinýho, než co jsme v rodině měli doposád. Posílá mě ten bohatej pán od Ženy, abych vám řek, že paní Wildeveové se narodila holčička, přesně v jednu odpoledne nebo tak nějak, říká se, že právě tohle očekávání je drželo ještě doma od té doby, co přišli k penězům.“

„A daří se jí dobře, říkáš?“

„Ano, pane. Jen pan Wildeve je kapánek naštvanej, že to není kluk – to se povídá v kuchyni, ale to jsem jako neměl slyšet.“

„Christiane, teď mě poslouchej.“

„Ano, jistě, pane Yeobright.“

„Viděl jsi mou matku den předtím, než umřela.“

„Ne, to ne.“

V Yeobrightově tváři se objevilo zklamání.

„Ale viděl jsem ji ráno ten den, co umřela.“

Clym se rozjasnil. „To je ještě lepší,“ řekl.

„Ano, vím, že to bylo ten den, protože povídala: Půjdu ho navštívit, Christiane, takže nebudu potřebovat dneska žádnou zeleninu na oběd.“

„Koho navštívit?“

„No vás. Šla na návštěvu k vám, pokud tomu dobře rozumím.“

Yeobright pohlédl na Christiana s nesmírným překvapením. „Proč jsi mi to nikdy neřekl?“ zeptal se. „Víš určitě, že šla opravdu ke mně?“

„To ano. Neříkal jsem vám o tom, protože jsem vás v poslední době neviděl. A protože se k vám nedostala, bylo to stejně jedno a nebylo o čem mluvit.“

„A já si lámal hlavu, co zrovna ten den, když bylo tak horko, dělala na vřesovišti! A říkala ti, proč sem jde? Christiane, na tomhle mi strašně záleží.“

„Chápu, pane Clym. Neříkala to mně, i když myslím sem tam někomu ano.“

„Znáš někoho, komu o tom povídala?“

„Je jeden člověk, ale doufám, že mu o mně nepovíte, protože jsem ho viděl na podivných místech, zvlášť ve snách. Jednoho večera loni v létě mě tak děsivě polekal a byl jsem z toho tak špatnej, že jsem si dva dny ani vlasy neučesal. Stál, pane Yeobright, někde asi v půlce cesty na Zamlženej vršek a vaše matka k němu přišla celá bledá –“

„Ano, a kdy to bylo?“

„V létě, v mém snu.“

„A kdo je ten člověk?“

„Rudkař Diggorry. Navštívil ji a poseděl s ní večer předtím, než se k vám vydala. Ještě jsem byl v práci, když přišel tehdá k brance.“

„Musím mluvit s Vennem – kdybych to tak byl věděl dřív,“ řekl Clym vzrušeně. „Pročpak mi to asi nepřišel říct?“

„Hned dalšího dne odešel z Egdonského vřesoviště, takže by těžko věděl, že s ním chcete mluvit.“

„Christiane,“ rozhodl Clym, „musíš jít a najít mi Venna Mám jiné věci na práci, jinak bych šel sám. Najdi ho hned a řekni mu, že s ním chci mluvit.“

„Když jde o to najít lidi za dne, jsem opravdu dobřej,“ odpověděl Christian a pochybovačně se ohlédl po slábnoucím světle, „ale když by měla být noc, nenajdete horšího pomocníka než mě, pane Yeobright.“

„Prohledej vřesoviště, kdy budeš chtít, abys ho přivedl brzy. Přiveď ho zítra, když to bude možné.“

Christian se vzdálil. Přišlo nazítří, ale Venn nikde. Večer dorazil Christian a vypadal velice unaveně. Hledal celý den, ale o rudkaři nic neslyšel.

„Ptej se zítra, jak budeš moct, aniž bys musel zanedbat práci,“ řekl mu Yeobright. „Nechod' sem znovu, dokud ho nenajdeš.“

Příštího dne se Yeobright vydal do starého domu v Blooms-End, který spolu se zahradou nyní patřil jemu. Vážné onemocnění mu znemožnilo veškeré přípravy na přestěhování, ale už bylo nutné, aby se jako správce matčina malého majetku šel podívat na to, co je uvnitř. A za tím účelem se rozhodl na místě strávit další noc.

Nekráčel rychle ani rozhodně, ale pomalou chůzí člověka, kterého probudili z otupujícího spánku. Do údolí dorazil časně odpoledne. Výraz místa i denní doba přesně odpovídaly mnoha takovým případům v minulosti, a tyto předešlé podobnosti podporovaly iluzi, že ta, která už tam nežije, ho vyjde uvítat. Zahradní branka byla zamčená a okenice zavřené, tak jak je sám nechal večer po pohřbu. Odemkl vrátka a zjistil, že si tu pavouk už upředl velkou pavučinu, jíž připevnil dveře k naddveří, s předpokladem, že už je nikdy nikdo neotevře. Když vešel do domu a otevřel okenice, pustil se do úkolu, který spočíval v důkladném prohlédnutí všech skříněk a skříní, spálení papírů a uvážení, jak nejlépe uspořádat celé místo, aby tam mohla pobývat Eustacie, dokud on sám nebude na tom tak dobře, aby mohl provést svůj dlouho odkládaný plán, jestli ta doba vůbec přijde.

Když si prohlížel místnosti, pociťoval silnou nechuť měnit starodávné zařízení a vybavení rodičů a prarodičů tak, aby to vyhovovalo Eustaciiným moderním představám. Ponuré dubové hodiny s obrázkem Nanebevstoupení na dvířkách a Zázračným úlovkem ryb na podstavci, babiččin rohový příborník se skleněnými dvířky, za nimiž bylo vidět puntíkováný porcelán, výtah na jídlo, dřevěné podnosy, visutá nádržka na vodu s mosazným kohoutkem – kam by tyhle ctihodné předměty měly být vykázaný?

Všiml si, že květiny v oknech uschly, protože je nikdo nezaléval, a vyndal je ven na římsu, aby je mohl Christian odnést pryč. Když se tím zabýval, uslyšel kroky na šterkové cestičce a kdosi zaklepal na dveře.

Yeobright otevřel a venku stál Venn.

„Dobrý den,“ pozdravil rudkař. „Je doma paní Yeobrightová?“

Yeobright sklopil oči. „Nepotkal jste Christiana nebo někoho z Egdonu?“ zeptal se.

„Ne. Právě jsem se vrátil a byl jsem dlouho pryč. Byl jsem se tu podívat den předtím, než jsem odjel.“

„A nic jste se nedoslechl?“

„Nic.“

„Moje matka – zemřela.“

„Zemřela!“ opakoval Venn mechanicky.

„Teď bych tu docela rád žil já.“

Venn si ho prohlédl a pak řekl: „Kdybych neviděl vaši tvář, nevěřil bych vašim slovům. Byl jste nemocný?“

„Měl jsem nemoc.“

„Jak se to změnilo! Když jsem od ní před měsícem odcházel, všechno jako by říkalo, že začíná nový život“

„A zřejmě to byla pravda.“

„Vím, jak to myslíte. Trápení vás dovedlo k hlubším myšlenkám, než jsou ty moje. Myslel jsem její život tady. Umřela moc brzy.“

„Možná proto, že já jsem žil tak dlouho. Poslední měsíc jsem si s tímhle trpce užil, Diggory. Ale pojďte dál, chtěl jsem s vámi mluvit.“

Uvedl rudkaře do velké místnosti, kde se o předchozích Vánocích konala taneční zábava, a usadili se na sedátku u krbu. „Podívejte se na to vyhaslé ohniště,“ řekl Clym. „Když plápolalo to poloshořelé poleno a ty uhlíky svítily, byla ještě naživu! Zatím se tu skoro nic nezměnilo. Nemůžu nic dělat. Život se mi plouží jako šnek.“

„Jak to, že umřela?“ zeptal se Venn.

Yeobright mu sdělil nějaké podrobnosti o jejím onemocnění a smrti a pokračoval: „Po tomhle už mi každá bolest bude připadat jako pouhá indispozice. – Začal jsem tím, že se vás na něco chci zeptat a teď neustále skáču z jednoho na druhé jako nějaký opilec. Strašně se potřebuju dozvědět, co vám matka říkala, když vás naposled viděla. Myslím, že jste si dlouho povídali, ne?“

„Povídal jsem si s ní přes půl hodiny.“

„O mně?“

„Ano. A určitě se octla na vřesovišti právě kvůli tomu, co jsme si říkali. O tom, že vás šla navštívit, není pochyb.“

„Ale proč mě šla navštívit, když byla na mě tak roztrpčená? To je pro mě záhada.“

„Přesto já vím, že vám úplně odpustila.“

„Ale, Diggory – řekla by žena, která svému synovi úplně odpustila, když se jí udělá cestou k němu špatně, že má zlomené srdce z toho, jak s ní syn zachází? To nikdy!“

„Já vím jen to, že vás vůbec nevinila. Sobě dávala vinu za to, co se stalo, pouze sobě. Víím to přímo od ní.“

„Víte přímo od ní, že jsem jí neublížil, a zároveň jiný ví přímo od ní, že ano? Moje matka nebyla vznětlivý člověk, který mění názor každou hodinu bez příčiny. Jak je to možné, Venne, že mohla říct dvě tak různé věci v tak krátkém sledu?“

„To nevím. Je to rozhodně podivné, když vám odpustila a odpustila vaší ženě a šla vás navštívit, abyste se zase sprátelili.“

„Jestli mě něco pořád ještě mate, je to právě tahle nepochopitelná věc!... Diggory, kdybychom tak my, co zůstáváme naživu, mohli promluvit s mrtvými – jen jednou, jenom na minutku, třeba jen přes nějaké mříže jako s lidmi ve vězení – co bychom se asi dozvěděli!

Kolik lidí, co chodí po světě s úsměvem, by asi chtělo skrýt svou tvář! A tahle záhada – to bych jí pak hned přišel na kloub. Ale navždycky ji pohltil hrob, a jak to tedy mám zjistit teď?”

Jeho společník mu neposkytl odpověď, protože žádnou dát nemohl, a když Venn za pár minut nato odešel, Clym dospěl od tupého smutku ke kolísavé sužující nejistotě.

V témž stavu strávil pak zbytek odpoledne. Sousedka mu v domě ustlala postel, aby se mohl vrátit domů až následujícího dne, a když se uchýlil k odpočinku v tom opuštěném domě, nemohl usnout a vracely se mu stále tytéž myšlenky. Jak vyřešit tuhle hádanku smrti mu připadalo jako důležitější otázka než nejvyšší problémy života. Nešel mu z mysli živý obraz tváře malého chlapce, když vstoupil do chatrče, kde ležela Clymova matka. Ty kulaté oči, dychtivý pohled a přeskakující hlásek, jímž vyslovoval ta slova, se do jeho mozku vrývaly jako hřebíky.

Nabízela se návštěva u chlapce, aby si osvětlil další podrobnosti, byť nemusí vést k ničemu. Hledat ve vědomí dítěte po šesti týdnech ne fakta, které vidělo a pochopilo, ale ta, jež svou povahou dítěti unikala, neslibovalo mnoho, avšak když je zahrazena každá možná cesta, tápeme i po těch drobných a temných. Nedalo se dělat nic jiného, poté už nechá hádanku zapadnout do propasti nezjevitelného.

K tomuto závěru dospěl někdy za rozbřesku a okamžitě se zvedl. Zamkl dům a vyšel na zelený trávník, který dál splýval s vřesem, před bílými tyčkami plotu se cestička dělila do tří jako široký šíp. Cesta vpravo vedla k Tiché ženě a jejímu sousedství, střední cesta vedla na Zamlžený vršek, cesta vlevo pak přes kopec k další části Zamlženého vršku, kde chlapec bydlel. Jakmile Yeobright zabočil na tuto poslední jmenovanou, pocítil podivné mrazení, známé většině lidí a patrně způsobené ještě neprosluněným ranním chladem. Později tomu přičítal neobyčejný význam.

Když Yeobright došel k chalupě Susan Nunsuchové, matky chlapce, za nímž se vydal, zjistil, že uvnitř se ještě nevstává. Avšak ve vískách na vysočinách je přechod z postele do práce překvapivě rychlý a snadný. Zde žádná tupá přepážka zívání a ranní toalety

neodděluje lidství v noci od lidství za dne. Yeobright zaklepal na okenní parapet nahoře, kam dosáhl hůlkou, za tři čtyři minuty byla žena dole.

Až do této chvíle si Clym nevzpomněl, že to je osoba, která se tak barbarsky zachovala k Eustacii. To zčásti vysvětlovalo nepřívětivost, s jakou ho žena uvítala. Navíc, chlapec byl opět nemocný, a Susan, stejně tak jako vždycky od toho večera, kdy musel Eustacii sloužit u ohýnku, připisovala chlapcovy nemoci Eustaciinu čarodějnickému vlivu. Byl to jeden z těch pocitů, které jako výrůstky pod kůží číhají pod viditelným povrchem chování, a možná ho přizpůsobila i skutečnost, že v době, kdy kapitán chtěl nechat Susan stíhat za to, že bodla Eustacii v kostele, ta ho prosila, aby celou záležitost nechal být, což on udělal.

Yeobright překonal svůj odpor, protože alespoň jeho matce Susan nikdy nepřála nic zlého. Zdvořile se ptal po chlapci, ale její jednání se nezlepšilo.

„Rád bych s ním mluvil,“ pokračoval Yeobright s jakýmsi zaváháním, „abych se ho zeptal, jestli si pamatuje ještě něco ze své procházky s mou matkou, než co řekl předtím.“

Ona se na něj podívala podivně kriticky. Komukoli jinému než poloslepému muži by ten pohled byl řekl: „Říkáte si o další ránu, jako byla ta, co vás tak sklíčila?“

Zavolala hochy dolů, vyzvala Clyma, aby se posadil na stoličku, a pokračovala: „Tak, Johnny, řekni panu Yeobrightovi všechno, na co si vzpomeneš.“

„Nezapomněl jsi ještě, jak jsi šel s tou ubohou paní ten den, co bylo takové horko?“ zeptal se Clym.

„Ne,“ odpověděl chlapec.

„A co ti řekla?“

Chlapec opakoval přesně slova, jež použil, když tehdy vcházel do chatrče. Yeobright si opřel loket o stůl a zakryl si rukou tvář, a matka se tvářila, jako by se divila, že může někdo chtít znovu slyšet to, co ho tak hluboce ranilo.

„Když ses s ní potkal, šla do Alderworthu?“

„Ne, šla odtamtud.“

„To není možné.“

„Ano, šla se mnou. Já jsem se taky vracel.“

„Tak kdes ji viděl nejdřív?“

„U vašeho domu.“

„Poslouchej pořádně a mluv pravdu!“ řekl Clym přísně.

„Ano, pane, u vašeho domu jsem ji viděl poprvé.“

Clym sebou trhnul a Susan se v očekávání usmála, což nijak nezkrášlilo její tvář, jako by říkala: „Teď přijde nějaká nekalost.“

„Co dělala u mého domu?“

„Přišla tam a poseděla pod stromy na Ďáblově měchu.“

„Bože na nebi! Pro mě je tohle všechno novinka!“

„To jsi mi nikdy neříkal,“ namítla Susan.

„Ne, mami, protože jsem ti nechtěl říkat, že jsem byl tak daleko. Sbíral jsem borůvky a zašel jsem dál, než jsem myslel.“

„Co dělala pak?“

„Podívala se na nějakýho pána, který přišel a šel k vám domů.“

„To jsem byl já – klestič hlodaše se šlahouny v ruce.“

„Ne, to jste nebyl vy. Byl to nějaký lepší pán. Vy jste zašel dovnitř předtím.“

„Kdo to byl?“

„Nevím.“

„A teď mi pověz, co se stalo potom.“

„Ta ubohá paní šla a klepala u vás na dveře a ta paní s černými vlasy se na ni podívala z okna.“

Chlapcova matka se otočila ke Clymovi a řekla: „Tohle jste nečekal, co?“

Yeobright si jí vůbec nevšímal. „Pokračuj, pokračuj,“ ochraptěle vyzval chlapce.

„A když viděla, že ta mladá paní vykoukla z okna, stará paní znova zaklepala, a když nikdo nevyšel, vzala do ruky kosíř, podívala se na něj a zase ho položila, a potom se dívala na ty šlahouny na otýpky, a pak šla pryč, došla ke mně a hrozně těžko dýchala, takhle.“

Dál jsme šli spolu, ona a já, a já jsem jí povídal a ona taky trochu povídala, ale ne moc, protože nemohla pořádně dýchat.“

„Ne!“ zamumlal Clym a sklopil hlavu. „Tak dál,“ řekl.

„Nemohla moc mluvit a nemohla jít, a tvář měla – tak podivnou!“

„Jak podivnou?“

„Jako vy máte teďka.“

Žena pohlédla na Yeobrighta a uviděla, že úplně zbledl a na tváři mu vyrazil studený pot. „Pořád to nechápete?“ zkusila se vloudit.

„Co si o ní myslíte teď?“

„Ticho!“ ozval se Clym zprudka. Otočil se k chlapci: „A pak jsi ji tam nechal umřít?“

„Ne,“ odpověděla žena rychle a nazlobeně. „On ji nenechal umřít! Poslala ho pryč. Kdo říká, že ji opustil, nemluví pravdu.“

„Už se tím netrapte,“ odpověděl Clym s chvějícími se rty. „Co udělal on, je zanedbatelné ve srovnání s tím, co viděl. Dveře zůstaly zavřené, říkáš? Zavřené a ona vyhlédla z okna? Pro rány Boží! – co to má znamenat?“

Dítě couvlo před pohledem tazatele.

„Řekl to,“ odpověděla matka, „a Johnny je bohabojný chlapec a nelže.“

„Zavržená synem! Ne, při mém životě, drahá mami, není to tak! Ale synovou, synovou – ať všechny vražednice stihnou muka, která si zaslouhují!“

S těmito slovy Yeobright malé stavení opustil. Panenky jeho oči pevně upřené do nicoty jemně prozářil ledový přísvit, jeho ústa nabyla tvaru s větší či menší fantazií připisovanému Oidipovi. V této náladě byly možné ty nejpodivnější činy. Nebyly však možné v jeho postavení. Místo aby měl před sebou bledou tvář Eustacie a neznámou mužskou postavu, uviděl pouze neměnnou tvář vřesoviště, které, poté co vzdorovalo bouřlivým náporům celých staletí, činilo svým zbrázděným dávným vzhledem i tu nejprudší bouři v duši jednoho člověka bezvýznamnou.

III.

Jednoho černého rána se Eustacie oblékne

Vědomí nedozírné netečnosti ve všem, co ho obklopovalo, se zmocnilo i Yeobrighta, když se rázně pustil k Alderworthu. Už jednou předtím cítil v sobě tohle přemožení vroucího neživým, tehdy to ovšem vyvolávalo cit daleko sladší než ten, jenž ho zaplavoval nyní. Stalo se to, když stál na mokřině za kopci, poté co se rozloučil s Eustacií.

Tohle všechno teď pustil z hlavy a pokračoval v cestě domů. Když dorazil k průčelí domu, záclony v Eustaciině ložnici byly ještě zatažené, neboť na časné vstávání si nepotrpěla. Veškerý viditelný život zde představoval jediný drozd, který si na kameni před vcho-dem rozbíjel malého hlemýždě k snídani, a jeho ťukání znělo v tichu, jež převládalo kolem, jako výrazný hluk, když však Clym pokročil ke dveřím, zjistil, že je otevřeno, a dívka, která sloužila Eustacii, už se něčím zaměstnává vzadu v domě. Yeobright vstoupil a šel rovnou do pokoje své ženy.

Hluk jeho příchodu ji musel vzburcovat, protože když otevřel dveře, stála v noční košili před zrcadlem a v ruce svírala konec svých vlasů, jež si obtáčela kolem hlavy, než začala ranní toaletu. Nebyla to žena, která by při setkání promluvila první, a nechala tedy Clyma, aby v tichu přešel až k ní, aniž otočila hlavu. Přiblížil se k ní zezadu a ona v zrcadle uviděla jeho tvář. Byla popelavá, ztrhaná a hrůzná. Místo aby se k němu vrhla v zarmouceném překvapení, což by i Eustacie, jakkoli neokázalá v tomhle byla, bývala udělala v dobách, když ještě nezatížila své svědomí tím tajemstvím, zůstala bez hnutí a dívala se na něj do zrcadla. A při tom pohledu se ten karmínový nádech, jímž její tvář a šíji prolnulo teplo a zdravý spánek, vytratil a smrtelná bledost jeho tváře přeskočila na její. Byl natolik blízko ní, aby to uviděl a rozvázal se mu tím jazyk.

„Víš, o co jde,“ řekl zastřeným hlasem. „Vidím ti to na tváři.“

Její ruka pustila provazec vlasů a klesla jí podél těla, přičemž uvolněná hromada vlasů spadla z temene na ramena a na bílou košili. Neodpověděla.

„Mluv,“ vyzval ji Yeobright velitelsky.

Nepřestávala blednout dál a rty jí nyní zbělely jako tvář. Otočila se k němu a řekla. „Ano, Clyme, budu mluvit. Proč se vracíš tak časně? Můžu pro tebe něco udělat?“

„Ano, můžeš mi naslouchat. Vypadá to, že mé ženě se udělalo nevolno?“

„Proč?“

„Tvá tvář, drahá, tvá tvář. Nebo že by ti bledé ranní světlo bralo barvu? Takže já ti teď odhalím tajemství. Ha ha!“

„To je příšerné!“

„Co?“

„Ten tvůj smích.“

„Je k němu důvod, že, Eustacie. Mělas moje štěstí ve své dlani a jako ďábel jsi jím mrštila o zem!“

Ustoupila od toaletního stolku, ustoupila od něj o několik kroků a pak se mu podívala do tváře. „Á! Chceš mě děsit,“ řekla a posmála se přitom. „Stojí ti to za to? Nemám se čím bránit a jsem sama.“

„Jak zvláštní!“

„Co tím chceš říct?“

„Máme spoustu času, tak proč bych ti to neřekl, i když to víš až moc dobře. Chci říct, že je zvláštní, že jsi sama v mé nepřítomnosti. Tak a teď mi řekni, kde je ten, kdo byl s tebou odpoledne jednatřicátého srpna? Pod postelí? V komíně?“

Rozechvěla se a třas rozvlnil lehkou látku její košile „Nepamatuju si data tak přesně,“ řekla, „nemohu si vzpomenout, že by u mě byl někdo jiný než ty sám.“

„Ten den, co mám na mysli,“ pokračoval Yeobright drsnějším a zvučnějším hlasem, „byl ten den, co jsi matce zavřela dveře a zabila ji. To je příliš – příliš velká špatnost!“ Opřel se na chvíli o pelest

postele, zády k ní, pak se opět vztyčil: „Řekni mi to, řekni mi to! Řekni – slyšíš mě?“ křičel, vrhl se k ní a popadl ji za rukáv.

Svrchní vrstva bojácnosti, kterou často mají ti, kdo jsou v samém srdci odvážní a odbojní, zůstala za nimi a Clym dospěl k nebojácné podstatě své ženy. Krev jí zaplavila tvář předtím tak bledou.

„Co hodláš dělat?“ zeptala se ho tiše a s pyšným úsměvem. „Nedoženeš mě ke strachu tím, že mě takhle držíš, ale byla by to škoda roztrhnout mi rukáv.“

Místo aby ji pustil, přitáhl si ji blíž. „Řekni mi podrobnosti – smrti mé matky,“ řekl sípavým šepotem, „nebo – nebo –“

„Clyme,“ odpověděla pomalu, „myslíš si, že se odvážíš udělat mi něco, co bych já se neodvážila nést? Ale než mě uhodíš, poslouchej. Ranou ze mě nic nedostaneš, i kdybys mě tím měl zabít, což by se patrně stalo. Ale možná nechceš, abych mluvila – chceš mě třeba jenom zabít?“

„Zabít! Ty to čekáš?“

„Ano.“

„Proč?“

„Tvůj vztek na mě nebude o nic menší, než tvůj předchozí zármutek pro ni.“

„Pff – nezabiju tě,“ odpověděl opovržlivě, jako by si náhle něco rozmyslel. „Pomýšlel jsem na to, ale – neudělám to. To by z tebe udělalo mučednici a poslal bych tě tam, kde je ona, a já bych tě radši držel daleko od ní, dokud bude vesmír trvat, kdybych mohl.“

„Skoro si přeju, abys mě zabil,“ řekla s pochmurnou trpkostí. „Ujišťuji tě, že roli, kterou v poslední době hraju na světě, nehraju proto, že bych po ní nějak silně toužila. Nejsi pro mě požehnáním, manželi.“

„Zavřela jsi dveře – dívala ses na ni oknem – měla jsi u sebe v domě nějakého muže – poslalas ji pryč na smrt. Ta nelidskost – ta zrada – ani se tě nedotknu – odstup ode mě – a přiznej každé slovo!“

„Nikdy! Budu zticha jako ta smrt, ze které nemám strach, i když bych se mohla svými slovy zprostit poloviny toho, co si myslíš ty. Ano. Budu mlčet! Který člověk, pokud má nějakou důstojnost, by se

namáhal odstraňovat pavučiny z mysli rozdivočelého muže po takovýchhle slovech?! Ne, jen ať si takhle mluví dál a nechá si to svoje úzkoprsé myšlení a zaboří se až do bahna! Já mám jiné věci na práci.“

„Je to příliš – ale ušetřím tě.“

„Ubohá dobročinnost.“

„Při mé nešťastné duši, ty dorážíš, Eustacie! Já můžu klidně pokračovat a budeš se divit! Tak, madam, povězte mi jeho jméno!“

„Nikdy, jsem rozhodnutá.“

„Jak často ti píše? Kde nechává ty dopisy – kdy se s tebou schází? Á, dopisy! Řekneš mi jeho jméno?“

„Neřeknu.“

„Tak si to zjistím sám.“ Zrak mu padl na malý psací stůl poblíž, na němž obvykle psávala dopisy. Šel k němu. Byl zamčený.

„Odemkni to!“

„Nemáš právo to po mě chtít. To je moje.“

Bez jediného dalšího slova popadl stůl a mrštil jím o zem. Panty povolily a vysypala se řada dopisů.

„Zadrž!“ vykřikla Eustacie a stoupla si před něj víc rozčilená než doposud.

„Ale, ale! Nech to být! Musím je vidět.“

Podívala se na dopisy, jak tam ležely, ovládla se a lhostejně ustoupila stranou, pak je sebral a prohlédl si je.

V žádném případě nebylo možno ani jednomu z dopisů přisoudit víc než nevinnost. Jedinou výjimkou byla prázdná obálka adresovaná jí a psaná Wildeveovou rukou. Yeobright ji zvedl. Eustacie tvrději mlčela.

„Umíte číst, madam? Podívejte se na tuhle obálku. Nepochybně brzy najdem takových víc, i co bylo v nich. Bezpochyby mi brzy bude zadostiučiněním, že zjistím, jak rafinovanou a zdatnou adeptkou je moje dáma v jistém řemesle.“

„To říkáš mně – to mi říkáš?“ sykla.

Hledal dál, ale nic víc nenašel. „Co bylo v tom dopise?“ zeptal se.

„Zeptej se pisatele. Jsem snad tvůj honicí pes, abys se mnou mluvil takhle!“

„Ty se mi budeš stavět na odpor? Ty mi budeš vzdorovat? Odpověz. Nedívej se na mě těma svýma očima, jako bys mě znovu chtěla omámit! To radši umřu. Odmítáš odpovědět?“

„Po tomhle už ti neřeknu nic, i kdybych byla tak nevinná jako to nejsladší mimino na nebi!“

„Což nejsi.“

„Jistě nejsem absolutně bez viny,“ odpověděla. „Neudělala jsem to, co si myslíš, ale jestli to, že člověk neuškodí vůbec, je jediná možná nevinnost, pak mi nemůže být odpuštěno. Ale nežádám po tvém svědomí žádnou pomoc.“

„Ty ještě vzdoruješ a znovu vzdoruješ! Místo nenávisti bych se myslím dokázal kvůli tobě rmoutit a litovat tě, kdyby ses kála a doznala všechno. Odpustit ti nemohu nikdy. Nemluvím o tvém milenci – v té záležitosti ti dávám presumpci neviny, protože to se osobně týká jen mě. Ale to druhé: kdybys byla napůl zabila mě, kdybys snad vědomě vzala těmhle slabým očím schopnost vidět, mohl jsem ti odpustit. Ale to, co jsi udělala, je proti přírodě!“

„Už nic neříkej. Obejdu se bez tvého politování. Ale byla bych tě ušetřila vyslovení toho, čeho budeš litovat.“

„Jdu pryč. Opustím tě.“

„Nemusíš nikam chodit, jdu sama. Když zůstaneš tady, budeš ode mě stejně tak daleko.“

„Jen si ji připomeň – pomysli na ni – jak dobrý člověk to byl: prozrazoval to každý rys její tváře! Většina žen, i když je něco jen mírně podráždí, projeví jiskřičku zloby v ohrnutí rtu nebo někde v koutku tváře, ale ona neměla ani v těch chvílích, kdy se moc zlobila, v pohledu nic zlovolného. Rozzlobila se snadno, ale odpouštěla stejně tak rychle a za její pýchou byla poddajnost dítěte. Co z toho všeho? – Co ti bylo po tom všem? Nenáviděla jsi ji ve chvíli, kdy ona se učila tě milovat. Tos nedokázala vidět, co bylo pro tebe nejlepší, a musela jsi na mě přivolat prokletí, trýzeň a smrt na ni, tím, že jsi spáchala ten krutý čin?! Jak se jmenoval ten chlápek, co ti dělal společnost a způsobil, žeš přidala ještě krutost k ní k tomu, žeš ublížila mně? Byl to Wildeve? Manžel chudinky Thomasiny? Nebesa, to je ale

špatnost! Ztratila jsi hlas, co? Přirozeně, když se přišlo na ten tvůj šlechetný úskok. ...Eustacie, to tě nevedlo žádné něžné pomyšlení na tvou vlastní matku, abys byla hodná k té mé v době, kdy byla k smrti unavená? To se v tvém srdci neobjevilo ani zrnko slitování, když odcházela? Jen pomysli, jakou ohromnou možnost jsi propásla, když jsi mohla nastoupit cestu odpuštění a cti. Proč jsi nevykopla jeho a nepustila ji dovnitř, a neřekla si, že od téhle chvíle budeš ctinou manželkou a šlechetnou ženou? Kdybych ti byl na místě řekl, ať jdeš a zhasíš navždy to naše poslední blikavé štěstí, nesvedla bys to líp. No nic, ona teď spí, a kdybys měla stovku nápadníků, ani oni, ani ty už ji nemůžete urazit.“

„Strašně přeháníš,“ řekla slabým, unaveným hlasem „ale nemohu se bránit – nestojí to za to. Dál už pro mě nejsi ničím a minulá stránka té historie snad ať radši zůstane nepovězena. Přišla jsem s tebou o všechno, ale nestěžovala jsem si. Tvoje chyby a neštěstí ti třeba způsobily zármutek, ale mně ublížily. Všichni lepší lidé se ode mě poděšeně odtáhli, od té doby, co jsem zapadla do bažiny tohoto manželství. Takhle si představuješ péči – dát mě do takovýhle chatrče a držet si mě jako manželku nějakýho venkovana? Podvedl jsi mě – ne slovy, ale tím, čím ses zdál, což se dá méně snadno prohlédnout než slova. Ale to místo poslouží jako kterékoli jiné – jako nějaké jiné, odkud se dá odejít – do hrobu.“ Slova se jí zadržela v hrdle a hlava jí klesla.

„Nevím, co tím chceš říct. Jsem já snad příčinou tvého hříchu?“ (Eustacie se roztřeseně pohnula směrem k němu.) „Cože, můžeš snad začít ronit slzy a nabídnout mi ruku? Bože na nebi! Ty můžeš? Ne, to já ne. Neudělám tu chybu, abych to přijal.“ (Ruka, kterou nabízela, bezvládně klesla, ale slzy jí kanuly dál.) „Ale ano, přijmu ji, už jen pro své pošetilé polibky, které jsem na ni vyplýval, než jsem zjistil, co jsem si hřál na prsou. Jak jsem byl omámený! Jak může být nějaké dobro v ženě, o které všichni mluvili zle?!“

„Ne, ne, ne!“ vykřikla a konečně se zhroutila, otrásla se dusivými vzlyky a klesla na kolena. „Prosím tě, už toho nech! Jsi příliš nelítostný – i krutost divochů má své meze! Vydržela jsem to dlouho –

ale ty mě drtíš. Prosím o milost – už to déle nevydržím – je od tebe nelidské v tomhle pokračovat! Kdybych byla – zabila – tvou matku vlastní rukou – nebyla bych si zasloužila takového mrskání. Bože, smiluj se nad nešťastnou ženou! ...Porazil jsi mě – prosím tě zadrž svou ruku a smiluj se! ... Doznávám, že jsem – schválně nešla otevřít, když zaklepala poprvé – ale – byla bych je otevřela, když klepala podruhé – kdybych si nemyslela, žeš šel otevřít sám. Když jsem zjistila, že jsi to neudělal, otevřela jsem, ale už byla pryč. To je celý můj zločin – proti ní. I ty nejlepší povahy někdy dělají zlé chyby, nebo ne? – Myslím, že ano. Teď od tebe odejdu – navždycky!”

„Řekni mi vše a já se nad tebou slituju. Byl ten muž v domě Wildeve?”

„To nemohu říct,” odpověděla zoufale přes vzlyky. „Nenaléhej dál – nemůžu to říct. Odcházím z tohoto domu. Nemůžeme tu zůstat oba.”

„Nemusíš nikam chodit: půjdu já. Můžeš zůstat tady.”

„Ne, obléknu se a pak půjdu.”

„Kam?”

„Tam, odkud jsem přišla, nebo jinam.”

Spěšně se oblékala, přičemž Yeobright celou tu dobu nasupeně chodil sem a tam. Konečně byla hotová. Drobné ruce se jí trásly tak prudce, že si je musela opřít o bradu, aby si zavázala stuhy čepce, ale nedokázala to a po několika okamžicích toho nechala. Když to uviděl, popošel k ní a nabídl se: „Já ti to zavážu.”

Mlčky souhlasila a nastavila bradu. Alespoň jedenkrát v životě naprosto nevnímala kouzlo svého postoje. Ale on ano a odvrátil zrak, aby ho to nezlákalo k měkkosti.

Mašle byly zavázány, odvrátila se od něj. „Pořád ještě raději chceš sama jít pryč, než abych odešel já?” zeptal se znovu.

„Ano.”

„Dobrá – ať je to tak. A když se doznáš k tomu muži, možná se nad tebou slituju.”

Hodila na sebe šál a sešla dolů, on zůstal stát v pokoji.

Eustacie nebyla pryč dlouho, když kdosi zaklepal na dveře pokoje. „Prosím?“ řekl Yeobright.

Byla to služka a odpověděla: „Stavil se tu někdo od Wildeveů, aby vám vyřídil, že paní i miminku se daří ohromně a že se děčko bude jmenovat Eustacie Klementina.“ A děvče se vzdálilo.

„To je výsměch!“ řekl si Clym. „Že tohle moje nešťastné manželství bude dál žít ve jménu toho děčka!“

IV.

Kroky toho, kdo už byl napůl v zapomnění

Eustaciina pouť nejdřív postrádala směr jako zmítání bodláku ve větru. Nevěděla, co má dělat. Přála si, aby byla noc místo rána, aby alespoň mohla své neštěstí nést bez možnosti, že ji někdo uvidí. Míli za míli šla mezi uvadajícím kapradím a vlhkými, bílými pavoučími sítěmi, až konečně zabočila k domku dědečka. Našla přední dveře zavřené a zamčené. Mechanicky obešla stavení ke stáji vzadu, a když nahlédla dovnitř, uviděla Charleyho.

„Kapitán Vye není doma?“ zeptala se.

„Ne, madam,“ řekl chlapec a srdce mu poskočilo, „jel do Weatherbury a vrátí se až večer. A služka má volno a šla domů. Proto je zamčeno.“

Charley neviděl Eustacii do tváře, protože stála ve dveřích zády proti obloze a stáj byla jen slabě osvětlená, ale prudkost jejího chování upoutala jeho pozornost. Otočila se a přešla přes pozemek k brance, kde ji skryl násep.

Když zmizela, Charley s předtuchou v očích pomalu vyšel ze vrat stáje, přešel k jinému bodu výspy a podíval se. Eustacie se o ni opírala na vnější straně, tvář si zakrývala rukama a hlavu tlačila do oroseného vřesu, kterým byla vnější část výspy porostlá. Zdálo se, že je jí úplně jedno, že čepec, vlasy a oděv jsou stále mokřejší a neupravenější z vlhkosti jejího studeného, hrubého polštáře. Něco zjevně nebylo v pořádku.

Charley vždycky pohlížel na Eustacii jako Eustacie na Clyma, když ho poprvé spatřila – jako na romantický, milý zjev, téměř netelesný. Krom té jedné krátké blažené chvíle, kdy ji směl držet za ruku, mu důstojnost jejího pohledu a hrdost její mluvy natolik bránily v tom, aby se k ní přiblížil, že ji stěží mohl mít za pozemskou ženu bez křídel, podléhající podmínkám domácnosti a domácím třenicím.

Vnitřní podrobnosti jejího života pouze hádal. Byla pro něj krásným divem, určeným k oběžné dráze, na níž celá jeho byla pouhým bodem, a pohled na ni, jak se opírá jako bezmocné, zoufalé stvoření o mokrou ošlehanou výspu, ho naplňoval užaslou hrůzou. Už nemohl vydržet na místě. Přeskočil dolů, přišel k ní, dotkl se jí prstem a řekl něžně: „Je vám moc nedobře, madam. Co můžu pro vás udělat?“

Eustacie sebou trhla a řekla, „Charley – tys šel za mnou. To sis nemyslel, když jsem v létě odcházela z domova, že se vrátím takhle, co?“

„To ne, drahá paní. Můžu vám teď být ku pomoci?“

„Bohužel ne. Kdybych se tak mohla dostat do domu. Trochu se mi točí hlava – to je všechno.“

„Opřete se o mě, madam, než dojdeme na verandu a já se pokusím otevřít dveře.“

Dovedl ji ke vchodu, tam ji usadil na židli a odspěchal dozadu, pomocí žebříku se vyšplhal na okno, vlezl dovnitř a otevřel dveře. Poté ji doprovodil do pokoje, kde stála velká starodávná žíněná pohovka. Tam si lehla a Charley ji přikryl pláštěm, který našel v před-síni.

„Mám vám přinést něco k jídlu a k pití?“ zeptal se.

„Prosím, Charley. Ale nejspíš není roztopeno?“

„Můžu zatopit, madam.“

Zmizel a uslyšela štípání dřeva a foukání měchů, brzy se vrátil a řekl: „Rozdělal jsem oheň v kuchyni a teď můžu zatopit i tady.“

Zapálil oheň a Eustacie ho zasněně pozorovala z lehátka. Když oheň zapláł, zeptal se: „Mám vás přistřčit k němu, madam, když je dneska ráno taková zima?“

„Ano, jestli chceš.“

„Mám teď přinést to jídlo?“

„Ano, prosím,“ odpověděla malátně.

Když se vzdálil, zaslechla tu a tam tlumeně zvuky z kuchyně, na okamžik zapomněla, kde je, a chvíli se usilovně musela snažit přijít na to, co ty zvuky znamenají. Po nějaké době, která připadala té, jež

byla myšlenkami jinde, krátká, vešel dovnitř s podnosem, na němž se kouřilo z čaje a topinky, třebaže už byl skoro čas na oběd.

„Polož to na stůl,“ vyzvala ho. „Brzy budu připravena jíst.“

Učinil to a odebral se ke dveřím: když však viděl, že ona se nehýbe, pár kroků se vrátil.

„Já vám to podržím, jestli nechcete vstávat,“ navrhl. Přinesl podnos k pohovce, kde si klekl a znovu zopakoval: „Podržím vám to.“

Eustacie se posadila a nalila si šálek čaje. „Jsi na mě moc hodný, Charley,“ zamumlala, když si srkla čaje.

„To bych taky měl,“ odpověděl oddaně a ze všech sil se snažil nespočinout na ní pohledem, třebaže to bylo jen přirozené, protože Eustacie byla přímo před ním. „Byla jste hodná na mě.“

„Jak to?“ zeptala se Eustacie.

„Dovolila jste mi, abych vás podržel za ruku, ještě za svobodna tady doma.“

„Ano, to je pravda. Proč jsem to udělala? Nějak mi neslouží paměť – mělo to něco společného s vánoční hrou, ne?“

„Ano, chtěla jste jít místo mě.“

„Už si vzpomínám. Ovšemže si vzpomínám – až moc dobře!“

Opět upadla do naprosté sklíčenosti, a když Charley viděl, že už nebude nic jíst ani pít, odnesl podnos.

Potom čas od času vešel dovnitř, aby zkontroloval oheň, optal se, jestli něco nepotřebuje, řekl jí, že se změnil vítr a teď fouká západní místo jižního, a zeptal se jí, jestli by chtěla, aby jí šel nasbírat nějaké ostružiny, ona na všechny tyto dotazy odpověděla buď záporně, nebo lhostejně.

Zůstala na pohovce ještě o něco déle, pak se vzchopila a odešla nahoru. Pokoj, v němž předtím spala, zůstal víceméně tak, jak ho tu zanechala, a uvědomění, ke kterému ji přinutil, týkající se jejího vlastního velice změněného a nesmírně zhoršeného postavení, vrátilo do jejího výrazu znovu tu neurčitou a beztvarou mizérii, která se tam zračila, když sem dorazila. Nahlédla do pokoje dědečka, kam otevřeným oknem proudil čerstvý podzimní vzduch. Její oko spoči-

nulo na tom, co jindy bylo dosti povědomé, ale teď nabývalo nové důležitosti.

Byl to pár pistolí, zavěšený u hlavy dědečkovy postele, které tam měl stále, a nabitě, jako opatření proti možným lupičům, když stál dům tak o samotě. Eustacie jim věnovala dlouhý pohled, jako by to byla stránka knihy, kde se dovídá něco nového a podivného. Rychle jako člověk, který se bojí sebe sama, se vrátila dolů a stála tam v hlubokém zamyšlení.

„Kdybych to jen dokázala udělat!“ říkala si. „Udělala bych tak velké dobro pro sebe a všechny, co se mnou mají něco společného, a nikomu bych tím neublížila.“ Ten nápad jako by v ní sílil, skoro deset minut zůstala v jedné poloze a ve tváři se jí objevila jistá neodvolatelnost, a ne už ta bezvýrazná nerozhodnost.

Otočila se a vyšla nahoru podruhé – nyní tiše a kradmo. Vstoupila do dědečkova pokoje a oči okamžitě upřela na hlavu postele. Pistole byly pryč.

Okamžité zmaření jejího záměru tím, že tu chyběl nástroj, na ni zapůsobilo stejně tak, jako náhlé vakuum působí na organismus: málem omdlela. Kdo to udělal? Kromě ní byla v domě jenom jedna osoba. Eustacie se nechtěně otočila k otevřenému oknu, z něhož bylo vidět zahradu až po výspu na jejím okraji. Na vrcholu výspy stál Charley, který se jejím převýšením dostal dostatečně vysoko, aby viděl do místnosti. Jeho pohled dychtivě a starostlivě spočíval na ní.

Sešla dolů ke dveřím a pokývla mu, aby šel k ní. „Tys je odnesl?“

„Ano, madam.“

„Proč jsi to udělal?“

„Viděl jsem, že se na ně moc dlouho díváte.“

„A co to s tím má co společného?“

„Celé dopoledne jste vypadala tak zoufale a nešťastně, jako byste nechtěla žít.“

„No a?“

„A já jsem nesnesl to pomyšlení, že bych vám je nechal na očích. Dívala jste se na ně tak nějak významně.“

„Kde jsou teď?“

„Zamčené.“

„Kde?“

„Ve stáji.“

„Dej mi je.“

„Ne, madam.“

„Ty odmítáš?“

„Ano. Moc mi na vás záleží, abych vám je vydal.“

Odvrátila pohled a její tvář poprvé změkla proti té kamenné nehybnosti předtím a koutky úst znovu získaly něco z toho delikátního tvaru, který se vždycky vytrácel ve chvílích zoufalství. Konečně se k němu opět otočila.

„Proč bych neměla umřít, pokud si to přeju?“ zeptala se třesoucím se hlasem. „Život pro mě není výhra a jsem jím unavená – unavená. A tys právě zmařil můj únik. Proč jsi to udělal, Charley? V čem je smrt bolestná, kromě pomýšlení na smutek jiných? – a ten v mém případě chybí, pro mě by nikdo ani nevzdechl!“

„Á, takže vás k tomu dohnalo nějaké trápení! Celou duší si přeju, aby ten, kdo to způsobil, umřel a zpráchnivěl, i když je to rouhání říkat něco takového!“

„Charley, o tom už dost. Co chceš dělat s tím, co jsi viděl?“

„Budu mlčet jako hrob, když mi slíbíte, že už na to nepomyslíte.“

„Nemusíš se bát. Ta chvíle přešla. Slibuju.“ Pak odešla, vstoupila do domu a lehla si.

Později odpoledne se vrátil dědeček. Chystal se k přísnému výslechu, když však se na ni podíval, slova zadržel.

„Ano, je to tak zlé, že se to nedá vypovědět,“ odpověděla na jeho pohled. „Může mi někdo na dnešní večer připravit můj starý pokoj, dědečku? Budu tam chtít zase bydlet.“

Nezeptal se, co to všechno znamená, nebo proč odešla od manžela, ale dal příkaz, aby jí připravili pokoj.

V.

Starý tah neuváženě opakovaný

Charleyho pozornosti vůči bývalé paní neznaly mezí. Jediná útěcha jeho vlastního trápení tkvěla v jeho snahách ulevit jejímu. Hodinu po hodině se zabýval jejími potřebami: její přítomnost vnímal s vděkem, a zatímco chrлил kletby na příčinu jejího neštěstí, do jisté míry žehnal jeho výsledkům. Třeba už tu zůstane navždy, myslel si, a to by pak on byl tak šťastný jako dřív. Jenom se děsil toho, že by jí snad napadlo vrátit se do Alderworthu, a kvůli tomu děsu na ní často spočíval láskyplným a tázavým pohledem, když se na něj nedívala jako by sledoval hlavičku doupňáka, aby zjistil, zda hodlá vzlétnout. Když už jí jednou skutečně přispěchal na pomoc a možná ji uchránil toho nejzbrklejšího činu, v duchu jako by zaujal navíc postavení ochránce jejího blaha.

Z toho důvodu se pilně snažil poskytovat jí příjemné povyražení a nosil domů všelijaké kuriózní předměty, které nacházel na vřesovišti, jako třeba bílé trubkovité mechy, lišejníky s červenými hlavičkami, kamenné hroty kopí užívaných starými kmeny na Egdonu a krystaly z vnitřku křemene. Ty pak pokládal doma na taková místa, aby je uviděla jakoby náhodou.

Uběhl týden a Eustacie nevystřčila hlavu z domu. Potom se prošla po ohraničeném pozemku a vyhlížela dědečkovým dalekohledem, jak to mívala ve zvyku, než se vdala. Jednoho dne uviděla v místě, kde silnice křižovala vzdálené údolí, projíždět hojně naložený vůz. Byl na něm navršený nábytek. Dívala se znovu a znovu, až poznala, že je to její vlastní. Večer se dědeček vrátil domů se zprávou, že Yeobright se toho dne přestěhoval z Alderworthu do starého domova v Blooms-End.

Při jiné příležitosti, kdy takto sledovala své okolí, uviděla v údolí kráčet dvě ženské postavy. Byl pěkný, jasný den, a protože ty osoby nebyly odtud vzdálené více než půl míle, viděla v dalekohledu kaž-

dou podrobnost. Žena, která šla první, nesla v náruči malý bílý raneček, z jehož jednoho konce visel dlouhý kus látky, a když ženy zabočily, takže na ně dopadalo sluneční světlo přímo, uviděla Eustacie, že ten předmět je miminko. Zavolala Charleyho a ptala se, zda ví, kdo to je, i když si to docela dobře domyslela sama.

„Paní Wildeveová a chůva,“ řekl Charley.

„Chůva nese to děcko?“ zeptala se.

„Ne, to je paní Wildeveová,“ odpověděl, „chůva jde za ní a nese nic.“

Mladík byl toho dne v dobré náladě, protože se opět blížil pátý listopad a on už plánoval pro ni další zábavu, již by ji vytrhnul z přílišné zadumanosti. Dva roky po sobě zdá se jeho paní těšilo zapálit si ohniček na náspu s výhledem do údolí, letos zcela zjevně na ten den a zvyk dočista zapoměla. Dával si pozor, aby jí to nepřipomněl, a pokračoval v tajných přípravách radostného překvapení, tím usilovněji, že minule u toho nebyl a nemohl jí být nápomocen. Každou volnou chvíli odspěchal sbírat hlodašové pahýly, kořeny hlohu a jiné pevné palivo na přilehlých svazích, a pak je skrýval, aby nebylo na očích.

Přišel večer a Eustacie si stále ještě očividně nebyla výročí vědoma. Poté co skončila svá pozorování, zašla dovnitř a od té doby ji nebylo vidět. Jakmile se dostatečně setmělo, začal Charley stavět hraničku, přičemž zvolil přesně to místo na náspu, které si v předchozích letech vybrala Eustacie.

Když zaplály všechny ohně v okolí, Charley zapálil ten svůj a zařídil to tak, aby nějakou dobu nebylo nutné přikládat. Pak se vrátil k domu a otálel u dveří a u oken, než se nějakým způsobem Eustacie doví o jeho činu a vyjde se na něj podívat. Ale okenice byly zavřené, dveře také a zdálo se, že jeho podívaná zůstává bez povšimnutí. Nechtěl Eustacii volat, a proto se vrátil, znovu naložil na oheň a meškal u něj víc než další půlhodinu. Až když se jeho zásoba paliva značně zmenšila, šel k zadnímu vchodu a poslal služku se vzkazem paní Yeobrightové, aby otevřela okenice a podívala se ven.

Eustacie, která zatím neklidně posedávala v salóne, sebou při té zprávě trhla a běžela otevřít okenice. Rovnou před ní na výspě plápolal oheň, který okamžitě přenesl svou rudou zář do místnosti, kde stála, a přemohl světlo svíček.

„To se ti povedlo, Charley!“ ozval se kapitán „Vylez z kouta od krbu. Jen doufám, že nepálí moje dřevo. ...Loni zrovna touhle dobou jsem potkal Venna, který vezl domů Thomasinu Yeobrightovou – jistě! Kdopak by si tehdy byl pomyslel, že trápení té dívčiny se nakonec v dobré obrátí? Zachovala ses jako ňouma, Eustacie! Už ti napsal manžel?“

„Ne,“ odpověděla Eustacie a nepřítomně hleděla oknem ven na ohýnek, který v tu chvíli natolik zaměstnával její mysl, že ji dědečkův otevřený odsudek nestačil podráždit. Viděla Charleyho siluetu na výspě, jak přikládá a prohrabuje oheň. V duchu si bleskem představila jinou postavu, kterou by ten ohýnek mohl vyvolat.

Odešla z místnosti, vzala si čepec, který nosila na zahradu, plášť a vyšla ven. Došla na násep a s nezkrotnou zvědavostí a neblahou předtuchou se podívala za ni, když tu jí Charley sebeuspokojeně připomněl: „Udělal jsem ho speciálně pro vás, madam.“

„Děkuji ti,“ honem řekla. „Ale přeju si, abys ho teď uhasil.“

„Brzy dohoří sám,“ odpověděl Charley poněkud zklamaně. „Nebyla by škoda uhasit ho?“

„Nevím,“ odpověděla zamyšleně.

Stáli tu v tichu přerušovaném pouze praskáním plamenů, až se Charley, když si uvědomil, že s ním Eustacie nechce mluvit, neochotně vzdálil.

Eustacie zůstala poblíž, dívala se na oheň, měla v úmyslu vrátit se domů, ale pořád ještě otálela. Kdyby ji vlastní situace neměla spíš k tomu, aby pohlížela lhostejně na věci, které ctí bozi i lidé, byla by odešla. Ale byla v tak beznadějném stavu, že si s ním mohla pohrávat. Ztratit je méně zneklidňující než lámat si hlavu tím, zda jsme třeba nakonec nezískali: a Eustacie mohla už v tuto chvíli, jako jiní v podobném stádiu, zaujmout neosobní stanovisko, pozorovat samu

sebe jako nezúčastněný divák a říkat si, jak si Nebesa pohrávají s ženou jménem Eustacie.

Jak tam tak stála, něco uslyšela. Ozvalo se žbluňknutí kamene do tůňky.

Kdyby byla Eustacie tím kamenem dostala ránu přímo do prsou, srdce by jí snad nezabušilo mocněji. Pomyslela na možnost takového signálu v odpověď na ten, který nevědomky dal Charley, ale ještě jej nečekala. Jak hbitý je Wildeve! Ale jak si může myslet, že by byla schopna záměrně si nyní přát obnovení jejich schůzek? Svářely se v ní nutkání okamžitě odejít a touha zůstat, a touha si stála na svém. Nic víc, a Eustacie nepopošla ani nahoru na násep a nepodívala se přes něj. Zůstala stát bez hnutí ani svalem v obličeji nepohnula, ani oči nepozvedla, protože kdyby pozvedla tvář, oheň na náspu by ji ozářil a možná by se dolů díval Wildeve.

Od tůňky zaznělo druhé žbluňknutí.

Proč čeká tak dlouho, nepopojde a nepodívá se dolů? Zvědavost zvítězila: vystoupila o jeden či dva schody po náspu a vyhlédla.

Wildeve stál před ní. Poté co hodil poslední oblázek, přistoupil blíž a oheň jim nyní oběma svítil do tváře z náspu, který se táhl ve výši prsou mezi nimi.

„Nezapálila jsem ho!“ vykřikla rychle Eustacie. „Byl zapálen bez mého vědomí. Nechod', nechod' ke mně!“

„Proč jsi tu už takovou dobu a nic jsi mi o tom neřekla? Odešla jsi z domova. Bojím se, že nesu na tom nějakou vinu?“

„Nevpustila jsem dovnitř jeho matku, o to tady jde!“:

„Nezasloužíš si, čeho se ti dostává, Eustacie, hrozně trpíš, vidím ti to na očích, na ústech, všude na tobě. Děvče moje ubohé!“ Překročil přes násep. „Jsi hrozně nešťastná!“

„Ne, ne, tak přesně to není -“

„Zašlo to příliš daleko - vždyť tě to zabije: to si myslím já!“

Její obvykle klidný dech se s jeho slovy zrychlil: „Já- já -“ začala a pak se prudce rozvzlykala, až do hloubi duše roztřesená tím nečekaným hlasem, který ji politoval - projevil cit, který ve vztahu k sobě už téměř zapomněla.

Tenhle plačtivý výbuch i samotnou Eustacii tak zaskočil, že nedokázala přestat a zahanbeně se otočila, i když tak před ním nemohla nic skrýt. Dál zoufale vzlykala, pak ten výlev slábl a ona se trochu uklidnila. Wildeve odolal nutkání vzít ji do náruče a stál tam beze slova.

„Nestydíš se za mě, která si na pláč nikdy nepotrpěla?“ zeptala se tichým šepetem, když si otírala oči. „Proč jsi neodešel? Přála bych si, abys toho neviděl tolik, odhaluje to příliš mnoho, i když jen zčásti.“

„Tomu přání docela věřím, protože já jsem z toho stejně smutný jako ty,“ řekl s dojetím a úctou. „Pokud jde o odhalení – to slovo mezi nás nepatří.“

„Neposlala jsem pro tebe – na to nezapomínej, Damone, mám velkou bolest, ale neposlala jsem pro tebe. Alespoň jako manželka jsem jednala čestně!“

„To je jedno – přišel jsem. Eustacie, prosím tě, odpusť mi všechno, čím jsem ti za ty poslední dva roky ublížil! Čím dál tím víc vidím, že jsem tě zničil já.“

„Ty ne. Tohle místo, kde žiju.“

„Á, jsi velkorysá a přirozeně řekneš tohle. Ale já jsem ten viník. Buď jsem měl udělat víc, nebo vůbec nic.“

„Jak to myslíš?“

„Neměl jsem ti nadbíhat, nebo když už jsem to udělal, měl jsem si tě podržet. Ale samozřejmě teď už nemám ani právo o tom mluvit. Zeptám se tě jen na tohle: můžu pro tebe něco udělat? Je něco na světě, co by člověk mohl udělat, aby tě učinil šťastnější, než jsi teď? Jestli ano, udělám to. Můžeš mi přikázat, Eustacie, až kam moje síly stačí, a nezapomeň, že jsem teď bohatší. Určitě se dá udělat něco, abys byla tohohle ušetřena! Tak vzácná rostlinka v téhle divočině, to mě rozesmuthňuje! Chceš, abych ti něco koupil? Chceš někam jet? Chceš tady odtud úplně pryč? Jenom řekni a já udělám cokoli, jen abych zastavil ty slzy, které nebýt mě nikdy nemusely téct.“

„Jsme oba ve svazku s někým jiným,“ řekla chabě, „na pomoc od tebe by se lidi dívali zle – potom, co -“

„S klepnami nic nenaděláš, ty si vždycky něco najdou, ale nemusíš se bát. Ať cítím cokoli, slibuji ti čestným slovem, že s tebou nikdy

nebudu mluvit o ničem – ani nikterak jednat – dokud mi neřekneš, že můžu. Víím, co je mou povinností k Thomasině, stejně tak jako víím, co je mou povinností k tobě jakožto ženě, s kterou se nakládalo nespravedlivě. V čem ti mohu pomoci?”

„V tom, abych se odtud dostala.“

„Kam si přeješ jít?”

„Mám určitou představu. Kdybys mi mohl pomoci jen do Budmouthu, zbytek už bych zvládla sama. Odtamtud jezdí parníky přes Kanál, a tak bych se mohla dostat do Paříže, kde chci být. Ano,“ žadonila upřímně, „pomoz mi dostat se do přístavu v Budmouthu, aniž by se o tom dověděl dědeček nebo můj manžel, a zbytek už dokážu sama.“

„Nebude to nebezpečné nechat tě tam samotnou?”

„Ne, to ne. Budmouth dobře znám.“

„Mám jet s tebou? Jsem teď bohatý.“

Neříkala nic.

„Řekni ano, drahá!”

Stále ještě mlčela.

„Dobrá, dej mi tedy vědět, kdy budeš chtít jet. Budeme v našem současném domově až do prosince, pak se budeme stěhovat do Casterbridge. Do té doby mi můžeš poručit, co chceš.“

„Popřemýšlím o tom,“ řekla spěšně. „Jestli tě můžu čestně využít jako přítele, či se s tebou spojit jako milenka – to si musím rozmyslet. Když si budu přát jet a rozhodnu se přijmout tvou společnost, dám ti někdy večer přesně v osm signál, a to bude znamenat, že máš být toho večera ve dvanáct připravený s koněm a kočárem, abys mě odvezl do Budmouthu tak, abych stihla ranní parník.“

„Budu vyhlížet každý večer v osm a žádný signál mi neujde.“

„Teď prosím odejdi. Když se rozhodnu k tomu úniku, mohu se s tebou setkat už jenom jednou, ledaže – bych nemohla jet bez tebe. Jdi – už to déle nesnesu. Jdi – jdi!”

Wildevé pomalu vystoupil po schodech a sešel do tmy na druhé straně, při chůzi se stále ještě ohlížel, až mu úplně zmizela za náspem.

VI.

Thomasina přesvědčí bratrance a on píše dopis

Yeobright byl tou dobou už v Blooms-End a doufal, že se k němu Eustacie vrátí. Stěhování nábytku skončilo ten den, i když on sám už ve svém starém domově bydlel přes týden. Strávil ten čas prací v domě a na zahradě – hrabal listí z cestiček, odřezával suché stvoly na záhonech a upevňoval popínavé rostliny, které shodily podzimní větry. Tyto práce mu nečinily žádné zvláštní potěšení, ale vytvářely zábranu mezi ním a čirým zoufalstvím. Krom toho udržovat v dobrém stavu vše, co přešlo z matčiných rukou do jeho, se stalo pro něj posvátnou povinností.

Během těchto úkonů neustále dával pozor, zda se neobjeví Eustacie. Aby snad nemohlo dojít k omylu, pokud šlo o to, kde ho má hledat, nechal na zahradní branku v Alderworthu přibít cedulku, kde bylo bílými písmeny poznamenáno, kam se přestěhoval. Když slétl na zem suchý list, otočil se, protože se domníval, že by to mohl být její krok. Pták, který hledal v hroudě na záhonu, mu připadal, jako by její ruka sahala po západce na vrátkách, a za soumraku, kdy z děr v zemi, dutých lodyh či zkrouceného suchého listí a jiných úkrytů, v nichž mohou vánky, červi či hmyz dělat, co se jim zlíbí, vycházely jemné a podivné břichomluvecké zvuky představoval si, že to je Eustacie, která tu někde stojí a šeptá slova volající po usmíření.

Až do této hodiny vytrvával ve svém rozhodnutí nepozvat ji zpět. Zároveň však přísnost, s kterou s ní jednal, ukonejšila lítost nad smrtí matky a probudila něco z té staré žádostivosti po té, jež matku nahradila. Drsné city vzbuzují drsné chování, a to pak vlastní reakcí zduší pocity, jež mu daly vzniknout. Čím víc přemítal, tím víc se oblamoval. Ale pohlížet na ženu jako na nevinnost v tísní nebylo

možné, byť se mohl sám sebe ptát, zda jí poskytl dost času – jestli nepřišel v to ponuré ráno příliš náhle.

Poté, co první záchvat vzteku vybledl, nemínil jí připisovat více než nevhodné přátelství k Wildeveovi, protože v jejím chování se neobjevila ani známka nějaké nečestnosti. A jakmile tohle uznal, absolutně odporné vysvětlení jejího postupu vůči matce už se nevnucovalo.

Večer pátého listopadu myslel na Eustacii bez ustání. Ozvěny těch zašlých časů, kdy si po celý den vyměňovali něžná slůvka, k němu přicházely jako rozptýlený šepot mořského pobřeží na míle vzdáleného. „Přece už se mohla přimět se mnou promluvit a doznat čestně, čím je pro ni Wildeve.“

Místo aby zůstal toho večera doma, rozhodl se jít navštívit Thomasinu a jejího muže. Když k tomu najde vhodnou příležitost, zmíní se o příčině toho, proč žijí on a Eustacie nyní odděleně, avšak pomlčí o tom, že v době, kdy matka musela od nich odejít s nepořízenou, byl v domě ještě třetí člověk. Kdyby se ukázalo, že Wildeve tam byl ve vší nevinnosti, nepochybně by to otevřeně řekl. A pokud se tam nacházel s nečestnými úmysly, tak protože je to prudký člověk, možná řekne něco, co by odhalilo, do jaké míry je zkompromitovaná Eustacie.

Když však došel k domu sestřenice, zjistil, že je tam pouze Thomasina, protože mezitím už se Wildeve vydal na cestu k ohníčku na Zamlženém vršku, který nevinně zažehl Charley. Thomasina byla jako vždycky ráda, že Clyma vidí, a hned ho vzala podívat se na spící děťátko, přičemž rukou opatrně stínila jeho oči před světlem svíčky.

„Tamsin, slyšela jsi, že Eustacie není teď u mě?“ zeptal se, když se znovu posadili.

„Ne,“ odpověděla poplašeně Thomasina.

„Ani to ne, že jsem se odstěhoval z Alderworthu?“

„Ne. Ke mně se nikdy nedonesou zprávy z Alderworthu, leda když je přineseš ty sám. Co se děje?“

Clym jí rozčileně převyprávěl svou návštěvu u chlapce Susan Nunsuchové, odhalení, k němuž dospěl, a co vzešlo z toho, když obvinil Eustacii, že ten čin spáchala vědomě a bezcitně. Potlačil jakoukoli zmínku o tom, že u toho byl Wildeve.

„Všechno tohle se seběhlo, a já o tom nevím!“ zašeptala Thomasina celá užaslá. „To je strašné! Co ji mohlo přimět – Eustacie! A když ses to dozvěděl, honem jsi k ní pospíchal? Nebyl jsi k ní příliš krutý? – nebo je opravdu tak zlá, jak to vypadá?“

„Může být muž příliš krutý k nepříteli své matky?“

„Dovedu si představit, že ano.“

„Dobrá, tak – přiznávám, že může. Ale co se dá dělat teď?“

„Zase se s ní udobří – jestli je možné tak zlou hádku kdy napravit. Skoro bych si přála, abys mi to nebyl řekl. Ale pokus se o smíření. Způsob se vždycky najde, když si to oba budete přát.“

„Nevím, jestli si oba přejeme se smířit,“ odpověděl Clym. „Kdyby si to přála, už by ke mně byla poslala, ne?“

„Zdá se, že ty si to přeješ, a přitom sám jsi k ní neposlal.“

„To je pravda, ale zmítaly mnou pochybnosti, jestli bych měl, po tak silné provokaci. Když mě vidíš teď Thomasino, vůbec si nemůžeš představit, jak jsem vypadal, do jakých hlubin jsem sestoupil během těch několika posledních dní. Byla to strašná hanba, takhle matku nechat stát za dveřmi! Mohu na to někdy zapomenout nebo vůbec souhlasit s tím, abych ji ještě viděl?“

„Třeba v tu chvíli nevěděla, že z toho bude něco vážného, a možná ani neměla v úmyslu tetu dovnitř vůbec nepustit.“

„Sama říká, že neměla. Ale zůstává tu fakt, že jí neotevřela.“

„Věř, že toho lituje, a pošli pro ni.“

„Co když nepřijde?“

„To bude důkaz o její vině, protože bude jasné, že má ve zvyku nepřátelství pěstovat. Ale já si to ani na chvilku nemyslím.“

„Udělám tohle. Počkám ještě den dva – určitě ne déle než dva dny, a když během té doby ona nepošle ke mně, pak doopravdy pošlu k ní. Myslel jsem, že tu najdu Wildevea. Není doma?“

Thomasina se trochu začervenala. „Ne,“ odpověděla. „Šel jen na procházku.“

„Proč tě nevzal s sebou? Je tam pěkně. Potřebuješ čerstvý vzduch stejně jako on.“

„Já ani nestojím o to někam chodit, kromě toho, co děcko?“

„Ano, ano. Jenom jsem si myslel, jestli jsem se o tom neměl taky poradit s tvým mužem,“ řekl Clym pevně.

„Řekla bych, že ne,“ odpověděla rychle. „Nebylo by to k ničemu.“

Bratranec se jí podíval přímo do tváře. Thomašina bezpochyby nevěděla vůbec nic o tom, že její muž měl svůj podíl na událostech toho tragického odpoledne, ale její pohled jako by naznačoval, že skrývá nějaké podezření či pomyšlení na údajné dřívější milostné vztahy mezi Wildevem a Eustacií.

Víc však z toho Clym nevyčetl a zvedl se k odchodu, na větších pochybách, než když sem přicházel.

„Napíšeš jí za den nebo za dva?“ zeptala se mladá žena vážně. „Tolik doufám, že se zase dáte dohromady.“

„Já také,“ odpověděl Clym, „můj současný stav mi nečiní ani nejmenší potěšení.“

Opustil ji a přešel přes kopec do Blooms-End. Než odešel spát, sedl si a napsal následující dopis:

Moje drahá Eustacie,

– musím poslechnout své srdce, aniž bych se moc radil s rozumem. Vrátiš se ke mně? Prosím, udělej to, a o minulosti už nebudeme mluvit. Byl jsem moc přísný, ale Eustacie, tys mě vyprovokovala! Nevíš, nikdy nebudeš vědět, kolik mě stála ta zlostná slova, která jsi na sebe přivolala. Vše, co čestný muž může slíbit, slibuju teď já, což znamená, že už ode mě kvůli té záležitosti nikdy nic nevytrpíš. Po všech těch slibech, které jsme si dali, Eustacie, myslím, že bychom raději zbytek života měli strávit snahou dodržet je. Přijď tedy ke mně, byť mi budeš vyčítat. Myslel jsem na to, jak jsi trpěla to ráno, kdy jsem se od tebe odvrátil, vím, že jsi trpěla doopravdy

a o moc víc už bys asi nesnesla. Naše láska musí přesto pokračovat. Naše srdce byla stvořena k tomu, aby milovala jedno druhé. Nemohl jsem tě požádat hned, aby ses vrátila, Eustacie, protože jsem nedokázal sám sebe přesvědčit, že ten, kdo tam s tebou byl, tam nebyl jako tvůj milenec. Ale když přijdeš a vysvětlíš mi to podivné zdání, nezpochybním ani v nejmenším tvé čestné jednání vůči mně. Proč jsi nepřišla už dřív? Myslíš, že tě nevyslechnu? To si určitě nemůžeš myslet, když jen vzpomeneš na ty polibky a sliby, co jsme si vyměňovali za letního měsíčku. Vrať se tedy a dostane se ti vřelého přivítání. Už na tebe nemůžu myslet s nějakým předsudkem – neustále tě jen ospravedlňuju.

– Tvůj manžel Clym

„Tak,“ řekl, když dopis uložil do zásuvky stolu, „dobře jsem udělal. Když nepřijde zítra do večera, pošlu jí to.“

Mezitím Thomasina neklidně seděla a vzdychala v domě, odkud právě odešel. Věrnost muži ji ten večer přinutila zastřít veškeré podezření, že Wildeveův zájem o Eustacii neustal s jeho sňatkem. Ale nevěděla nic určitého, a třebaže Clym byl její milovaný bratranec, k jednomu člověku měla ještě blíž.

Když se o něco později vrátil Wildeve z procházky na Zamlžený vršek, Thomasina se ho zeptala: „Damone, kdes byl? Už jsem se bála, myslela jsem si, že jsi spadl do řeky. Nemám ráda, když jsem doma sama.“

„Bála ses?“ řekl a dotkl se její tváře, jako by to bylo nějaké domácí zvířátko. „Myslel jsem si, že ty se nebojíš ničeho. Nejspíš to bude tak, že začínáš být pyšná a už se ti tu nelíbí, když jsme se nad hospodu pozvedli. Víím, trvá to dlouho, než seženu nový dům, ale nemohl jsem s tím začít dřív, to by těch našich deset tisíc liber muselo být sto tisíc, a pak bychom si mohli dovolit nedbat na opatrnost.“

„Ne – mně nevadí čekat – raději bych tu zůstala o dalších dvanáct měsíců déle, než abychom něco riskovali s miminkem. Ale nemám ráda, když takhle mizíš večer. Něco se ti honí hlavou – já to víím, Damone. Chodíš tak zasmušilý a díváš se na vřesoviště, jako by to

bylo něčí vězení místo krásného divokého místa, kde se dá procházet.“

Podíval se na ni se soucitným překvapením. „Cože, ty máš ráda Egdomské vřesoviště?“ podivil se.

„Mám ráda místo, blízko kterého jsem se narodila, obdivuju jeho ponurý starý vzhled.“

„Pcha. Nevíš, co máš ráda.“

„Ale jistěže ano. Na Egdonu je jediná příjemná věc.“

„A co to je?“

„Nikdy mě nebereš s sebou, když se tam jdeš procházet. Proč se tam sám tolik potuluješ, když se ti vlastně nelíbí?“

Dotaz, byť jednoduchý, byl zjevně zneklidňující, a on se nejdřív posadil. „Myslím, že mě tam často nevidíš. Dej mi příklad.“

„Dám,“ odpověděla vítězně. „Když jsi vyšel ven dnes večer, řekla jsem si, že když dítě spí, půjdu se podívat, kam tak potajmu chodíš. Tak jsem vyběhla ven a šla za tebou. Zastavil ses u rozcestí, rozhlédl ses po ohních kolem dokola a pak jsi řekl: K čertu, půjdu tam! A rychle ses pustil doleva. Pak už jsem jen stála a dívala se za tebou.“

Wildev se zamračil a vzápětí se s nuceným úsměvem zeptal: „No a jaký úžasný objev jsi učinila?“

„Vidíš – už se zlobíš, necháme toho.“ Přistoupila k němu, posadila se na stoličku a podívala se mu do tváře.

„Nesmysl!“ odporoval, „takhle ty vždycky vycouváš. Teď budu v tom pokračovat, když už jsme začali. Co jsi viděla dál? To bych opravdu rád věděl.“

„Nebud' takový, Damone!“ zašeptala. „Neviděla jsem nic. Zmizel jsi z dohledu, tak jsem se podívala na ohničky kolem a šla domů.“

„Možná je to jedinkrát, cos mě takhle sledovala. Snažíš se snad přijít mi na nějakou špatnost?“

„Vůbec ne! Nikdy předtím jsem nic takového neudělala a nebyla bych to udělala ani teď, kdyby se o tobě občas nepovídalo.“

„Co tím chceš říct?“ zeptal se nedůtklivě.

„Říká se – říká se, žeš chodíval večer do Alderworthu a přitom mě napadá, co jsem slyšela o -“

Wildevé se hněvivě otočil a postavil se před ní. „Tak,“ vyzval ji a máchl rukou ve vzduchu, „jen s tím ven madam! Přeju si vědět, jaké poznámky jste slyšela.“

„Slyšela jsem, žeš míval hodně rád Eustacii – nic víc, když to bylo vždycky tak nějak po kousíčkách. Neměl by ses kvůli tomu zlobit!“

Všiml si, že se jí oči zalily slzami. „Tak tohle snad není žádná novinka a dobře víš, že na tebe nebudu zlý, tak nemusíš plakat. A víc už o tom nebudeme mluvit.“

A také víc už neřekli a Thomasina byla docela ráda, že má důvod nezmínit se o Clymově návštěvě toho večera a o tom, co povídal on.

VII.

Večer šestého listopadu

Když se Eustacie rozhodla k útěku, chvílemi ji jímala úzkost, že se stane něco, co její záměr zvrtné. Jedinou událostí, která mohla doopravdy změnit její postavení, by bylo, kdyby se objevil Clym. Gloriola, jež ho obklopovala jako jejího nápadníka, byla nyní pryč, přesto se jí občas ve vzpomínkách vracela některá z jeho dobrých, prostých vlastností a roznítla chvilkovou naději, že se před ní znovu objeví. Ale když to uvažila klidně, nezdálo se pravděpodobné, že by se taková roztržka mohla vůbec kdy zacelit: ona bude muset žít dál jako předmět bolesti a odloučení, který se sem nehodí. Dřív jí pouze vřesoviště připadalo jako místo, jež jí nesvědčí; nyní vztahovala tento pocit na celý svět.

K večeru šestého se její odhodlání odejít opět oživilo. Asi ve čtyři hodiny si znovu sbalila těch pár věcí, které s sebou přinesla na útěku z Alderworthu, a také některé z těch, jež zůstaly zde: všechno dohromady to vydalo na ranec, který mohla nést v ruce do vzdálenosti míle či dvou. Venku se setmělo, černá mračna visela na obloze jako obrovské houpací sítě přes ni přehozené a s postupujícím večerem se zvedl bouřlivý vítr, ale zatím nepršelo.

Eustacie nemohla vydržet uvnitř, protože už neměla nic na práci, a chodila sem a tam po kopci, kousek od domu, který se brzy chystala opustit. Při těchto těkavých toulkách prošla kolem chalupy Susan Nunsuchové, která stála o něco níž než domek jejího dědečka. Dveře byly pootevřené a na zem venku dopadal půlkruh jasné záře ohně. Jak Eustacie procházela těmito paprsky, zjevila se na okamžik tak zřetelně jako postava ve fantasmagorii – stvoření ze světla obklopené temnotou: ten okamžik pominul a znovu ji pohltila noc.

Žena, která seděla uvnitř v chalupě, ji v tom chvilkovém ozáření spatřila a poznala. Byla to sama Susan, která se právě zabývala přípravou odvaru pro svého malého chlapce, jenž často churavěl a teď

právě byl vážně nemocný. Susan položila lžici, pohrozila zmizelé postavě pěstí a pak zamyšleně a nepřítomně pokračovala ve své práci.

V osm večer, v hodinu, kdy Eustacie slíbila dát Wildeveovi signál, pokud vůbec, se rozhlédla kolem, zda je čistý vzduch, pak popošla ke stohu hlodaše a vytáhla odtud dlouhou větev. Tu si odnesla na roh náspu, a když se ohlédnutím přesvědčila, že všechny okenice jsou zavřené, škrtila a zapálila hlodaš. Když se větev pořádně rozhořela, Eustacie uchopila kmínek a mávala jí ve vzduchu nad hlavou, dokud celý neshořel.

Potěšilo ji, pokud se v takové náladě dá hovořit o potěšení, když uviděla podobné světlo v sousedství Wildeveova příbytku o minutu či dvě později. Když odsouhlasil, že bude touhle dobou dávat pozor každý večer, kdyby snad potřebovala pomoc, tato okamžitá reakce dokazovala, jak úzkostlivě držel slovo. Čtyři hodiny poté to jest o půlnoci, měl být připraven odvézt ji do Budmouthu, jak bylo předem domluveno.

Eustacie se vrátila do domu. Když přestála večeri, odebrala se brzy nahoru, seděla ve svém pokoji a čekala, až uplyne ta doba. Večer byl tmavý a hrozil deštěm, proto se kapitán Vye nevydal procházkou posedět k sousedům, ani do hospody, jak míval někdy ve zvyku o takových dlouhých podzimních večerech, seděl dole sám a srkal svůj grog. Asi v deset hodin kdosi zaklepal. Když služka otevřela, ve světle svíčky se objevil Fairway.

„Musel jsem dneska večer na Zamlžený vršek tak jako tak,“ řekl, „a pan Yeobright mě požádal, abych tu tohle cestou nechal, ale věřte mi nebo ne, strčil jsem to za klobouk a ani jsem na to nevzpomněl, až když jsem se vrátil a zavíral branku, že půjdu spát. Tak jsem s tím hnedka přiběhl.“

Podal jí dopis a šel si po svých. Děvče jej doneslo kapitánovi, který zjistil, že je adresován Eustacii. Převracel ho v rukou a řekl si, že písmo je jejího manžela, i když jist si tím nebyl. Nicméně, rozhodl se, že by jej měla dostat co možná nejdřív, a za tím účelem jí nesl dopis nahoru. Když však došel ke dveřím, podíval se klíčovou dírkou

a zjistil, že uvnitř se nesvítí, protože Eustacie si oblečená lehla na postel, aby si odpočinula a nabrala trochu síly k nadcházející cestě. Dědeček pohledem vysoudil, že by ji už neměl rušit, znovu tedy sešel do salónu a postavil dopis na krbovou římsu, že jí ho dá ráno.

V jedenáct se sám odebral do postele, ještě chvíli ve svém pokoji kouřil, v půl dvanácté zhasl, a pak, jak bylo jeho neměnným zvykem, než si lehl do postele, vytáhl roletu, aby až ráno otevře oči, hned věděl, kterým směrem fouká vítr, protože z okna jeho ložnice bylo vidět na žerď a větrnou korouhvičku. Sotva se uložil, překvapilo ho, že se bílá tyč žerdi rozsvítila jako fosforová čára načrtnutá na pozadí temné noci. Nabízelo se jediné vysvětlení – od domu náhle zasvítilo tím směrem světlo. Protože všichni uvnitř už šli spát, starý pán pociťoval jako nezbytnost znovu vstát, tiše otevřít okno a podívat se vlevo i vpravo. Eustaciina ložnice byla osvětlená a právě tohle světlo vrhalo zář na tyč. Přemýšlel, co ji mohlo vzburcovat, chvíli zůstal nerozhodně stát u okna a uvažoval o tom, že vezme dopis a podstrčí jí ho pod dveřmi, když uslyšel zašustění šatů za přepážkou oddělující jeho pokoj od chodby.

Kapitán došel k závěru, že se Eustacii nechtělo spát a šla si pro knihu, a byl by celou záležitost pustil z hlavy, kdyby také zřetelně nezaslechl, že pláče.

„Myslí na toho svýho muže,“ řekl si. „Husa hloupá! Proč si ho vůbec brala? Jestlipak ten dopis je opravdu od něj?“

Zvedl se, hodil na sebe nepromokavý plášť, otevřel dveře a zavolal: „Eustacie!“ Nic se neozvalo. „Eustacie,“ opakoval hlasitěji, „u krbu máš nějaký dopis.“

Ale ani na toto oznámení se nic neozvalo, kromě fantastické odpovědi větru, který jako by se zakusoval do rohů domku, a pár kapek deště, jež dopadly na okna.

Popošel na odpočívadlo a skoro pět minut tam čekal. Stále ještě se nevracela. Vrátil se pro světlo a nachystal se, že půjde za ní, ale nejdřív se podíval k ní do pokoje. Tam byl na příkrývce otisk její postavy, což dokazovalo, že do postele vůbec nevlezla, a co bylo důležitější – nevzala si s sebou dolů svícen. Ted' už byl víc než po-

plašený, spěšně se oblékl a sešel dolů ke dveřím, které on sám předtím zavřel na závoru a zamkl. Teď bylo otevřeno. Už nebylo pochyb o tom, že Eustacie odešla v tuto půlnoční dobu z domu, a kam mohla jít? Vydat se za ní bylo téměř vyloučené. Kdyby stálo stavení na normální silnici, dvě osoby, z nichž by každá šla opačným směrem, by ji třeba mohly dohonit, ale hledat kohokoli na vřesovišti potmě bylo beznadějně, protože použitelných cest k útěku z kteréhokoli bodu bylo tolik jako poledníků rozbíhajících se z pólu. Ve zmatku, kdy nevěděl, co dělat, nahlédl do salónu a k svému nemilému překvapení zjistil, že dopis tam nedotčeně leží dál.

V půl dvanácté, jakmile v domě vše ztichlo, zapálila Eustacie svíčku, teple se oblékla, do ruky uchopila ranec, opět zhasla a pustila se po schodech dolů. Venku zjistila, že se dalo do deště, a když chvíli váhala u dveří, déšť zesílil a hrozil lijákem. Ale jestliže se jednou zavázala k tomuto kroku, nemohla se dát na ústup kvůli nepřízni počasí. Ani Clymův dopis by ji teď nebyl zastavil. Noc byla pohřebně ponurá, jako by se celá příroda oblékla do smutku. Špičaté vrcholky jedlí za domem se tyčily k obloze jako vížky a věžičky nějakého opatství. Pod obzorem nebylo vidět nic, kromě světla, které stále ještě zářilo v chalupě Susan Nunsuchové.

Eustacie roztáhla deštník a vyšla z ohrady po schodech přes násep. Poté už byla mimo nebezpečí, že by ji někdo uviděl. Obešla tůňku a pustila se pěšinou směrem k Dešťové mohyle, občas klopýtla přes pokroucené kořeny hlodaše, chomáče rákosí či mokré trsy masitých hub, které v tomto ročním období ležely všude po vřesovišti jako shnilá játra a plíce nějakého obrovského zvířete. Měsíc a hvězdy se skrývaly za mraky a deštěm, jako by vůbec nesvítily. Byla to noc, kdy myšlenky pocestného instinktivně ulpívaly na nočních scénách neštěstí v kronikách světa, na všem, co je v dějinách i legendách strašné a temné – na poslední morové ráně v Egyptě, na zkáze Sennacheribova vojska, na utrpení v zahradě Getsemanské.

Konečně došla Eustacie na Dešťovou mohylu a na chvíli se tam tiše zastavila a zamyslela. Nikdy ještě nedosáhla tak dokonalého souzvuku mezi chaosem ve své mysli a chaosem vnějšího světa.

V tuto chvíli jí blesklo hlavou jedno zjištění: nemá dost peněz na to, aby podnikla dlouhou cestu. V tom citovém zmítání během dne její nepraktická povaha ani nevzpomněla na nutnost dobře se zabezpečit a teď, když si pořádně uvědomila, v jaké je situaci, trpce povzdechla a začala se pod deštníkem ohýbat, jako by ji nějaká ruka zevnitř táhla do Mohyly. Je možné, že přesto bude muset zůstat vězenkyní? Peníze: nikdy dřív nepociťovala jejich hodnotu. I k tomu, aby zmizela z téhle země, potřebuje prostředky. Požádat Wildevea o finanční výpomoc, aniž by mu dovolila, aby ji doprovázel, připadalo vyloučené ženě, která ještě v sobě měla alespoň stín vlastní hrdosti: utéct jako jeho milénka – a věděla, že on ji miluje – znamenalo pokoření.

Kdokoli by v tu chvíli stál nablízku, byl by ji musel litovat, ani ne tak kvůli tomu, jak musela odolávat nevlídnému počasí, či kvůli odloučenosti od veškerého lidství, krom těch zpráchnivělých ostatků uvnitř mohyly, ale pro tu druhou formu bídy, která se projevovala mírným kolébáním, jež její osobě vnucovaly její pocity. Viditelně ji sužovalo nesmírné neštěstí. Mezi odkapáváním deště z deštníku na plášť a z pláště do vřesu, z vřesu do země, se ozývaly velice podobné zvuky vycházející z jejích rtů, a slzavost vnějšího světa se promítala také v její tváři. Ta spousta překážek všude kolem ní zlomila křídla její duše, a i kdyby viděla svou cestu do Budmouthu, nalodění na parník a odplutí do nějakého protějšího přístavu slibně nebylo by ji to moc rozveselilo, neboť ostatní okolnosti byly moc zlé. Začala si nahlas mluvit sama pro sebe. Když se žena v takové situaci, která není ani stará, ani hluchá či šílená, ani rozmarná, dá do vzlykání a hlasitě samomluvy, je v té záležitosti cosi velmi zarmucujícího.

„Můžu odjet, můžu odjet?“ naříkala. „Není dost velký, abych se mu dala – není pro mou touhu dost!... Kdyby to byl Saul nebo Bonaparte – ach! Ale porušit manželský slib kvůli němu – to je ubohý luxus!... A na to, abych jela sama, nemám peníze! A i kdybych mohla odjet, co mi to pomůže? Musím přečkat příští rok, tak jak jsem přečkala tenhle a ten rok po něm zase stejně. Jak jsem se snažila a snažila být skvělá žena, a jak se osud proti mně postavil!... Neza-

sloužím si svůj úděl!“ vykřikla v šílené a trpké vzpouře. „Jaká krutost – postavit mě do toho špatně vymyšleného světa! Byla jsem schopna udělat hodně, ale ublížily mi, pošpinily mě a rozdrtily věci, které jsem nemohla ovládnout! Jak je to od Nebes tvrdé, že mi vymýšlejí taková muka, když já jsem přitom Nebesům v ničem neublížila!“

To vzdálené světlo, kterého si Eustacie letmo povšimla, když opouštěla dům, vycházelo, jak uhodla, z okna chalupy Susan Nunsuchové. Co ovšem Eustacie neuhodla, byla činnost, kterou se ta žena právě zabývala. Když Susan večer zahlédla procházející postavu, ani ne pět minut poté, co nemocný chlapec zvolal: „Mami, mně je tak zle!“, přesvědčilo ji to, že právě Eustaciina blízkost vyvolává ten špatný stav dítěte.

Z toho důvodu nešla Susan spát hned, jakmile měla za sebou večerní práce, což by udělala normálně. Aby zneškodnila zlé kouzlo, kterým podle jejích představ měla působit nebohá Eustacie, zabývala se chlapcova matka příšerným pověrečným vynálezem, jehož účelem bylo znemožnit, znehybnit a zničit kteroukoli lidskou bytost, proti níž byl zaměřen. V té době to byla na Egdonu dosti známá praktika a zčásti ještě přežívá dodnes.

Odešla se svíčkou do další místnosti, kde byly krom jiného náčiní také dva velké hnědé hrnce, obsahující dohromady možná padesát kilo tekutého medu, který snesly včely předchozího léta. Na polici nad hrnci stála hladká pevná žlutá polokoule včelího vosku z téže úrody. Susan ten kus sundala, odkrojila několik tenkých plátků, navršila je na železné naběračce, s níž se vrátila do světnice a sběračku položila do horkého popela v krbu. Jakmile vosk změkkl, takže byl vláčný jako těsto, uhnětla kousky dohromady. A nyní její tvář nabyla soustředěnějšího výrazu. Začala vosk tvarovat, a z toho, jak s ním zacházela, bylo zřejmé, že se snaží vtisknout mu předem promyšlený tvar. Měl to být člověk.

Postupně nahřívala, hnětla, řezala a kroutila, oddělovala údy a znovu původní podobu pospojovala a asi tak za čtvrt hodiny vyrobila postavičku, která se docela dobře podobala ženě a byla asi

patnáct centimetrů vysoká. Položila ji na stůl, aby vychladla a ztuhla. Mezitím vzala svíčku a šla se podívat nahoru, kde ležel malý chlapec.

„Všiml sis, hošíčku, co měla paní Eustacie dneska odpoledne na sobě, kromě těch tmavých šatů?“

„Červenou stužku kolem krku.“

„A ještě něco?“

„Ne – kromě sandálů.“

„Červenou stužku a sandály,“ opakovala si pro sebe.

Paní Nunsuchová šla a hledala tak dlouho, až našla kousek té nejužší červené stužky, a ten si odnesla dolů a uvázala jej kolem krku postavičky. Pak si z rozvrzaného psacího stolu u okna přinesla inkoust a brko a začernila chodidla panence až tam, kam patrně sahaly botky, a na nártu obou nohou naznačila křížkem tkaničky, kterými se sandály v té době zavazovaly. Nakonec kouskem černé niti obvázala horní části hlavy a docílila tak podoby ozdobné sítky na vlasy.

Susan natáhla ruku a věcičku si prohlížela s uspokojením, v němž se nezračil úsměv. Komukoli obeznámenému s obyvateli Egdonského vřesoviště by byla panenka připomněla Eustacii Yeobrightovou.

Z košíčku na šití v okenním výklenku vytáhla špendlíky, takové ty staré dlouhé žluté, jejichž hlavičky už při prvním použití odpadnou. Ty se zcela zjevnou vervou začala zapichovat do panenky ze všech stran. Patrně jich takhle do ní vrazila asi padesát, některé do hlavy voskového modelu, některé do ramenou, některé do trupu, některé vbodla do chodidel, až byla figurka špendlíky úplně propíchaná.

Obrátila se k ohni. Hořely v něm drny, a třebaže vysoká hromada popela, která z drnů vznikne, byla na vnější ploše poněkud tmavá a neživá, když Susan trochu rozhrábla oheň lopatkou, uvnitř se objevila rudá žhnoucí zář. Kleštěmi uchopila figurku Eustacie, kterou zhotovila, podržela ji v žáru a dívala se, jak se pomalu stravuje. A zatímco takhle stála, její rty mumlaly jakási slova.

Byla to podivná mluva – jakoby modlitba opakovaná pozpátku – zaklínadlo obvyklé při pokusech získat nečistou pomoc proti nepříteli. Susan tu ponurou řeč pomalu třikrát zopakovala, a když skončila, byla figurka už znatelně zmenšená. Jak ukapával vosk do ohně, zvedl se na tom místě vysoký plamen, obkroužil postavičku svým jazykem a zakusoval se ještě hloub do její podstaty. Občas s voskem spadl do ohně i špendlík a řeřavé uhlíky jej rozžhavily doruda.

VIII.

Déšť, tma a poutníci plní obav

Zatímco se figurína Eustacie tavila v nicotu a ta krásná žena sama stála na Dešťové mohyle, s duší v propasti bezútěšnosti, do níž se tak mladý člověk málokdy ponoří, Yeobright seděl osamělý v Blooms-End. Splnil slovo, které dal Thomasině, odeslal Fairwaye s dopisem své ženě a nyní se vzrůstající netrpělivostí čekal na nějaký zvuk či signál jejího návratu. Pokud je Eustacie dosud na Zamlženém vršku, čekal by, že mu alespoň pošle odpověď po stejném poslu, chtěl ovšem ponechat rozhodnutí skutečně na ní, a nařídil Fairwayovi, aby nežádal odpověď. Kdyby nějakou dostal, měl ji přinést okamžitě, pokud ne, měl jít rovnou domů a nezdržovat se večer znovu cestou do Blooms-End.

V skrytu duše však Clym choval příjemnější naději. Eustacie třeba odmítne psát – měla ve zvyku postupovat ve vší tichosti – a překvapí ho tím, že se objeví na jeho prahu. Nevěděl, jak moc je rozhodnuta udělat něco úplně jiného.

Ke Clymově lítosti s postupujícím večerem začalo pršet a foukal silný vítr. Vítr se otíral a škrábal o rohy domu a pleskal kapkami z okapů o okenní tabulky jako hráškem. Clym neklidně přecházel po prázdných místnostech a zamezoval všelijakému skřípání a vrzání oken a dveří tím, že mezi křídla oken a do štěrbin strkal třísky a zpevňoval olovnaté rámy skleněných kosočtverců tam, kde se uvolnily. Byl to jeden z těch večerů, kdy se trhliny ve zdech starých kostelů rozšiřují, kdy se obnovují dávné skvrny na stropěch sešlých panských sídel a zvětšují se z velikosti mužské ruky na plochu mnoha stop. Malá vrátka v plotě před stavením se neustále otvírala a zase s cvaknutím zavírala, ale vždycky když dychtivě vyhlédl, nikdo tam nebyl, jako by vstupovaly neviditelné postavy mrtvých na cestě k němu na návštěvu.

Mezi desátou a jedenáctou, když k němu nepřicházel ani Fairway, ani nikdo jiný, si šel lehnout, a nehledě na úzkost a strach brzy usnul. Nebyl to však příliš tvrdý spánek, právě pro to očekávání, kterému se poddal, a snadno ho tedy vzbudilo zaklepání, které se ozvalo ode dveří asi za hodinu poté. Clym vstal a vyhlédl z okna. Stále ještě silně pršelo a celé širé vřesoviště před ním vydávalo při tom lijáku tlumené syčení. Byla příliš velká tma, aby mohl něco vidět.

„Kdo je tam?“ zavolal.

U vchodu někdo lehce přešlápl a jemu se podařilo rozeznat slova pronesená prosebným ženským hlasem: „Clyme, pojď dolů a pusť mě dovnitř!“

Celý zčervenal rozčilením. „To musí být Eustacie!“ mumlal si. Pokud ano, tak opravdu přišla bez jeho vědomí.

Rychle našel svíčku, oblékl se a sešel dolů. Když zprudka otevřel dveře, paprsky svíčky dopadly na úplně zahalenou ženu, která k němu hned přistoupila.

„Thomasino!“ vykřikl nepopsatelně zklamaným tónem. „To je Thomasina a v takovém nečase! Kde je Eustacie?“

Byla to Thomasina, celá mokrá a vylekaná, sotva dechu popadala.

„Eustacie? To nevím, Clyme, ale můžu si to domyslet;“ dodala velice rozrušeně. „Musím dovnitř a trochu vydechnout – vysvětlím ti to. Chystá se nějaký malér – můj muž a Eustacie!“

„Cože, cože?“

„Myslím, že se mě manžel chystá opustit, nebo udělat něco hrozného – nevím ještě co – Clyme, půjdeš se po něm podívat? Nemám nikoho, kdo by mi pomohl, kromě tebe! Eustacie se ještě nevrátila domů?“

„Ne.“

Bez dechu pokračovala: „Tak to se chystají utéct spolu! Přišel dneska z venku asi tak v osm a jakoby mi povídá: ‚Tamsinko, právě jsem se dozvěděl, že musím jet pryč.‘ ‚Kdy?‘ ptám se. ‚Dneska večer? ‚A kam?‘ ptala jsem se. ‚To ti zatím nemohu říct‘ povídal. ‚Zítřka se zase vrátím.‘ Pak šel a hledal si nějaké svoje věci a mě si vůbec nevšímal. Myslela jsem si, že už se vydá na cestu, ale přiblíži-

la se desátá a on mi řekl: ‚Radši bys měla jít spát.‘ Nevěděla jsem, co mám dělat, a šla jsem si lehnout. Nejspíš si myslel, že jsem usnula, protože za půl hodiny potom vyšel nahoru a odemkl dubovou truhlu, kde schováváme peníze, když jich máme doma hodně, a vytáhl svitek něčeho, co si myslím, že byly bankovky, i když jsem nevěděla, že tam nějaké má. Ty si musel asi přivést z banky, když tam onehdy byl. Na co potřebuje bankovky, jestli jede někam jen na den? Když se zase vrátil dolů, napadla mě Eustacie, že za ní ten večer předtím byl – vím, že se s ní setkal, Clyme, protože jsem za ním kus cesty šla, ale nechtěla jsem ti to říkat, když jsi k nám přišel, aby sis o něm nemyslel něco špatného, protože mě nenapadlo, že je to tak vážné. Pak už jsem nemohla zůstat v posteli: vstala jsem a oblékla se, a když jsem ho slyšela ve stáji, řekla jsem si, že půjdu a řeknu ti to. Tak jsem potichoučku sešla dolů a vytratila se.“

„Takže on ještě nebyl úplně z domu, když ty jsi odešla?“

„Ne. Pokusíš se, bratrátku Clyme, jít mu to rozmluvit? Na to, co řeknu já, vůbec nehledí a odbude mě prostě tím, že jede na den pryč a zítra se zase vrátí a tak dále, ale já tomu nevěřím. Myslím, že ty bys na něj mohl mít vliv.“

„Půjdu,“ řekl Clym. „Ach, Eustacie!“

Thomasina nesla v náruči velký raneček, a když se konečně posadila, začala ho rozbalovat a objevilo se děcko jako zrnko v obilce – suché, v teple a nevědomé si toho, že se někam přesunulo, ani toho, že je hrozné počasí. Thomasina rychle dítě políbila a pak měla ještě čas začít plakat, když řekla: „Vzala jsem ji s sebou, protože jsem se bála, aby se jí něco nestalo. Asi se z toho chudinka roznemůže, ale nemohla jsem jí nechat u Ráchel!“

Clym spěšně přiložil nějaká polena, rozhrábl uhlíky, které ještě úplně nevyhasly, a měchem rozdmýchal plamen.

„Usuš se,“ vybídl ji. „Dojdu ještě pro nějaké dřevo.“

„Ne, ne – tím se nezdržuj. Já oheň rozdělám. Jdi prosím tě hned – prosím!“

Yeobright vyběhl nahoru, aby se dooblékl. Zatímco byl pryč, ozvalo se další zabouchání na dveře. Tentokrát se Clym nemohl

klamně domnívat, že jde Eustacie, protože kroky, jež předcházely, byly těžké a pomalé. Yeobright se domníval, že to třeba bude Fairway s odpovědí, znovu tedy sešel dolů a otevřel.

„Kapitán Vye?“ zeptal se postavy, z níž crčela voda.

„Je tu moje vnučka?“ otázal se kapitán.

„Ne.“

„Tak kde je?“

„Nevím.“

„Ale měl byste to vědět – jste její manžel!“

„Zjevně jen podle jména,“ odpověděl Clym se vzrůstajícím vzrušením. „Myslím, že chce dnes v noci uprchnout s Wildevem. Právě se jdu podívat, co se děje.“

„Odešla ode mě z domu, odešla asi před půl hodinou, kdo to tam sedí?“

„Moje sestřenice Thomasina.“

Kapitán se jí bezmyšlenkovitě uklonil. „Jen doufám, že to nebude ještě něco horšího než útěk,“ řekl.

„Horšího? Co je horší, než to nejhorší, co může udělat manželka?“

„No, donesla se mi podivná historka. Než jsem ji začal hledat, zavolał jsem Charleyho, mého stájníka. Onehdy jsem nemohl najít své pistole.“

„Pistole?“

„Tehdy mi řekl, že je vzal vyčistit. Ted' se přiznal, že je vzal, protože viděl, že si je Eustacie divně prohlíží, a ona se mu potom doznamenala, že pomýšlela na to, že si vezme život, ale prosila ho, aby to na ni neřekl, a slíbila, že už na nic takového nebude myslet. Neřekl bych, že by někdy měla kuráž, aby takovou pistoli použila, ale je vidět, že něco takového jí strašilo v hlavě, a ten, kdo na něco takového jednou pomyslí, pomyslí na to znovu.“

„Kde jsou ty pistole?“

„Bezpečně pod zámkem. Ne, na ty ona znovu nesáhne. Ale existuje víc způsobů, jak ze sebe vytrást duši, než jen kulkou. O čem jste se s ní tak hrozně pohádal, že jste ji dohnal k tomuhle všemu? Musel

jste se k ní zachovat opravdu hanebně. Však jsem byl od začátku proti tomu sňatku, a měl jsem pravdu.“

„Jdete se mnou?“ zeptal se ho Yeobright a nevšimal si poslední kapitánovy poznámky. „Pokud ano, můžu vám cestou říct, kvůli čemu jsme se rozkmotřili.“

„Kam?“

„K Wildeveovi – tam měla namířeno, spolehněte se.“

Zde se do toho vložila Thomasina, která stále ještě plakala: „Řekl, že jede jen na nenadálou krátkou cestu, ale kdyby to bylo tak, k čemu by potřeboval takových peněz? Clyme, co se asi stane? Já se tak bojím, že ty, moje ubohé děťátko, už brzy nebudeš mít tatínka!“

„Odcházím,“ řekl Yeobright a vykročil ven.

„Rád bych šel s vámi,“ řekl stařec nepřesvědčivě. „Ale začínám mít strach, že mě v tom nečase dneska nohy tak daleko neunesou. Už mi taky není dvacet. Jestli jim útěk přerušíte, určitě se ke mně vrátí a já bych měl být doma, abych jí otevřel. Ale ať je to, jak chce, k Tiché ženě nedojdu a basta. Půjdu rovnou domů.“

„Možná to tak bude nejlepší,“ souhlasil Clym. „Thomasino, ty se usuš a měj se tu, jak to jen půjde nejlíp.“

S těmito slovy zavřel dveře a opustil dům ve společnosti kapitána Vye, který se s ním rozloučil hned za brankou a vydal se prostřední cestou na Zamlžený vršek. Clym se pustil vpravo k hostinci.

Když Thomasina osaměla, svlékla si nějaké mokré šatstvo, odnesla miminko nahoru do Clymovy postele a pak znovu sešla dolů do obývacího pokoje, kde víc roztopila a začala se sušit. Oheň brzy zaplál až do komína a dodal místnosti příjemný vzhled, který se násobil kontrastem s bubnující bouří venku, která tloukla do okenních tabulek a hlubokými tóny se ozývala v komíně, jako by to měl být prolog k nějaké tragédii.

Thomasina byla však uvnitř v domě jen částí svého já, protože když se přestala strachovat o malou holčičku nahoře, v duchu šla za Clymem. Poté co se po značnou dobu vyžívala v této pomyslné cestě, začal ji tížit pocit nesnesitelně pomalého plynutí času. Ale seděla dál. Pak přišla chvíle, kdy už skoro ani nemohla sedět, a připadalo jí

jako výsměch vlastní trpělivosti, když si uvědomila, že Clym nemohl ještě ani dorazit do hostince. Nakonec se šla posadit k dítěti. Děcko tvrdě spalo, avšak její představy katastrofických událostí u ní doma, to, že v ní převažovaly smyšlenky nad viditelnou skutečností, ji nesnesitelně dráždilo. Nemohla se udržet, musela sejít dolů a otevřít dveře. Pršelo dál, světlo svíčky ozářilo nejbližší kapky a proměnilo je v zářivé šipky, jak dopadaly do množství dalších neviditelných za sebou. Pustit se do toho, znamenalo pustit se do vody jen jemně zředěné vzduchem. Ale nesnadnost návratu domů v tuto chvíli ještě podpořila její touhu udělat to: cokoli bylo lepší než tohle napětí. „Sem jsem se dostala docela dobře,“ řekla si, „tak proč bych neměla jít zase zpátky? Děláám chybu, když tam nejsem.“

Chvatně doběhla pro dítě, zabalila je, sama si oblékla plášť jako předtím, na oheň nahrnula popel, aby od něj něco nechytlo, a vyšla ven. Nejdřív se zastavila a uložila klíč na staré místo za okenicí, pak odhodlaně nastavila tvář nebeským temnotám za plotem a rovnou do nich vykročila. Ale vzhledem k tomu, že Thomasinina představitost se teď zabývala něčím úplně jiným, noc a počasí neskrývaly v sobě žádnou hrůzu, jen bezprostřední nepohodlí a obtíž.

Brzy už stoupala do kopce údolím Blooms-End a přecházela po zvlněném terénu na úbočí. Svist větru nad vřesovištěm byl pronikavý, jako by si radostí pískal, že našel noc takhle příhodnou. Místy vedla cestička dolinou mezi houštím vysokého a kapajícího kapradí, které sice už nežilo, ale zatím stálo a pohlítilo ji jako tůň. Když bylo vyšší než normálně, zvedala dítě nad hlavu, aby na něj nemohly jeho mokronosné listy. Na výšinách, kde vítr foukal prudce a bez ustání, padal déšť vodorovně, aniž bylo možné pozorovat jeho klesání, takže vůbec nešlo si představit, jak daleko je bod, v němž opouští nebeskou báň. Tady byla sebeobrana vyloučená a jednotlivé kapky se na Thomasinu lepily jako šípky na svatého Šebastiána. Dařilo se jí vyhýbat se loužím, protože jejich přítomnost označovala bílá pára, třebaže vedle něčeho, co by nebylo tak tmavé jako vřesoviště, by se jevíly černé.

Přesto přese všechno Thomasina nelitovala, že se vydala na cestu. Pro ni, stejně jako pro Eustacii, vzduch neskrýval démony, ani žádný keř či větev neměly v sobě nic zlého. Kapky, které jí bičovaly tvář, nebyly škorpióni ale obyčejný déšť, Egdon v celé své podstatě nebyl žádný netvor, ale neosobní otevřené prostranství. Její strach z toho místa byl pouze racionální, to, co neměla ráda na jeho nejhorších náladách, bylo opodstatněné. V tuto dobu pro ni byl větrným a mokrým místem, kde se člověk potýká s velkým nepohodlím, a když si nedá pozor, může zabloudit, a možná se i nachladit.

Jestliže je cesta dobře známá, nesnáz udržet se na ní není zas tak velká, neboť nohám je terén povědomý, ale jakmile z ní sejdete, už ji ztratíte. Díky děcku, které Thomasině poněkud zablánilo výhled kupředu a odvádělo její pozornost, nakonec opravdu cestu ztratila. K té smolné události došlo, když sestupovala po otevřené stráni asi ve dvou třetinách cesty domů. Aniž se pokoušela chodit dokola v beznadějně snaze najít tu tenoučkou nit, šla dál přímo a svěřila se své obecné znalosti obrysů okolí, kterou sotva překonával Clym či samotní vřesožrouti.

Konečně Thomasina došla do dolíku a skrze déšť si začala uvědomovat slabou rozmazanou záři, z níž brzy vystoupil obdélníkový tvar otevřených dveří. Věděla, že nablízku nikde nestojí žádný dům, a brzy si podle výšky nad zemí uvědomila, co je to za dveře.

„Ale to přece musí být maringotka Diggoryho Venna!“ řekla si.

Věděla, že jisté chráněné místo blízko Dešťové mohyly bylo častým Vennovým útočištěm, když tady v okolí pobýval, a okamžitě uhodla, že náhodou narazila na ten tajemný útulek. V duchu se ptala sama sebe, zda ho má nebo nemá požádat, aby ji dovedl na cestičku. Ve své dychtivosti, aby už byla doma, se rozhodla poprosit ho, nehledě na to, jak podivně bude vypadat, když se před ním v tuto dobu a na tomto místě objeví. Když však v důsledku tohoto rozhodnutí došla Thomasina k vozu a nahlédla dovnitř, zjistila, že tam nikdo není, že patří rudkaři, o tom však nebylo pochyb. V kamnech hořelo, na hřebíku visela lucerna. Kolem dveří byla podlaha deštěm

pouze pocákaná, ne nasáklá, což byl důkaz, že dveře nebyly otevřené dlouho.

Jak tak Thomasina nerozhodně stála a nahlížela dovnitř, uslyšela ve tmě za sebou přibližující se kroky, a když se otočila, spatřila dobře známou postavu v manžestru, červeně žhnoucí od hlavy k patě, když na ni hustou clonou deště dopadly paprsky z lucerny.

„Myslel jsem, že jdete z kopce,“ řekl, aniž se jí podíval do tváře. „Jak jste se zase dostala zpátky sem?“

„Diggory?“ tiše řekla Thomasina.

„Kdo jste?“ zeptal se Venn, který ji dosud nepoznal. „A proč jste před chvilkou plakala?“

„Diggory! Nepoznáváš mě?“ divila se. „Á jistě, bodejť bys mě poznal, když jsem takhle zabalená. Co tím chceš říct? Neplakala jsem ani teď ani předtím.“

Venn přistoupil blíž, až uviděl osvětlenou část její postavy.

„Paní Wildeveová!“ vykřikl s úlekem. „Kdy bych se nadál, že vás potkám zrovna dnes! A miminko máte s sebou! Jaká strašlivá událost vás mohla vyhnat do toho hrozného nečasu?“

Nemohla mu odpovědět hned, a aniž se jí zeptal na dovolení, vyskočil do vozu, vzal ji za ruku a vytáhl nahoru za sebou.

„Co se děje?“ pokračoval, když už stáli uvnitř.

„Šla jsem z Blooms-End a zabloudila a mám hrozně naspěch, abych se dostala zase domů. Prosím tě, ukaž mi co nerychleji cestu! Nechápu, že pořád ještě neznám Egdon dost, nevím, jak jsem mohla sejít z cesty. Diggory, prosím tě, rychle mě doved' k té pěšině!“

„Ale jistě, půjdu s vámi. Ale přišla jste sem už předtím, paní Wildeveová?“

„Přišla jsem teď právě.“

„To je divné. Asi před pěti minutami jsem tu ležel a spal, dveře byly zavřené, aby mi sem nepršelo, když mě probudilo šustění ženských sukní venku na vřesovišti (nespím tvrdě) a zároveň jsem slyšel, jak ta žena vzlyká a pláče. Otevřel jsem dveře a zvedl lucernu a až tam, kam ještě světlo dosáhlo, jsem uviděl nějakou ženu; když na ni dopadlo světlo, otočila se a pak odspěchala dolů z kopce. Po-

věsil jsem lucernu, ale nedalo mi to, oblékl jsem se a šel kousek za ní, ale už jsem ji vůbec neviděl. Tam jsem právě byl, když jste sem přišla vy; a když jsem vás uviděl, myslel jsem, že je to ona.“

„Možná někdo z vřesoviště šel domů, ne?“

„Ne, to určitě ne. Na to je moc pozdě. Šaty na vřesu šustily tak, jak to dokáže jen hedvábí.“

„Tak to jsem tedy nebyla já. Moje šaty nejsou hedvábné, víš... Jsme někde na spojnici mezi Zamlženým vrškem a hostincem?“

„To ano, kousek od ní.“

„Jestlipak to nebyla ona! Diggory, musím hned jít!“ Než se stačil vzpamatovat, skočila dolů na zem a Venn pak sundal lucernu a skočil za ní. „Vezmu děcko, madam,“ řekl. „Musíte být z té váhy celá utrmácená.“ Thomasina na okamžik zaváhala a pak dítě předala Vennovi do rukou. „Ale nemačkej ji, Diggory,“ řekla, „a pozor na ručičku, a ten plášť drž tak, aby na ni nepršelo.“

„Samozřejmě,“ ujistil ji vážně Venn. „Jako bych snad mohl ublížit něčemu, co je vaše!“

„Myslela jsem, že bys jen nerad,“ vysvětlila Thomasina.

„Děťátko je docela suché, ale vy jste celá zmáchaná,“ řekl rudkař, když zavíral dveře, aby je zamkl, a povšiml si loužičky z jejího pláště.

Thomasina ho následovala, když uhýbal vpravo či vlevo, aby se vyhnul větším keřům, občas se zastavoval a zastiňoval lucernu, když se chtěl přes rameno podívat, kde nad nimi se asi nachází Dešťová mohyla, kterou museli mít přímo za zády, aby se drželi správného směru. „Určitě na miminko neprší?“

„Určitě ne. Můžu se zeptat, kolik kloučkovi je, madam?“

„Kloučkovi!“ vyčítavě řekla Thomasina. „To přece ve chvílce pozná každý. Holčičce jsou skoro dva měsíce. Jak daleko je ještě k hospodě?“

„Něco přes čtvrt míle.“

„Nemohl bys jít trochu rychleji?“

„Bál jsem se, že byste mi nestačila.“

„Nemůžu se dočkat, abych už tam byla. Á, už vidím světlo z okna!“

„To není z okna. Pokud mě zrak neklame, je to lucerna na kočáru.“

„Ne!“ zoufala si Thomasina. „Proč jsem tam nedošla dřív – dej mi děcko, Diggory – teď už se můžeš vrátit.“

„Musím jít až tam,“ odpověděl Venn. „Mezi námi a tím světlem je močál, a když vás nepovedu kolem, zapadnete do něj až po krk.“

„Ale to světlo je u hospody a před ní žádný močál není.“

„Ne, to světlo je nějakých dvě stě tři sta metrů pod hospodou.“

„To je jedno,“ chvatně řekla Thomasina. „Jdi k tomu světlu, ne k hospodě.“

„Ano,“ odpověděl Venn a poslušně uhnul, po krátké odmlce řekl: „Byl bych rád, kdybyste mi řekla, co hrozného se děje. Myslím, že jsem vám dokázal, že se mi dá věřit.“

Jsou věci, které člověk nemůže říct – nemůže říct – Pak jí srdce skočilo až do krku a nemohla říci ani slovo.

IX.

Světlo a zvuk svádí pocestné dohromady

Když Wildeve uviděl v osm hodin Eustaciin signál na kopci, okamžitě učinil přípravy k tomu, aby jí v útěku pomohl, a jak doufal, také ji doprovodil. Byl poněkud rozrušený a už způsob, jakým sdělil Thomasině, že se chystá na cestu, sám o sobě stačil vyvolat její podezření. Když odešla spát, posbíral těch pár věcí, které bude potřebovat, a šel nahoru k truhle s penězi, odkud si vzal obstojně vysokou částku v bankovkách, kterou dostal jako zálohu na majetek, jehož už brzy bude vlastníkem, aby mohl krýt výdaje, jež se naskytnou cestou.

Poté se odebral do stáje a kočárny, aby se ujistil, že kůň, dvoukolka i postroj jsou v dobrém stavu na dlouhou cestu. Tím strávil téměř půl hodiny, a když se vrátil do domu, ani mu na rozum nepřišlo, že by Thomasina mohla být někde jinde než v posteli. Stájníkovi řekl, že už může jít spát, a nechal ho v domnění, že bude odjíždět někdy kolem třetí či čtvrté ráno, neboť i když to také byla zvláštní hodina, byla méně podivná než půlnoc, na které se dohodli, protože loď odjížděla z Budmouthu mezi jednou a druhou.

Konečně bylo všude ticho a klid a on neměl nic jiného na práci než čekat. Ať dělal, co dělal, nemohl setřást ten tísnivý pocit, který ho provázel od posledního setkání s Eustacií, ale doufal, že peníze v té situaci pomohou, přesvědčil sám sebe, že je možné zachovat se celkem štedře k hodné manželce tím, že jí přenechá polovinu svého majetku, a zároveň s galantní oddaností k druhé, skvělejší ženě, když bude sdílet její osud. A třebaže měl v úmyslu do písmene dodržet Eustaciiny pokyny, vysadit ji tam, kde si to bude přát, a opustit ji, pokud to bude její vůle, kouzlo, kterým ho očarovala, působilo stále víc a srdce mu divoce bilo, když pomyslel na zbyteč-

nost takových příkazů tváří v tvář společnému přání, že by měli své osudy sdílet spolu.

Nepopřál si oddávat se takovým domněnkám, tvrzením a nadějím dlouho, a když bylo za pět minut tři čtvrti na dvanáct, znovu se tiše vydal do stáje, nasadil koni postroj a zapálil lampy, načež vzal koně za uzdu a vedl ho, zapřaženého do krytého kočáru, ven ze dvora, po silnici k místu asi čtvrt míle od hostince.

Zde Wildeve čekal, poněkud chráněn proti náporům deště vysokým náspem, který byl v tomto místě navršený. Ve světle lampy bylo vidět, jak po silnici běží uvolněný šterk a kamínky cvakají o sebe, hnány větrem, a ten, když je zanechal na hromádkách, vrhl se do vřesoviště a s burácením se přehnal přes křoviska do tmy. Jenom jediný zvuk bylo slyšet skrze to rozpoutané peklo – hukot splavu jižně odtud, na řece protékající lukami a tvořící v těchto místech hranici vřesoviště.

Nehnutě otálel, až si začal myslet, že už muselo odbít dvanáct. V hlavě se začala probouzet velká pochyba, zda se Eustacie odváží v takovém počasí sejít z kopce, ale protože znal její povahu, měl pocit, že to může dokázat. „Chudinka! Má smůlu i dneska,“ zamumlal si.

Nakonec se otočil k lampě a podíval se na hodinky K jeho překvapení bylo skoro čtvrt na jednu. Ted' litoval, že nejel klikatou cestou nahoru na Zamlžený vršek, což neudělal proto, že cesta byla neúměrně delší než pěší stezka po otevřené stráni, a pro koně to znamenalo větší námahu.

V tu chvíli se přiblížily něčí kroky, ale protože světlo lampy dopadalo jinam, nebylo příchozího vidět. Kroky ustaly, pak se znovu blížily.

„Eustacie?“ otázal se Wildeve.

Ta osoba přistoupila až k němu a světlo odhalilo Clyma, celého lesklého od deště, jehož Wildeve okamžitě poznal, ale Yeobright nepoznal hned Wildevea, protože ten stál za lampou.

Zarazil se, jako by byl na pochybách, zda čekající vůz má něco společného s útekem jeho ženy, či ne. Ve Wildeveovi pohled na

Yeobrighta okamžitě zapudil všechny strážlivé pocity a on ho opět viděl jako úhlavního soka, před nímž musí Eustacii uchránit za každou cenu. Proto Wildeve nepromluvil, v naději, že Clym přejde a nebude se na nic vyptávat.

Zatímco oba takhle váhavě postávali, skrze bouři a vítr zazněl dutý náraz. Jeho původ byl nepochybný – byl to pád lidského těla do bystřiny na sousední louce, zřejmě blízko jezu.

Oba sebou trhli. „Pane na nebi! Že by to byla ona?“ poděsil se Clym.

„Proč by měla?“ vykřikl Wildeve, který se vyplašil tak, že v tu chvíli zapomněl, že se skrýval.

„Á! – takže jsi to ty, zrádče?“ zvolal Yeobright. „Proč by to měla být ona? Protože minulý týden by si byla vzala život, kdyby byla mohla. Měli ji hlídat! Vezměte jednu tu lampu a pojd'te se mnou.“

Yeobright popadl lampu na své straně a spěchal kupředu, Wildeve na nic nečekal, rychle sundal druhou a okamžitě se pustil po pěšině lukami ke splavu, kousek za Clymem.

Splav v Shadwateru měl u svého úpatí velkou kruhovitou tůň, o průměru asi patnáct metrů, do níž plynula voda skrze deset obrovských stavidel, která se zvedala a zase nořila zpět běžným způsobem pomocí vrátku a kolíků. Nádrž měla hráz z kamene, aby voda nepodemílala břehy, ale síla bystřiny v zimě byla někdy taková, že dokázala hráz podemlít a vrhnout ji do hlubiny. Clym došel ke stavidlům, jejichž konstrukcí až do základu otřásal prudký proud. V tůni dole nebylo vidět nic než pěna na vlnách. Přešel na lávku přes náhon a s rukou na zábradlí, aby ho nesmetl vítr, přešel na druhý břeh říčky. Tam se naklonil přes hráz a spustil lampu, spatřil však pouze vír, který se tvořil na zpětném proudu.

Mezitím Wildeve dorazil na druhou stranu. Světlo z Yeobrightovy lampy vrhlo na vířící tůň mihotavou, přerušovanou zář, v níž se bývalému inženýrovi zjevily proudy valící se ze stavidel. Po tomto rozdrásaném a dmoucím se zrcadle jeden ze zpětných proudů pomalu unášel tmavé tělo.

„Lásko moje!“ vykřikl Wildeve hlasem plným bolesti, a aniž projevil dostatek duchapřítomnosti, aby alespoň odhodil kabát, vrhl se do vřící tůně.

Yeobright už také uviděl plovoucí tělo, třebaže pouze nezřetelně, a protože z Wildeveova skoku nabyl dojmu, že lze zachránit něčí život, chystal se skočit za ním. Rychle vymyslel moudřejší plán, opřel lampu o sloupek, aby stála rovně, přeběhl k mělčí části nádrže, kde nebyla hráz, skočil do vody a odvázně se brodil k hlubšímu konci. Tam mu ovšem proud podrazil nohy, a když začal plavat, unášelo ho to ke středu nádrže, kde uviděl Wildevea svádět boj s živlem.

Zatímco tady zápasili ti tři lidé o život, Venn s Thomasinou se trmáceli níže položeným koncem vřesoviště směrem ke světlu. Nebyli tak blízko řeky, aby uslyšeli šplouchnutí, ale viděli, jak někdo bere lampu z kočáru a jak se pak pohybuje po lučině. Jakmile došli ke kočáru s koněm, Venn uhádl, že je v nepořádku ještě něco navíc, a honem si pospíšil za pohybujícím se světlem. Venn šel rychleji než Thomasina a dorazil ke splavu sám.

Lampa, kterou Clym opřel o sloupek, stále ještě svítila do vody a rudkař uviděl, jak tam pluje cosi nehybného. Protože mu v tu chvíli překáželo děcko, rozběhl se k Thomasině.

„Vezměte prosím vás to děťátko, paní Wildeveová,“ řekl chvatně. „Utíkejte s ní domů, sežeňte stájníka a pošlete mi sem nějaké mužské, co bydlí poblíž. Někdo spadl pod splav.“

Thomasina vzala děcko a rozběhla se. Když se dostala ke kočáru, kůň, třebaže nedávno vyvedený ze stáje, stál naprosto bez hnutí, jako by neštěstí cítil. Teprve teď si všimla, čím je. Málem omdlela a už by nebyla schopna jít ani o krok dál, kdyby jí nutnost ochránění holčičky nevnutila odvalu k úžasné sebekázni. V tom drásavém napětí vešla do domu, uložila dítě do bezpečí, probudila hochu a služku a vyběhla ven, aby zburcovala nejbližší chalupu.

Když se Diggory navrátil na kraj nádrže, uviděl, že malá horní stavidla či klapky jsou vytažené. Našel jednu z nich ležet na trávě, vzal ji do podpaží a s lucernou v ruce vstoupil do vody na stejném

konci jako Clym. Jakmile se dostal na hloubku, přehoupl se na klapku stavidla, s touto oporou se mohl udržet na vodě, jak dlouho chtěl, a volnou rukou držel lucernu nad vodou. Poháněn pouze nohama obeplooval nádrž kolem dokola, jedním směrem po jednom z vratných proudů, druhým středem hlavního proudu.

Nejdřív neviděl nic. Pak uprostřed lesklých vln vírů a bílých hřebenů pěny rozeznal ženský čepec plovoucí o samotě. Právě pátral pod levou stěnou, když vyplulo cosi na hladinu skoro vedle něj. Nebyla to žena, jak čekal, ale muž. Rudkař vzal držák lucerny do zubů, popadl plovoucího muže za límec a s jednou rukou stále na klapce se vrhl do nejsilnějšího proudu, pomocí něhož nechal muže v bezvědomí, klapku a sebe unášet po proudu. Jakmile Venn zjistil, že nohama brousí o oblázky mělčiny, postavil se a brodil se na kraj. Tam, kde mu sahala voda asi do pasu, vyhodil pak klapku a pokoušel se vytáhnout muže ven. Šlo to velice ztěžka, a jak zjistil, důvodem bylo, že nohy nešťastníka vězely v objetí paží jiného muže, který byl až do této chvíle úplně pod vodou.

V tu chvíli mu srdce poskočilo, protože uslyšel, jak k němu někdo běží, a na kraji vodní hladiny se objevili dva muži, které přivolala Thomasina. Běželi k Vennovi a pomohli mu vytáhnout zřejmě utopené osoby, oddělit je od sebe a položit na trávu. Venn na ně posvítil. Ten, co byl navrch, byl Yeobright, a ten docela potopený byl Wildeve.

„Musím tu tůň ještě jednou prohledat,“ řekl Venn. „Je tam někde ještě žena. Sežeňte mi bidlo.“

Jeden z mužů přešel k lávce a odtrhl zábradlí. Rudkař a ti dva další pak vstoupili do vody společně z místa dole jako předtím a spojenými silami prohledávali nádrž směrem kupředu, kde se svažovala do své středové hlubiny. Venn se nemýlil, když předpokládal, že osoba, která se ponořila naposledy, bude vodou smetena k tomuto bodu, neboť když došli asi do poloviny, něco se jim připletlo do cesty.

„Přitáhněte to,“ řekl Venn a oni to přitahovali bidlem až ke svým nohám.

Venn se ponořil do bystriny a vyplaval s náručí plnou mokrého šatstva, které skrývalo chladné tělo, což bylo vše, co zůstalo ze zoufalé Eustacie.

Když dorazili zpět na břeh, stála tam Thomasina a zarmouceně se skláněla nad těmi dvěma bez života, kteří už tam leželi. Koně s kočárem přivedli k nejbližšímu místu na silnici a během několika minut všechny tři přemístili do vozu. Venn vedl koně a podpíral Thomasinu a ti dva muži šli za nimi, až dojeli k hospodě.

Žena, kterou Thomasina probudila, se chvatně oblékla a rozdělala oheň, zatímco druhou služku nechali v klidu spát v zadní části domu. Nehybná těla Eustacie, Clyma a Wildevea přinesli dovnitř a položili na koberec nohama k ohni a okamžitě se začalo se všemi oživovacími postupy, na které kdo vzpomněl, přičemž stájník mezitím odspěchal pro doktora. Ani v jednom z těl však se nezdála být ani jiskřička života. Potom Thomasina, jejíž otupující zármutek musel na chvíli ustoupit horečné činnosti, přiložila lahvičku čpavkové vody Clymovi k nosním dírkám, když to předtím marně zkusila u druhých dvou. Nadechl se.

„Clym žije!“ vykřikla.

Brzy začal zřetelně dýchat a ona se znovu a znovu snažila stejným prostředkem přivést k životu manžela, ale u Wildevea nenastala ani známka oživení. Bylo hodně důvodů k tomu domnívat se, že k němu, ani k Eustacii už žádné povzbuzující vůně či pachy neproniknou. Jejich snahy však nepolevily, dokud nepřišel doktor a neodnesli všechny tři bezvládné osoby nahoru do teplých postelí.

Venn měl brzy pocít, že už tu není nic platný, a pustil se ke dveřím, aniž byl v tu chvíli schopen cele si uvědomit tu podivnou katastrofu, jež postihla rodinu, o kterou se tak velice zajímal. Thomasinu určitě ta náhlá a drtivá povaha události zlomí. Už tu není pevná a rozumná paní Yeobrightová, o kterou by se mohla něžná dívka opřít v téhle děsivé zkoušce. A cokoli si mohl neúčastný pozorovatel myslet o ztrátě manžela, jakým byl Wildeve, nemohlo být pochyb o tom, že v tuto chvíli je tou ranou zděšená a zarmoucená až k šílenství. Protože Venn neměl tu výsadu, aby mohl jít a utěšovat ji,

neviděl důvod, proč by měl ještě setrvávat v domě, kde byl pouze cizí člověk.

Vrátil se přes vřesoviště ke své maringotce. Oheň ještě nestačil vyhasnout a všechno zůstalo tak, jak to opustil. Teprve teď si Venn uvědomil, v jakém stavu jsou jeho šaty, jež byly nasáklé vodou, takže tížily jako olovo. Převlékl se, rozprostřel mokré věci u kamen a uložil se k spánku. Ale bylo nad jeho síly odpočívat, když si živě představoval, jaký rozruch panuje v domě, který opustil, vyčítal si, že odešel, znovu se oblékl, zamkl dveře a opět odpěchal k hospodě. Když vstoupil do kuchyně, pořád ještě venku lilo. Z ohniště sálal jasný plamen a kolem pilně pobíhaly dvě ženy, z nichž jedna byla Olly Dowdenová.

„Tak jak je?“ zeptal se Venn šeptem.

„Panu Yeobrightovi je líp, ale paní Yeobrightová a pan Wildeve jsou dočista mrtví. Doktor říká, že byli po smrti už ve vodě.“

„Ano, myslel jsem si to, když jsem je tahal. A co paní Wildeveová?“

„Té se daří tak, jak by se dalo čekat. Doktor ji nechal uložit do postele, protože byla skoro tak zmáchaná jako oni z té řeky, chudinka. Vy taky nevypadáte, že byste byl zrovna suchý, rudkaři.“

„Ale tohle už nic není. Převlékl jsem se. Tahle voda je jen z deště, jak jsem sem zase šel.“

„Stoupněte si k ohni. Paní říká, že máte dostat, co chcete, a moc litovala, když jí řekli, že jste odešel.“

Venn přistoupil blíž ke krbu a nepřítomně se díval do plamenů. Z kamašů se vypařovala voda, a pára spolu s kouřem stoupala vzhůru do komína, zatímco on myslel na ty nahoře. Dva z nich mrtví, jeden unikl spárům smrti jen o vlasek, další z toho ochořela a je vdovou. Když otálel u tohoto krbu posledně, probíhalo zrovna losování, tehdy byl Wildeve naživu a v pořádku, Thomasina živá a usměvavá ve vedlejší místnosti, Yeobright a Eustacie se zrovna vzali a paní Yeobrightová žila v Blooms-End. V tu dobu se zdálo, že takhle to může vypadat nějakých dalších dvacet let. A přece, z celého toho kroužku on byl jediný, jehož postavení se nezměnilo.

Zatímco takhle přemítal, na schodech se ozvaly kroky. Byla to chůva, která nesla v ruce svitek promáčeného papíru. Ženu tato činnost natolik zaujala, že si Venna sotva povšimla. Vytáhla z kredence dva kousky motouzu a natáhla je přes krb, přičemž konec každého přivázala ke kovovému kozlíku, který předtím vytáhla víc dopředu. Rozbalila mokré papírky a začala je kolíčky připevňovat na provázky, jako by věšela prádlo na šňůru.

„Co to je?“ zeptal se Venn.

„Bankovky chudáka našeho pána,“ odpověděla. „Našli je v jeho kapse, když ho odstrojili.“

„Takže se nechystal hned tak zase vrátit domů?“ vysoudil Venn.

„To už se nikdy nedovíme,“ odpověděla.

Vennovi se nechtělo odejít, protože vše, co ho na světě zajímalo, leželo teď pod touto střechou. Nikomu v domě už tu noc nebylo dopřáno dalšího spánku, kromě těch dvou, kteří usnuli spánkem věčným, a nebyl proto důvod, proč by tu neměl zůstat. Uchýlil se tedy do výklenku krbu, kde obvykle sedával, a tam setrval a díval se, jak z dvojité řady bankovek stoupá pára a jak se pohupují sem a tam v průvanu z komína, až se mokrá ochablost změnila v šustivé sucho. Pak žena opět přišla a sundala je, složila a odnesla tu hrstku nahoru. Vzápětí sešel dolů doktor s výrazem člověka, který už víc nemůže udělat, natáhl si rukavice, vyšel z domu a klapot kopyt jeho koně na silnici brzy odezněl.

Ve čtyři hodiny kdosi tiše zaklepal na dveře. Byl to Charley, kterého kapitán Vye poslal, aby se zeptal, jestli někdo něco neví o Eustacii. Děvče, které ho pouštělo dovnitř, se na něj podívalo, jako by nevědělo, co má odpovědět, a uvedlo ho k Vennovi. „Řekněte mu to, prosím vás,“ vyzvala rudkaře.

Venn mu to vypověděl. Jediné, co ze sebe dostal Charley, byl slabý, nezřetelný zvuk. Stál úplně bez hnutí, pak křečovitě vyhrkl: „Můžu ji ještě jednou vidět?“

„Řekl bych, že ano,“ odpověděl vážně Diggory. „Ale neměl bys raději běžet za kapitánem Vyem a říct mu to?“

„Ano, ano. Jenom doufám, že ji aspoň ještě jednou uvidím.“

„Uvidíš,“ řekl kdosi tichým hlasem za nimi, když se s úlekem otočili, uviděli v šeru hubenou, bledou, téměř přízračnou postavu zabalenou do příkrývky, vyhlížející jako Lazar, který vstal z mrtvých.

Byl to Yeobright. Ani Venn ani Charley nepromluví a Clym pokračoval: „Uvidíš ji. Dost času, když to řekneš kapitánovi až za světla. Taky bys ji rád viděl, Diggory, ne? Vypadá teď moc krásně.“

Venn přisvědčil tím, že se postavil, a s Charleym následovali Clyma k úpatí schodiště, kde si zul boty. Charley učinil totéž. Šli za Yeobrightem nahoru na odpočívadlo, kde hořela svíčka. Yeobright ji vzal do ruky a vedl je do přilehlé místnosti. Tam přistoupil k posteli a odhrnul prostěradlo.

Beze slova stáli a dívali se na Eustacii, která, jak tam ležela mrtvá, byla krásnější než kdykoli za života. Bledost nezastínila veškerou barvu její pleti, která se teď jevila víc než bílá, jako by z ní vycházelo světlo. Výraz jejích krásně tvarovaných rtů byl příjemný, jako by jí smysl pro důstojnost právě zavelel, aby přestala mluvit. Věčný klid se jich zmocnil ve chvíli přechodu mezi vroucností a rezignací. Její černé vlasy byly teď rozpuštěné tak, jak je ani jeden z nich předtím neviděl, a obklopovaly jí čelo jako hustý porost. Majestát vzezření, který až dosud byl téměř příliš výrazný pro někoho, kdo žil na venkově, konečně našel umělecky šťastné prostředí.

Nikdo nemluvil, až ji nakonec Clym zase přikryl a odvrátil se. „Teď pojdte sem,“ vyzval je.

Popošli k výklenku v téže místnosti, kde na menší posteli ležela další postava – Wildeve. V jeho tváři bylo méně znatelné to spočinutí, jež se zračilo v Eustaciině, ale prostírala se na ní táž prozářená mladistvost, a i pozorovatel pramálo mu nakloněný by při pohledu na něj musel pocítit, že se narodil pro vyšší osud než tenhle. Jedinou známkou jeho nedávného boje o život byly konečky prstů, celé odrané a poškrábané od toho, jak se topící snažil zachytit na hrázi splavu.

Yeobright se choval tak klidně, řekl toho tak málo od chvíle, kdy se znovu objevil, že Venn nabyl dojmu, že rezignoval. Až teprve

když opustili místnost a stáli na podestě, projevil se skutečný stav jeho mysli. S divokým úsměvem pokývl hlavou směrem k místnosti, kde Eustacie ležela a řekl: „To je druhá žena, kterou jsem letos zabil. Byl jsem velkou příčinou smrti mé matky a jsem hlavní příčinou té její.“

„Jak to?“ zeptal se Venn.

„Řekl jsem jí krutá slova a ona odešla z mého domu. Pozval jsem ji zpátky, až když už bylo příliš pozdě. Já jsem se měl utopit. Bylo by to dobrodiní pro ty, co jsou naživu, kdyby řeka pohltila mě a ji vy-nesla ven. Ale já nemůžu umřít. Ti, co měli zůstat naživu, tady leží mrtví, a já jsem zůstal živý!“

„Ale nemůžete si takhle dávat vinu za to, co se stalo,“ namítl Venn. „To byste mohl zrovna tak říct, že rodiče jsou příčinou toho, že jejich dítě spáchalo vraždu, protože nebýt těch rodičů, dítě by nikdy nebylo zplozeno.“

„Ano, Venne, to je velká pravda, ale neznáte všechny okolnosti. Kdyby byl Bůh chtěl skoncovat s mým životem, bylo by to dobré pro všechny. Ale už přivykám hrůze své existence. Říká se, že přijde čas, kdy se lidé začnou své mizérii smát, protože už je jim blízká. Ten čas u mě jistě nastane už brzy!“

„Vždycky jste to myslel dobře,“ řekl Venn. „Proč byste měl říkat takové zoufalé věci?“

„Ne, to není zoufalství. Je to jen beznaděj, a jen moc lituju toho, že za to, co jsem udělal, mě žádný člověk ani zákon nemůže potrestat!“

KNIHA ŠESTÁ
CO NÁSLEDOVALO

I.

Nezadržitelný pohyb vpřed

Příběh o smrti Eustacie a Wildevea se vyprávěl po celém Egdonu a ještě dál mnoho týdnů a měsíců. Všechny známé podrobnosti jejich lásky se zvětšily, překroutily, vylepšily a pozměnily, až se původní skutečnost jen málo podobala vymyšlenému podání okolních jazyků, přesto však celkem vzato ani muž, ani žena neztratily tou náhlou smrtí na důstojnosti. Nepřející osud jim zasadil elegantní ránu, když jejich zmatenou historii přeťal katastrofou, místo aby, jako se to stalo v mnoha jiných případech, pomalu ubíral jejich životům na zajímavosti dlouhými léty vrásek, opomíjení a upadání, až by z nich skoro nic nezbylo.

Účinek na ty, jichž se to přímo týkalo, byl poněkud jiný. Cizí lidé, kteří slyšeli o podobných případech, se teď prostě dozvěděli jeden navíc, ale tam, kde rána dopadne bezprostředně, nelze žádnými předchozími představami docílit nějaké přiměřené připravenosti na ni. Náhlost ztráty do určité míry utlumila Thomasininy city, přesto však vědomí, že manžel, kterého ztratila, měl být lepší muž, nijak její zármutek nezmenšovalo. Naopak, tato skutečnost jako by v očích mladé manželky mrtvého muže posunula o něco dál a jako by byla tím nutným mrakem, který předchází duhu.

Hrůzy z neznámého však pominuly. Nejasné zlé předtuchy její budoucnosti v roli opuštěné manželky skončily. To nejhorší bylo kdysi otázkou roztřesených domněnek, nyní to byla pouze záležitost rozumu, omezené zlo. Zůstal tu její hlavní zájem, malá Eustacie. Její zármutek se vyznačoval pokorou, její postoj nebyl vzpurný, a v takovém případě má otřesená duše sklon se utiшит.

Kdyby se Thomasinin nynější zármutek a Eustaciina klidná vážnost za života byly daly měřit shodnou mírou, byly by dosáhly téměř stejné hodnoty. Avšak Thomasinina dřívější projasněnost činila stín z toho, co v ponurém prostředí znamenalo samo světlo.

Přišlo jaro a přineslo jí klid, přišlo léto a zkonejšilo ji, nastal podzim a ona pomalu nacházela útěchu, protože malá holčička spokojeně rostla a uměla toho s každým dnem víc. Vnější události byly Thomasině víc než nakloněné. Wildeve zemřel, aniž zanechal závěť, a ona s dítětem byly jedinými jeho příbuznými. Když proběhly nutné úřední úkony, byly zaplaceny dluhy a do jejích rukou přešel zbytek majetku strýce jejího muže, zjistilo se, že částka, která jen čeká, až ji Thomasina investuje pro svůj a dcerčin prospěch, činí pouze o něco méně než deset tisíc liber.

Kde by měla žít? Nabízel se Blooms-End. Pravda, staré pokoje nebyly o nic vyšší než podpalubí fregaty a bylo třeba snížit podlahu v místě, kam chtěla postavit hodiny, jež si přinesla z hostince, a odstranit mosazné ozdoby na jejich stříšce, ale pokojů tu bylo dost a místo jí bylo drahé pro spoustu raných vzpomínek. Clym ji víc než rád přijal za nájemnici a pro sebe vyhradil pouze dvě místnosti nad zadním schodištěm, kde tiše žil dál, oddělený od Thomasiny a tří služek, o nichž usoudila, že si je teď může dovolit, když je paní všech těch peněz, žil si vlastním způsobem života a oddával se vlastním myšlenkám.

Zármutek poněkud změnil jeho vzezření, avšak změna proběhla hlavně uvnitř. Neměl žádné nepřátele a nebyl nikdo, kdo by mu chtěl vyčítat, a proto si trpce vyčítal sám.

Někdy si pomyslel, že mu štěstí moc nepřálo, a řekl, že narodit se je tudíž jasné dilemma, a místo aby lidé přemýšleli o tom, jak docílí v životě slávy, měli by se spíš snažit přijít na to, jak se z něj vytrazit bez hanby. Ale přesvědčení, že se s ním a lidmi kolem něj naložilo jízlivě a nemilosrdně, když dostali do duše takovou tíži, mu nevydrželo dlouho. Většinou to tak dopadne, kromě u těch nejpřísnějších. Lidské bytosti v neomezené snaze vytvořit si hypotézu, která by se nedotkla Prvopříčiny, se vždy rozpakovaly představit si vládu nižší morální kvality než je jejich vlastní, a i když sedí a pláčou u vod Babylóna, vymýšlejí omluvy na tiseň, jež je postihuje a vhání jim slzy do očí.

Tak se stalo, že třebaže v jeho přítomnosti byla slova útěchy pronášena marně, nacházel úlevu ve směru podle vlastního výběru, když byl ponechán sám sobě. Pro muže jeho zvyků byly dům a sto dvacet liber ročně, které zdědil po matce, pro jeho světské potřeby víc než dostačující. Úměrnost prostředků pak nezávisí na jejich celkových částkách, ale na proporci mezi výdaji a příjmy.

Často se sám procházel po vřesovišti, když se ho minulost zmocnila svou stinnou rukou a přidržela ho tam, aby naslouchal jeho příběhu. V jeho fantazii se pak místo zalidnilo dávnými obyvateli: zapomenuté keltské kmeny kráčely po jeho stezkách a téměř mohl mezi nimi žít a dívat se jim do tváří a vidět je, jak stojí mezi těmi mohylami, jež se tu tyčily nedotčené a dokonalé jako v době svého vzniku. Ty, jež patřily pomalovaným barbarům, kteří si vybrali obdělávatelné části, byly ve srovnání s těmi, kteří zanechali své stopy zde, jako písmo na papíru vedle písma na pergamenu. Památky po nich už dávno vymýtil pluh, zatímco dílo těchto zůstávalo. A přece všichni žili a umírali bez vědomí různých osudů, jež očekávaly jejich pozůstatky. Připomínalo mu to skutečnost, že vývoje nesmrtnosti se účastní nepředpověditelní činitelé.

Opět přišla zima s větry, mrazy, krotkými červenkami a zářivými hvězdami. Předchozího roku si Thomasina stěží uvědomovala pokročilou roční dobu, letos už otevřela srdce vnějším vlivům všeho druhu. Život té milé sestřenice, jejího dítěte a služebnictva doléhal ke smyslům Clyma pouze jako zvuky skrze dřevěnou stěnu, když tam tak seděl nad knihami s nebývale velkými písmeny, avšak alespoň sluchem tak přivykl těmto drobným zvukům z druhé části domu, že mohl téměř být svědkem scén, které označovaly. Slabé dunění v půlveřinových intervalech vyvolalo obraz Thomasiny houpající kolébku, chvějivé broukání znamenalo, že dítě uspává zpěvem, vrzání písku jako mezi mlýnskými kameny přivolávalo obraz Humphreyho, Fairwayových či Samových těžkých kroků, když přecházeli po kamenné podlaze kuchyně, a lehký chlapecký krok a veselá písnička zpívaná vysokým hláskem zvěstovala návštěvu dědy Cantlea, náhlé přerušení dědových výroků znamenalo,

že přiložil k ústům malý džbánec piva, zašustění a bouchnutí dveřmi předznamenávalo cestu na trh, neboť Thomasina, i když měla teď prostředky na to, aby žila vznešeněji, vedla směšně úzce vymezený život, aby ušetřila co nejvíce pro svoje děvčátko.

Jednoho letního dne byl Clym na zahradě, rovnou před oknem do světnice, které bylo jako obvykle otevřené. Prohlížel rostliny v květináčích na parapetu, Thomasina je oživila a uvedla do původního stavu, v němž byly za života jeho matky. Uslyšel, jak Thomasina, která seděla uvnitř, vyjekla.

„Tys mě ale polekal!“ řekla komusi, kdo právě vstoupil. „Myslela jsem, že jsi tvůj vlastní duch!“

Clym byl zvědavý a proto se ještě víc přiblížil a nahlédl oknem. K jeho údivu stál v pokoji Diggory Venn, už ne jako rudkař, ale měl na sobě podivně nezvyklé barvy normálního křesťanského zjevu, bílou košili, světlou květovanou vestu, modrý šátek s puntíky na krku a lahvově zelený kabát. V jeho vzezření nebylo vůbec nic mimořádného, kromě rozdílu proti tomu, jak vypadal původně. Červená, a cokoli by se jí blížilo, byly z každého kousku šatstva na něm pečlivě vyloučeny, neboť čeho se lidé, kteří se právě osvobodili ze jha, bojí víc než připomínek řemesla, jež je obohatilo?

Yeobright popošel ke dveřím a vstoupil dovnitř.

„Tolik jsem se vyděsila!“ říkala Thomasina a usmívala se z jednoho na druhého. „Nemohla jsem uvěřit, že by zbělal vlastním rozhodnutím! Připadalo mi to nadpřirozené.“

„Obchodu s rudkou jsem nechal už loni o Vánocích,“ vysvětloval Venn. „Bylo to výnosné řemeslo, a tehdy jsem zjistil, že už jsem si vydělal dost na to, abych si založil mlékárnu s padesáti kravami, jako měl můj otec, dokud žil. Vždycky jsem myslel na to, že bych to znovu zkusil, pokud bych se vůbec změnil, a teď jsem to dokázal.“

„Jak ses zase takhle vybělil, Diggory?“ ptala se Thomasina.

„To postupně, madam.“

„Vypadáš mnohem líp než kdy předtím.“

Venn se zatvářil zmateně, a když Thomasina uviděla, jak nevhodně promluvila k muži, který třeba chová k ní dosud něžné city,

trochu se začervenala. Clym nic z toho neuviděl a dodal dobrosrdečně –

„Čím budeme strašit Thomasininu holčičku, když teď jste zase člověkem?“

„Posaď se, Diggory, a zůstaň u nás na svačinu.“

Venn se pohnul, jako by se chystal odebrat do kuchyně, když Thomasina, která pokračovala dál v nějakém šití, dodala čtverácky: „Ovšemže se musíš posadit tady. A kdepak leží ta vaše mlékárna s padesáti kravami, pane Venn?“

„Ve Sticklefordu – asi dvě míle vpravo od Alderworthu, madam, kde začínají luka. Myslel jsem si, že kdyby mě pan Yeobright někdy chtěl navštívit, neměl by otálet jen pro to, že ho nikdo nepozval. Nezůstanu dneska odpoledne na svačinu, moc děkuju, protože musím ještě něco vyřídit. Zítra se staví májky a lidi z Shadwateru se dali dohromady s několika vašimi sousedy a chtějí si postavit májku rovnou za vaším plotem na vřesovišti, protože je to takové hezky zelené místo.“ Venn mávl loktem směrem k palouku před domem. „Mluvil jsem o tom s Fairwayem,“ pokračoval, „a povídal jsem mu, že než tu májku postavíme, měli bychom se zeptat paní Wildeveové.“

„Já tomu nemohu nijak bránit,“ odpověděla. „Naše to není ani o kousek dál, než je ten bílý plot.“

„Ale třeba by se vám nelíbilo, kdyby vám spousta lidí jančila kolem májky zrovna před nosem, ne?“

„Já proti tomu nic nemám.“

Brzy poté Venn odešel a večer se Yeobright šel projít až k Fairwayovu domku. Byl krásný májový západ slunce a na břízách, které rostly na tomto okraji rozlehlé egdonské divočiny, vyrašilo čerstvé listí, jemné jako křídla motýlů a průsvitné jako jantar. Vedle Fairwayova příbytku bylo otevřené prostranství chráněné od silnice a zde se nyní sešli všichni mladí z okruhu pár mil. Májka ležela jedním koncem opřená o kozu a ženy ji právě zdobily od vršku dolů lučními květinami. Zvyky staré veselé Anglie zde přežívaly s výjimečnou životností a symbolické zvyky, které tradice připisovala

každému ročnímu období, byly na Egdonu zatím ještě realitou. Vlastně přirozené chování všech těch vísek je dosud pohanské: v těchto místech jako by hold přírodě, obdivování sebe sama, bez-uzdné radovánky a zlomky germánských obřadů zasvěcených božstvům, jejichž jména jsou už zapomenuta, v té či oné podobě přežily středověké učení.

Yeobright přípravy nikterak nepřerušil a vrátil se zase domů. Příštího rána, když Thomasina roztáhla záclony u sebe v ložnici, stála májka uprostřed palouku a tyčila se až k obloze. Vyrostla přes noc, nebo spíš brzy po ránu, jako z vody. Otevřela okno, aby lépe viděla na girlandy a kytice, které ji zdobily. Sladká vůně květů už se rozšířila do okolního vzduchu, který, jak byl čistý, nesl až k jejím rtům plnou dávku té vůně z květinové vížky ve svém středu. Na vrcholku májky byly překřížené kroužky zdobené drobným kvítím, pod nimi pak mléčně bílá vrstva hlohu, pak proužek zvonků, pak petrklíčů, šerfků, pak kakostů, narcisů a tak dále, až se došlo k nejnižšímu prstenci. Thomasina si všechny prohlédla a měla radost, že májové oslavy proběhnou tak blízko.

Když přišlo odpoledne, začali se na palouku shromažďovat lidé a Yeobrighta to zaujalo natolik, že se na ně díval ze svého otevřeného okna. Brzy poté vyšla ze dveří rovnou pod ním Thomasina a podívala se bratranci do tváře. Byla oblečená veseleji, než ji Yeobright kdy viděl od smrti Wildevea před půldruhým rokem, dokonce ode dne své svatby se neukázala v tak příznivém světle.

„Vypadáš dneska moc pěkně, Thomasino!“ pochválil ji. „To kvůli májovému oslavám?“

„Ne tak docela.“ A pak se začervenala a sklopila oči, čehož si nijak zvlášť nevšiml, třebaže mu její chování připadalo poněkud zvláštní, když uvážil, že mluvila jenom s ním. Je snad možné, že si oblékla ty letní šaty, aby udělala radost jemu?

Rozpomínal se na její chování k němu během posledních několika týdnů, kdy spolu často pracovali na zahradě, jako dřív, když byli děti a dělali to pod dohledem jeho matky. Co když její zájem o něj není už pouze jako o příbuzného, jak tomu bylo dřív? Pro Yeobrighta

ta byla jakákoli taková možnost vážnou věcí, a to pomyšlení mu skoro dělalo starost. Veškerý tep mileneckého citu, který neustal za Eustaciina života, odešel s ní do hrobu. Jeho láska k ní proběhla, když už byl natolik zralý muž, že mu nenechala dost pohotovité síly k dalšímu takovému žáru, což se může stát u lásek, které jsou víc chlapecké. I za předpokladu, že by byl schopen opět milovat, rostla by ta láska pomalu a s námahou a vzniklo by pouze něco malého a neduživého, jako ptáček vysazený na podzim.

Tato nová složitost ho tak sužovala, že když se dostavila nadšená dechovka a spustila, což bylo kolem páté a s takovou silou, že by mu mohla odfouknout dům, vzdálil se ze svého pokoje zadním vchodem, vyšel do zahrady a brankou v živém plotě pryč. Nemohl dnes vydržet blízkost veselé zábavy, i když se hodně snažil.

Čtyři hodiny ho nikdo neviděl. Když se touž cestou vrátil, bylo už šero a veškerou zeleň pokryla rosa. Břeskná muzika ustala, ale protože přišel zezadu, nemohl vidět, zda se společnost vítání máje už rozešla, pokud by neprošel Thomasininou částí domu k přednímu vchodu. Thomasina stála pod krytým vchodem sama.

Podívala se na něj vyčítavě. „Odešel jsi, právě když to začalo, Clyme.“

„Ano. Měl jsem pocit, že bych se nemohl radovat s ostatními. Ty jsi jistě šla k nim ven, ne?“

„Ne, nešla.“

„Připadalo mi, že ses kvůli tomu oblékla.“

„Ano, ale nemohla jsem jít ven sama, byla tam spousta lidí. Jeden tam ještě je.“

Yeobright si namáhal zrak, aby dohlédl na zelený palouk za plaňkovým plotem a blízko černé májky rozeznal stín postavy, která chodila sem a tam. „Kdo je to?“ zeptal se.

„Pan Venn,“ odpověděla Thomasina.

„Třeba jsi ho mohla pozvat dál, Tamsinko. Byl k tobě hodný od začátku až do konce.“

„Udělám to teď,“ řekla, a z okamžitého popudu prošla brankou k místu, kde pod májkou stál Venn.

„To je pan Venn, ne?“ zeptala se.

Venn sebou trhl, jako by ji neviděl přicházet – víme, jak byl mazaný – a řekl: „Ano.“

„Nepůjдете dál?“

„Bohužel musím –“

„Viděla jsem vás dneska večer tancovat a tančily s vámi ty nejlepší dívky. Chcete říct, že nepůjдете dál, protože byste radši stál tady a přemýšlel si o té zábavě?“

„Ano, v tom to zčásti je,“ odpověděl Venn s neskrývaným citem. „Ale hlavní důvod, proč se tady zdržuju, je, že si chci počkat, až vyjde měsíc.“

„Abyste viděl, jak je májka v měsíčním světle hezká?“

„Ne. Abych našel rukavičku, kterou upustilo jedno z děvčat.“

Thomasina oněměla překvapením. Že by tu muž, který měl před sebou čtyři nebo pět mil cesty domů, chtěl čekat z takového důvodu, napovídalo pouze jediné: toho muže musí úžasně zajímat majitelka té rukavičky.

„Vy jste s ní tančil, Diggory?“ zeptala se hlasem, který prozrazoval, že pro ni tím odhalením nabyl na zajímavosti.

„Ne,“ povzdychl si.

„A nepůjдете tedy dál?“

„Dneska večer ne, madam, děkuju vám.“

„Mám vám půjčit lucernu, abyste se podíval po rukavičce té mladé osoby, pane Venn?“

„Ne, ne, to není nutné, paní Wildeveová, děkuji. Měsíc vyjde za pár minut.“

Thomasina se vrátila ke vchodu. „Půjde dál?“ zeptal se Clym, který čekal na místě, kde ho zanechala.

„Dneska večer prý raději ne,“ odpověděla a pak prošla kolem něj do domu, načež Clym se také odebral k sobě do pokoje.

Když Clym odešel, Thomasina se potmě vykradla nahoru, poslechla si u postýlky, zda dítě spí, pak přistoupila k oknu, jemně nadzvedla cíp bílé záclony a vyhlédla ven. Venn tam pořád ještě byl. Sledovala, jak roste slabá zář, která se objevila nad kopcem na vý-

chodě, až se brzy poté vyhoupl okraj měsíce a zaplavil celé údolí světlem. Diggoryho postavu bylo teď na palouku zřetelně vidět, chodil kolem dokola mírně sehnutý a očividně hledal v trávě tu cennou ztracenou věc, křižoval místo vpravo vlevo, až musel prochodit už každou píd'.

„Není to k smíchu?“ zamumlala si Thomasina tónem, který měl být výsměšný. „Když si pomyslíte, že by muž mohl být tak hloupoučký, aby takhle vyváděl kvůli dívčí rukavičce! A to dokonce vážený mlékař a zámožný člověk, kterým teď je. To je ale škoda!“

Konečně se zdálo, že ji Venn našel, načež se napřímil a zvedl ji ke rtům. Pak si ji uložil do náprsní kapsy – jak nejblíží k srdci to dnešní moderní oblečení dovoluje – a geometricky přímou cestou stoupal údolím k svému vzdálenému domovu v lukách.

II.

Thomasina se prochází po zeleném prostranství u Římské silnice

Následujících několik dní Clym Thomasinu téměř neviděl, a když se setkali, byla zamlklejší než obvykle. Nakonec se jí zeptal, na co tak úporně myslí.

„Jsem veskrze zmatená,“ odpověděla mu upřímně. „Za nic na světě nemohu přijít na to, do koho je to Diggory Venn tak moc zamilovaný. Žádná z dívek u májky pro něj nebyla dost dobrá, a přece tam musela být.“

Clym se na okamžik pokusil představit si Vennovu volbu, ale jeho zájem brzy opadl a zase pokračoval v práci na zahradě.

Nějakou dobu se jí nenabízelo žádné vyjasnění té záhady. Jednoho odpoledne se však Thomasina nahoře chystala na procházku, když se jí naskytla příležitost vyjít na podestu a zavolat: „Ráchel!“ Ráchel byla asi třináctiletá dívka, která nosila dítě ven na vzduch, a na to zavolání přišla nahoru.

„Neviděla jsi někde v domě jednu z mých nových rukavic, Ráchel?“ ptala se jí Thomasina. „Chybí mi druhá od téhle.“

Ráchel neodpověděla.

„Proč neodpovídáš?“ dožadovala se její paní.

„Myslím, že se ztratila, madam.“

„Ztratila? Kdo ji ztratil? Měla jsem je na sobě jen jednou.“

Ráchel se zatvářila skutečně zmučeně a nakonec se dala do pláče. „Prosím, madam, když se slavil můj, neměla jsem žádné svoje a viděla jsem ty vaše na stole, tak jsem si řekla, že si je vypůjčím. Nechtěla jsem způsobit žádnou škodu, ale jedna z nich se ztratila. Dostala jsem peníze, abych vám koupila jiné, ale ještě se mi nepodařilo je nikde sehnat.“

„Od koho jsi dostala peníze?“

„Od pana Venna.“

„On věděl, že je to moje rukavice?“

„Ano. Já jsem mu to řekla.“

Thomasinu vysvětlení tak překvapilo, že úplně zapoměla dívce vyčinit, a ta se tiše vytratila. Thomasina nedošla pak dál než k zelenému palouku, na němž stála májka. Zůstala zamyšleně stát a potom si řekla, že nepůjde odpoledne ven, ale pokročí s prací na nedokončených kostkovaných šatičkách pro holčičku, střižených podle poslední módy napříč. Jak dokázala pracovat s takovým úsilím, a přece mít po dvou hodinách to málo, co měla, bylo by záhadou pro každého, kdo nevěděl, že nedávná událost patrně usměrnila její příčinlivost od činnosti tělesné k duševní.

Příštího dne se chovala jako jindy a pokračovala ve svém zvyku – procházkách po vřesovišti, kde jí jediným společníkem byla malá Eustacie, nyní ve věku, kdy lze u takových tvorů pochybovat, zda se miní světem pohybovat po rukou či po nohou, takže se dostávají do nesnadných komplikací, když se snaží užít oboje. Thomasině bylo velice milé odnést dítě někam na odlehlé místo, kde ji tak trochu cvičila na trávníku a mateřídoušce, jež vytvářely měkkou podušku pro pády hlavou dolů, když došlo ke ztrátě rovnováhy.

Jednou, když se právě zabývala tímto výcvikem a sehnula se, aby odstranila nějaké větvičky, stvolý kapradí a jiné takové zbytky dítěti z cesty, aby jeho postup neskončil zbytečně brzy na nějaké nepřekonatelné překážce, s úlekem náhle zjistila, že téměř vedle ní se objevil muž na koni – měkký koberec totiž ztlumil klapot koňských kopyt. Jezdec, kterým byl Venn, zamával kloboukem a galantně se uklonil.

„Diggorry, dejte mi tu rukavici,“ vyzvala ho Thomasina která měla ve zvyku za všech okolností jít rovnou k věci, jež poutala její pozornost.

Venn okamžitě sestoupil s koně, sáhl do náprsní kapsy a podal jí rukavici.

„Děkuji vám. Bylo to od vás moc hezké, že jste se o ni postaral.“

„Od vás je moc hezké, že to říkáte.“

„To ani ne. Byla jsem ráda, když jsem zjistila, že ji máte vy. Všem je nějak všechno jedno, tak mě překvapilo, když jsem se dozvěděla, že jste na mě myslel.“

„Kdybyste si pamatovala, čím jsem byl kdysi, nebyla byste překvapená.“

„Ne,“ odpověděla rychle. „Ale muži vaší povahy jsou většinou tak samostatní.“

„Jaká je moje povaha?“ zeptal se.

„Já vlastně přesně nevím,“ odpověděla Thomasina prostě, „jenom to, že skrýváte své city pod praktickými záminkami a dáváte je najevo, jen když jste sám.“

„A jak víte tohle?“ zeptal se Venn strategicky.

„Protože,“ řekla a zarazila se, aby děvčátko, kterému se podařilo překulit hlavou dolů, zase postavila na nohy, „protože proto.“

„Nesmíte soudit podle lidí obecně,“ řekl Venn. „Já vlastně nevím, co to dneska znamená, city. Tak jsem se zabral do toho obchodování, že moje jemné city se vytratily jako pára. Ano, tělem i duší jsem se oddal vydělávání peněz. Peníze jsou jediný můj sen.“

„Diggory, to je strašné!“ vyčetla mu Thomasina a podívala se na něj pohledem zpola takovým, jako by vzala jeho slova úplně vážně, zpola jako by si je vysvětlila jako pouhé škádlení.

„Ano, je to skvělá věc,“ řekl Venn nezastíraným tónem člověka, který už se smířil se svými hříchy, jež už nepřekoná.

„Vždyť jste býval tak milý!“

„Tohle se mi tedy docela líbí, protože čím člověk jednou byl, tím může být zas.“ Thomasina se začervenala. „Až na to, že je to teď poněkud těžší,“ pokračoval Venn.

„Proč?“ zeptala se.

„Protože vy jste bohatší než tehdy.“

„Ale ne – ne zas o tolik. Dala jsem skoro všechny peníze připsat na dcerku, což byla moje povinnost, nechala jsem si jen na živobytí.“

„Tomu jsem docela rád,“ řekl Venn tiše a podíval se na ni koutkem oka, „protože to pak je snadnější, abychom se přátelili.“

Thomasina se znovu začervenala, a když bylo řečeno dalších pár slov ne nepříjemného druhu, Venn nasedl na koně a jel dál.

Tento hovor proběhl v dolině na vřesovišti blízko staré Římské silnice, na místě, kam chodila Thomasina velmi často. A bylo možno pozorovat, že tam nezačala chodit o nic méně často, protože tam Venna potkala. Zda Venn přestal jezdit tím směrem, protože tam potkal Thomasinu, se dá lehce uhádnout z toho, co se událo téhož roku asi o dva měsíce později.

III.

Vážný rozhovor Clyma se sestřenicí

Celou tuto dobu Yeobright víceméně přemítal o své povinnosti vůči sestřenici Thomasině. Nemohl překonat pocit, že by to bylo politováníhodné plýtvání milým materiálem, kdyby ta něžná bytůstka měla být od tohoto raného stádia svého života odsouzena marnit své roztomilé přednosti na opuštěném hlodaši a kapradí. To byl však pouze pocit hospodáře, ne milence. Jeho vášeň k Eustacii byla jakýmsi vykrystalizováním celého jeho života, a jemu už z toho skvělého citu nezbývalo nic na rozdávání. Až potud bylo tedy nabíledni nepomýšlet na sňatek s Thomasinou, ani ji nijak nezavazovat.

Ale to nebylo vše. Před dávnými léty jeho matka chovala jakousi představu o Thomasině a o něm samotném. Nepřerostla přímo v přání, ale vždycky to byl oblíbený sen. Ta myšlenka spočívala v tom, že by se měli časem stát manželi, pokud by se tím neohrožovalo štěstí ani jednoho z nich. Takže jaká cesta kromě té jedné teď zbývala pro syna, který uctíval matčinu památku tak jako Yeobright? Zůstává nešťastnou skutečností, že jakýkoli rozmar rodičů, který bylo možno rozptýlit půlhodinovým rozhovorem za jejich života, se jejich smrtí sublimoval do světla tak absolutního a s takovými následky pro svědomité děti, které by ti rodiče, kdyby žili, napadli jako první.

Kdyby šlo pouze o budoucnost samotného Yeobrighta, byl by nabídl Thomasině ruku z celého srdce. Kdyby uskutečnil naději své mrtvé matky, neměl tím co ztratit. Ale děsilo ho pomyšlení, že by Thomasina byla vdaná za mrtvého milence, kterým se teď cítil. Žil už pouze trojí činností. Jednou byla jeho každodenní cesta k hřbitůvku, kde spočívala jeho matka, další byly jeho stejně tak časté večerní návštěvy na vzdálenějším pohřebišti, mezi jehož mrtvými se nacházela jeho Eustacie, a třetí byla příprava na posláním, jež

jediné zdá se mělo uspokojit jeho tužby – práce potulného kazatele jedenáctého přikázání. Stěží bylo možno si představit, že by Thomasině přispíval ke štěstí manžel s takovými sklony.

Přesto se však rozhodl se jí zeptat a nechat ji zvolit podle sebe. Měl dokonce příjemný pocit, že koná svou povinnost, když jednoho večera sešel za tímto účelem k ní dolů, ve chvíli, kdy slunce tisklo na údolí tentýž dlouhý stín střechy domu, který tam bezpočtukrát vídával, dokud ještě žila matka.

Thomasina nebyla ve svém pokoji a našel ji na zahrádce před domem. „Už dlouho chci, Thomasino,“ začal, „říct něco o jedné záležitosti, která se týká budoucnosti nás obou.“

„A hodláš to říct teď?“ rychle se otázala, a když se mu podívala do tváře, začervenala se. „Počkej chvíli, Clyme, nech mě mluvit první, protože i když je to třeba zvláštní, já už nějakou dobu chci říct něco tobě.“

„Tak jen to řekni, Tamsinko.“

„Doufám, že nás nemůže někdo slyšet?“ pokračovala, rozhlédla se kolem a ztišila hlas. „Dobrá, ale nejdřív mi slib tohle – že se nebudeš zlobit a že mi nebudeš spílat, když nebudeš souhlasit s tím, co navrhuju.“

Yeobright jí to slíbil a ona pokračovala: „Chci tvou radu, protože jsi můj příbuzný – vlastně tak trochu můj poručník – není to tak, Clyme?“

„To ano, nejspíš ano, trochu jako poručník. Vlastně jsem, ovšem,“ řekl už celý zmatený z toho, kam Thomasina míří.

„Pomýšlím na vdavky,“ poznamenala bez okolků. „Ale nevdám se, pokud mě neujistíš, že s tím krokem souhlasíš. Proč nic neříkáš?“

„Dost mě to překvapilo. Ale, nicméně, moc rád tu novinu slyším. Jistěže to schválím, Tamsinko milá. Kdo to může být? Nějak to nemůžu uhodnout. Ne, už to mám – bude to starý doktor! – ne že bych o něm chtěl snad říkat, že je starý, vždyť zas až tak starý není. Aha – všiml jsem si, když tě posledně doprovázel.“

„Ne, ne,“ opravila ho chvatně. „Je to pan Venn.“

Clym náhle zvažněl.

„Tak vidíš, nemáš ho rád a já teď lituju, že jsem se o něm zmínila!“ vykřikla téměř nedůtklivě. „A vůbec bych to neměla dělat, jenomže on pořád doráží a já už nevím, co s tím!“

Clym pohlédl na vřesoviště. „Mně se Venn docela líbí,“ odpověděl konečně. Je to velice čestný a zároveň vynalézavý muž. Taký je chytrý, což dokázal tím, že si tě získal. Ale víš, Thomasino, není tak docela –“

„Není pro mě dost na úrovni? Taký mám ten pocit. Teď mě mrzí, že jsem se tě zeptala a už na něj nebudu myslet. Zároveň ale, jestli se vůbec vdám, pak jedině za něj – to povídám!“

„To není tak nutné,“ řekl Clym a pečlivě zastíral jakékoli vodítko ke svému vlastnímu zmařenému záměru, který zjevně neuhodla. „Mohla by sis vzít nějakého člověka, co má školy, když bys třeba žila ve městě a našla si tam známé.“

„Nehodím se pro městský život – vždyť jsem taková venkovanka hloupoučká, a vždycky jsem byla. Ty snad nevidíš, jak jsem přirostla k venkovu?“

„Když jsem se vrátil z Paříže, všiml jsem si toho, trochu, ale teď ne.“

„To proto, že už jsi taky venkovan. Já bych nemohla žít v městské ulici ani za nic! Egdon je směšné staré místo, ale zvykla jsem si na něj a nikde jinde už bych vůbec nemohla být šťastná.“

„Já taky ne,“ přisvědčil Clym.

„Tak jak můžeš říkat, že bych si měla vzít někoho z města? Jsem si jistá a říkej si, co chceš, že pokud se vůbec vdám, musím si vzít Diggoryho. Byl ke mně tak hodný jak nikdo jiný a pomohl mi i jinak, ani o tom pořádně nevím!“ Thomasina se v tu chvíli zatvářila téměř trucovitě.

„Ano, to jistě,“ souhlasil Clym neutrálním tónem. „Celým svým srdcem bych si přál, abych ti mohl říct, vezmi si ho. Ale nemohu zapomenout, jaký názor na tu záležitost měla má matka, a přičí se mi nerespektovat její mínění. Je hodně důvodů pro to, abychom udělali aspoň to málo, že je budeme respektovat nyní.“

„Tak dobře,“ povzdechla si Thomasina. „Už nic neřeknu.“

„Ale nemusíš se mým přáním řídit. Pouze říkám, co si myslím.“

„Ne, ne – takhle se vzpouzet, to nechci,“ odpověděla smutně. „Neměla jsem na něj vůbec myslet – měla jsem myslet na svou rodinu. Jaké strašné pohnutky to ve mně jsou!“ Rty se jí třásly a odvrátila se, aby zastřela slzy.

Clym, třebaže ho dráždilo to, čemu by řekl její nevysvětlitelný vkus, do jisté míry pocítil úlevu nad tím, že v každém případě otázka sňatku vzhledem k němu samému je zatím zažehnána. Během několika dalších dní ji v různé doby vídal z okna svého pokoje, jak bezútešně bloumá po zahradě. Napůl se na ni zlobil, že si vybrala Venna, pak ho zase zarmoutilo, že se postavil do cesty štěstí Vennovi, který nakonec byl tak poctivý a vytrvalý mladík, jakého byste na Egdonu pohledali, od té doby, co začal nový život. Zkrátka Clym nevěděl, jak se zachovat.

Když se setkali příštího dne, vyhrkla: „Je dneska o mnoho vážnější než tehdy!“

„Kdo? Aha – Diggory Venn.“

„Teta měla námitky jen proto, že byl rudkařem.“

„Viš, Thomasino, třeba neznám všechny podrobnosti přání mé matky. Raději by ses měla spolehnout na vlastní úsudek.“

„Budeš mít navždy pocit, že jsem pošpinila památku tvé matky,“

„Ne, to nebudu. Řekl bych, že jsi přesvědčena, že kdyby viděla Diggoryho v jeho současném postavení, považovala by ho za vhodného manžela pro tebe. To si skutečně myslím. Už se mě na nic neptej, Thomasino, a udělej, co chceš. Budu spokojený.“

Lze předpokládat, že Thomasina byla přesvědčená, neboť pár dní poté, když Clym zabloudil do té části vřesoviště, kterou v poslední době nenavštívil, Humphrey, jenž tam pracoval, mu řekl: „Rád vidím, že se paní Wildeveová a Venn podle všeho zas dali dohromady.“

„Ano?“ zeptal se Clym nezúčastněně.

„Ano, a jemu se vždycky podaří potkat ji, když vyjde ven s tou holčičkou, jak je pěkně. Ale, pane Yeobright, nemůžu si pomoci, myslím, že si vaše sestřenice měla vzít vás. Je škoda stavět dva ko-

míny tam, kde stačí jeden. Věřím, že byste ji od něj ještě dokázal odehnat, kdybyste se do toho pustil.“

„Jak můžu mít to svědomí oženit se, když jsem dohnal k smrti dvě ženy? Po mé zkušenosti by mi připadalo jako opravdová fraška, kdybych znovu šel do kostela a pojal ženu za manželku. Řeceno slovy Joba...

„Ne, pane Clym, neměl byste pěstovat tu představu, že jste dohnal dvě ženy k smrti. To byste neměl říkat.“

„Dobrá, to tedy vynecháme,“ řekl Yeobright. „Ale v každém případě Bůh mě poznamenal tak, že by to při námluvách nevypadalo dobře. Mám v hlavě dvě myšlenky a jenom ty. Povedu večerní školu, a stane se ze mě kazatel. Co tomu říkáte, Humphrey?“

„Ze srdce rád si vás přijdu poslechnout.“

„Díky. To je vše, co si přeju.“

Když Clym sestupoval do údolí, Thomasina přicházela z druhé strany a setkala se s ním u branky. „Jakou má pro tebe novinku, co myslíš, Clyme?“ řekla a koketně se na něj podívala přes rameno.

„Mohu si to domyslet,“ odpověděl.

Zkoumala jeho tvář. „Ano, domýšlíš si dobře. Nakonec to bude tak. Myslí si, že už bych se mohla rozmyslet, a já si vlastně myslím totéž. Má k tomu dojít pětadvacátého příští měsíc, když nebudeš mít nic proti.“

„Udělej to, co považuješ za správné, sestřenko. Jsem víc než rád, že vidíš před sebou zase volnou cestu ke štěstí. Mužská strana ti dluží náhradu za to, jak se s tebou zacházelo dřív.“¹

---

¹ Zde by spisovatel rád konstatoval, že v původním pojetí příběhu nezamýšlel sňatek mezi Thomasinou a Vennem. Ten si měl podržet svou osamocenou a podivnou povahu až do samého konce a měl z vřesoviště záhadně zmizet, neznámo kam – Thomasina měla zůstat vdovou. Ale jisté okolnosti původního zveřejnění románu na pokračování vedly ke změně záměru.

IV.

V Blooms-End opět zavládne radost a Clym nachází své poslání

Kdokoli prošel kolem Blooms-End kolem jedenácté hodiny dopoledne v den stanovený pro svatbu, by byl přišel na to, že zatímco v Yeobrightově domě panoval poměrný klid, zvuky prozrazující velkou zaneprázdněnost vycházely z příbytku jeho nejbližšího souseda, Timothyho Fairwaye. Ozývaly se hlavně kroky, které křupaly sem a tam po popískované podlaze uvnitř. Venku bylo vidět pouze jednoho muže a vypadalo to, že má zpoždění proti původnímu úmyslu, neboť odspěchal ke dveřím, zvedl západku a vešel dovnitř bez jakýchkoli okolků.

To, co se odehrávalo uvnitř, nebylo tak zcela obvyklé. Po místnosti stálo pár mužů, kteří tvořili hlavní součást egdonské kotérie – Fairway sám, děda Cantle, Humphrey, Christian a jeden či dva rašelinaři. Byl teplý den a muži byli samozřejmě jen v košilích, kromě Christiana, který se vždycky bál odložit byt' jen kousek šatstva, pokud nebyl u sebe doma. Přes mohutný dubový stůl uprostřed místnosti byl přehozený velký kus pruhovaného plátna, který děda Cantle přidržoval na jedné straně a Humphrey na druhé, zatímco Fairway potíral jeho povrch kouskem čehosi žlutého, až se mu tvář orosila a zkrabatila tím úsilím.

„Voskujete matracovinu, dušinky?“ ozval se příchozí.

„Ano, Same,“ odpověděl děda Cantle jako člověk, který je příliš zaneprázdněn, aby plýtl slovy. „Nemám to tady kapánek víc napnout, Timothy?“

Fairway odpověděl a voskování probíhalo dál s neutuchající silou. „Jak to vypadá, bude to dobrá postel,“ pokračoval Sam po chvíli mlčení. „Pro kohopak asi bude?“

„Je to dárek pro novomanžele do domácnosti,“ odpověděl Christian, který tu bezmocně stál, přemožen velebností toho konání.

„Aha, tak je to, a to je teda cenný dárek.“

„Postele přijdou draho těm, co nechovají husy, což, pane Fairway?“ položil otázku Christian, jako by se ptal vševědoucího.

„Ano,“ odpověděl obchodník s hlodašem, narovnal se, řádně si otřel čelo a podal včelí vosk Humphreyemu, který ho ve voskování vystřídal. „Ne že by zrovna těmhle musela chybět, ale chtěli jsme jim ukázat dobrou vůli v tuhle chvíli zkoušky na životní pouti. Oběma vlastním dcerám jsem pořídil postel, když se vdávaly, a už dvanáct měsíců mám doma peří na další. Tak, sousedé, myslím, že toho vosku už bude dost. Dědo Cantle, otočte tu matracovinu správnou stranou navrch a já začnu sypat peří.“

Když byla postel nachystaná, Fairway a Christian přinesli obrovské papírové pytle, nabité k prasknutí, ale lehounké jako balónky a začali vytrásat obsah do takto připraveného obalu. Jak vyprazdňovali jeden pytel za druhým, stále přibývalo lehounkých chomáčů jemného peří, které poletovaly po místnosti, a když Christian nešťastnou náhodou vysypal obsah jednoho pytle mimo, v místnosti už nebylo pro obrovské vločky skoro vidět a dopadaly na dělníky jako silná chumelenice.

„Většího nešiku, než jsi ty, jsem snad nikdá neviděl, Christiane,“ ozval se děda Cantle přísně. „Podle toho svýho rozumku vypadáš jako syn někoho, kdo nikdá nevystrčil nos dál než Blooms-End. No vážně, k čemu všechno to vojančení a rozumy, co jich otec po světě pobral, když na synovi to není ani za mák znát. Když vezmu Christiana, to jsem moh taky sedět doma a nikam se nepodívat, jako vy všichni tady. A přitom na mě, to vám povím, se pozná bystrá hlava!“

„Tak mě tak neshazuj, táto, už takhle se stydím jako málokdy. Jenom jsem se prostě netrefil, to je všechno.“

„No tak, no tak. Nikdy takhle nevěš hlavu, Christiane, prostě se jen musíš víc snažit,“ vložil se do toho Fairway.

„Ano, měl by ses víc snažit,“ přizvukoval děda důrazně, jako by on na to přišel první. „Všeobecně se má za to, že každý muž by se měl buď oženit, nebo jít za vojáka. Je to národní ostuda neudělat ani

jedno ani druhé. Já udělal obojí, díkybohu! Když člověk ani nevychovává lidi, ani nebojuje s jinými – tak je opravdu budižkničemu!“

„Nikdy jsem nemohl střelení vystát,“ vykoktal Christian. „Ale pokud jde o ženění, přiznávám, že jsem se poptal tu a tam, i když to neuneslo ovoce. Jo, našly by se domácnosti, kde mohli mít pána domu – jak se taky patří – a vládne jim teď samotná žena. Ale možná by se to ani nehodilo, kdybych ji byl našel, protože, chápejte, sousedé, doma už by nezbyl nikdo, kdo by tátu trochu krotil, aby se choval, jak se na řádného starýho pána sluší.“

„A tohle ti teda sedí, synu,“ odpověděl na to děda Cantle. „Kdyby mě tak strach z nemoci nezdržoval! – šel bych hnedka zítra a znovu bych se vydal do světa! Ale v jednasedmdesáti, i když doma to nic není, je přece jen už vysoký věk, aby se jeden toulal světem. ...Tak, tak, jednasedmdesát mi bylo na Hromnice. Kdybych to tak měl v guinejích, místo v letech!“ A stařec si povzdechl.

„Jen si nestýskejte, dědo,“ povídá Fairway. „Hod’te tam ještě náký to peří a koukejte zvesela. I když už jste kapánek vetchej, pořád ještě zdravěj jako řípa. Ještě máte času, že by to vydalo na celý kroniky!“

„Bůhví, že se na ně půjdu podívat, Timothy – na ty novomanžele!“ odpověděl děda Cantle povzbuzeně a hbitě se otočil. „Půjdu za nima dneska večír a svatební písničku jim zazpívám, což? Však už mě znáte, ne, a oni mě taky poznají. Kdysi se moc líbila ta má písnička V zahradách Amorových, a to znám ještě další, taky tak pěkný, dokonce i lepší. Co byste řekli tomuhle:

*„Volá na milého
z okna mřížového,
Jen pospěš dovnitř z rosy mlhavé.“*

V takový čas jim to udělá radost, ne? Vlastně když o tom tak přemejšlím, už jsem si pořádně nezazpíval od loňského léta, kdy jsme v hospodě slavili dožínky, a je věru škoda zanedbávat svou

silnou stránku, zvlášť když se najde jen pár těch, který mají takový vlohý!“

„Pravda, pravda,“ řekl na to Fairway. „Tak, teď to trošku setřese. Už jsme tam naložili pětatřicet kilo fajnovýho peří a myslím, že víc se do matrace už ani nevejde. Řek bych, že teď by neškodilo něco zakousnout a kapka něčeho k pití. Christiane, ty podej něco k jídlu z almárky v rohu, jestli tam dosáhneš, a já přinesu kapku něčeho na zavlažení.“

Uprostřed práce se posadili k obědu, peří kolem, ve vzduchu, pod nimi, jeho původní majitelky se občas přiblížily k otevřeným dveřím a nepřejícně zakejhalý při pohledu na ty hromady vlastního starého ošacení.

„Na mou duši, já se snad udusím,“ řekl Fairway, když si právě vytáhl peří z úst a zjistil, že dalších pár períček pluje na hladině džbánu, který koloval.

„Já už jich pár spolknul, a jedno mělo docela slušnej brk,“ ozval se mírně Sam z kouta.

„Pozor – co to slyším – nejede kočár?“ vykřikl děda Cantle, vyskočil a pospíšil si ke dveřím. „Však ano, už jsou zpátky: myslel jsem, že tu budou až tak za půl hodinky. To vám povím, jak se jednou člověk odhodlá, jde to ženění jako na drátku!“

„Jo, oženit se dá rychle,“ řekl Fairway tónem, jako by se mělo cosi dodat, aby to tvrzení bylo úplné.

Zvedl se a následoval dědu a ostatní také přistoupili ke dveřím. Za chvíličku projel kolem otevřený fiakr, v němž seděli Venn a paní Vennová, Yeobright a příbuzný Venna, který přijel na tu událost z Budmouthu. Fiakr najali v nejbližším městečku, nehledě na vzdálenost a výdaje, protože podle Vennova mínění na Egdomském vřesovišti se nenašlo důstojné vozidlo pro událost, kdy se taková žena jako je Thomasina vdává, a kostel byl příliš daleko, aby tam svatebčané šli pěšky.

Když fiakr projel kolem skupinky mužů, kteří mezitím vyběhli ven, zavolali „Hurá!“ a zamávali jim, z vlasů, rukávů a záhybů šatstva jim při každém pohybu vyletovala pírká a prachové peří

a pečete dědy Cantlea ve slunečním světle vesele tančily, jak se nkrucoval. Vozka na ně upřel pohrdavý pohled, i k manželskému páru se choval s jakousi blahosklonností, neboť jak jinak než pohan-sky mohli žít lidé, bohatí či chudí, kterým bylo souzeno přebývat na takovém konci světa jako je Egdon? Thomasina nedala skupince u dveří žádnou takovou nadřazenost znát, zamávala jim tak rychle, jako by ptáček zatřepetal křídlem a se slzami v očích se zeptala Dig-goryho, zda by neměli zastavit a jít s těmi hodnými sousedy promluvit. Venn však byl toho názoru, že když všichni večer přijdou k nim, není to nutné.

Po tomto vzrušení se vítací skupinka vrátila zase ke své práci a brzy poté bylo nacpání a zašití matrace u konce, Fairway zapřáhl koně, zabalil ten hrmotný dárek a na voze s ním vyjel k Vennovu domku ve Sticklefordu.

Když se Yeobright při svatebním obřadu zhostil úkolu, který mu přirozeně náležel, a poté se vrátil s novomanželi domů, necítil se na to, aby se večer účastnil hostiny a tance. Thomasina byla zklamaná.

„Kdybych tak u toho mohl být, aniž bych vám kazil náladu,“ vysvětloval. „Ale takhle bych byl spíš jako kostlivec na hostině.“

„Ne, ne.“

„Kromě toho, sestřenko, kdybys mě omluvila, byl bych rád. Víím, že to vypadá ode mě jako nelaskavost, ale, drahá Thomasino, bojím se, že bych ve společnosti nebyl šťastný – taková je pravda. Vždycky tě budu chodit navštěvovat v tvém novém domově, víš, takže to, že tam teď nebudu, tolik nevádí.“

„Dobrá, tak se vzdávám. Dělej to, co bude tobě nejpříjemnější.“

Clym se s úlevou odebral do svého příbytku nahoře v domě a během odpoledne se zabýval tím, že si psal hlavní body kázání, kterým chtěl zahájit všechno to, co se zdálo proveditelné z plánu, jenž ho sem původně přivedl a který měl tak dlouho na mysli v různých obměnách, za zlých i dobrých časů. Zkoumal a vážil své přesvědčení znovu a znovu a neviděl žádného důvodu, proč by je měl měnit, třebaže svůj plán značně omezil. Jeho zrak se po dlouhém napájení rodným vzduchem posílil, ale ještě nebyl natolik silný,

aby zaručoval jeho pokus o širší vzdělávací plán. Ale nereptal: stále bylo ještě víc než dost té drobnější práce, aby jí musel věnovat veškerou svou energii a zabývat se jí stále.

Přiblížil se večer a dole v domě došlo k výraznému oživení a pohybu, branka v plotě šla z ruky do ruky. Oslava měla začít brzy a všichni hosté se shromáždili dlouho před setměním. Yeobright sešel dolů zadním schodištěm a vyšel na vřesoviště jinou cestou s úmyslem procházet se venku, dokud hostina neskončí, pak se vrátit a rozloučit se s Thomasinou a jejím mužem, než odjedou. Jeho kroky nepostřehnutelně směřovaly k Zamlženému vršku cestou, kterou šel toho strašlivého rána, kdy se od Susanina chlapce dozvěděl tu divnou novinku.

Neodbočil k domku, ale pokračoval dál až na vyvýšeninu, odkud bylo možno přehlédnout celé místo, které bývalo Eustaciiným domovem. Zatímco tam tak stál a pozoroval šeřící se okolí, někdo se k němu přiblížil. Clym, který ho viděl pouze nezřetelně, by ho byl nechal mlčky přejít, kdyby ten člověk, kterým byl Charley, mladého muže nepoznal a neoslovil.

„Charley, už drahně dlouho jsem tě neviděl,“ řekl Yeobright. „Často chodíš sem na procházku?“

„Ne,“ odpověděl hoch. „Málokdy vyjdu vůbec za násep.“

„Nebyl jsi vítat máj.“

„Ne,“ odpověděl Charley tímž apatickým tónem. „Mě takové věci nebaví.“

„Tys měl slečnu Eustacii rád, vid’?“ zeptal se ho Yeobright tiše. Eustacie mu často vyprávěla o Charleyho romantickém vztahu k ní.

„Ano, moc. Přál bych si –“

„Ano?“

„Chtěl bych, pane Yeobright, jestli byste mi nemohl dát nějakou její věc – jestli vám to tedy nevadí.“

„To udělám moc rád. Udělá mi to velkou radost, Charley. Musím popřemýšlet, co mám jejího, aby se ti to líbilo. Ale pojď se mnou k nám a já se podívám.“

Šli spolu k Blooms-End. Když došli k průčelí domu, setmělo se a okenice byly zavřené, takže dovnitř nebylo vůbec vidět.

„Pojď se mnou okolo,“ navrhl Clym. „Já zatím chodím zadem.“

Obešli dům a potmě stoupali po točitých schodech, až došli nahoru do Clymova obývacího pokoje, kde rozsvítil svíčku a Charley tiše vešel za ním. Yeobright prohledal svůj stůl, vytáhl kousek hedvábného papíru, z něhož vybalil dvě nebo tři vlnité kadeře havraních vlasů. Z těch jednu vybral a podal ji chlapci, jemuž se oči zalily slzami. Políbil balíček, strčil si jej do kapsy a dojatým hlasem řekl: „Pane Clym, jste na mě tak hodný!“

„Půjdu zase kousek s tebou,“ odpověděl Clym. A za zvuků veselí zdola sestoupili po schodech. Cestička do přední části zahrádky vedla těsně kolem malého postranního okna, z něhož vyzařovaly do keřů paprsky světla svíček. Okno, do něhož se běžně přes keře nedalo nahlédnout, zůstalo nekryté, takže nějaká osoba mohla z úkrytu pozorovat vše, co se dělo uvnitř v místnosti, kde seděli svatební hosté, až na to, že pohledu poněkud bránilo nazelenalé staré sklo okeních tabulek.

„Co dělají, Charley?“ zeptal se Clym. „Dneska večer mi oči nějak moc neslouží a sklo není dobré.“

Charley si protřel vlastní oči, které se zamlžily slzami, a přikročil blíž k oknu. „Pan Venn prosí Christiana Cantlea, aby zazpíval,“ odpověděl, „a Christian sebou šije v křesle, jako by ho ta žádost moc poděsila, a jeho táta se dal do zpěvu místo něj.“

„Ano, už slyším hlas toho staříka,“ přisvědčil Clym. „Takže tančovat se nejspíš nebude. Je v místnosti Thomasina? Vidím někoho před svíčkami a připadá mi to jako ona.“

„Ano. Vypadá šťastně. Je taková začervenalá a směje se něčemu, co jí povídal Fairway. Jejda!“

„Co to bylo za ránu?“ zeptal se Clym.

„Pan Venn je tak vysoký, že narazil hlavou do trámu, když si pod ním poskočil. Paní Vennová celá polekaná k němu přiběhla a teď mu sahá na hlavu, jestli mu naskakuje boule. A teď už se zase všichni smějí, jako by se nic nestalo.“

„Připadá ti, že někomu vadí, že tam nejsem?“ zeptal se Clym.

„Ne, ani trošičku. Teď všichni pozvedají sklenky a pijí někomu na zdraví.“

„Jestlipak mně?“

„Ne, je to manželům Vennovým, protože on právě pronáší humornou řeč. A teď se zvedla paní Vennová a jde se nejspíš převléct.“

„No což, nedělají si se mnou starost a asi je to tak správné. Je to všechno tak, jak má být, a aspoň Thomasina je šťastná. Už půjdem, protože oni začnou brzy odcházet domů.“

Doprovodil mládence na jeho cestě domů až na vřesoviště a za čtvrt hodiny poté se sám vrátil domů. Venn s Thomasinou už se měli k odchodu, protože všichni hosté se mezitím rozloučili. Novomanželé se usadili ve čtyřkolém lehkém kočáru, s kterým sem pro ně přijel Vennův pomocník a vrchní dojič ze Sticklefordu, malou Eustacii s chůvou bezpečně uložili a zabalili na otevřeném sedadle vzadu, celou výpravu uzavíral na způsob lokaje z minulého století dojič na starém kulhavém poníku, jehož podkovy řinčely na každém kroku jako činely.

„Teď tě tu zanecháváme zase jako absolutního a jediného majitele domu,“ poznamenala Thomasina, když se sklonila, aby bratranci popřála dobrou noc. „Bude ti tu trochu smutno, Clyme, po tom povyku, co jsme tu nadělali.“

„Ne, to mi nevadí,“ odpověděl Clym s poněkud smutným úsměvem. Pak se společnost dala do pohybu, zmizela v nočních stínech a Yeobright vstoupil do domu. Tikání hodin byl jediný zvuk, který ho uvítal, protože tu nezůstalo ani živáčka, Christian, jenž sloužil Clymovi coby kuchař, komorník a zahradník, přespával u otce. Yeobright se posadil do jednoho prázdného křesla a dlouhou dobu zůstal zamyšleně sedět. Stará židle jeho matky stála proti němu, toho večera v ní seděli ti, kteří si sotva ještě vzpomněli, že bývala její. Ale pro Clyma jako by tam téměř byla přítomna, nyní jako kdykoli jindy. Čímkoli byla ve vzpomínkách jiných lidí, pro něj byla tou nejvyšší sveticí, jejíž zář nedokázala zastínit ani jeho něžná láska k Eustacii. Ale srdce ho tížilo, protože matka mu nepožehnala v den

jeho svatby, v den, kdy mu srdce překypovalo radostí. A události dávaly za pravdu jejímu úsudku a dokázaly, jakou oddanou péčí mu věnovala. Měl ji poslechnout víc kvůli Eustacii, než kvůli sobě samému. „Byla to všechno moje chyba,“ zašeptal. „Mami moje, mami! Jak bych si přál, abych mohl žít svůj život znovu a vydržet pro tebe to, co tys vydržela pro mě!“

V neděli po svatbě se na Dešťové mohyle objevil neobvyklý úkaz. Z dálky to vypadalo prostě tak, jako by na vrcholku stála nehybná postava, tak jak na tom opuštěném vršku stávala Eustacie asi dva a půl roku předtím. Nyní však bylo pěkné teplé počasí, foukal jen letní vánek a bylo časně odpoledne místo zšeřelého soumraku. Ti, kdo vystoupili do bezprostřední blízkosti Mohyly, si mohli všimnout, že ten vzpřímený člověk uprostřed, tyčící se na nebi, tam ve skutečnosti není sám. Kolem něj na svazích Mohyly se opíralo či pohodlně sedělo mnoho mužů a žen z vřesoviště. Naslouchali slovům muže v jejich středu, který kázal, zatímco oni nepřítomně trhali vřes, rvali listí z kapradí či házeli dolů z kopce kamínky. Byla to první ze série kázání – Kázání na hoře, jež měla být přednesena ze stejného místa každou neděli odpoledne, dokud potrvá pěkné počasí.

Dominantní výšina Dešťové mohyly byla vybrána ze dvou důvodů: za prvé proto, že stála uprostřed mezi vzdálenými chalupami kolem, a za druhé proto, že kazatele na ní bylo vidět ze všech sousedních míst, jakmile se sem dostavil, takže jeho zjevení se bylo vhodným signálem pro opozdilce, kteří sem také měli namířeno. Mluvčí byl prostovlasý a větřík mu při každém závanu jemně čechrал vlasy, poněkud řídké na člověka jeho věku, neboť mu stále ještě nebylo ani třiatřicet. Nosil stínítko na oči a jeho tvář byla zamyšlená a zbrázděná vráskami, avšak třebaže tyto tělesné jevy naznačovaly úpadek, v tónu jeho hlasu nebyla žádná vada, byl bohatý, melodický a podněcující. Pravil, že jeho projevy k lidem budou někdy světské a někdy náboženské, ale nikdy dogmatické, a texty že bude čerpat z všemožných knih. Toho odpoledne pronesl tato slova: –

„I povstal král proti ní a pokloniv se jí, posadil se na stolicí své, rozkázal také postavit stolicí matce králově.

I posadila se po pravici jeho. A řekla: Jediné věci neveliké já žádám od tebe, nechť nejsem oslyšána. I řekl jí král: Žádej, matko má, neboť neoslyším tebe.“

Yeobright vlastně našel své poslání v dráze cestujícího kazatele pod širým nebem a přednášeče na morálně nenapadnutelné náměty, od toho dne neúnavně pracoval na tomto poli a nemluvil pouze jednoduchou řečí na Dešťové mohyle a v okolních vískách, ale také kultivovanějším jazykem jinde – od schodů a vstupních prostor radnic, od sloupů na tržištích, od kašen, na esplanádách a na nábřežích, z předmostí, ve stodolách a jiných hospodářských staveních a v dalších takových místech v sousedních wessexských městech a vesnicích. Nechal stranou náboženskou víru a filosofické systémy, protože toho nacházel dost, a víc než dost témat v názorech a jednání společných všem dobrým lidem. Někteří mu věřili, někteří ne, někdo říkal, že jeho slova každý zná, jiní si stěžovali na nedostatek teologického učení, a ještě jiní poznamenávali, že když člověk nevidí, a nemůže tudíž dělat nic jiného, dá se holt na kázání. Ale všude se mu dostalo laskavého přijetí, neboť příběh jeho života všude znali.

Thomas Hardy

Rodákův návrat

Edice E-knihovna
Překlad Kateřina Hilská
Redakce Kateřina Kováčová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 14. 7. 2017

ISBN 978-80-7532-850-2 (pdf)